

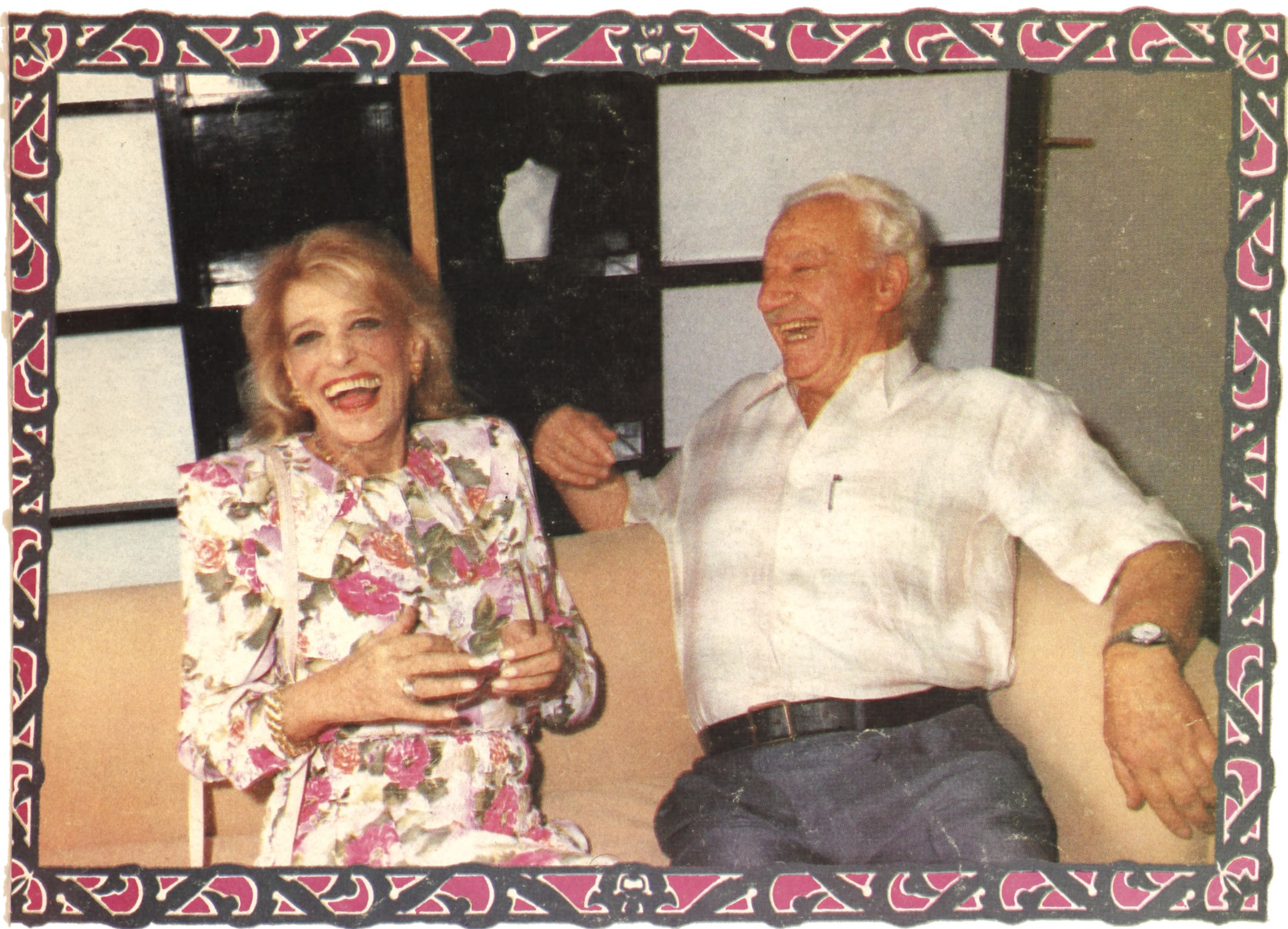
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ



Περίοδος Β'
Τεύχος 444
Παρασκευή
10 Αυγούστου 1991
Δρχ. 200

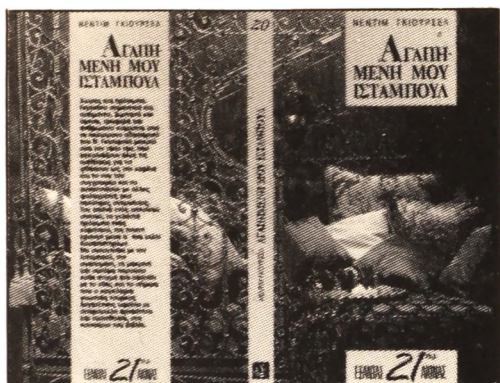
Τα στερνά τιμούν τα πρώτα



Η ΕΠΕΛΑΣΗ ΤΟΥ ΣΑΝΤΑΜ ΧΟΥΣΕΙΝ ΣΤΟ ΚΟΥΒΕΙΤ
Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ ΕΝΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΤΗΣ ΚΑ ΓΚΕ ΜΠΕ
ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ: ΠΡΑΣΙΝΕΣ ΣΗΜΑΙΕΣ ΣΤΑ ΚΑΣΤΡΑ ΤΟΥ ΚΚΕ
Η ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΒΥΣΣΟΣ
Η ΑΔΛΗ ΛΥΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΑΙΩΝΑ

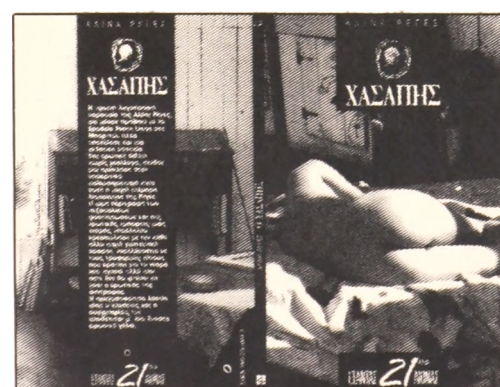
ΕΞΑΝΤΑΣ

Στη σειρά 21ος ΑΙΩΝΑΣ κυκλοφορούν



Στη σειρά 21ος ΑΙΩΝΑΣ κυκλοφορούν

1. ΝΕΜΙΡΟΦΣΚΙ, ΙΡΕΝ *Ο χορός*
2. ΜΑΡΛΟ, ΑΝΤΡΕ *Ο πειρασμός της Δύσης*
3. ΣΑΜΠΑΓΟ, ΕΡΝΕΣΤΟ *Ο συγγραφέας και η καταστροφή*
4. ΤΟΥΡΝΙΕ, ΜΙΣΕΛ *Πόλεις, μάσκες, κορμιά*
5. ΚΡΙΣΤΟΦ, ΑΓΚΟΤΑ *Το μεγάλο τετράδιο*
6. ΝΤΥΡΑΣ, ΜΑΡΓΚΕΡΙΤ *Το μακρύ ταξίδι στη μοναξιά της Λόλας Στάν*
7. ΚΑΡΠΕΝΤΙΕΡ, ΑΛΕΧΟ *Η άρπα και η σκιά*
8. ΣΙΟΡΑΝ, Ε.Μ. *Εγκόλπιο ανασκολοπισμού*
9. ΝΤΥΡΑΣ, ΜΑΡΓΚΕΡΙΤ *Αυτοβιογραφία*
10. ΣΑΡΤΡ, ΖΑΝ ΠΟΛ *Το πρόβλημα της μεθόδου*
11. ΜΕΡΤΕΝΣ, ΠΙΕΡ *Ασυλίας τόπος*
12. ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ, ΚΩΣΤΗΣ *Ο νομοθέτης που αυτοκτονεί*
13. ΣΙΟΡΑΝ, Ε.Μ. *Εξομολογήσεις και αναθεματισμοί*
14. ΝΤΥΡΑΣ, ΜΑΡΓΚΕΡΙΤ *Emily L*
15. ΠΟΝΤΥ-ΜΕΛΡΟ, ΜΟΡΙΣ *Ανθρωπισμός και τρομοκρατία*
16. ΣΤΟΟΥΝ, ΡΟΜΠΕΡΤ *Ένα λάβαρο για την αυγή*
17. ΖΟΥΡΑΡΙΣ, ΚΩΣΤΑΣ *Θεοείδεια Παρακατιανή. Εισαγωγή στην απορία της πολιτικής*
18. ΝΤΡΕΪΓ ΕΜΜΑΝΟΥΕΛ *Σώμα με Σώμα*
19. ΝΤΥΡΑΣ, ΜΑΡΓΚΕΡΙΤ *Καλοκαιρινή Βροχή*
20. ΓΚΙΟΥΡΣΕΛ, ΝΕΝΤΙΜ *Αγαπημένη μου Ισταμπούλ*
21. ΚΡΙΣΤΟΦ, ΑΓΚΟΤΑ *Η απόδειξη*
22. ΡΙΟ, ΜΙΣΕΛ *Αρχιπέλαγος*
23. ΡΕΓΕΣ, ΑΛΙΝΑ *Ο Χασάπης*



ΚΑΛΑ ΜΠΑΝΙΑ!

Ελληνίδες και Έλληνες είναι σε διακοπές, σ' ένα διάλειμμα από την αφόρητη ζωή των πόλεων και εν μέσω της πυρακτωμένης διεθνούς ατμοσφαιράς από την εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ και την καταβρόχθιση του μικρού αυτού κράτους από τον πανίσχυρο γείτονά του. Κι ενώ οι εφοπλιστές δουλεύουν σκληρά μαζί με την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, όπως ο κ. Λάτσης με το μπαστούνι του... ανά χειράς, οι εργαζόμενοι είναι κι αυτοί σε διακοπές. Όπως και ο αρχηγός της ανύπαρκτης αξιωματικής αντιπολίτευσης, ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου ο οποίος κάνει τα μπάνια του στην Ελούντα της Κρήτης —σε ένδειξη συμπαράστασης του κινήματος εναντίον των βάσεων— ενώ ο κ. Φλωράκης έχει πάρει τα βουνά —από Πήλιον εις Άγραφα για να λύσει μαζί με τον κ. Φαράκο το γόρδιο δεσμό του «κοινού υποψήφιου δήμαρχου» στον Πειραιά: Ανδρουλάκης ή Κωσταράκος; Ποντάρετε.

Το φυσικό τοπίο των διακοπών συμπληρώνεται από τις εκατοντάδες χιλιάδων καμένων στρεμμάτων, τους πνιγμούς των αδαών στην κολύμβηση και των οδηγών αυτοκινήτων και μοτοσυκλετών που σκοτώνονται κατά δεκάδες.

Η κυβέρνηση όμως της Νέας Δημοκρατίας προχωρεί ακάθεκτη έχοντας πλέον αποκαλύψει και εκδηλώσει στην πράξη την αυταρχική λογική της τόσο στο πεδίο της εφαρμογής του «νόμου και της τάξης» όσο και στο κοινωνικό πεδίο, όπου επιδιώκει έναν ταχύτατο «βίαιο εκσυγχρονισμό». Ο συντεχνιακός κατακερματισμός της ελληνικής κοινωνίας, που όξυνε και επιστέγασε η οκταετία του ΠΑΣΟΚ, το ηθικό κλίμα που μας άφησε για κληρονομιά,

οι «αξίες» του «σοσιαλιστικού μετασχηματισμού» και τώρα η ψευδεπίγραφη «εθνική στρατηγική» των διαφόρων Ρομπέν των Δασών, η πλήρης πολιτική και ιδεολογική σύγχυση και παράλυση του Συνασπισμού δεν παρέχουν βέβαια κανένα εχέγγυο ότι κάποια αντίσταση στα κυβερνητικά σχέδια μπορεί να προβληθεί και να έχει κάποιο αποτέλεσμα. Αντίθετα, η άνευ αρχών συνεργασία ΣΥΝ - ΠΑΣΟΚ στις δημοτικές εκλογές επιτείνει την αναξιοπιστία της αντιπολίτευσης.

Η ανώμαλη προσγείωση θα έρθει μετά τα μπάνια λαού και ηγετών. Και θα είναι οδυνηρή, καθώς φαίνεται ότι ο κ. Μητσοτάκης έχει πάρει σοβαρά το ρόλο του σάρωτρου για να επιφέρει τον «εκσυγχρονισμό του» με λίγα, σύντομα και αποφασιστικά χτυπήματα, χωρίς ουσιαστική κοινωνική συναίνεση, κι ας κομπάζει ότι ο λαός αποδέχεται την πολιτική της κυβέρνησης!

Ο οδοστρωτήρας αυτός της Δεξιάς ισοπεδώνει τα πάντα στο πέρασμά του, χωρίς περισκεψη και με το «αθώο» προσωπείο ενός «διαλόγου» που δεν πείθει για την αξιοπιστία του.

Ανυπεράσπιστα, απομονωμένη σε στεγανά μικρά διαμερίσματα, διαλυμένη ηθικά και ιδεολογικά, η ελληνική κοινωνία βρίσκεται στο έλεος του συντηρητισμού και της κυβέρνησης, η οποία μολονότι ασυντόνιστη, έχει συγκεκριμένους σκοπούς τους οποίους επιδιώκει ανεξαρτήτως εποχών, καυσίμων, πυρκαγιών, πνιγμών, ατυχημάτων και λοιμών.

Καλά μπάνια.

αντι



• Περίοδος Β'
• Χρόνος 17ος
• Τεύχος 444
Παρασκευή 10 Αυγούστου 1990
δρχ. 200

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
FAX: 72.26.107 - TELEX: 214179 ANTI

Ασκήσεις αυταρχισμού	9
Π. ΜΟΥΤΟΥΛΑΣ	
Οι μικροί καταβροχθίζονται	10
ΕΛΑΙΩΝΑΣ: Υπάρχει και η άλλη λύση	14
ΧΡ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ	
Αριστερά και Δημοτικές εκλογές	16
Σ. ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ	
Ευγκάλυψη, η μητέρα της αλήθειας	19
.. ΜΑΝΔΡΟΥ	
Το σκάνδαλο Κοσκωτά και του καλαμποκιού	20
Γ. ΠΕΔΙΑΝΟΣ	
Το λυκόφως της πολιτικής	24

Κ.Β.	
Το «σουφλέ» του κ. Σουφλιά	27
Κ. ΤΣΑΛΟΓΛΟΥ	
Συνεταιριστικές ανωμαλίες	28
Ν. ΚΥΡΙΑΖΙΔΗΣ	
Διαφήμιση και Τύπος	30
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ	
Ένας Φίλιπ Αιήτζυ, σοβιετικού τύπου	34
Ν. ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ	
Ο πύργος	54
Λ. ΜΟΣΧΟΥ	
Για μια αρχαιολογία του ανθρώπου	57
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
Μετά την εισβολή του Ιράκ	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΣΕΡΓΑΚΗΣ	13
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	38
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	42
ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ	48
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ	50
ΒΙΒΛΙΟ	60
ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	62
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	65



Μετά την εισβολή του Ιράκ

Ο ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ είναι ένας ζεστός μήνας... Αδειάζει η Αθήνα, «παγώνουν» τα ενοίκια, τα «μπάνια του λαού» βρίσκονται σε πλήρη έξαρση! Και ο δημόσιος βίος —ακριβέστερα αυτό που ειθίσταται ν' αποκαλούμε «δημόσιο βίο»; Όλα βαίνουν κατ' ευχρήν! Ο κ. Μ. Κουτσόγιωργας και ο κ. Γ. Πέτσος πήραν, ευτυχώς, προθεσμία ως το Σεπτέμβριο, ενώ ο κ. Δ. Τσοβόλας, θέλοντας να διαφοροποιηθεί από τους δυο άλλους, προσήλθε στον ανακριτή και κατέθεσε παρευθύν απολογητικό σημείωμα. (Για τη στάση του αυτή επευφημήθη ζωηρά από τους οπαδούς του, οι οποίοι δεν εκραύγαζαν, βέβαια, το ανατριχιαστικό «Τσοβόλα, δώστα όλα!», αλλά «Κάτω τα χέρια από τον Τσοβόλα» και «Το ΠΑΣΟΚ ειν' εδώ, ενωμένο, δυνατό»!). Ο κ. Ζιγδης αποφάσισε, τελικά, να μην στηρίξει την υποψηφιότητα του Αντώνη Τρίτση, εφόσον «η Νέα Δημοκρατία εδέχθη να υποστηρίξει τον κ. Τρίτση, παρά τις αντιρρήσεις πολλών στελεχών της»... Ο εκπρόσωπος του υπουργείου Εξωτερικών της ΕΣΣΔ Γκενάντι Γκερασίμοφ βρίσκεται στην Ελούντα της Κρήτης και το μέγα ερώτημα που φαίνεται ν' απασχολεί ένιους σχολιαστές είναι: Θα συναντηθεί ή δεν θα συναντηθεί με τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ Ανδρέα Παπανδρέου; Ο πρωθυπουργός κ. Μητσοτάκης, που παθαίνεται για την επιλογή «ανεξαρτήτων υποψηφίων» στις επικείμενες δημοτικές εκλογές (είπαμε: προέχουν τα προβλήματα τοπικής αυτοδιοίκησης...), ανακάλυψε, την περασμένη Τρίτη, στη Θεσσαλονίκη, έναν ακόμα... «ανεξάρτητο» —τον κ. Κ. Κοσμόπουλο— και, φυσικά, τον προέ-

κρινε από όλους τους άλλους υποψηφίους της Νέας Δημοκρατίας... Όσο για τον Συνασπισμό, ως την ώρα που γράφονται οι γραμμές αυτές, δεν κατέληξε ακόμα στο πρόσωπο του υποψηφίου του στον Πειραιά: Στ. Λογοθέτης ή Κώστας Κωσταράκος; (Τελικά, μετά τον αποκλεισμό του Μίμη Ανδρουλάκη από τους «συντηρητικούς» του ΚΚΕ οι μόνοι που υποστηρίζουν μετά πάθους την υποψηφιότητά του, είναι τα έντυπα του αυριανισμού!). Κάπου, όμως, ενεφανίσθη και ο Μαρούδας —ο Δημήτρης Μαρούδας— για να δηλώσει ότι, σε αντίθεση με ό,τι συνέβαινε επί των ημερών του, η ΕΡΤ πριν από το 1981, ήταν «σαν τον πύργο της σιωπής»... (Με την ευκαιρία, κάποιοι δημοσιογράφοι θύμισαν στον Δημήτρη Μαρούδα —με αφορμή την ιρακινή εισβολή στο Κουβέιτ— την «ιστορική» φράση του περί «π ο τ α μ ώ ν ε π ε ν δ ύ σ ε ω ν » από το Κουβέιτ (ήταν Οκτώβριος του 1982...), αλλά εκείνος δεν απάντησε...).

Ο ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ μπορεί να είναι μήνας διακοπών... Αλλά αυτό δεν εμπόδισε τον Σαντάμ Χουσεϊν, τον φιλόδοξο, μεγαλοϊδεάτη ηγέτη του Ιράκ, να αποφασίσει εισβολή στο Κουβέιτ. Και γιατί να μην εισβάλει; Το Ιράκ διαθέτει σήμερα τη μεγαλύτερη (ένα εκατομμύριο στρατό) και πλέον εμπειροπόλεμη δύναμη του αραβικού κόσμου. (Ύστερα από έναν οκτάχρονο και άσκοπο πόλεμο, με ποτάμια αίματος και δεκάδες χιλιάδες θύματα, καταχτάς, οπωσδήποτε την πολεμική τέχνη). Το Κουβέιτ, άλλωστε, διέθετε μόλις 28 χιλιάδες στρατό, ενώ η παραγωγή του σε πετρέλαιο έφτανε το 1,5 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα! Όσο για τα αποθέματά του ξεπερνούσαν τα 89 δισεκατομμύρια βαρέλια, ικανά να κρατήσουν το Κουβέιτ σε υψηλότερο βιοτικό επίπεδο για τα επόμενα 250 χρόνια! (Το κατά κεφαλήν εισόδημα του Κουβέιτ —με τον τρόπο, βέβαια, που γίνεται ο υπολογισμός αυτός— είναι 11.431 δολάρια, έναντι 1.740 δολάρια του Ιράκ).

ΦΥΣΙΚΑ το Ιράκ επεκαλέσθη «λόγους» για να δικαιολογήσει την εισβολή του: Το Κουβέιτ αρνιόταν να «χαρίσει» τις οφειλές της Βαγδάτης προς αυτό —οφειλές που ανέρχονται, από τα χρόνια του ιρανο-ιρακινού πολέμου, σε 10-20 δισεκατομμύρια δολάρια... Το Κουβέιτ, για να εξυπηρετήσει «τα συμφέροντα των ιμπεριαλιστών» εφάρμοζε μια κατάπτυστη πετρελαϊκή πολιτική, αποτέλεσμα της οποίας ήταν «να χάνει το Ιράκ δισεκατομμύρια δολάρια την η-

μέρα»... Το Κουβέιτ «λήστεψε» από το Ιράκ —από μια αμφισβητούμενη συνοριακή περιοχή— πετρέλαιο αξίας 2,4 δισεκατομμυρίων δολαρίων κτλ. κτλ.

ΤΟ ΙΡΑΚ δεν στερείται, βέβαια, πετρελαίου, μια και είναι η δεύτερη δύναμη, μετά τη Σαουδική Αραβία, σε πετρελαϊκά αποθέματα. (Τα αποθέματα αυτά, υπολογίζονται σήμερα σε 100 και πλέον δισεκατομμύρια βαρέλια). Άλλο, όμως να έχεις αποθέματα, και άλλο να μπορείς να καθορίζεις εσύ —σε συνεργασία, με τον, ως χθες, απηνή αντιπαλό σου, το Ιράν— τη ροή και την τιμή του πετρελαίου. Οι σχετικές αποκαλύψεις των «Νιου Γιορκ Τάιμς» υπήρξαν πράγματι συγκλονιστικές: Οι αντιπροσωπίες του Ιράκ και του Ιράν στον ΟΠΕΚ είχαν, την τελευταία εβδομάδα του Ιουλίου, μυστική συνάντηση στη Γενεύη, στα πλαίσια της οποίας αποφάσισαν να «στίψουν» (to "squeeze") το Κουβέιτ και τα Ενωμένα Αραβικά Εμιράτα. Στόχος: Να τα υποχρεώσουν να αναστείλουν την υπερπαραγωγή πετρελαίου. Και ακόμα, να τα υποχρεώσουν ν' ανεβάσουν την τιμή του πετρελαίου κατά τρία τουλάχιστον δολάρια το βαρέλι, παρά τις έντονες αντιρρήσεις του Κουβέιτ...

ΤΕΛΙΚΑ, εισβάλλοντας στο Κουβέιτ και βάζοντας στο χέρι όλο το «μαύρο χρυσό» που διέθετε η χώρα αυτή, ο Σαντάμ Χουσεϊν, ελέγχει αυτή τη στιγμή το 20% των παγκοσμίων αποθεμάτων πετρελαίου και το ένα τέταρτο περίπου της παραγωγής πετρελαίου Μέσης Ανατολής. Και αφού έγινε η εισβολή, αφού εγκατέστησε μια δική του υποτακτική «κουβειϊτιανή» κυβέρνηση, δήλωσε: «Από την (περασμένη) Κυριακή, αρχεται η αποχώρηση των στρατευμάτων μας»!

Η ΔΗΛΩΣΗ αυτή, ωστόσο, δεν φαίνεται να γίνεται πράξη. Το μεσημέρι της Τρίτης, ο εδώ πρέσβης του Ιράκ παραδέχθηκε ότι «η αποχώρηση των στρατευμάτων μας καθυστερεί λόγω των αμερικανικών απειλών στην περιοχή». Όσο για την ίδια την ιρακινή εισβολή, ούτε γάτα ούτε ζημιά: Απλώς ο ιρακινός στρατός ανταποκρίθηκε σε «πρόσκληση» που έλαβε από τον «επαναστατημένο λαό» του Κουβέιτ —που ήθελε ν' απαλλαγεί από την κυβερνώσα, επί 250 χρόνια, οικογένεια του Εμίρη Άχμετ Ελ Σαμπάχ.

Η ΙΡΑΚΙΝΗ εισβολή δεν μπορούσε να μείνει αναπάντητη. Το Συμβούλιο Ασφαλείας, με δυο μόνο αποχές (της Υεμένης και της Κούβας) ενέκρινε απόφαση για την επιβολή εμπορικών και στρατιωτικών κυρώσεων κατά του Ι-



Αλλού μπορεί να σφάζονται αλλά στην «φαιδρά πορτοκαλέα» ανθεί το χαμόγελο και η ανεμελιά...

ράκ, ενώ αμερικανικά, βρετανικά, γαλλικά, σοβιετικά —ακόμα και ελβετικά!— πολεμικά ετοιμάζονται να επιβάλουν ναυτικό αποκλεισμό στο Ιράκ.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, στην όλη περιοχή του Κόλπου, παραμένει, βέβαια, εξαιρετικά τεταμένη. Και δεν είναι λίγοι οι αναλυτές εκείνοι που πιστεύουν ότι «αρκεί ένας σπινθήρας» για να έχουμε μια γενικότερη, έστω τοπική, ανάφλεξη. Πώς θα αντιδράσει το Ιράκ στη διρωματική αυτή πίεση της Ευρώπης, στην οποία ευθυγραμμίζονται ακόμα

και η Ιαπωνία, ακόμα και η Κίνα; Θα κινηθεί προς την κατεύθυνση της Σαουδικής Αραβίας; Ποιο ρόλο θα διαδραματίσει η Τουρκία; Και ποιο η αμερικανική αεροπορία, «οικειωμένη» σε επιχειρήσεις τύπου Λιβύης; Αλλά και κάτι άλλο: Ποιος μπορεί να συγκρατήσει ηπειρωτικούς τύπου Σαντάμ Χουσεϊν, όταν διακινούν χημικά όπλα, αλλά και ατομικά βλήματα;

ΠΕΡΑ από τους κινδύνους που εγκυβονεί η συνεχιζόμενη παρουσία του ισραηλινού στρατού στο Κουβέιτ, είναι φυσικό οι διακυμάνσεις στην τιμή του πετρελαίου (την περασμένη Τρίτη, η τιμή του «αργού» είχε φθάσει τα 30 δολάρια βαρέλι) ν' απασχολούν και την ελληνική κυβέρνηση. Όταν διαθέτουμε το 50% των κυβερνητικών μας εσόδων για εξόφληση των τόκων —μόνο των τραπεζικών— του δημόσιου χρέους και ό-

ταν, μόλις πριν λίγες εβδομάδες, είχαμε ήδη ανεβάσει τις τιμές των καυσίμων, τι περιθώρια έχουμε, άραγε για μια νέα ανατίμηση, στις 24 Αυγούστου, όπως πιθανολογείται; Και θα ήταν, άραγε, λύση το τρελό παιχνίδι των «αυξομειώσεων», κάθε 15 μέρες, όπως προγραμματίζει η κυβέρνηση; Πού θα τελειώνει η κυβερνητική παρέμβαση και πού θα αρχίζει η κερδοσκοπία των εταιριών πετρελαίου;

★ ★ ★

ΜΕΣΑ στο δεκαπενθήμερο που επισκοπούμε συνεχίστηκε η δίκη για το γιουγκοσλαβικό καλαμπόκι, ολοκληρώθηκε ο «διάλογος» για το ασφαλιστικό (χωρίς η κυβέρνηση ν' ανοίξει τα χαρτιά της), ανακοινώθηκε, από τον πρωθυπουργό, ο «εκσυγχρονισμός» του ΕΣΥ (που θα γίνει «με βήματα λογικά και μετρημένα») και επισημοποιήθηκε η απόλυση 250 δημοσιογράφων της ΕΡΤ. Η ζωή, στα μέσα μαζικής επικοινωνίας, προχωρεί με απολύσεις και νέες προπαντός, προσλήψεις...

ΟΣΟ για την πορεία προς τις δημοτικές εκλογές, έχουμε και λέμε: Τη συνάντηση του προέδρου του Συνασπισμού Χαρίλαου Φλωράκη με τη Μελίνα Μερκούρη, τη δήλωση του Αντώνη Τρίτση ότι «ξεκινάει κάτι πρωτόγνωρο —μια πολεοδομική δημαρχία», τη δήλωση του υπουργού Εσωτερικών κ.

Σωτ. Κούβελα ότι ο νέος εκλογικός νόμος θα είναι έτοιμος μέσα στο δεύτερο δεκαπενθήμερο του Σεπτεμβρίου («χωρίς να έχει αποφασισθεί ακόμα ποιο θα είναι το εκλογικό σύστημα»...) και την απόφαση του υπουργού Πολιτισμού κ. Τζ. Τζαννετάκη να στείλει στο Τόκιο τη Νανά Μούσχουρη —ίσως και τον Ντέμη Ρούσσο, αν δεν αντιδράσει η Νανά...— για να στηρίξει (ή στηρίξουν) τη «Χρυσή Ολυμπιάδα»!

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, και στους κόλπους; του Συνασπισμού —που δεν κατάφερε ακόμα να συμφωνήσει σε ό,τι αφορά το δικό του υποψήφιο στον Πειραιά— συνεχίζονται οι αντιδράσεις για τη συνεργασία του με το ΠΑΣΟΚ στις δημοτικές εκλογές. Όσο γι' αυτούς που «διαβλέπουν» στη συνεργασία αυτή «κάποια άλλη συμφωνία», όχι άσχετη με το θέμα των δικών, έδωσε μian απάντηση ο γραμματέας της ΕΑΡ Φώτης Κουβέλης: «Η συνεργασία στις δημοτικές —είπε— δεν σημαίνει, ούτε και στο ελάχιστο, υποχώρηση από επιλογές και πολιτικές που έχουν αποφασίσει τα συλλογικά όργανα του Συνασπισμού». Και αμέσως παρακάτω: «Πολιτικά, τα ζητήματα των σκανδάλων έχουν τελειώσει. Από κει και πέρα, η διεκδίκησή μας αναφέρεται στο να ολοκληρωθούν οι διαδικασίες που έχουν δρομολογηθεί».

ΣΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ συνεχίστηκε η κινητικότητα και στο Κυπριακό. Οι διαδικασίες, μέσω του γενικού γραμματέα κ. Κουεγιάρ, μπορεί να εξαντλήθηκαν... Αλλά απ' ό,τι άφησε να νοηθεί ο απεσταλμένος του στην Άγκυρα και στην Αθήνα Όσκαρ Καμιλιόν, ο γενικός γραμματέας επανέρχεται στο ενδεχόμενο «ξεχωριστών επαφών» με τον πρόεδρο Βασιλείου και τον Ραούφ Ντενκτάς. Φαίνεται ότι και ο Κουεγιάρ εξάντλησε όλα τα αποθέματα πολιτικής ή διπλωματικής φαντασίας! Εκείνο, πάντως, που δυσaráεστησε την ελληνική πλευρά, είναι η δήλωση Καμιλιόν (σε σχετική ερώτηση δημοσιογράφων, αναφορικά με την αίτηση της Κύπρου για πλήρη ένταξη στην ΕΟΚ) ότι «η Κύπρος εξακολουθεί να βρίσκεται στην ίδια γεωγραφική θέση» —απάντηση που αφήνει πολλά ερωτηματικά για το αν ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ βλέπει την Κύπρο ως ευρωπαϊκή ή όχι χώρα. Όπως είναι γνωστό, και σε αντίθεση με τον κ. Κουεγιάρ, ο Ιταλός υπουργός Εξωτερικών ντε Μικέλις πιστεύει ότι η «πανευρωπαϊκή σύγκλιση θα βοηθήσει στη λύση του Κυπριακού». Ίδωμεν!

ΑΝΤΗΝΩΡ



«Πύρινος» απολογισμός

Έναν θλιβερό απολογισμό των καμμένων δασικών εκτάσεων παρουσίασαν οι δασοπρόνοι από τον Τύπο. Από την αρχή του χρόνου φέτος μέχρι τις 4 Αυγούστου εκδηλώθηκαν 810 πυρκαγιές και κάηκαν 231.869 στρέμματα παραγωγικών δασών και δασοσκεπών εκτάσεων. Σύμφωνα με στοιχεία που επίσης έδωσαν οι δασολόγοι τα τελευταία τέσσερα χρόνια (1986 μέχρι και 1989) κάηκαν συνολικά 714.942 στρέμματα εκτάσεων, ενώ στην ίδια την τετραετία οι καμμένες εκτάσεις σχεδόν τετραπλασιάστηκαν.

Περιοχές ολόκληρες έγιναν στάχτη και κάρβουνο. Δάση αιώνων αποτεφρώθηκαν. Ακόμα και περιοχές που είχαν αναδασωθεί κάηκαν πάλι. Δεν υπάρχουν παρά ελάχιστες περιοχές στην Ελλάδα που δεν γνώρισαν την καταστρεπτική μανία της πυρκαγιάς.

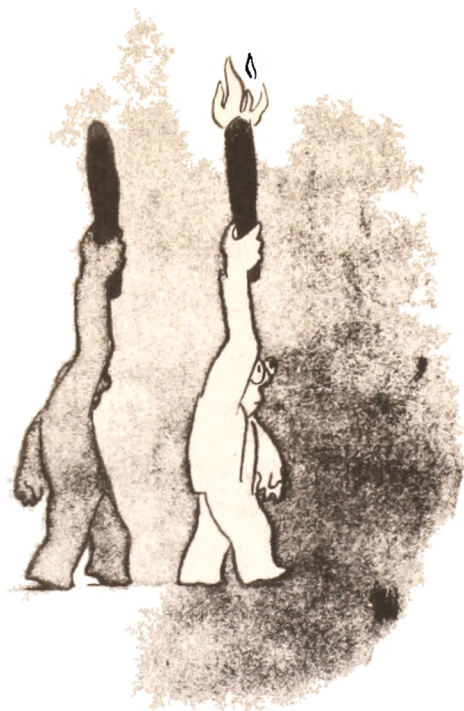
Κάθε χρόνο, συνήθως με την έναρξη και το φούντωμα των μεγάλων πυρκαγιών οι κυβερνήσεις ανακοινώνουν μέτρα και «συντονίζουν» το έργο της τάτσεβσης. Και τα μέτρα και ο «συντονισμός» ατονούν στη συνέχεια, χάνονται με τις πρώτες βροχές και εξαφανίζονται το χειμώνα για να έλθουν και πάλι στην επιφάνεια το καλοκαίρι. Η πολιτεία ουσιαστικά παρακολουθεί και καταγράφει —και πολλές φορές όχι σωστά— το μέγεθος της καταστροφής. Δεν παρεμβαίνει. Πώς είναι δυνατόν αλήθεια να έχουν ανακοινωθεί μέτρα επί μέτρων και ο δείκτης των πυρκαγιών αντί να κατεβαίνει να ανεβαίνει; Πώς είναι δυνατόν να μιλάμε για μέτρα όταν οι υπηρεσίες δασοπυρόσβεσης δεν έχουν υποδομή και λειτουργούν εποχικά, δηλαδή μη αποδοτικά; Γιατί το εθνικό κτηματολόγιο δεν προχωρά και γιατί καμμένες εκτάσεις αφηνονται λεία των κατακτητών και πριν κινηθεί η πολιτεία ξεφυτρώνουν κάθε είδους αυθαίρετα;

Πόσοι από τους κατακτητές, που με το νόμο έχει αποδειχθεί ότι σφετερίστηκαν και έκλεψαν δημόσια, η οδηγήθηκαν στον εισαγγελέα; Πόσοι από τους παρανομούντες και κερδοσκοπούντες με την αγορά και πώληση δημόσιας γης, που μέσα από διάφορες «περιπέ-

τειες» κατοχύρωσης «τίτλων κυριότητας» την έκαναν οικόπεδα, αντίκρουσαν το εκσυγχρονιστικό;

Δεν είναι όμως μόνο αυτό. Ποια πολιτική εφαρμόστηκε τα τελευταία χρόνια για τον περιορισμό των πυρκαγιών και την αποκατάσταση των πληγωμένων από τις φωτιές δασών που απέμειναν; Ποιο σχέδιο, τι πρόγραμμα αναδάσωσης εφαρμόζεται;

Δυστυχώς ούτε αυτά τα εξηγηθέντα κατά καιρούς μέτρα έχουν μια συνέχεια και μια συνέπεια. Με αποτέλεσμα να γίνεται χρόνο με το χρόνο χειρότερη η κατάσταση. Δεν θα έπρεπε έστω και αργά, έστω και στο «χείλος της αβύσσου» που βρισκόμαστε να ξεκινήσει μια γιγαντιαία προσπάθεια και να γίνει ένας τιτάνιος αγώνας —γιατί τέτοιος χρειάζεται— για να περιορισθεί τουλάχιστον το κακό; Πότε επιτέλους θα κινηθεί έστω αυτός ο υπάρχων μηχανισμός του κράτους, των Δήμων και των άλλων φορέων και υπηρεσιών με τις ατέλειές του για να υλοποιηθούν τουλάχιστον τα πλέον ουσιαστικά από όσα εξαγγέλλονται κάθε χρόνο;



Η σιωπή δεν είναι χρυσός

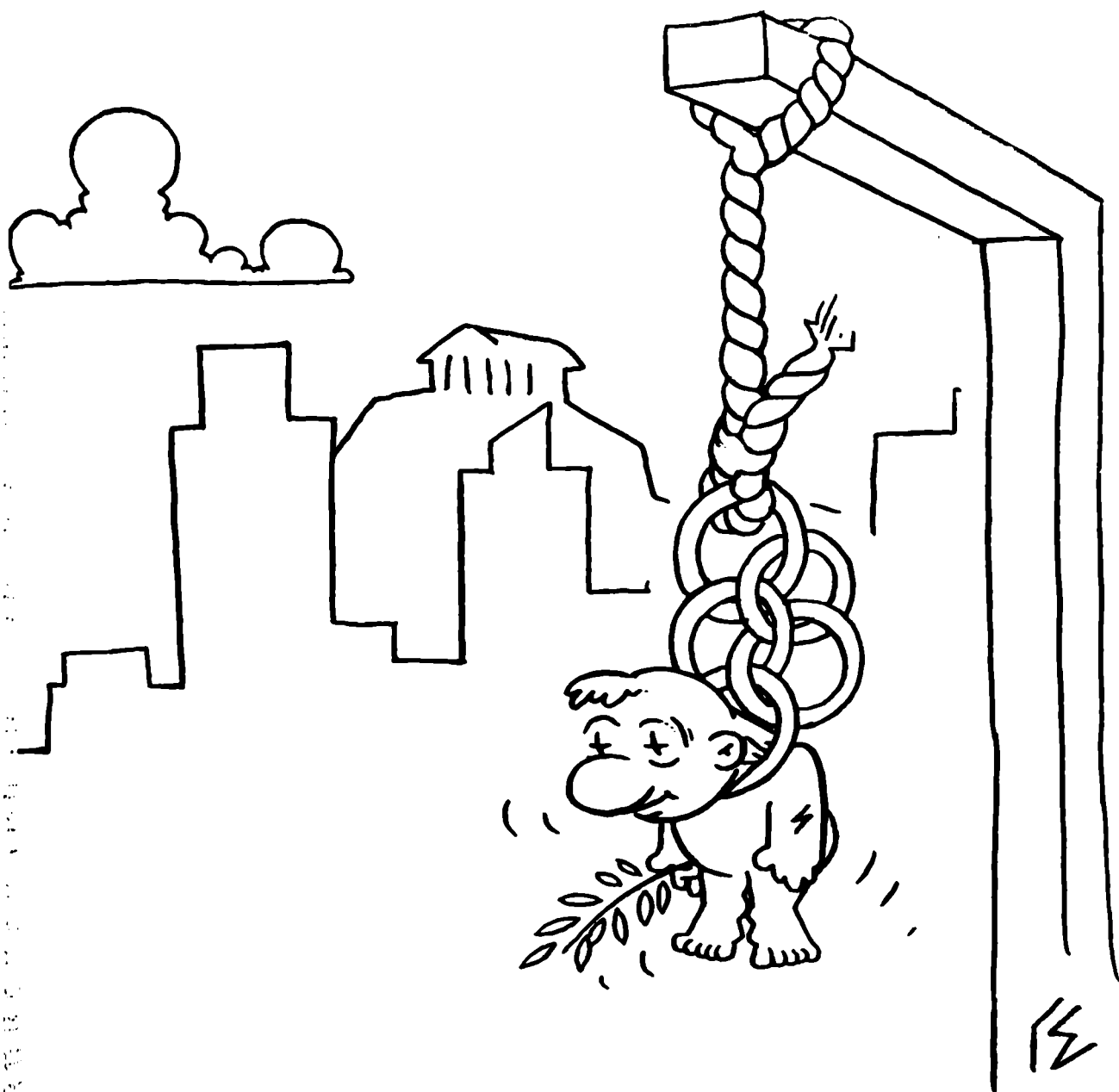
Σε λίγους μήνες θα είναι γνωστό αν η Αθήνα αναλάβει τη «Χρυσή Ολυμπιάδα». Η νέα «Μεγάλη Ιδέα», όπως χαρακτηρίστηκε, συναντά σχεδόν την καθολική υποστήριξη των κομμάτων

στη Βουλή, ενώ μια σειρά παραγόντων «πείθεται» για την χρησιμότητα και τα οφέλη της.

Απέναντι σ' αυτή την «ομοθυμία» υπάρχουν φωνές που εδώ και αρκετό καιρό επεσήμαναν τις αρνητικές συνέπειες της ανάληψης της «Χρυσής Ολυμπιάδας» από την Αθήνα. Από αυτή την πλευρά τονίσθηκαν τόσο η οικονομικές συνέπειες όσο και η επιδείνωση του περιβάλλοντος στην Αττική, την οποία συνεπάγονται τα έργα για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, αλλά και η επιδείνωση των σχέσεων της πρωτεύουσας με την υπόλοιπη Ελλάδα. Επισημάνθηκε επίσης ότι οι αρνητικές συνέπειες δεν θα είναι παροδικές ούτε θα περιορισθούν μόνο σε έναν τομέα.

Αυτές οι φωνές που καταπνίγηκαν ή και λειωρήθηκαν ακόμη από τους θερμούς θιασώτες της νέας «Μεγάλης Ιδέας» επιμένουν. Με θεμελιωμένα επιχειρήματα επιμένουν ότι η προσπάθεια για την μεγάλη άρνηση, για το όχι στην ανάληψη της Χρυσής Ολυμπιάδας, πρέπει να ενταθεί στο κρίσιμο διάστημα που απομένει με πιο συντονισμένη και συστηματική παρέμβαση. Ίσως η έκκλησή τους να μοιάζει «σταγόνα στον ωκεανό» απέναντι στην τεράστια προπαγάνδα που γίνεται από το κράτος και τους πολυποίικλους φορείς που προβάλλουν τα «χρυσά» οφέλη της ανάληψης των Ολυμπιακών Αγώνων του 1996. Είναι μια προσπάθεια όμως που όσοι βλέπουν ότι τα «χρυσά» οφέλη είναι προορισμένα για ελάχιστους και ότι η νέα «Μεγάλη Ιδέα» δεν είναι παρά μια κούφια ιδέα, οφείλουν και πρέπει να τη στηρίζουν.

Το όχι στην «Χρυσή Ολυμπιάδα» δεν είναι άρνηση των Ολυμπιακών Αγώνων, ούτε του «Ολυμπιακού πνεύματος», είναι άρνηση του νέου μύθου που πλασάρουν για την Αθήνα και τη σωτηρία της οι έμποροι και οι εμποράκοι ιδεών και απόψεων. Είναι άρνηση της «Μεγάλης Ιδέας» και όσων κρύβονται πίσω από τις «κορώνες» περί οικονομικής ανάπτυξης και νέας όψης της Αθήνας. Είναι άρνηση μιας επιδείνωσης για το περιβάλλον της Αθήνας και της Αττικής της οποίας τις αρνητικές διαστάσεις δεν μπορούμε ακόμα να τις φανταστούμε. Αν ο «χρυσός» μανδύας της ανάπτυξης που μας προβάλλουν τραβηχτεί θα φανεί και το περιεχόμενό της. Και αυτό θα γίνει μόλις πέσει η αυλαία των φώτων, του ήχου και των χρωμάτων που οι «Σκηνοθέτες» δίνουν και θα δώσουν στους Ολυμπιακούς του '96. Το «όνειρο» θα τελειώσει, αλλά οι συνέπειες θα βρίσκονται δίπλα μας και θα συνοδεύουν για πάντα την Αθήνα και την Αττική. Μέσα στην κατάμεστη από μπετόν πρωτεύουσα θα 'χουν προστεθεί αρκετά ακόμη μπετονένια μαγαθήρια, κι οι Έλληνες —κομπάρσοι της ευρωπαϊκής κουλτούρας πλέον— θα



χουν γνωρίσει τη «μεγάλη δόξα» των «χρυσών» κομπάρσων στις τελετές έναρξης και λήξης της «Χρυσής Ολυμπιάδας».

Ενοίκια και στέγη

Οι ρυθμίσεις για τα ενοίκια που περιλαμβάνονται στο νομοσχέδιο που ανακοίνωσε την περασμένη Τρίτη ο υπουργός Εμπορίου κ. Ξαρχάς δημιουργούν τη βάση για την ολική απελευθέρωση των ενοικίων, όταν αυτό κριθεί σκόπιμο και το επιτρέψουν οι συνθήκες.

Με το νομοσχέδιο απελευθερώνονται έξι κατηγορίες σπιτιών από την 1η Σεπτεμβρίου, για τα οποία οι πιέσεις των ιδιοκτητών ήταν συνεχείς και ορισμένες απόλυτα δικαιολογημένες. Ταυτόχρονα «παγώνουν» για 10 μήνες (μέχρι έλους Ιουνίου 1991) τα ενοίκια κατοικιών και παρατείνονται οι εμπορικές μισθώσεις για το ίδιο διάστημα. Η διτλή αυτή κίνηση (απελευθέρωση στα ενοίκια και στις μεγάλες και «πλούσιες κατοικίες» —προστασία κατ' αρ-

χήν των ενοικιαστών για ένα δεκάμηνο) επιτρέπει στην κυβέρνηση να εξισορροπήσει ανάμεσα στις πιέσεις ιδιοκτητών - ενοικιαστών, ενώ παράλληλα προχωρά τώρα στο πρώτο βήμα απελευθέρωσης προετοιμάζοντας το έδαφος για την πλήρη απελευθέρωση.

Πρόκειται για έναν «πόλεμο χαρακωμάτων» για τα ενοίκια, που δυστυχώς αφήνει στο περιθώριο το ουσιαστικό πρόβλημα της στέγης και της σταγαστικής πολιτικής που εφαρμόζεται. Όσο για τους ενοικιαστές, απλώς τους δίνεται μια ανάσα για ένα δεκάμηνο (μια αύξηση τώρα θα ξεσήκωνε θύελλα διαμαρτυριών, μιας και θα συνέπιπτε και με τις άλλες αυξήσεις), αφού προγραμματικός στόχος της κυβέρνησης, όπως είναι γνωστό, είναι η απελευθέρωση των ενοικίων.

Δείγματα γραφής...

Ορισμένα βήματα της κυβέρνησης στο χώρο της Παιδείας είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτικά για τις προθέσεις και το πρόγραμμά (:) της. Η υπόθεση π.χ. της

κατάργησης των Μεταλυκειακών είναι ενδεικτική για τους στόχους της. Η κατάργησή τους δημιουργεί ένα νέο αριθμό πελατών για τα ιδιωτικά φροντιστήρια, και δείχνει ότι η κυβέρνηση είναι σταθερά προσανατολισμένη στην ανάθεση ενός μέρους της εκπαίδευσης στην ιδιωτική πρωτοβουλία.

Τέτοια βήματα σαν αυτό των Μεταλυκειακών, αλλά και η όλη συζήτηση για τα ιδιωτικά Πανεπιστήμια και η σχετική κίνηση που γίνεται σ' αυτό το χώρο, προετοιμάζουν το έδαφος για τη «μεταρρύθμιση» και τον «εκσυγχρονισμό» που ετοιμάζει η κυβέρνηση στην Παιδεία.

Φαίνεται πως η «νίκη» έναντι των καθηγητών και η διεξαγωγή των εξετάσεων έτσι όπως έγιναν απελευθέρωσαν τους οπαδούς της «αποκρατικοποίησης» και των «νέων ιδεών» και ετοιμάζονται για το «νέο εκσυγχρονισμό» της Παιδείας παραδίδοντας «ορισμένους προσοδοφόρους τομείς» για αξιοποίηση στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Όσο για τα γράμματα και την εκπαίδευση των νέων φαίνεται ότι αυτά είναι πολύ παλιές ιδέες για να χωρέσουν στα σχέδια των «νέων»...

Βαθιές σκέψεις

«Με βλέπετε σκεφτικό. Πρέπει όλοι να σκεφτούμε πολύ. Πάρα πολύ... Πρέπει ν' αλλάξουμε το σημερινό πολιτικό κλίμα», απάντησε ο κ. Γρηγόρης Γιάνναρος, βουλευτής του ΣΥΝ, σε ερώτηση αν ο κ. Παπανδρέου πρέπει τελικά να οδηγηθεί στο Ειδικό Δικαστήριο. Και ο κ. Κύρκος έχει επανειλημμένα δηλώσει ότι δεν είναι έτοιμος ακόμα να απαντήσει αν έπρεπε να παραπεμφθεί ο κ. Παπανδρέου. Και οι δηλώσεις, οι ψίθυροι, οι εικοτολογίες αυξάνονται: «οι πρωθυπουργοί δεν πάνε φυλακή».

Τελικά δεν καταλαβαίνουμε. Ποιος αποφάσισε την παραπομπή του Παπανδρέου. Δεν την αποφάσισε και ο ΣΥΝ; Οι μετανοούσες Μαγδαληνές σήμερα τι ρόλο παίζουν; Μα δεν είναι φως φανάρι; Ένα φιλί τα έλυσε όλα...

Βασιλειάδης ο... Μέγας!

Ο υπουργός Δημόσιας Τάξης Γ. Βασιλειάδης βρήκε την αιτία της μη σύλληψης των εμπόρων ναρκωτικών. «Έχουμε», είπε, πολλούς υπόπτους μεγάλους εμπόρους ναρκωτικών. Έχουμε πάρα πολλές ενδείξεις, αλλά δεν έχουμε αποδείξεις. Και ένας από τους λό-

γους είναι ότι δεν μπορούμε να παρακολουθήσουμε τα τηλέφωνα» (!)

Για να βρει λοιπόν αποδείξεις ζητά να βάζει η Αστυνομία «κοριούς». Για να μπορέσει, λοιπόν, ο κ. Βασιλειάδης να μετατρέψει τις ενδείξεις σε αποδείξεις, ας αλλάξουμε το Σύνταγμα που προστατεύει το απόρρητο της επικοινωνίας. Τότε, σύμφωνα με τη λογική του, η Αστυνομία θα πιάσει εμπόρους και μεγαλεμπόρους ναρκωτικών... Είναι άραγε αυτά απλοϊκά ή υποκρύπτουν νέες —αστυνομικές— ιδέες, ιδιαίτερα επικίνδυνες για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα;

«Φόρτος εργασίας»

Τον Μάιο του 1989 το NATO αποφάσισε την χορήγηση υποτροφιών στο πλαίσιο του προγράμματος «Democratic Institutions Fellowships» Για τις υποτροφίες ενημερώθηκε και το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Το ίδιο και για τους όρους συμμετοχής των υποψηφίων. Καταληκτική ημερομηνία αποστολής των αιτήσεων ήταν η 15η Μαρτίου 1990. Στην ανακοίνωση των υποτροφιών ανταποκρίθηκαν 6 υποψήφιοι (τα ονόματά τους είναι στη διάθεση του περιοδικού), που έσπευσαν και κατέθεσαν έγκαιρα τις αιτήσεις τους. Ακούστε λοιπόν τη συνέχεια: το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας στέλνει στο NATO τους φακέλλους των υποψηφίων στις 11 Απριλίου 1990. Εικοσιεπτά μέρες δηλαδή αργότερα. Φυσικά οι 6 ελληνικές υποψηφιότητες απορρίφθηκαν ως εκπρόθεσμες, όπως εξηγεί σε επιστολή του προς το υπουργείο η κ. F. Welter, υπεύθυνη του NATO για τις δημόσιες σχέσεις του οργανισμού με τα πανεπιστήμια.

Πώς δικαιολογήθηκε το Υπουργείο; Ιδού. Ο κ. Βασιλοπαναγής Βουτσινάς εκ μέρους του Υπουργείου σε επιστολή του προς τον κ. Walter εξηγεί ότι η καθυστέρηση της αποστολής οφείλεται σε «φόρτο εργασίας»! Ποιος είναι αυτός ο «φόρτος εργασίας» στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου; Μία απλή διεκπεραίωση όταν κάνει ένα μήνα για να γίνει πόσο να κάνουν άραγε άλλες υποθέσεις; Δύο μήνες ή φθάνουν το εξάμηνο; Και τότε υπάρχει πάλι «φόρτος εργασίας»;

Προεκλογικά εφφέ

Καλώς εχόντων των πραγμάτων στις 23 Σεπτεμβρίου, ημέρα Κυριακή, αρκε-

τές χιλιάδες υποψήφιοι θα διαγωνισθούν —άλλοι γραπτώς και άλλοι προφορικώς— προκειμένου να καταλάβουν 4.723 θέσεις στο Δημόσιο τομέα. Ο διαγωνισμός αυτός είναι η επιλογή του κ. Έβερτ στη λύση του προβλήματος των εκτάκτων. Κατά τον υπουργό Προεδρίας τέλη Σεπτεμβρίου η «εκκρεμότητα» αυτή θα έχει λήξει και οι 25.186 έκτακτοι που υπηρετούν σήμερα στο Δημόσιο θα απολυθούν.

Επιφανειακώς, όλα κυλούν ομαλά και σύμφωνα με τις εγγυήσεις του πρωθυπουργού για το «αδιάβλητο των εξετάσεων». Τώρα, βεβαίως πως θα εξασφαλισθεί η ισότητα των διαγωνιζόμενων, αυτό μάλλον είναι μικροπρόβλημα για την κυβέρνηση. Εννοούμε ότι π.χ. οι αρχιτέκτονες θα πρέπει μέσα σε 2 μήνες να μάθουν λεπτομερώς την ελληνική και παγκόσμια ιστορία προκειμένου να διαγωνισθούν σε ίση βάση με τους υποψηφίους που έχουν σπουδάσει ανθρωπιστικές επιστήμες.

Σίγουρο, πάντως, είναι το όφελος από την παράσταση αυτή εφόσον τα αποτελέσματα προβλέπεται να ανακοινωθούν μετά την εκλογή των τοπικών αρχόντων...

Η «Ένωση»

Ανάμεσα στα ιδρυτικά μέλη της «Ελληνοираκινής Ένωσης» που ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 1983 φιγουράρουν και ονόματα στελεχών του ΠΑΣΟΚ (Ι. Καφετζόπουλος, Ι. Ζιάγκας, Φ. Κωνσταντίνου κ.ά.) και υπάρχει και ο Στ. Δήμας. Δεν γνωρίζουμε ποιες είναι οι δραστηριότητες της Ένωσης αυτά τα χρόνια για την «προαγωγή των σχέσεων» κάθε είδους (και οικονομικών) και των δεσμών μεταξύ των λαών της Ελλάδας

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΜΠΙΣΗΣ

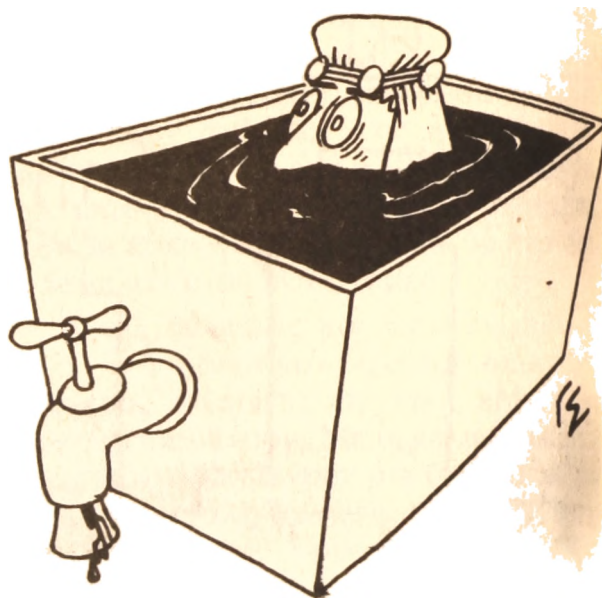
Δεινό πλήγμα δέχθηκε η ελληνική φιλολογική επιστήμη με το θάνατο, σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα του Γιάννη Καμπίση, κλασικού φιλόλογου, γόνιμου και σεμνού επιστήμονος, πρυτάνεως του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Ο Καμπίσης γεννήθηκε το 1938, εσπούδασε φιλολογία στην Αθήνα και, με υποτροφία του ΙΚΥ, στο Παρίσι όπου υπήρξε μαθητής της Ζακλίν ντε Ρομιγύ, και εξειδικεύτηκε στην αρχαία ελληνική θρησκεία, έχοντας στο ενεργητικό του πολυάριθμη σχετική δημοσκόπηση. Τα δύο βασικότερα έργα του είναι η φιλολογική έκδοση της *Αντιόπης*, αποσπασματικής τραγωδίας του Ευριπίδη, και η μελέτη του για τις *Τροστιδες*, γυναίκες της ακολουθίας του Διονύσου.

Στη σύζυγό του, Σοφία Οικονόμου, παπυρολόγο και επίσης καθηγήτρια της φιλοσοφικής του Πανεπιστημίου Κρήτης, το *Αντί* εκφράζει τα θερμά του συλλληπητήρια.

και του Ιράκ ιδιαίτερα, αλλά και γενικότερα του Αραβικού κόσμου.

Αυτό που γνωρίζουμε είναι ότι η εν λόγω Ένωση μέχρι τώρα τουλάχιστον δεν έχει εκδόσει ψήφισμα συμπαράστασης στον «προστάτη» και «συμπαραστάτη» της «Λαϊκής επανάστασης» που έγινε στο Κουβέιτ, Σαντάμ Χουσεϊν.



«Ο φίλος ναύτης»

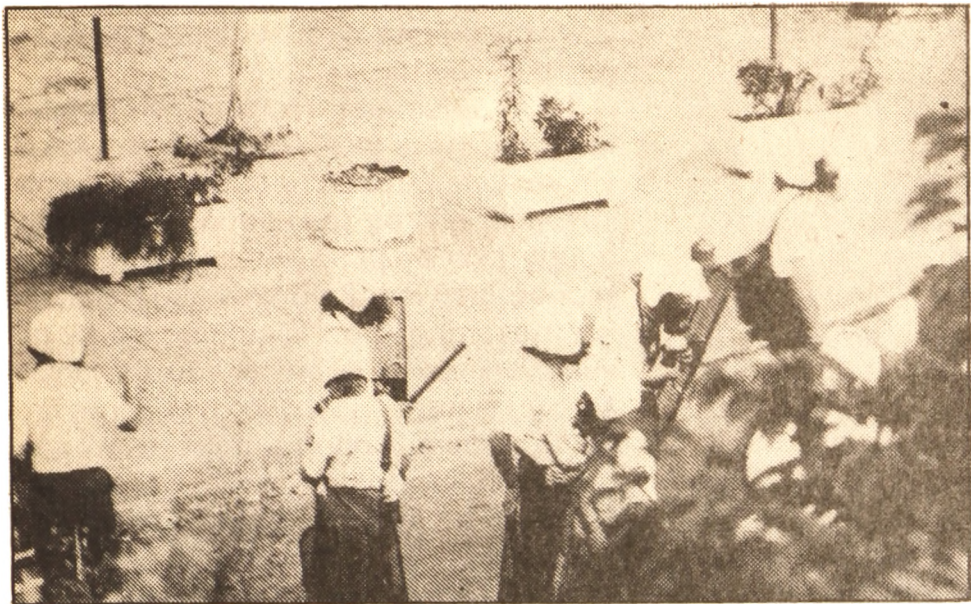
Δεν είναι βέβαια η σεμνοτυφία μας που ενοχλήθηκε από το «ναύτη - Λάτση». Αυτή προκαλείται καθημερινά και από άλλους επώνυμους κυρίους —τον Σαλιαρέλη, τον Γιαννόπουλο, τον Κουρή και άλλους ομοίους. Προκαλούμαστε καθημερινά από τον Τύπο, τις διαφημίσεις, την τηλεόραση, τις σκηνές στο λεωφορείο ή τη συμπεριφορά του Μπουγιουκλάκη στις Λαϊκές Αγορές. Η χυδαιότητα πάσης μορφής, δόξα σοι ο Θεός, ξεχυλίζει στους δρόμους, τις εθνικές οδούς και τις πλατείες της φαιδράς πορτοκαλέας.

Στην περίπτωση του «ναύτη - Λάτση» —ο οποίος ξεκίνησε την ένδοξη καριέρα του ως μαουνιέρης, περαματάρης των Γερμανών στην κατοχή— η πρόκληση της χυδαιότητας πέρασε κάθε όριο. Δεν μπορεί να διατηρεί κανείς τη συμπεριφορά και την κουλτούρα του πιο χυδαίου μαουνιέρη σ' όλες τις περιστάσεις να τη γενικεύει και να τη διαιωνίζει θεωρώντας και καθιστώντας τον κόσμο ολόκληρο αντίστοιχα χυδαίους μαουνιέρηδες, και γενική τεχντροπία της εποχής μας τον «μαουνιερισμό».

Η προκλητική συμπεριφορά του «ναύτη» και ο δημόσια επιτιθέμενος κουτσαβακισμός του απολαμβάνει ασυλία για τον απλούστατο λόγο ότι αυτός ο «κύριος» χρυσώνει τους πάντες.

Η ανοχή προς το «ναύτη» δεν έχει καμιά σχέση με την παραδοχή του «γραφικού» και «λαϊκού τύπου». Μην κρυβόμαστε: Όλοι δέχονται ότι οι παράδες του «ναύτη» είναι η υπέρτατη εξουσία και ανωτέρα αρχή.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΑΥΤΑΡΧΙΣΜΟΥ



«Μου εδόθη ευκαιρία να θαυμάσω τον λαόν αυτόν τελευταίως και να ίδω την ωραίαν οργάνωσιν του Κράτους τούτου εκ του πλησίον. Είναι η Ελβετία, όπως ένα κομψοτέχνημα Κράτους. Εκεί, εν Ελβετία, ούτε κομμουνισμός, ούτε σοσιαλισμός, ούτε συνδικαλισμός, τίποτε απολύτως από όλα τα λήγοντα εις «σμός». Παρά μόνο «σκασμός» για όλα αυτά. Εκεί υπάρχει τάξις απόλυτος». (Από την αγόρευση στη Βουλή στις 24-4-1947, του αρχηγού του Κόμματος Εθνικοφρόνων Θ. Τουρκοβασίλη).

Οι δηλώσεις του πρωθυπουργού κ. Μητσοτάκη μετά την επίσκεψη που πραγματοποίησε στις αρχές της προηγούμενης εβδομάδας στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής μόνο σε ανησυχίες μπορούν να εμβάλλουν τους πολίτες.

Ήταν προφανής η προσπάθεια του κ. Μητσοτάκη να «ενισχύσει το ηθικό» του σώματος των αστυνομικών και να δώσει στα εκτελεστικά - κατασταλτικά όργανα του κράτους την κυβερνητική κάλυψη για την άσκηση των καθηκόντων τους, πράγμα βέβαια που θα ήταν περιττό σε μια ευνομούμενη δημοκρατία. Αλλά εδώ είναι Ελλάδα. Έκανε το σφάλμα ο κ. Μητσοτάκης να ταυτίσει την αστυνομία με το κράτος και να δώσει την εντύπωση ότι παρέχει «λευκή κάρτα» στο ανεξέλεγκτο της δράσης των αστυνομικών οργάνων. Οι εντυπώσεις, μάλιστα, είναι δύσκολο να διασκεδαστούν όχι μόνο λόγω της θεβαρυμένης ιστορίας του κράτους και της αστυνομίας απέναντι στις πολιτικές ελευθερίες και τα ατομικά δικαιώματα του ελληνικού λαού που ανασύρουν επώδυνες και άσβεστες μνήμες, αλλά επειδή διακρίνονται ήδη τα πρώτα σημάδια μιας αυταρχικής νοοτροπίας.

Και το κράτος μπόρει μιν να κατέχει και να ασκεί μέσω των οργάνων του το μονοπώλιο της νομιμοποιημένης βίας, αλλά περιορίζεται ταυτόχρονα από σειρά νόμων, ακριβώς για να μην υπερβεί τα όρια πέρα από τα οποία η έννομη τάξη προσλαμβάνει την αποκρουστική μορφή του αυταρχισμού.

Ένα πρώτο θέμα λοιπόν είναι η άγρυπνη παρακολούθηση της τήρησης του σημερινού πλαισίου της έννομης τάξης σε συνδυασμό με τη διεκδίκηση σ' όλους τους χώρους της διεύρυνσης των πολιτικών και ατομικών δικαιωμάτων. Να ένας χώρος που στην ουσία του έχει εγκαταλείψει η Αριστερά, προς όφελος των αντιπάλων της παγιδευμένη σε διάφορες αντιλήψεις για τις λειτουργίες της έννομης τάξης αλλά πρόθυμα πάντα στη φανατική υπεράσπιση και υποστήριξη της «σοσιαλιστικής νομιμότητας» των τέως ολοκληρωτικών κομμουνιστικών καθεστώτων. Η επίκληση των όσων υπέστη η Αριστερά στο παρελθόν από το κράτος και την αστυνομία δεν είναι ο μόνος λόγος μιάς αυξημένης ευαισθησίας.

Πολύ συχνά, τα κρατικά όργανα καταστολής αποτελούν επικίνδυνη πηγή αυταρχικών τάσεων. Διότι, πέρα από το Σύστημα και τις κείμενες διατάξεις, ο τόνος, η νοοτροπία, η συμπεριφορά, τα όρια διακριτικής ευχέρειας, η ιδεολογική και υπηρεσιακή προσέγγιση, οι σχέσεις με τους πολίτες κλπ. καθορίζονται από την εκάστοτε κυβέρνηση. Και η σημερινή κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας δεν θαρύνεται μόνο με το παρελθόν που μετατρέπει σε βαθύτατη καχυποψία κάθε ενέργειά της στον τομέα αυτό αλλά και από ιδεολογικές και πολιτικές αντιλήψεις που υπερτονίζουν «το νόμο και την τάξη». Εκμεταλλεύεται μάλιστα στο έπακρο διαθέσεις

που έχουν δημιουργηθεί στην κοινή γνώμη από υπερβολές, καταχρηστικές ασκήσεις δικαιωμάτων κλπ. (αλόγιστες καταλήψεις, πορείες, διαδηλώσεις κλπ.).

Τώρα όμως απ' αυτήν την πηγή αυταρχικών τάσεων από την οποία αντλεί και την οποία ενισχύει η κυβέρνηση για λόγους πολιτικούς και ιδεολογικούς - Αρκουδέες και ΜΑΤ είναι πάντα διαθέσιμα όπλα στα χέρια της κυβέρνησης - κίνδυνοι αυταρχισμού προκύπτουν και στο γενικότερο κοινωνικό χώρο. Εδράζονται όχι μόνο σε μια διοικητική και αστυνομική αντίληψη για τη λύση κοινωνικών προβλημάτων (π.χ. νarkωτικά κλπ.), αλλά και στην ανικανότητα της κυβέρνησης να κεντρίσει και να επιδιώξει τη συναίνεση πάνω στο πρόγραμμα του ομιχλώδους συγκεντρωτικού εκσυγχρονισμού που θέλει να εφαρμόσει. Κατά συνέπεια η απόσταση μέχρι τη διολίσθηση σε αυταρχικές μεθόδους (τα δείγματα ήδη πολλαπλασιάζονται), σε νομοθετικές ρυθμίσεις και αυταρχική επιβολή μέτρων είναι πολύ μικρή. Η απειλή του «βίαιου εκσυγχρονισμού» είναι ορατή.

Βρισκόμαστε ακόμα στην αρχή μιας τέτοιας πορείας, στην οποία πρέπει να τεθεί φραγμός. Πολιτικός εξτρεμισμός και τρομοκρατικές ενέργειες θα αποτελούσαν για τον κ. Μητσοτάκη, «θείο δώρο» για να σφίξει ακόμα πιο πολύ τη βίδα του αυταρχισμού. «Σκασμός» λοιπόν; Στο μεταξύ ο κομματισμός στην αστυνομία ανθεί. Ο φαύλος κύκλος συνεχίζεται αδιάσπαστος. Ο συνδικαλισμός παραμένει παράνομος. Δεν είναι πλέον καιρός η ίδια η αστυνομία να ενδιαφερθεί για την εικόνα που έχει μεταξύ των πολιτών της χώρας αυτής; Οι ίδιοι οι αστυνομικοί στο σύνολό τους θέλουν να αυτοαλλοτριωθούν με σταθερή αναφορά στην εικόνα του «σκληρού μπάτσου»; Σκασμός λοιπόν; ■



ΟΙ ΜΙΚΡΟΙ

νους μεγαλοκαταθέτες, δηλαδή εταιρείες συμφερόντων. Δεν έχει άδικο ο δυτικός τραπεζίτης που χαρακτήρισε την ιρακινή εισβολή στο Κουβέιτ, τραπεζική ληστεία του αιώνα.

Τα περιουσιακά στοιχεία του Κουβέιτ υπολογίζονται σε 200 δις δολάρια και είναι κατανεμημένα στα σημαντικότερα οικονομικά κέντρα του κόσμου. Το Κουβέιτ συμμετέχει σε μερικούς από τους κυριότερους διεθνείς βιομηχανικούς ομίλους και πιστωτικούς οργανισμούς και αν συνυπολογιστεί ο πλούτος του σε πετρέλαιο (έχει αποθέματα για τα επόμενα διακόσια χρόνια) φαίνεται καθαρά ότι η εισβολή έγινε σοβαρότατος παράγοντας παγκόσμιας αποσταθεροποίησης.

Η πρώτη αντίδραση των Δυτικών ήταν συνεπώς η αναμενόμενη. Ανέστειλαν τις συναλλαγές με κεφάλαια του Κουβέιτ και του Ιράκ στις χώρες τους για να στερήσουν τον Σαντάμ από το πλεονέκτημα που του δίνει η κατοχή του κουβετιανού εδάφους.

Αλλά η κρίση στον Περσικό Κόλπο έχει κι άλλες διαστάσεις. Κατ' αρχήν, οι υπόλοιπες αραβικές χώρες φρόντισαν να αποφύγουν κάθε πρακτική ενέργεια που θα μπορούσε η Βαγδάτη να εκλάβει ως πρόκληση εναντίον της. Πέρα από φραστικές καταδίκες, ο αραβικός κόσμος καμμία διάθεση δεν έδειξε για κινητοποιήσεις σε πολιτικό ή άλλο επίπεδο που θα ανάγκαζαν τον Σαντάμ να υποχωρήσει. Το ίδιο ισχύει και για το Ιράν, άλλοτε θανάσιμο εχθρό του Ιράκ, που περιορίστηκε να ακολουθεί τις υπόλοιπες χώρες σε βαρύγδουπες ανακοινώσεις.

Έπειτα, η Τουρκία διαπίστωσε ότι παίζει σημαντικό ρόλο στην περιοχή κυρίως λόγω του πετρελαιοαγωγού που περνάει από το έδαφός της. Ο Τουρκοκύπριος Οζάλ δέχτηκε αλληπαλλήλες επισκέψεις και οχλήσεις τόσο από τους Δυτικούς όσο και από τους Ιρακινούς για να ξεκαθαρίσει τη θέση του και ο ίδιος έκανε ό,τι μπορούσε για να το αποφύγει. Η Τουρκία είναι από τους κυριότερους εμπορικούς εταίρους του Ιράκ και έχει καλές σχέσεις με τη γειτόνά της. Έτσι εξηγείται η διαβεβαίωσή της στον Σαντάμ ότι θα μείνει ουδέτερη στην υπόθεση. Ταυτόχρονα όμως πασχίζει να αποδείξει στη Δύση ότι ο στρατηγικός της ρόλος δεν χάνει τη σημασία του μετά την προσέγγιση των δύο υπερδυνάμεων, και γι' αυτό έσπευσε να ανακοινώσει ότι θα εφαρμόσει κατά γράμμα την απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ για εμπορικό αποκλεισμό του Ιράκ και του Κουβέιτ.

Μια κλωτσιά έδωσε ο γίγαντας και η πόρτα του μικρού σπιτιού κατέρρευσε. Ολόκληρος ο στρατός του Κουβέιτ δεν είναι παρά το ένα πέμπτο των δυνάμεων που κινητοποίησε το Ιράκ για την επίθεση. Ως το μεσημέρι η τιμή του πετρελαίου είχε αυξηθεί δυο δολάρια το βαρέλι. Ό,τι δεν κατάφερε η Βαγδάτη με διαπραγματεύσεις το πέτυχε με την εισβολή, την οποία ελάχιστοι είχαν προβλέψει.

Οι ξένες πρεσβείες και πρώτη απ' όλες η αμερικανική, ομολόγησαν ότι δεν περίμεναν την κίνηση του Σαντάμ Χουσεΐν, παρόλο που οι διαθέσεις του είχαν φανεί έντονα μέρες πριν. Από τις αντιδράσεις των ξένων χωρών στη συνέχεια αποδείχτηκε ότι δεν είχαν ούτε τις προϋποθέσεις να προλάβουν ένα τέτοιο ενδεχόμενο.

Ο ελεύθερος ραδιοσταθμός του Κουβέιτ, που εξακολούθησε να εκπέμπει και τη δεύτερη μέρα της κατοχής από άγνωστο σημείο, καλούσε τις ισχυρές χώρες να επέμβουν για να διώξουν τους Ιρακινούς. Στη Δύση και στη Μόσχα όμως, επεκράτησαν η φρόνηση και ο φόβος. Κάθε σκέψη για στρατιωτική κίνηση αποκλείστηκε αμέσως, παρά τις ανακοινώσεις του Λευκού Οίκου ότι εξέταζε όλους τους δυνατούς τρόπους αντίδρασης. Οποιαδήποτε επιχείρηση εναντίον της υπερδύναμης του αραβικού κόσμου και του Περσικού Κόλπου θα σήμαινε έκρηξη σε μπαρουταποθήκη, όπου είναι αμφίβολο αν έβγαιναν νικητές. Το Ιράκ πληρώνει κάθε χρόνο στους δυτικούς προμηθευτές του 5 δις δολάρια για οπλισμό και ο στρατός του είναι από τους πιο α-

ξιόμαχους στον κόσμο.

Το ιρακινό κράτος βέβαια έχει κι άλλες οφειλές. Είναι τα 11 δις δολάρια το χρόνο για εισαγωγές μη στρατιωτικών προϊόντων, απαραίτητα για τη διατήρηση του βιοτικού επιπέδου του λαού, το ένα δις που κοστίζουν η μετακίνηση και οι αμοιβές των ξένων που δουλεύουν για την ανοικοδόμηση της χώρας και τα 3 δις οι τόκοι του εξωτερικού χρέους. Σ' αυτά πρέπει να προστεθεί το κόστος του τεράστιου σχεδίου ανοικοδόμησης από τον πόλεμο με το Ιράν, το οποίο υπολογίζεται σε μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις ότι θα φτάσει τα 60 δις δολάρια.

Αντίστοιχα, τα έσοδα της χώρας προέρχονται κατά 95% από το πετρέλαιο και πέρυσι ήταν 15 δις δολάρια. Η αύξηση στην τιμή του πετρελαίου κατά τρία δολάρια το βαρέλι, στην οποία συμφώνησαν οι υπουργοί του ΟΠΕΚ την περασμένη εβδομάδα στη Γενεύη, θα αποφέρει άλλα τρία δις στο Ιράκ. Σύνολο 18, δηλαδή έλλειμμα δύο δις, χωρίς να υπολογίζεται το κόστος της ανοικοδόμησης.

Στην απέλπιδα προσπάθειά του να εξασφαλίσει πρόσθετα κεφάλαια, το καθεστώς του Σαντάμ ξαναθυμήθηκε ότι το Κουβέιτ ανήκει στο Ιράκ. Από το 1961, που η Βαγδάτη προέβαλε για πρώτη φορά την απαίτηση να προσαρτηθεί το εμιράτο, πολλά έχουν αλλάξει. Το Κουβέιτ, που ο πληθυσμός του είναι στην πλειοψηφία του ξένοι, δεν βασίζεται πια μόνο στο πετρέλαιο για να υπάρχει. Έχει αναπτύξει το μεγαλύτερο και ασφαλέστερο τραπεζικό σύστημα στον κόσμο για ξέ-

ΑΤΑΒΡΟΧΘΙΖΟΝΤΑΙ

του Παντελή Μούτουλα

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ

● **17 Ιουλίου.** Ο Ιρακινός Πρόεδρος Σαντάμ Χουσεϊν κατηγορεί, χωρίς να τους κατονομάζει, ορισμένους ηγέτες του Κόλπου ότι φροντίζουν να διατηρούν χαμηλές τις τιμές του πετρελαίου και λέει ότι έτσι είναι σαν να χτυπούν τη χώρα του πισώπλατα. Το επίσημο πρακτορείο ειδήσεων ΙΝΑ υπενθυμίζει παλιότερη δήλωση του Χουσεϊν ότι οικονομικοί λόγοι μπορεί να προκαλέσουν πολέμους.

● **18 Ιουλίου.** Ο Ιρακινός υπουργός Εξωτερικών Τάρεκ Αζίζ καταγγέλει το Κουβέιτ στον Αραβικό Σύνδεσμο ότι έχει κλέψει ιρακινό πετρέλαιο αξίας 2,4 δις δολαρίων και ότι εκτελεί σχέδιο εδαφικής εξάπλωσης εις βάρος της χώρας του. Ο Εμίρης του Κουβέιτ σείχης Τζάμπερ αλ-Αχμέτντ αλ-Σάμπαχ στέλνει εκπροσώπους του να συναντήσουν τους ηγέτες των υπόλοιπων αραβικών κρατών. Αυξάνονται οι τιμές του πετρελαίου.

● **18 Ιουλίου.** Το Κουβέιτ απορρίπτει τις ιρακινές κατηγορίες, καταγγέλει ότι το Ιράκ αντλεί παράνομα πετρέλαιο από το έδαφός του και ζητάει από τον Αραβικό Σύνδεσμο να επιλύσει τη διαφορά.

● **20 Ιουλίου.** Το Ιράκ λέει ότι το Κουβέιτ και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα δίνουν αφερέγγυες υποσχέσεις ότι θα τηρήσουν τις ποσοτώσεις του Οργανισμού Πετρελαιοπαραγωγών Κρατών (ΟΠΕΚ). Ο Αραβικός Σύνδεσμος, η Αίγυπτος και η Σαουδική Αραβία αναλαμβάνουν τις πρώτες μεσολαβητικές προσπάθειες.

● **21 Ιουλίου.** Ο Πρόεδρος του Αραβικού Συνδέσμου Τσάντλι Κλίμπι επισκέπτεται τον Εμίρη του Κουβέιτ και ο Σαουδάραβας υπουργός Εξωτερικών πηγαίνει στις δύο πρωτεύουσες για να κατευνάσει τα πνεύματα. Το Ιράκ κατηγορεί το Κουβέιτ ότι αγνοεί τον αραβικό κόσμο και κατεφύγει στον ΟΗΕ για να προετοιμάσει επέμβαση ξένων στον Κόλπο.

● **22 Ιουλίου.** Το Κουβέιτ απαντά ότι έχει εμπιστοσύνη στον Αραβικό Σύνδεσμο ως διαιτητή και καλεί το Ιράκ να αποδεχτεί τις μεσολαβητικές προσπάθειες του αραβικού κόσμου. Ο Ιρακινός υπουργός Εξωτερικών πηγαίνει στο Κάιρο και η Αίγυπτος εκφράζει την πεποίθηση ότι η κρίση σύντομα θα ξεπεραστεί.

● **23 Ιουλίου.** Οι εφημερίδες της Βαγδά-

της αποκαλούν τον υπουργό Εξωτερικών του Κουβέιτ πράκτορα των ΗΠΑ. Το Κουβέιτ προσπαθεί δια της διπλωματικής οδού να εξασφαλίσει την υποστήριξη ξένων δυνάμεων και επαναλαμβάνει την πίστη του στην καλή θέληση των υπόλοιπων αραβικών κρατών που θα λύσουν το πρόβλημα. Στην Αλεξάνδρεια συναντώνται ο Αιγύπτιος Πρόεδρος Χόσνι Μουμπάρακ, ο μονάρχης της Ιορδανίας Χουσεϊν και ο υπουργός Εξωτερικών του Ιράκ και συζητούν τις εξελίξεις.

● **24 Ιουλίου.** Ο Πρόεδρος της Αιγύπτου επισκέπτεται διαδοχικά τη Βαγδάτη και την Πόλη του Κουβέιτ και πετυχαίνει συμφωνία για συνάντηση εκπροσώπων του Ιράκ, του Κουβέιτ, της Σαουδικής Αραβίας και της Αιγύπτου. Το Ιράκ συγκεντρώνει στρατεύματα στα σύνορα με το Κουβέιτ και τα θέτει σε κατάσταση υψηλής ετοιμότητας. Οι τιμές του πετρελαίου γνωρίζουν νέα αύξηση. Το Ιράκ λέει ότι η τιμή του βαρελιού πρέπει να φτάσει τα 25 δολάρια.

● **25 Ιουλίου.** Το Ιράκ ζητάει από το Κουβέιτ αποζημίωση 2,4 δις δολάρια για πε-

Συγκριτικά στοιχεία

ΙΡΑΚ. Έκταση 434.923 τχμ., πληθυσμός 17,6 εκ., κυρίως Άραβες γύρω στο 79%, αλλά με ισχυρή παρουσία των Κούρδων 18-20%, Περσών 3% και Τουρκμάνων 2%.

Γλώσσα: επίσημα η αραβική, αλλά είναι πολύ διαδεδομένη και η κουρδική.

Θρησκεία: 95% μουσουλμάνοι (60% Σίιτες και 35% Σουνίτες), 5% χριστιανοί.

Πρωτεύουσα: Η Βαγδάτη.

Διαμόρφωση εδάφους: Στο μεγαλύτερο μέρος του είναι πεδινό. Από τα βουνά στα βόρεια πηγάζουν οι ποταμοί Τίγρης και Ευφράτης, διασχίζουν ολόκληρη τη χώρα και εκβάλλουν στον Περσικό Κόλπο. Το νοτιοδυτικό τμήμα του Ιράκ είναι έρημος και η παραθαλάσσια περιοχή βαλτώδης.

Οικονομία: Από γεωργικά προϊόντα παράγει σιτάρι, ρύζι, ξηρούς καρπούς και βαμβάκι. Οι κυριότεροι βιομηχανικοί τομείς είναι η παραγωγή πετρελαίου και πετροχημικών, τα υφάσματα και το τσιμέντο.

Κυβέρνηση: Κρατικό Συμβούλιο. Πρόεδρος είναι ο Σαντάμ Χουσεϊν αλ Τακρίτι, που ανέλαβε στις 19 Ιουλίου 1979. Το κυβερνητικό κόμμα Μπάαε πήρε 73% των 250 εδρών της Εθνοσυνέλευσης στις εκλογές του 1984.

Ιστορία: Μετά την πτώση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας τέθηκε υπό τον έλεγχο της Βρετανίας και απέκτησε την ανεξαρτησία του το 1932. Η μοναρχία καταργήθηκε το 1958 με στρατιωτικό πραξικόπημα.

ΚΟΥΒΕΪΤ. Έκταση 17.819 τχμ., πληθυσμός 1,9 εκατομμύρια από τα οποία το 78% είναι Άραβες (39% Κουβετιανοί και 39% άλλοι) και οι υπόλοιποι Ιρανοί, Ινδοί και Πακιστανοί.

Γλώσσα: Η αραβική.

Θρησκεία: Κατά 85% μουσουλμάνοι.

Πρωτεύουσα: Η Πόλη του Κουβέιτ.

Διαμόρφωση εδάφους: Πεδινό, πολύ ξερό και με υψηλή θερμοκρασία.

Οικονομία: Γεωργία δεν έχει καθόλου. Παράγει πετρέλαιο και φυσικό αέριο.

Κυβέρνηση: Ο Εμίρης σείχης Τζάμπερ αλ-Αχμέτντ αλ-Τζάμπερ αλ-Σάμπαχ και η οικογένειά του. Το καθεστώς είναι Συνταγματική Μοναρχία. Ο Εμίρης ανέλαβε στις 8 Φεβρουαρίου 1978.

Ιστορία: Βρετανική κτήση από το 1899 ως το 1961, οπότε απέκτησε την ανεξαρτησία του. Από το 1963 το Ιράκ υποστηρίζει ότι το Κουβέιτ είναι μέρος της επικράτειάς του.

Οι δύο στρατοί

Ο ιρακινός στρατός θεωρείται σήμερα ο ισχυρότερος στον αραβικό κόσμο. Ένα εκατομμύριο στρατιώτες πολύ καλά εκπαιδευμένοι, με την εμπειρία του πολέμου εναντίον του Ιράν, έχουν: 5.500 άρματα μάχης, 3.000 πυροβόλα όπλα, 160 ελικόπτερα, 513 μαχητικά αεροπλάνα και άγνωστο αριθμό πυραύλων εδάφους - εδάφους μεσαίου και μεγάλου βεληνεκούς.

Ο στρατός του Κουβέιτ αποτελείται α-

πό 20.300 άνδρες, 275 άρματα μάχης, 60 πυροβόλα, 18 ελικόπτερα και 36 μαχητικά αεροπλάνα. Το Κουβέιτ είναι μέλος του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου μαζί με τη Σαουδική Αραβία, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Ομάν, το Κατάρ και το Μπαχρέιν. Οι χώρες αυτές είναι συνδεδεμένες με συμφωνία στρατιωτικής συνεργασίας. Οι στρατοί τους θα ήταν ένας και ενιαίος αν μπορούσαν να συγχρονίσουν το τηλεπικοινωνιακό τους υλικό καθώς και τους τύπους ανταλλακτικών και πυρομαχικών που χρησιμοποιούν.

Οι εμπορικοί εταίροι των δύο χωρών

(Μη στρατιωτικά προϊόντα για το 1989 σε εκατ. δολάρια)

ΙΡΑΚ		ΚΟΥΒΕΪΤ	
Προμηθευτές			
Δ. Γερμανία	1.235	ΗΠΑ	854
ΗΠΑ	1.174	Ιαπωνία	670
Βρετανία	707	Δ. Γερμανία	457
Ιαπωνία	491	Βρετανία	374
Γαλλία	480	Ιταλία	352
Αγοραστές			
ΗΠΑ	2.408	Ιαπωνία	2.338
Τουρκία	1.649	Ολλανδία	1.138
Βραζιλία	1.236	ΗΠΑ	974
Ιαπωνία	1.214	Ιταλία	536
Γαλλία	852	Δανία	430

τρέλαιο που υποστηρίζει ότι ήταν δικό του. Ο Αιγύπτιος Πρόεδρος ανακοινώνει συνάντηση των δύο πλευρών, στις 28 ή 29 Ιουλίου, στην Τζέντα πρωτεύουσα της Σαουδικής Αραβίας.

● **26 Ιουλίου.** Αρχίζει στη Γενεύη η σύνοδος των υπουργών του ΟΠΕΚ με θέμα τις νέες ποσοστώσεις στην παραγωγή πετρελαίου και την αύξηση της τιμής του.

● **27 Ιουλίου.** Ο ΟΠΕΚ ορίζει ότι το ανώτατο όριο παραγωγής πετρελαίου από όλα μαζί τα κράτη μέλη θα είναι 22,5 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα και η τιμή του, 21 δολάρια το βαρέλι από 18 που ήταν ως τότε. Το Ιράκ προειδοποιεί το Κουβέιτ να αποδεχτεί τα αιτήματά του στις συνομιλίες της Τζέντας.

● **28 και 29 Ιουλίου.** Η συνάντηση αναβάλλεται για τις 31 Ιουλίου.

● **30 Ιουλίου.** Ο Ιορδανός μονάρχης επισκέπτεται τις δύο πρωτεύουσες σε προσπάθεια συμβιβασμού.

● **31 Ιουλίου.** Οι συνομιλίες αρχίζουν στην Τζέντα. Η αμερικανική εφημερίδα Ουάσιγκτον Ποστ γράφει ότι στα σύνορα των δύο χωρών έχουν συγκεντρωθεί

100.000 Ιρακινοί στρατιώτες.

● **1 Αυγούστου.** Οι συνομιλίες διακόπτονται. Το Ιράκ λέει ότι το Κουβέιτ δεν ήταν διατεθειμένο να δεχτεί τα αιτήματά του. Το Κουβέιτ απαντά ότι δεν είναι διατεθειμένο να παραχωρήσει μέρος της επικράτειάς του στο Ιράκ. Ανακοινώνεται ότι τα σύνορα μεταξύ των δύο χωρών έχουν κλείσει, αλλά δεν προσδιορίζεται από πότε.

● **2 Αυγούστου.** Πριν χαράξει, τα ιρακινά στρατεύματα εισβάλλουν στο Κουβέιτ και σε εννιά ώρες το καταλαμβάνουν ολόκληρο. Ο Εμίρης προλαβαίνει να φύγει στη Σαουδική Αραβία. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ συνεδριάζει εκτάκτως και με απόφασή του καλεί το Ιράκ να αποσύρει αμέσως και χωρίς όρους τις δυνάμεις του. Η μία μετά την άλλη οι ξένες χώρες καταδικάζουν την εισβολή, ορισμένες δυτικές αναστέλλουν τις συναλλαγές με ιρακινά και κουβετιανά κεφάλαια που είναι κατατεθειμένα στις τράπεζές τους, η τιμή του πετρελαίου ανεβαίνει δύο δολάρια το βαρέλι και το δολάριο ενισχύεται έναντι των άλλων ισχυρών νομισμάτων.

● **3 Αυγούστου.** Ισχυρές στρατιωτικές μονάδες των εισβολέων κατευθύνονται προς τα σύνορα του Κουβέιτ με τη Σαουδική Αραβία. Η Βαγδάτη ανακοινώνει ότι μπήκε στο Κουβέιτ επειδή την κάλεσαν οι επαναστάτες που ανέτρεψαν τον Εμίρη. Κανένα όνομα από τους νέους κυβερνήτες δεν ανακοινώνεται. Η πρωθυπουργός της Βρετανίας Μάργκαρετ Θάτσερ λέει ότι καμία χώρα δεν μπορεί μόνη της να αναγκάσει το Ιράκ να αποσυρθεί από το Κουβέιτ. Μικρές εστίες αντίστασης στους εισβολείς εξακολουθούν να υπάρχουν, αλλά δεν έχουν καμία προοπτική.

● **4 Αυγούστου.** Ενώ το Κουβέιτ έχει αφεθεί στην τύχη του από τον υπόλοιπο κόσμο, το Ιράκ ανακοινώνει ότι θα αποσύρει τα στρατεύματά του την άλλη μέρα, όταν θα έχει εκπληρωθεί η αποστολή τους, που όπως λέει ήταν να βοηθήσουν στην ανατροπή του φιλοδυτικού και σιωνιστικού καθεστώτος του Κουβέιτ. Εκδηλώνονται φόβοι από τη διεθνή κοινότητα για επικείμενη εισβολή και στη Σαουδική Αραβία.

● **5 Αυγούστου.** Το Ιράκ ανακοινώνει ότι άρχισε η αποχώρηση των στρατευμάτων του, αλλά δεν προσφέρει καμία απόδειξη για του λόγου το αληθές.

6 Αυγούστου. Φαίνεται καθαρά ότι οι μεγάλες χώρες προσπαθούν να αποφύγουν την ένοπλη αναμέτρηση με το Ιράκ. Η Βαγδάτη ανακοινώνει τη δημιουργία «λαϊκού στρατού» με 140.000 «εθελοντές». Ιρακινά στρατεύματα που βρίσκονται στο Κουβέιτ, πλησιάζουν τα σύνορα με τη Σαουδική Αραβία, ενώ από την απέναντι πλευρά των συνόρων παρατηρούνται ανάλογες κι-

νήσεις. Το αμερικανικό αεροπλανοφόρο «Ιντιπέντενς» πλέει προς την κατεύθυνση του Κόλπου και ο υπουργός Άμυνας των ΗΠΑ επισκέπτεται την Τζέντα για συνομιλίες που αφορούν το ενδεχόμενο να μεταφερθούν αμερικανικές στρατιωτικές μονάδες στη Σαουδική Αραβία. Στις δυτικές πρωτεύουσες συζητείται η δυνατότητα αποκλεισμού στις εξαγωγές πετρελαίου από το Ιράκ και το Κουβέιτ.

7 Αυγούστου. Το Πεντάγωνο προτείνει στο Λευκό Οίκο να συσταθεί πολυεθνική στρατιωτική δύναμη που θα αντιπαρατεθεί με τους Ιρακινούς στο Κουβέιτ, αρχίζοντας με ναυτικό αποκλεισμό της περιοχής. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, με απόφασή του που πάρθηκε με 13 ψήφους υπέρ και αποχές από την Υεμένη και την Κούβα, καλεί τα κράτη-μέλη να επιβάλουν εμπορικό αποκλεισμό στο Ιράκ και στο Κουβέιτ, με εξαίρεση τις εξαγωγές τροφίμων και φαρμάκων προς τις δύο χώρες.

Επαναλαμβάνεται ανεπίσημα η πρόταση να κοπεί η ροή ιρακινού πετρελαίου στους αγωγούς που περνούν από την Τουρκία και τη Σαουδική Αραβία. Ο Σαντάμ προειδοποιεί τις ΗΠΑ να σκεφτούν τις συνέπειες που θα έχει ενδεχόμενη στρατιωτική επίθεση εναντίον της χώρας του. Η ιρακινή τηλεόραση δείχνει άρματα μάχης που αποχωρούν από το Κουβέιτ, αλλά οι πληροφορίες στη Δύση μιλούν για ενίσχυση των ιρακινών δυνάμεων. Η τιμή του πετρελαίου φτάνει τα 27 δολάρια το βαρέλι, το δολάριο ενισχύεται έναντι των άλλων ισχυρών νομισμάτων και στα μεγάλα χρηματιστήρια μειώνεται ο όγκος των συναλλαγών.

8 Αυγούστου: Οι ΗΠΑ αποστέλλουν στον Περσικό Κόλπο 49 πολεμικά πλοία, επανδρωμένα με 50.000 άνδρες, ενώ 3 από αυτά είναι αεροπλανοφόρα. Σε μήνυμά του ο πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών Τζωρτζ Μπους αναγγέλει και επίσημα την αποστολή στρατευμάτων στη Σαουδική Αραβία. Σε ανάλογη ανακοίνωση προβαίνει και η Μ. Βρετανία, ενώ ο πρόεδρος της Αιγύπτου Χόσνι Μουμπάρακ προτείνει την αποστολή κοινής αραβικής δύναμης στα σύνορα Κουβέιτ - Ιράκ.

Ο Σαντάμ Χουσεΐν ανταπαντά ότι το Κουβέιτ αποτελεί πλέον τμήμα του Ιράκ και απευθύνει έκκληση για παναραβική ενότητα. Πληροφορίες από τη Βαγδάτη αναφέρουν ότι το καθεστώς εκκενώνει την πρωτεύουσα από τον άμαχο πληθυσμό και εφοδιάζει τα πολεμικά του αεροσκάφη με χημικά όπλα.

ΔΥΟ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΣΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ



Μια συνάντηση. Σεφέρης - Μακρυγιάννης

Η «ζωντανή έκφραση» που είναι ο Μακρυγιάννης και η συνάντηση που κατ' αρχήν πραγματοποιήσε ο Σεφέρης μαζί του, επανεγγράφονται από τον συγγραφέα μαζί με τις ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις του σχετικά με τη νεοελληνική λογοτεχνική σκέψη.

Φύλλα - φτερά

Πέντε ενότητες διηγημάτων: Το ριζιμίο λιθάρι, δύο συνθέσεις για κιθάρα, οι ρίζες των μπουζουκιών, παρένθεση με πλαγιάιους, τρεις άλλες ιστορίες.



ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ**

KΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

Ο ΓΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ ΜΙΑ ΣΕΛΙΔΑ

ΧΟΡΟΣ ΚΟΜΜΑ

ΑΡΧΙΣΕ Ο ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ: ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ
ΕΥΚΑΙΡΙΑ Ν' ΑΔΥΝΑΤΙΣΟΥΜΕ

ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΑ
ΜΟΝΟ ΓΙΑΟΥΡΤΑΚΙ

ΘΑ ΧΑΝΟΥΜΕ ΚΙΛΑ ΜΕ ΑΣΦΑΛΕΙΑ
ΑΦΟΥ ΕΧΟΥΜΕ ΗΔΗ ΥΠΟΓΡΑΨΕΙ ΤΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

Για την Κυβέρνηση
της Ελληνικής
Δημοκρατίας

Για την Κυβέρνηση
των Ηνωμένων Πολιτειών
της Αμερικής

ΚΙ ΙΣΘΣ ΦΕΤΟΣ ΝΑ
ΔΡΟΣΙΣΟΥΜΕ ΕΝΑΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ!

ΘΑ ΔΙΑΣΚΕΔΑΖΟΥΜΕ
ΣΤΑ ΦΕΣΤΙΒΑΛ

απιδανό

τέλειο

φοβερό

αλλά κάπου
με ενόχλησε

χι εμένα

ήταν βλακώδες
πότε-πότε

ηλίθιο
καμικάφορα

ανόητο

παιδακώδες

απαραδεκτό

ΛΑΘΟΣ

ΣΟΣΤΟ

ΓΣ

ΕΛΑΙΩΝΑΣ: ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΙ Η

Αναδασύνεται το Ποικίλον Ορος, αναβαθμίζονται Χαϊδάρι, Πύργος Βασιλίσσης

80 μ. πλάτος η Ιερά Οδός

Ρεπορτάζ ΑΡΧΥΡΗΣ ΔΗΜΕΤΡΙΟΣ

ΑΛΛΑ/ΕΕ προ-
βλεπεί η υ-
ποβληθείσα α-
πόφαση της Αυτο-
κ. Αττικής, Επτάκαισι-
μοι ή κεντρική του
Ελαιώνα (επιτάχυνση 8.500
απορροήσεων) στο σχέδιο
αυτοδ. με βάση το άρθρο



ΜΠΟΥΛΑΝΤΟΖΑ ΜΑΝΟΥ ΣΤΟΝ ΕΛΑΙΩΝΑ

Από
σήμερα
και για



ΕΛΑΙΩΝΑΣ

Μια χαμένη ευκαιρία;

Ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ Σ. Μάνος παρουσιάζει χτες το σχέδιο για τον Ελαιώνα, που προβλέπει κυρίως εγκαταστάσεις υπηρεσιών, γραφείων και βιομηχανιών. Οι πρώτες αντιδράσεις από εκπροσώπους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Η μεγάλη ευκαιρία για το Λεκανοπέδιο, ο Ελαιώνας, φαίνεται να χάνεται. Αυτός είναι αυτό που κάνουμε είναι να δημιουργήσουμε μια νέα να φύγουν οι βιομηχανίες ή

Η ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΟΥ κ. ΣΤ. ΜΑΝΟΥ: ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΤΗΣ 1/8/90

Την Τρίτη 31 Ιουλίου ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ κ. Στ. Μάνος παρουσίασε το «σχέδιο αναβάθμισης του Ελαιώνα». Το πρόγραμμα προβλέπει τη δημιουργία κοινόχρηστου πράσινου σε ποσοστό 15% από τα 9.400 περίπου στρέμματα της περιοχής. Σε αυτό θα πρέπει να προστεθεί ένα 20% ακόμα περίπου που θα διαμορφωθεί από τους ιδιοκτήτες των οικοπέδων της περιοχής. Το 65% του χώρου που απομένει θα είναι οικοδομήσιμο.

Η πρόταση του κ. Μάνου

Στο πρόγραμμα προβλέπεται ότι μετά από κτηματογράφηση της περιοχής, αυτή η μεγάλη «φέτα» του λεκανοπεδίου, θα διατεθεί για βιομηχανίες, εγκαταστάσεις υπηρεσιών και κατοικία. Παράλληλα προβλέπεται η διαπλάτυνση της Ιεράς οδού —σε πλάτος 80 μέτρων— ο περιορισμός και ο έλεγχος των βιομηχανιών, η καθιέρωση ειδικού τέλους —με προϊούσα στο χρόνο αύξηση— για τις ρυπαινουσες και η καθιέρωση ισχυρών κινήτρων για την μετεγκατάστασή τους. Επίσης προβλέπεται η δημιουργία ειδικού φορέα που θα είναι εγκαταστημένος στην περιοχή για τη μελέτη των προβλημάτων που θα ανακύπτουν και έλεγχο της εφαρμογής του προγράμματος.

Το σχέδιο αυτό, ο κ. Μάνος το χαρακτήρισε ως «τη μεγαλύτερη προσπάθεια παρέμβασης για την ανάπτυξη μιας περιοχής που έχει γίνει στη χώρα μας». Προβλέπεται δαπάνη 10 δις δραχμών και αναμένεται, σύμφωνα με το ΥΠΕΧΩΔΕ, να αποδώσει καρπούς σε πέντε χρόνια.

Το ΑΝΤΙ, που πρωτοστάτησε σε συνεργασία με άλλους φορείς για τη μετατροπή του Ελαιώνα σε χώρο πρασίνου έτσι ώστε να αποκτήσουν μια «ανάσα» οι δυτικές συνοικίες της Αθήνας από το

1988 —και φέτος μαζί με την Εναλλακτική Κοινότητα «Παρέμβαση»— έχει κάθε λόγο να αισθάνεται κατ' αρχήν δικαιωμένο από το γεγονός ότι η επισημάνση του προβλήματος «Ελαιώνας» κίνησε το ευρύτερο ενδιαφέρον. Ξεκίνησε τώρα πια, μια διαδικασία και παρουσιάστηκε ένα σχέδιο που έχει κάποιο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης. Απ' αυτή την άποψη φαίνεται ότι κάτι έχει αρχίσει να προχωρεί για τον Ελαιώνα, αφού η Πολιτεία δείχνει ότι αποφάσισε να παρουσιάσει ένα σχέδιο παρέμβασης και πρότείνει μια διαδικασία εφαρμογής του.

Αρχισε δηλαδή να συζητείται επιτέλους και επί της ουσίας το θέμα Ελαιώνας και η προοπτική ανάπτυξης και ανάπτυξης της περιοχής. Αλλά αυτή είναι η μία μόνον πλευρά.

Η ανάγκη για πράσινο

Δυστυχώς, το σχέδιο που παρουσίασε το ΥΠΕΧΩΔΕ δεν είναι τίποτε περισσότερο από τη συζητούμενη ως τώρα —και χαρακτηριζόμενη ως «ρεαλιστική»— λύση ανάπτυξης της περιοχής του Ελαιώνα με στόχο τη μετατροπή του σε βιομηχανικό πάρκο στα κλασικά μάλιστα πρότυπα που έχουν εφαρμοσθεί και σε άλλες μεγαλουπόλεις. Η λογική αυτή που κυριαρχεί στο προτεινόμενο σχέδιο του υπουργείου ασφαλώς αλλάζει την εικόνα της περιοχής και την «αναβαθμίζει». Δεν τη μετατρέπει όμως σε πνεύμονα πρασίνου, σε «πηγή ζωής» για τις πολλαπλώς υποβαθμισμένες συνοικίες της Δυτικής Αθήνας, ούτε φυσικά ανατρέπει το υπάρχον καθεστώς για τη χρήση γης.

Το πράσινο που προβλέπεται από το σχέδιο θα είναι ένα ρυάκι στον ποταμό του τσιμέντου. Ουσιαστικά μένει στο 15% αφού το υπόλοιπο 20% από το προβλεπόμενο 35% εξαρτάται από την

καλή θέληση των ιδιωτών να εφαρμόσουν την ισχύουσα νομοθεσία. Οι βιομηχανίες που προβλέπεται να λειτουργούν είναι ό,τι χειρότερο για την περίπτωση αφού χρειάζονται ελεύθερους χώρους όχι για πράσινο αλλά για βοηθητικούς χώρους. Εκτός και αν τα πάρκινγκ, τις αποθήκες, τους χώρους υποδοχής κτλ. τους «βαπτίσουμε» ως χώρους «πράσινου».

Ο Ελαιώνας συνεπώς χάνει από την αρχή την ουσιαστική προϋπόθεση που θα μπορούσε να τον κάνει να λειτουργήσει ως «έμβολο» ανατροπής στην υποβαθμισμένη Αθήνα. Τακτοποιείται απλώς με τη δημιουργία ενός βιομηχανικού πάρκου η ακαταστασία της περιοχής και παγιώνονται χρήσεις γης που είναι αβέβαιο αν θα συντελέσουν στην απορρύπανση.

Έτσι η αναγγελθείσα παρέμβαση στον Ελαιώνα από το χαρακτήρα μιας οικολογικής ανατροπής «προς τα βελτίω», απονευρώνεται με την ένταξή της σε μια λογική «ευπρεπισμού» της περιοχής η οποία πατάει γερά στο «ρεαλισμό» που πολλοί σήμερα συμερίζονται.

Η απομάκρυνση όλων των βιομηχανιών που ρυπαίνουν, η δενδροφύτευση και η κατάρτιση του κτηματολογίου της περιοχής —που θα ξεκαθάριζε και θα απέδιδε τις καταπατημένες εκτάσεις στο Δημόσιο— παρουσιάζεται ως «ουτοπική και ανέφικτη» πρόταση. Είναι όμως η μόνη πρόταση που αν υιοθετηθεί μπορεί να προκαλέσει εκείνο το ισχυρό σοκ που χρειάζεται η περιοχή του Ελαιώνα για να επιδράσει θετικά στην αναβάθμιση της Αθήνας.

Η εκτεταμένη δημιουργία πρασίνου με την παράλληλη απομάκρυνση όλων των βιομηχανιών δεν είναι ούτε ουτοπική, ούτε ανεφάρμοστη. Αν γίνει η κτηματολόγηση της περιοχής θα αποδει-

ΛΗ ΛΥΣΗ Ο Ελαιώνας, «ανάσα» για την Αθήνα

ΕΛΑΙΩΝΑΣ Προσεχώς ... η «Γη της Επαγγελίας»



ΔΟΘΗΚΑΝ ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΕΧΩΔΕ ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΥΣ ΜΑΝΟΣ: ΕΚΡΗΚΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

Σύμφωνα με το καλό, η προ-
ταση της ομάδας του ΥΠΕΧΩΔΕ
για την περιοχή του Ελαιώνα, που
θα είναι η πρώτη της σειράς, είναι
η ίδρυση ενός νέου δήμου, ο οποίος
θα περιλαμβάνει το Ελαιώνα και
το Σαυματοχώρι. Η πρόταση αυτή
θα υποβληθεί στο δημοτικό συμβούλιο
του Ελαιώνα, το οποίο θα αποφασίσει
για την περαιτέρω πορεία της διαδικασίας.

ΒΟΥΛΑΡΕΙ Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Η διαδικασία για την αναβάθμιση της
περιοχής του Ελαιώνα, η οποία
θα περιλαμβάνει το Ελαιώνα και
το Σαυματοχώρι, θα είναι η πρώτη
της σειράς. Η διαδικασία αυτή
θα υποβληθεί στο δημοτικό συμβούλιο
του Ελαιώνα, το οποίο θα αποφασίσει
για την περαιτέρω πορεία της διαδικασίας.

Τελειώνουν οι «θρήνοι» στον Ελαιώνα...



χθεί ότι την περιοχή λυμαίνονται κατα-
πατητές. Μεγάλες εκτάσεις θα αποδο-
θούν στο Δημόσιο το οποίο ωφείλει να
τους αφήσει ελεύθερους από κάθε «α-
ξιοποίηση» — με ότι επικίνδυνο κρύβει
αυτή η λέξη. Η Αθήνα χρειάζεται τον
Ελαιώνα σαν χώρο -πηγή ζωής και ανά-
σας.

Το ΑΝΤΙ επιμένει σ' αυτήν τη *ρεαλι-
στική ουτοπία*. Γνωρίζουμε ότι τα αντι-
κρουόμενα στην περιοχή συμφέροντα,
μεγάλα και μικρά, είναι «απαγορευτι-
κά» τέτοιων λύσεων για τους «ρεαλι-
στές» όλων των παρατάξεων. Γνωρί-

ζουμε επίσης ότι το κόστος —όχι το
οικονομικό— κάνει διστακτικούς πολ-
λούς που βλέπουν ότι ο «καθωσπρεπι-
σμός» του Ελαιώνα δεν είναι παρά η
τακτοποίηση της ασυδοσίας, της ατα-
ξίας και της αναρχίας στην περιοχή.
Γνωρίζουμε τις ανάγκες «έργου» που
θέλει να παρουσιάσει η κυβέρνηση και
ψηφών που θέλουν να συλλέξουν τα
κόμματα και οι δήμαρχοι αποδεχόμε-
νοι πολυποικίλα «αιτήματα».

Όμως η κατάσταση στο Λεκανοπέ-
διο δεν επιτρέπει για θέματα ζωής και
θανάτου των κατοίκων να μιλούμε με

δύσεις περισσότερο ή λιγότερο «ρεαλι-
σμού». Και αν και αυτή η ευκαιρία για
την Αθήνα χαθεί πολύ φοβούμαστε ότι
έλλη δεν θα ξαναυπάρξει...

Με την προτεινόμενη λύση —παρά
τις κάποτε θετικές καινοτόμες ιδέες
της— ενταφιάζεται μια μεγάλη ευκαι-
ρία για την Αθήνα.

Όμως το θέμα είναι ανοικτό. Κάποια
αρχή έγινε. Τουλάχιστον έγινε δεκτό ό-
τι υπάρχει το θέμα. Αυτή την ώρα όλοι
έχουμε χρέος να ασχοληθούμε με προ-
τάσεις που θα βοηθήσουν προς την υιο-
θέτηση θετικών λύσεων.

ΣΙΚΙΑΡΙΔΕΙΟ: Κάτι κινείται...

Άλλη μια πρωτοβουλία του ΑΝΤΙ φαίνεται ότι «έπιασε τόπο». Για το «Σικιαρι-
δειο» ο λόγος, το παλιό εργοστάσιο της οδού Πειραιώς που πέρυσι φιλοξένησε
το «ΑΝΤΙ-ΦΕΣΤΙΒΑΛ».

Μάλιστα, μια πρόγευση για την υλοποίηση της πρωτοβουλίας έδωσε ο Μίκης
Θεοδωράκης σε συνέντευξή του την Τετάρτη στην ΕΤ-1. Όπως είπε και ο ίδιος
το θέμα αυτό συζητήθηκε στη συνάντηση που είχε την Δευτέρα με τον πρωθυ-
πουργό.

Σύμφωνα με πληροφορίες μας, ο Μίκης Θεοδωράκης, με υπόμνημά του προς
τον πρωθυπουργό, αφού χαρακτηρίζει το χώρο «εκπληκτικό για ποικίλες πολιτι-
στικές εκδηλώσεις» προτείνει:

- Την στέγαση στο Σικιαρίδειο ολόκληρης της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης
(Δραματική Σκηνή, Κρατική Σχολή Χορού, Χορωδία, Κινηματογραφική Λέ-
σχη, Ταινιοθήκη της Ελλάδας και Σχολή Καλών Τεχνών).
- Την στέγαση επίσης του Θεατρικού Μουσείου, ενός Μουσείου Σκηνογραφίας
και ενός Μουσείου Μακέττας.

Κατά τις εκτιμήσεις του Μίκη Θεοδωράκη στο «Σικιαρίδειο» μπορούν να
στεγασθούν τρία Πειραματικά Θέατρα ή Βιβλιοθήκη, ταινιοθήκη - βιντεοθήκη
(θεάτρου) και αίθουσες διδασκαλίας ενός Κέντρου Μελέτης Αρχαίου Δράμα-
τος.

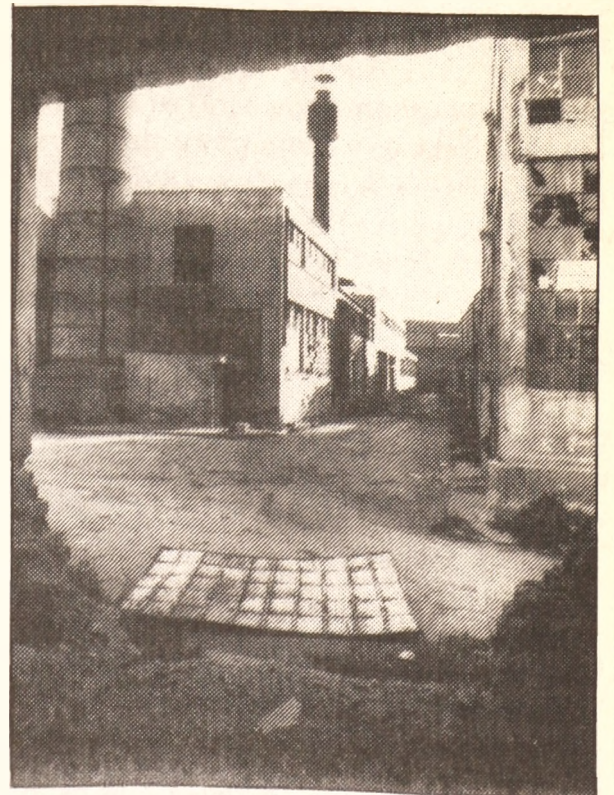
Στο υπόμνημά του τέλος ο Μ. Θ. υπενθυμίζει στον πρωθυπουργό ότι το 1991
είναι για την ΕΟΚ «έτος αποκατάστασης παλαιών εργοστασίων» πράγμα που ση-
μαίνει ότι η οικονομικοτεχνική μελέτη θα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί μέχρι το
τέλος του 1990, προκειμένου η κοινότητα να καλύψει το 60% της επένδυσης για
την αξιοποίηση του «Σικιαριδείου».

Λέτε τελικά να αποφασίσει η κυβέρνηση την ανάπλαση του παλαιού εργοστα-
σίου για πολιτιστικές εκδηλώσεις και να ξεπεραστούν οι γραφειοκρατικές δια-

διαδικασίες σε τακτά χρονικά όρια;

Ή μήπως άλλη μια ευκαιρία θα έχει
χαθεί οριστικά;

M.B.



Το ερειπωμένο «Σικιαρίδειο».

Η ΑΝΑΝΕΩΣΗ ΕΙΝΑΙ ΣΑΝ ΤΟ ΠΟΔΗΛΑΤΟ! ΑΝ

ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Ίσως λίγοι το υποπτεύθηκαν, αλλά οι εκλογές του Οκτωβρίου αφορούν, βέβαια, την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Το παράδοξο όμως είναι ότι ουδείς καταδέχθηκε εισέτι να ασχοληθεί μαζί της...

ΟΙ ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ ορίστηκαν με επαφές κορυφής των κομμάτων! Των ιδίων κομμάτων (ΠΑΣΟΚ - Συνασπισμός) που... καταγγέλλουν την κομματικοποίηση της Αυτοδιοίκησης.

ΟΙ ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ ορίστηκαν ΠΡΙΝ διατυπωθούν κάποια «προγράμματα». Κι αυτό διαπράχθηκε από τα ίδια εκείνα κόμματα που δεν κουράζονται να υπογραμμίζουν τη σημασία της... αυτόνομης πολιτικής στην Αυτοδιοίκηση.

ΦΥΣΙΚΑ κάποια «προγράμματα» θα βρεθούν ως τον Οκτώβριο, να «ντύσουν» τις υποψηφιότητες που ήδη έχουν επιλεγεί.

ΑΛΛΑ στην Αθήνα, βέβαια, η μάχη θα είναι ανάμεσα στην Μελίνα και τον Τρίτη. Όχι ανάμεσα στην πρόταση (;) της Μελίνας και την άποψη του Τρίτη, για την Αθήνα.

ΤΑ ΙΔΙΑ κόμματα που φωνασκούν για τον «οικολογικό όλεθρο» —ο οποίος απειλεί τις πόλεις με θάνατο και την επαρχία με ερήμωση— υποβάθμισαν, μόνα τους, τα προβλήματα που τα ίδια επισημαίνουν. Το μεγάλο κοινωνικό πρόβλημα που αναδεικνύει η «μάχη» της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι η Αποκέντρωση.

ΠΩΣ ΝΑ αυτοδιοικηθεί μια επαρχία που ερημώνεται συνεχώς, ή μια πρωτεύουσα που ασφυκτιά θανάσιμα; Πως να μιλήσεις για αυτοδιοίκηση, ουσιαστικά και αιχμηρά —δηλαδή αριστερά— αν δεν θίξεις τα προβλήματα που κάνουν τους νεοέλληνες να μη θέλουν να ζήσουν στην επαρχία και να μη μπορούν να ζήσουν στην Αθήνα;

ΚΑΙ ΟΜΩΣ, το πρόβλημα της Αποκέντρωσης —σαν στρατηγικό αίτημα— απουσιάζει πλήρως από τη συζήτηση που έγινε ως τώρα, όπως απουσιάζουν και τα άλλα, τα πιο απτά και καυτά (νέφος, μόλυνση, κυκλοφοριακό, μετρό κτλ.).

ΚΑΤΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ: Η σχετική «συζήτηση» άρχισε και τελείωσε με τους τρεις μεγάλους δήμους. Λες και δεν υπάρχουν άλλοι δήμοι και κοινότητες. Ή λες και δεν ενδιαφέρει και πολύ η «αναμέτρηση» σ' αυτές...

ΚΙ ΑΣ πρόκειται για τα ίδια κόμματα που διαμαρτύρονται για τον «υδροκεφαλισμό» της Αθήνας... Τελικά συμπεριφέρονται κι αυτά, ως εάν μόνο η Αθήνα (η Θεσσαλονίκη και ο Πειραιάς) τα ενδιαφέρει...

Τσακωμός για χέρσο χωράφι;

ΟΛΑ ΑΥΤΑ ούτε σοβαρότητα έχουν ούτε οποιαδήποτε αισιοδοξία δικαιολογούν για την επαφή των κομματικών μηχανισμών με μια πραγματικότητα που σαπίζει μπρος στα μάτια τους...

ΙΣΩΣ όλα αυτά θα ήταν αξιοπερίεργες μόνο εκφάνσεις ενός παρακμιακού φαινομένου και δεν θα άξιζαν οποιαδήποτε ιδιαίτερη αναφορά... Στο τέλος-τέλος η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι υποβαθμισμένη. Και η μάχη για την ανακατανομή της δύσκολα συντηρεί το ενδιαφέρον...

ΚΑΝΕΙΣ δεν έχει όρεξη να τσακωθεί για «χέρσο χωράφι»! Μόνο που τα φαινόμενα που παρατηρούνται εν όψει των Δημοτικών εκλογών αποκαλύπτουν μια ευρύτερη παρακμιακή διάσταση που ξεπερνά την Τοπική Αυτοδιοίκηση και καλύπτει όλες τις εκφάνσεις της πολιτικής ζωής.

Ολοταχώς προς τα πίσω...

ΚΑΤ' ΑΡΧΗΝ το ΠΑΣΟΚ και η Αριστερά παλινδρομούν ολοταχώς προς το προ του 1981 «αντιπολιτευτικό μοντέλο». Απολύτως «αντιδεξιό» βέβαια, προς δόξαν του κ. Παπανδρέου... Μόνο που ως το 1981 η αντιδεξιά αντιπολίτευση ΠΑΣΟΚ -Αριστεράς στηριζόταν σε συνθήματα που συγκινούσαν την κοινή γνώμη. Και έβαλε, εναντίον μιας κουρασμένης δεξιάς που κατέρρεε...

ΕΝΩ τώρα, η ΝΔ μόλις ήλθε «σφριγηλή» στην εξουσία και τα πεπαλαιωμένα συνθήματα των αντιπάλων της ούτε πείθουν, ούτε συγκινούν, ούτε καν το ενδιαφέρον των οπαδών τους κατορθώνουν να συντηρήσουν...

Η ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ, ωστόσο, ΠΑΣΟΚ - Αριστεράς, στα προ του 1981 αντιπολιτευτικά πρότυπα, δεν είναι ισομετρική για αμφότερες τις συνιστώσες της «συνεργασίας» ούτε το ίδιο ακατανόητη...

● Για το ΠΑΣΟΚ, είναι μια αναγκαστική αναδίπλωση ενόψει των δικών της «κάθαρσης». Προσπαθώντας να αποσαφηνίσει τις τάσεις της μεταπαπανδρεϊκής εποχής, το ΠΑΣΟΚ, κάνει την καλύτερη δυνατή «συντήρηση δυνάμεων» και θωρακίζει τα «νώτα» του.

● Για την Αριστερά, αντίθετα, είναι μια ακατανόητη απουσία. Μια άτακτη οπισθοχώρηση από την προσπάθειά της να αυτονομηθεί από την κηδεμονία του ΠΑΣΟΚ. Ένα ακόμα μοιραίο βήμα για τη μετατροπή της σε «εξαρτημένη» (από το ΠΑΣΟΚ) δύναμη, χωρίς αυτόνομη υπόσταση, χωρίς δική της πολιτική συμμαχιών, με ρόλο «συμπληρωματικό» των παπανδρεϊκών τακτικισμών...

1977-1989: Το «κεντρώο» ΠΑΣΟΚ και η χειραγωγή της Αριστεράς

ΑΣ ΔΟΥΜΕ όμως που διαφοροποιήθηκαν και γιατί διασταυρώθηκαν ξανά οι «τροχιές» των δύο τωρινών «συμμάχων»...

ΑΠΟ ΤΟΝ καιρό που αναδείχθηκε αξιωματική αντιπολίτευση (1977), το ΠΑΣΟΚ διεκδικεί συνεχώς την «κεντρώα» θέση στην τοπογραφία του πολιτικού φάσματος. Αυτό του επέτρεπε να κυριαρχεί σ' ολόκληρη την πολιτική σκηνή:

● Να συμπαρατάσσεται κραυγαλέα με την Αριστερά προκειμένου να υπερφαλαγγίσει ή να απομονώσει τη Δεξιά...

● Να συντάσσεται ατύπως με τη Δεξιά προκειμένου να απομονώσει τις «ακραίες» θέσεις της Αριστεράς...

ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΕΣ ιδεολογικές προϋποθέσεις αυτής της στρατηγικής ήταν δύο:

● Η διατήρηση των αντιδεξιών πλεγμάτων (της Αριστεράς και όχι μόνο)...

● Η μη ανανέωση της Αριστεράς, η εμμονή της στις παραδοσιακές αγκυλώσεις της, η διατήρηση της διάσπασής της, τελικά η πολιτική στρατήγησή της Αριστεράς από τον κ. Παπανδρέου προσωπικώς...

Ιούλιος - Νοέμβριος 1989:

Η Αριστερά τολμά τη χειραφέτησή της...

ΜΕΣΑ στο 1989 τα πράγματα έδειξαν

ΕΝ ΠΡΟΧΩΡΑΕΙ ΤΣΑΚΙΖΕΤΑΙ...

του Χρύσανθου Λαζαρίδη

αιφνίδια να αλλάζουν. Και να αλλάζουν θεαματικά:

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ενώθηκε (ή έστω, ελπιδοφόρα... συγκολλήθηκε). Πίστεψε στον εαυτό της και στη δική της δυναμική. Αυτονομήθηκε από την καταθλιπτική «κηδεμονία» του κ. Παπανδρέου, ο οποίος κατέρρεε υπό το βάρος των σκανδάλων...

● «Τόλμησε» να συμμαχήσει με τη Δεξιά.

● «Τόλμησε» να παραπέμψει τους εγκαλούμενους των σκανδάλων.

● «Τόλμησε» να μπει σε μια δύσκολη πορεία χειραφέτησής της από τα ιστορικά της πλέγματα...

ΜΕ ΑΛΛΑ λόγια «τόλμησε» να βγει από το περιθώριο όπου την είχε καταδικάσει επί δεκαετίες η εξουσία (της Δεξιάς παλαιότερα, του ΠΑΣΟΚ πιο πρόσφατα), «τόλμησε» να ακυρώσει τις αναχρονιστικές διαχωριστικές γραμμές που είχαν επιβληθεί κάποτε εις βάρος της, «τόλμησε» να παίξει στις αντιφάσεις του συστήματος και να διεκδικήσει ισότιμο ρόλο στην πολιτική σκηνή...

● «Τόλμησε» να παράγει τη μόνη ελπιδοφόρα προοπτική για τον εαυτό της.

ΟΜΩΣ επρόκειτο για δρόμο δύσκολο. Που θα είχε μοιραία κάποιες αρνητικές παρενέργειες στην αρχή, πριν αρχίσουν να φαίνονται οι θετικές επιπτώσεις...

(Για τις δυσκολίες και τους κινδύνους αυτούς προειδοποιούσαμε έγκαιρα πέρυσι τέτοιο καιρό: Δες Χ. Λαζαρίδη, ΑΝΤΙ 413, «Η συναίνεση είναι σαν το ποδήλατο! Αν δεν προχωρήσει - τσακίζεται...»).

ΟΠΩΣ συμβαίνει με κάθε τολμηρή εκσυγχρονιστική - ανανεωτική προσπάθεια (στις επιχειρήσεις, στην πολιτική, ακόμα και στο... ποδόσφαιρο), ήταν αναπόφευκτο τα πράγματα να γίνουν χειρότερα πριν αρχίσουν να καλυτερεύουν.

ΟΠΩΣ συμβαίνει με κάθε υγιή επένδυση (στην πολιτική ή στις «μπίζνες») στην αρχική φάση καταβάλλεται το κόστος κι ύστερα αρχίζουν να εισπράττονται τα κέρδη...

Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ χειραφέτηση - ανανέωσης της Αριστεράς που εκδηλώθηκε π.χ. με την υποστήριξη της κυβέρνησης Τζαννετάκη, πέρυσι τον Ιούλιο, θα μπορούσε να είχε θετικές επιπτώσεις αν η Αριστερά επέμενε σ' αυτήν (παρά το αρχικό κόστος) κι αν την προωθούσε με τον εκσυγχρονισμό της

σε ιδέες, προγράμματα, οργανωτικά πρότυπα και ηγεσία.

ΔΥΣΤΥΧΩΣ κάτι τέτοιο δεν έγινε.

Από το ανανεωτικό τόλμημα στα συντηρητικά ανακλαστικά

ΜΕΤΑ τη μικρή υποχώρηση που σημείωσε ο Συνασπισμός στις εκλογές του Νοεμβρίου και την κατάρρευση των καθεστώτων στην Ανατολική Ευρώπη, επικράτησαν τα συντηρητικά ανακλαστικά αυτοσυντήρησης του ΚΚΕ. Κι από τότε άρχισε ο κατήφορος. Η διαδικασία αυτονόμησης της Αριστεράς εκτροχιάστηκε:

ΕΝ ΟΥΕΙ των δικών της «κάθαρσης» (όπου κατήγοροι του κ. Παπανδρέου ήταν και βουλευτές του Συνασπισμού), η Αριστερά... συνεργάστηκε με το ΠΑΣΟΚ στις μονοεδρικές περιφέρειες.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΣ σκοπός —υποτίθεται— να αποφευχθεί η «αυτοδυναμία» της ΝΔ. (Λες και δεν υπήρχε ακριβώς ο ίδιος κίνδυνος το Νοέμβριο, όταν, όμως, ο Συνασπισμός απέφυγε να συνεργαστεί με το ΠΑΣΟΚ και ο Χαρίλαος Φλωράκης είχε, προσφυώς, αποποιηθεί το... βύσσινο!).

ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ, βέβαια, ήταν μάλλον αντίθετο του αναμενόμενου.

ΚΑΙ ΔΕΝ θα μπορούσε να συμβεί αλλιώς: Σε μια σηπόμενη κοινωνία, και σε μια καταρρέουσα οικονομία, η Αριστερά εμφανίστηκε με πρόταση αρνητική («όχι στην αυτοδυναμία της ΝΔ»), το ΠΑΣΟΚ μοιράσθηκε πλέον την... αξιοπιστία του με την Αριστερά, και η ΝΔ εμφανίσθηκε να «μονοπωλεί» την (όποια) «θετική πρόταση».

ΕΤΣΙ, η τελευταία, κατόρθωσε να ανεβάσει τις δυνάμεις της, να επιτύχει τελικά το σχηματισμό «αυτοδυναμής» κυβέρνησης (έστω και μετ' εμποδίων, έστω και με οριακή πλειοψηφία), ενώ ούτε το ΠΑΣΟΚ ούτε η Αριστερά κατόρθωσαν να αποφύγουν ελαφρά περαιτέρω συρρίκνωση των δυνάμεών τους...

Ποιοι και γιατί «συνεργάζονται»...

ΥΣΤΕΡΑ ήλθε το επόμενο βήμα.

Ενόψει των δημοτικών εκλογών επικράτησαν πλήρως οι λογικές της κομματικής αυτοσυντήρησης...

ΤΟ ΠΑΣΟΚ —ευλόγως— ενδιαφέρεται να καταγράψει μια «συμβολική ήττα» της κυβέρνησης, σε ένα «ευνοϊκό πεδίο»: Τις δημοτικές εκλογές, τις οποίες παραδοσιακά τις κέρδιζε η Αντιπολίτευση...

ΔΕΝ ΘΑ ΗΤΑΝ, λοιπόν, ιδιαίτερα

δύσκολο να ξανακερδηθούν, από την κεντροαριστερή «συμμαχία» οι τρεις μεγάλοι δήμοι, των οποίων το αποτέλεσμα σηματοδοτεί, σχεδόν αποκλειστικά, το συμβολικό χαρακτήρα ολόκληρης της αναμέτρησης...

ΤΟ ΠΑΣΟΚ επιδιώκει προφανώς δυο πράγματα:

● Να αποδυναμώσει την κυβέρνηση ενόψει των δικών της «κάθαρσης» (η προσωπική ιδιοτέλεια του κ. Παπανδρέου)...

● Να αρχίσει να δημιουργείται «ρεύμα» —δηλαδή λαϊκή προσδοκία— επανόδου του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία (η υστεροβουλία του ΠΑΣΟΚ).

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ (ή μάλλον το ΚΚΕ) —πανικόβλητη— προσπαθεί απεγνωσμένα να καταγάγει κάποια «νίκη», για να εκτονώσει τις ποικίλλες εσωτερικές «πιέσεις», να υπερπηδήσει τη διάχυτη αμφισβήτηση στις γραμμές της και να θέσει σε έλεγχο τις ανανεωτικές δυνάμεις που απλώθηκαν αλλά κάθε άλλο παρά ηττήθηκαν (η πανουργία της κομματικής αυτοσυντήρησης).

«Αθροιστική» λογική και ψευδαισθήσεις εξουσίας

ΠΑΣΟΚ και Αριστερά προσχωρούν πλησίστιες σε μια αθροιστική αντιπολιτευτική λογική: Αρχίζουν να πιστεύουν —και να καλλιεργούν ευρέως την ψευδαισθήση— ότι η εξουσία (για το ΠΑΣΟΚ, βεβαίως) θα ξανακερδηθεί και η ΝΔ θα ανατραπεί με άθροιση των «κουκιών» τους. Πρόκειται, ωστόσο, για λογική επικίνδυνα αποπροσανατολιστική.

ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ αποπροσανατολιστική γιατί καλλιεργεί σε αμφοτέρους τους «εταίρους» την ψευδαισθήση της εύκολης λύσης: Ότι με «άθροισμα κουκιών» θα πάρουν τη «ρεβάνς» από τη ΝΔ.

ΜΕ ΑΛΛΑ λόγια, η συνεργασία ΠΑΣΟΚ -Συνασπισμού δίνει φρούδες ελπίδες στους καθημαγμένους οπαδούς και τα στελέχη των δύο πολιτικών χώρων και τους αποπροσανατολίζει από το —μοναδικό— δρόμο ανάκαμψής τους: Την πλήρη ανανέωση προγραμμάτων και ηγεσίας.

ΜΙΑ ανανέωση που πρέπει να τη βадίσουν χωριστά —τουλάχιστον στα πρώτα αποφασιστικά της βήματα: Η Αριστερά για να ολοκληρώσει την πολιτική χειραφέτησή της από το ΠΑΣΟΚ και το ΠΑΣΟΚ για να απεγκλωβιστεί επιτέλους, από τα παρωχημένα αντιδεξιά ιδεολογήματα που και το i-

διο κουβαλάει αλλά δεν υπηρετεί.

Η ΛΟΓΙΚΗ της συνεργασίας ΠΑΣΟΚ - Αριστεράς —όπως τη βλέπουμε να γενικεύεται πλέον— αναστέλλει τις χωριστές διεργασίες εκσυγχρονισμού αμφοτέρων των εταίρων και τις υποκαθιστά με ψευδαισθήσεις εξουσίας...

ΕΠΙΠΛΕΟΝ, η λογική αυτής της συνεργασίας είναι *αντιφατική και αυτοαναιρουμένη*. Και δεν φαίνεται να επιδίδει στα σοβαρά την ήττα της Δεξιάς στους τρεις μεγάλους δήμους...

ΑΝ ΑΥΤΟ ήταν η κύρια επιδίωξή τους, τότε σίγουρα υπήρχαν πιο «ελπιδοφόρες» υποψηφιότητες για την Αθήνα (όπως, ίσως, του κ. Κατριβάνου) και δεν θα συζητούσαν την υποψηφιότητα του κ. Λογοθέτη στον Πειραιά. Ο πρόεδρος του Ελληνοαλβανικού Συνδέσμου Ελλάδας δεν είναι το καταλληλότερο πολιτικό πρόσωπο να

διεκδικήσει τη δημαρχία μιας πόλης όπου η ευρεία Δεξιά είναι λίγο παραπάνω από 50%. Όχι τουλάχιστον, ύστερα από τελευταία γεγονότα στην Αλβανία (και ενόψει σεισμικών εξελίξεων και εκεί στο άμεσο μέλλον).

Η Δεξιά εκ του ασφαλούς...

ΟΣΟΝ αφορά την ίδια τη Δεξιά, αυτή μπαίνει στη «μάχη» με ευνοϊκές προοπτικές. Έχοντας εξουδετερώσει —εκ προοιμίου— τα «επιθετικά» πλεονεκτήματα των αντιπάλων της, υιοθετεί —εκ του ασφαλούς— το *προοδευτικό αίτημα αποκομματικοποίησης* της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Καιροσκοπικά βεβαίως.

ΤΟ ΥΙΟΘΕΤΕΙ πάντως. Κι αυτό θα το εισπράξει θετικά —μεταξύ άλλων, και λόγω της «κοπώσεως» του εκλογικού σώματος από τις πολλαπλές πολιτικές αναμετρήσεις του τελευταίου δεκαεξαμήνου.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ η «παράδοση» υποψηφιότητα του κ. Τρίτση στην Αθήνα επιτρέπει στη ΝΔ να ελαχιστοποιήσει τις επιπτώσεις μιας πιθανής ήττας και να μεγιστοποιήσει τα κέρδη μιας ενδεχόμενης ήττας. Διότι, βεβαίως, αν χάσει, θα χάσει ο Τρίτσης. Κι αν θα κερδίσει, θα κερδίσει η ΝΔ.

ΜΕ ΑΛΛΑ λόγια η ΝΔ έχει εξασφαλίσει ότι αν χάσει θα πέσει «στα μαλακά», ενώ αν κερδίσει, οι αντίπαλοί της θα προσγειωθούν «ανώμαλα».

ΑΥΤΟ δεν σημαίνει, βέβαια, ότι η ΝΔ θα «νικήσει» κιόλας. Σημαίνει απλά ότι *εξασφαλίζεται* όσο καλύτερα γίνεται από το ενδεχόμενο μιας ήττας και *μεγιστοποιεί* τις πιθανότητες μιας επιτυχίας.

Η αγωνία των Ανανεωτών

ΥΠΑΡΧΕΙ τέλος και το παράδοξο «στοίχημα» της Ανανεωτικής Αριστεράς (εκτός και εντός ΚΚΕ):

ΒΛΕΠΕΙ τα αδιέξοδα, αναμφίβολα.

ΔΥΣΦΟΡΕΙ για τις εξελίξεις αυτές. Αλλά δεν παρεμβαίνει να αποτρέψει τα χειρότερα. Δεν «πατάει πόδι». Δεν προωθεί διαδικασίες ανανέωσης προγραμμάτων και ηγεσίας. Παγιδεύεται όλο και περισσότερο στην «αθροιστική» λογική (των «κουκιών») και στις ψευδαισθήσεις (της εξουσίας)...

ΕΥΛΟΓΑ δεν διακινδυνεύει διάσπαση του Συνασπισμού λίγο πριν το Συνέδριο του ΚΚΕ. Και ευελπιστεί ότι η πορεία των διεθνών εξελίξεων θα επιφέρει, *δίχως* ρήξεις, την ανατροπή των συντηρητικών γερόντων (και των «κατ' εικόνα και ομοίωσιν» επιγόνων τους).

ΔΥΣΤΥΧΩΣ όμως, οι σημερινές αδιέξοδες επιλογές του Συνασπισμού (και τα σύμφυτα αντιδεξιά σύνδρομα που επανέρχονται) *απελπίζουν* και α-

ποδιώνουν τους ανανεωτικούς οπαδούς του, ενώ *επανασυσπειρώνουν* πεισματικά τα πιο αρτηριοσκληρωτικά μέλη του...

ΚΑΙ ΥΠΑΡΧΕΙ ο σοβαρός κίνδυνος, όταν —και αν— υιοθετήσουν την «περεστρόικα» ως «σημαία ευκαιρίας», οι σκληροπυρηνικοί γέροντες του ΚΚΕ, το πλοίο του Συνασπισμού να καθηλωθεί σε πλήρη «*άπνοια*» ανανεωτικών ανέμων, ψαρόβαρκα ρυμουλκούμενη από το σκάφος του ΠΑΣΟΚ (και κινδυνεύουσα να καταποντιστεί στα απόνερά του).

ΚΑΠΟΤΕ πρέπει οι ανανεωτικοί της Αριστεράς (εκτός και εντός ΚΚΕ) να αποτινάξουν τα σύνδρομα της *δάνειας* (από το εξωτερικό) *ανανέωσης!* Που δεν θα γίνει ποτέ (και *πουθενά*) με μεταφορά ξένων προτύπων.

ΣΤΟ τέλος τέλος, η «περεστρόικα» με πολλαπλές ρήξεις προχωράει στη Σοβιετική Ένωση. Ρήξεις στις οποίες *συμμετέχουν* όλο και περισσότερο, όλο και πιο ζωντανές, κοινωνικές δυνάμεις.

ΕΝΩ ο Συνασπισμός *αποσιλώνεται* σήμερα από τις δυνάμεις του εκείνες που προσβλέπουν στο μέλλον.

● Η συνεργασία ΠΑΣΟΚ - Συνασπισμού μεγιστοποιεί τις —όποιες— ευνοϊκές προοπτικές της Δεξιάς και τη βοηθάει να πέσει «στα μαλακά» αν χάσει.

● Ακυρώνει την ουσιαστική προγραμματική ανανέωση, τόσο της Αριστεράς όσο και του ΠΑΣΟΚ, και *απωθεί* τις ανανεωτικές δυνάμεις από τις γραμμές του Συνασπισμού.

Ολέθρια κατάληξη

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ για μια επιλογή πολλαπλά *ολέθρια* για την Αριστερά. Ας ελπίσουμε ότι θα είναι η τελευταία τέτοια επιλογή των εν πολλοίς αμαρτίες γεγηρακότων «ταγών» της, που *δεν* διδάχθηκαν από τα λάθη τους, *δεν* αφουγκράζονται τα μηνύματα των καιρών, *δεν* βλέπουν μπροστά...

ΜΕ ΤΗ διορατικότητα... στρουθοκαμήλου επιμένουν να είναι κλειδοκράτορες του *δικού μας* μέλλοντος —όσων, δηλαδή, επιμένουμε, εις πείσμα των «συρμών» να παραμένουμε αριστεροί, αλλά δεν τους χαρίζουμε ούτε *δράμι* απ' αυτό που είναι πλέον, *πιότερο* δικό μας παρά δικό τους:

ΤΗΝ ΑΡΙΣΤΕΡΑ.

ΑΣ ΕΛΠΙΣΟΥΜΕ ότι θα έχουν την ευαισθησία να αποσυρθούν, να ανοίξουν τις πόρτες του Συνασπισμού και να επιτρέψουν την ανασυγκρότησή του πριν... «κατεβάσουν τα ρολά» και, κυρίως, πριν μας παραδώσουν αιχμάλωτους στο ΠΑΣΟΚ (ή τη Δεξιά, λίγο διαφέρει...). □

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Νέες Τεχνολογίες

Σοσιαλισμός και Ανατ. Ευρώπη (II)

Της Σύνταξης: Συνδικαλισμός, το τελευταίο οχυρό των κοινωνικών αντιστάσεων

Γάσος Κυπριανίδης: Ανατολικά της Εδέμ (Σημειώσεις για τους μετασχηματισμούς στην ΕΣΣΔ)

Νίκος Καρούας: Παρατηρητές ή συμμετοχοί; (Μερικές σκέψεις για τις αλλαγές στις ανατολικές χώρες)

Richard Wolff: Μαρξισμός και κομμουνισμός: μια άποψη από τις ΗΠΑ

Ηλίας Ιωακείμογλου: Η αυτοματοποίηση ως αντικείμενο του λόγου

Αντιγόνη Λυμπεράκη: Στον αστερισμό της ευελιξίας: Μετα-φορντικά συστήματα βιομηχανικής οργάνωσης και ευέλικτη εξειδίκευση

Θανάσης Τσεκούρας: Πόσο παντοδύναμες είναι οι νέες τεχνολογίες;

Dominique Anquetil: Αυτοματοποίηση και οργάνωση της εργασίας στην αυτοκινητοβιομηχανία

Αποστόλης Ανδρέου: Εισαγωγικά στο συνδικαλιστικό κίνημα των δασκάλων (Μέρος Α': 1872-1920)

Χρήστος Χαλαζιάς: Επισκόπηση των γεγονότων του τριμήνου

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1990

32

ΣΥΓΚΑΛΥΨΗ, Η ΜΗΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ



Πολλοί διαμαρτύρονται γιατί υποβάλλεται ο πληθυσμός στο σήριαλ της δίκης της Συγκάλυψης που μακαρίως αναπτύσσει την περιφέρεια των γεγονότων χωρίς ποτέ να φτάνει στην ουσία της υπόθεσης, έτσι όπως την υποπτεύεται ο μέσος πολίτης τουλάχιστον.

Οι έμμεσες αλήθειες ωστόσο είναι μερικές φορές εξίσου έντονες με τις πιο κραυγαλέες ομολογίες. Θα αποπειραθώ να επισημάνω ορισμένες με την επιφύλαξη της πλημμελούς παρακολούθησης των μεταμεσονύκτιων εκπομπών στην τηλεόραση.

Οι συσκέψεις υπουργών για τη συγκάλυψη μπορεί για τους παράγοντες της δίκης να αποτελούν ένα σημείο διαφωνίας που εμείς οι πολλοί, μη ειδικοί, να μην συλλαμβάνουμε πλήρως. Πιθανόν να ελαφραίνει η θέση των κατηγορουμένων αν η ευθύνη είναι συλλογική των πολλών υπουργών. Ο κοινός ακροατής ωστόσο καταλαβαίνει ότι συσκέψεις έγιναν και βέβαια μελαγχολεί ποικιλοτρόπως. Δεν είναι μόνο εκείνο το ταλιό Παπαδοπουλικό «*παρανομείτε ή να κινηθεί η κρατική μηχανή*» στο οποίο τέτοιες συσκέψεις παραπέμπουν, και δεν είναι ούτε καν η σκέψη για άλλες συγκάλυψεις ή αφετηρίες αιτίων για συγκάλυψη, αλλά περισσότερο ότι κοτζάμ άνθρωποι κάποιας ηλικίας δεν αντιλήφθηκαν ότι η συγκάλυψη κινήσεων πλοίου όταν η άλλη πλευρά έχει υποψίες είναι αδύνατη — και βέβαια όχι γιατί κάποιος λιμενικός εξέδωσε το σωστό πιστοποιητικό εν αγνοία των συσχεπτομένων, όπως διατεινόταν ο Αθανασόπουλος, αλλά γιατί η αυτιλία έχει αρκετά μεγάλη διαφάνεια κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων της.

Η εντύπωση ότι με δυο τρεις πρόσθετες ψεύτικες βεβαιώσεις θα λυθεί το πρόβλημα φανερώνει πέραν της άγνοιας και μια παιδική αίσθηση της εξουσίας και παύσης. Ποιος ξέρει και ποια άλλα θέματα πολύ σοβαρότερα λύνονταν με απλή συ-

νάθροιση εγκεφάλων υπουργών με συμμετρο τρόπο, δηλαδή επιλογή της παιδικότερης λύσης. Μήπως οι κύριοι αυτοί μπορούν να μας υπολογίσουν και το εθνικό κόστος Αποκάλυψης;

Υπάρχει ωστόσο και μια άλλη ερμηνεία των πολλών και πολυπληθών συναθροίσεων, ίσως ακραία: Η άτοπη κινητικότητα των υπουργών είχε συμβολικό χαρακτήρα, να φανερώσει ενδιαφέρον για να εκτιμηθεί αρμοδίως. Αυτή η θεωρία εκφράζεται διστακτικά, γιατί η παρουσία ορισμένων (*Κατσιφάρα, Τσοχατζόπουλου, Παπούλια*) δεν απαιτείτο για μια τέτοια δοκιμασία, δεδομένου ότι είχαν περάσει άλλα τεστ παλιότερα. Μήπως ήταν αρμόδιοι για αναμετάδοση;

Ένα άλλο σημείο της Δίκης δεν έχει φωτιστεί ενόψει της δίκης ουσίας που θα γίνει το φθινόπωρο αλλά έμμεσα φανερώνει τις αδύνατες πλευρές της υπεράσπισης: Είναι η κότα και το αυγό της υπόθεσης, δηλαδή προηγήθηκε το γιουγκοσλαβικό καλαμπόκι και ακολούθησε ο Μαργέλλος όπως υποστηρίζει ο Σούλης και ο Καθηγητής Συνήγορός του ή το αντίστροφο; Οι πιθανότητες να προσχεδιάστηκε το καλαμπόκι είναι καταθλιπτικές. Δεν προσέχτηκε αρκετά ότι το αντισταθμιστικό πρόγραμμα της ΙΤCO ακόμα και κατά δηλωση Σούλη στρεφόταν κυρίως στα «δυσκίνητα» ελληνικά προϊόντα. Θεωρήθηκε λοιπόν το μαζούτ έστω και με θείο τόσο δυσκίνητο ώστε να δεχτεί η ΙΤ-

CO να αναλάβει μια επαχθή οικονομική υποχρέωση να διακινήσει καλαμπόκι σε τρίτες χώρες, το οποίο μάλιστα δεν είχε ξανακάνει ποτέ; Δεν εξετάζω αν το έγγραφο της DECA προς υπουργείο Εμπορίου με αυτή την πρόταση είναι αληθινό ή όχι όπως συζητήθηκε στο δικαστήριο. Ο Δελχανίδης, άνθρωπος της ΙΤCO, απέκλυσε σχεδόν απαρατήρητα ότι εψάξε αρκετά για μαζούτ με θείο και βρηκε μόνο σε ένα διυλιστήριο, δηλαδή σχεδόν τυχαία. Μ' αλλα λόγια έγινε μια περιέργη αντίστροφη αντισταθμιστική προσπάθεια.

Συσσωρεύω και τις άλλες υποψίες, επιφυλασσόμενος: Ο Μαργέλλος εκανε σύμβαση σε δραχμές, δεν είναι περιεργό αυτό; Εθαυμάσθη γενικώς ότι πήρε ρίσκο, έφερε μάλιστα και χαρτί γι' αυτό. Μήπως ήταν αρκετά βέβαιος ότι δεν διέτρεχε κίνδυνο να εκτελέσει ένα συμβόλαιο το οποίο έχει φιλικά στοιχεία; Και αν όχι αυτό, όλοι πλέον μάθανε ότι ελληνικό καλαμπόκι δεν υπάρχει ποτέ την άνοιξη. Άρα και ρεαλιστικό συμβόλαιο να ήταν δεν μπορούσε να εκτελεστεί.

Οι ημερομηνίες των συμβολαίων επισης πρέπει να προσεχτούν. Φεβρουάριος '86 —προσωρινα αδιαφορώ αν προηγήθηκε της CEDA ή του Μαργέλλου, υποθέτω αν ισχύει η θεωρία, όλα αυτά κρύβονται εύκολα ανελήφθησαν όλες οι υποχρεώσεις αλλά η φόρτωση την οποία ο αληθινός αγοραστής με όρους C&F δεν ελέγχει πρακτικά, έγινε αφού είχε εξασφαλίσει ο Μαργέλλος τη μεταπώληση. Και πώς δέχεται ένα τόσο ασαφές συμβόλαιο αν δεν ελέγχει τον αντισυμβαλλόμενο;

Αυτά ελπίζω να είναι αρκετά για να κινήσουν το ενδιαφέρον μας στη δίκη ουσίας. Οι σεμνοί κατηγοροί είπαν διάφορα εξειδικευμένα που δεν έχουν θέση εδώ, άλλωστε πρόθεσή μου ήταν να πω τα λιγότερο σαφή. Πάιρνω όμως την ευκαιρία να θέσω ένα θέμα για τον επόμενο νόμο Ευθύνης Υπουργών: Όσο σεμνοί και επαγγελματίες να είναι οι κατηγοροί δεν παύουν να είναι απλοί βουλευτές. Η Βουλή δικαιούται την καλύτερη υπεράσπιση των Θεσμών που έχει ο νομικός κόσμος της χώρας. Δεν θα 'πρεπε λοιπόν να περιοριστεί στους βουλευτές κατηγορούς, αλλά να της δίνεται η ευκαιρία να βρísκει τον κατ' εξοχήν εισαγγελέα της υπόθεσης. Ίσως τότε και ο κ. Ανδρουλάκης να διάλεγε τη Βουλή για πελάτη αντί να αναγκάζεται να καταφεύγει στις νομικές και λογικές ακροβασίες υπερασπιζόμενος τις απάτες του πρώην προέδρου της ΙΤCO.

Σ. Καφαντάρης

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΝΟΧΩΝ • ΟΛΑ

Σε επιλογή ενόχων στο σκάνδαλο Κοσκωτά προσανατολίζεται το ΠΑΣΟΚ ενδεχομένως και η κυβέρνηση, αφού φαίνεται να χωρίζονται τα «πρόβατα από τα ερίφια». Η επιλογή από πλευράς ΠΑΣΟΚ, επιβεβαιώθηκε πλήρως από την υπερασπιστική τακτική του Δημήτρη Τσοβόλα, ο οποίος σε αντίθεση με το Μένιο Κουτσόγιωργα και Γιώργο Πέτσο δεν ζήτησε προθεσμία και απολογήθηκε δηλώνοντας μάλιστα: «Οι αθώοι δεν ζητούν προθεσμία».

Κύκλοι του ΠΑΣΟΚ άλλωστε και τα έντυπα του Κουρή, παρείχαν απλόχερα τη συμπαράστασή τους στον απολογούμενο Τσοβόλα, ενώ για τους άλλους δύο δεν έγραψαν τίποτα.

Ο Πέτσος όμως από την πλευρά του, φαίνεται αποφασισμένος να είναι ο «δεύτερος Μαντζουράνης για το ΠΑΣΟΚ» δηλώνοντας ότι θα τα πει όλα, ενώ ο Μένιος Κουτσόγιωργας απειλεί και ελπίζει. Κρατεί τα χαρτιά του για πιο δύσκολες στιγμές.

Και ενώ οι ανακρίσεις συνεχίζονται, πολλοί μιλούν για μη παραπομπή του Ανδρέα Παπανδρέου και υποδεικνύουν και τις νομικές φόρμουλες. Και όλα αυτά μεσούντος του θέρους και όταν κάνει τα μπάνια του και η απαίτηση για κάθαρση ατονεί. Όλα λοιπόν ανοιχτά και όλα παίζονται, ο Σεπτέμβριος μας επιφυλάσσει εκπλήξεις...

Όλα ανοιχτά και προς κρίσιν

Πληροφορίες, κυρίως από πολιτικούς κύκλους, που όμως ανά πάσα στιγμή μεταβάλλονται και ουδείς γνωρίζει τελικά αν ο θεός θα βάλει το χέρι του συνεπικουρούμενος και από την πολιτική συγκυρία.

Όλα όμως είναι ανοιχτά και από δικαστικής πλευράς αφού οι νομικές φόρμουλες για μη παραπομπή του Παπανδρέου πάντα υπάρχουν και αν χρειαστεί θα χρησιμοποιηθούν. Φόρμουλα πρώτη, η απαλλαγή του διαβουλεύματος πριν φθάσει στη δίκη. Απαλλαγή μόνο του Ανδρέα Παπανδρέου από το συμβούλιο του Ειδικού Δικαστηρίου.

Η λύση έχει πολλά πολιτικά πλεονεκτήματα αφού προσφέρεται για επιλογή ενόχων στο σκάνδαλο Κοσκωτά. Η δυσκολία στην εφαρμογή της είναι η



πρόσφατη απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου στο σκάνδαλο του καλαμποκιού με την οποία εκρίθη ότι η απόφαση της Βουλής περί παραπομπής είναι αμετάκλητη και επιπλέον η περίπτωση του Μένιου Κουτσόγιωργα που οι πράξεις του συνδέονται δι' ομφάλιου λώρου με εκείνες του τέως πρωθυπουργού.

Δεύτερη φόρμουλα η παραγραφή αδικημάτων. Δυσκολία η ήδη ειλημμένη απόφαση στη δίκη του καλαμποκιού ότι παραγραφή δεν επήλθε. Οι αποφάσεις πάντως του εν λόγω δικαστηρίου δεν δεσμεύουν πλήρως τα άλλα Ειδικά Δικαστήρια.

Βέβαια πληροφορίες ομιλούν και περί του αντιθέτου. Ότι δηλαδή τίποτα απ' αυτά δεν θα επιλεγεί και τελικά η δίκη για το σκάνδαλο Κοσκωτά, τηρουμένων των προθεσμιών, θα γίνει το Γενάρη.

Προθεσμίες και αιχμές

Όποιος είναι αθώος δεν ζητάει προθεσμία για να απολογηθεί. Το 'πε και το 'κανε ο Δημήτρης Τσοβόλας. Με μια κίνηση εντυπωσιασμού, άδειασε τους δυο συγκατηγορούμενους του Μένιου Κουτσόγιωργα και Γιώργο Πέτσο, διαχώρησε τη θέση του ως προς την υπερασπιστική τους τακτική, δεν ζήτησε προθεσμία και απολογήθηκε το βράδυ της Τρίτης.

Το δήλωσε άλλωστε ότι «οι αθώοι δεν ζητάνε προθεσμία» αφήνοντας σαφείς υπαινιγμούς ότι οι δυο προαναφερθέντες που ζήτησαν και πήραν προθεσμία δεν είναι αθώοι. Όπως είπε άλλωστε ο κ. Τσοβόλας «το σκάνδαλο Κοσκωτά είναι υπαρκτό, αλλά ο ίδιος και ο Ανδρέας Παπανδρέου δεν έχουν σχέση». Για τους άλλους δύο, Μένιο Κουτσόγιωργα και Γιώργο Πέτσο, ο νοών νοετώ. Καμένα χαρτιά για το ΠΑΣΟΚ. Αλλά ο Τσοβόλας πρωτοτύπησε σε σχέση με τους συγκατηγορούμενους και σ' ένα άλλο σημείο. Ενώ όταν είχε κληθεί ο Κουτσόγιωργας αλλά και ο Πέτσος, ουδείς είχε πατήσει το πόδι του προς συμπαράσταση στον Άρειο Πάγο, στην απολογία του Τσοβόλα, συνέρρεσαν πλήθη. Η απογευματινή του Ταύρου άλλωστε είχε δώσει το σύνθημα: Συμπαράσταση στον Τσοβόλα.

Για τον Μένιο Κουτσόγιωργα το εν λόγω έντυπο δεν έγραψε ούτε μονόστηλο. Πάνε οι παλιές αγάπες. Κι όπως ειπώθηκε από στέλεχος του συγκροτήματος, «ο Κουρή δεν παίζει με καμένα χαρτιά για να γράψει για τον Μένιο». Οι φανατικοί οπαδοί του Τσοβόλα, πιστοί στα κελεύσματα της «Αυριανής» προσήλθαν, προπηλάκισαν δημοσιογράφους και φωτορεπόρτερς αφού κατόρθωσαν να μπουν μέσα στον Άρειο Πάγο. Ακατονόμαστες φράσεις εκτοξεύτηκαν κατά των δημοσιογράφων ενώ η ισχυρή αστυνομική δύναμη παρακολουθούσε τα γεγονότα απαθής.

Δεύτερος Μαντζουράνης

Λίγες μέρες πριν την απολογία Τσοβόλα, ο Γιώργος Πέτσος, είχε κληθεί σε απολογία για το σκάνδαλο Κοσκωτά. Ζήτησε όμως και πήρε προθεσμία και τελικά θα απολογηθεί στις 8 Σεπτεμβρίου.

Ο ίδιος, τόνισε ότι «ό,τι γνωρίζει για την υπόθεση θα το πει» και πρόσθεσε πως «το σκάνδαλο Κοσκωτά είναι υπαρκτό αλλά άλλοι είναι οι ένοχοι». Επανέλαβε ακροθιγώς τις αιχμές που είχε εξαπολύσει και από τη Βουλή κατά του Ανδρέα Παπανδρέου αφού κατ'επανάληψη έχει υποστηρίξει «πώς ένοχος είναι ένας που είναι πάνω από τους υπουργούς».

Ο Γιώργος Πέτσος, πρώην υπουργός Μεταφορών του ΠΑΣΟΚ που βαρύνεται

ΙΖΟΝΤΑΙ

της Ιωάννας Μάνδρου

με τρία κακούργηματα, διαχώρισε πλήρως τη θέση του από το ΠΑΣΟΚ και τους συγκατηγορούμένους του. Έξω από το ανακριτικό γραφείο δήλωσε: «δεν ανήκω σε καμιά παράταξη».

Από κύκλους της υπεράσπισής του έγινε γνωστό ότι ο Πέτσος θα «τα πει όλα» και μάλιστα ειπώθηκε «πως θα είναι ο δεύτερος Μαντζουράνης για ορισμένους στο ΠΑΣΟΚ». Συνήγορός του είναι ο καθηγητής Αλ. Κατσαντώνης ο οποίος υπερασπίζεται και τον Μαντζουράνη αλλά και τον Παν. Βακάλη που είχε καταγγείλει τη δωροδοκία του Πέτσου από τον Κοσκωτά με δέκα εκατομμύρια δραχμές.

Ο Μένιος έδειξε άλλους ενόχους

Ο πανίσχυρος άλλοτε αντιπρόεδρος των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ, ο επανομιανθείς «αντ' αυτού» Μένιος Κουτσόγιωργας, κλήθηκε σε απολογία στις 31 Ιουλίου από τον ανακριτή του Ειδικού Δικαστηρίου Σπύρο Σπύρου. Ζήτησε τροθεσμία 37 ημερών και θα λογοδοτήσει για τα αδικήματα που τον βαρύνουν για το σκάνδαλο Κοσκωτά στις 6 Σεπτεμβρίου.

Ο Μένιος Κουτσόγιωργας αντιμετωπίζει τις βαρύτερες κατηγορίες σε σχέση με τους συγκατηγορούμένους στο ίδιο σκάνδαλο. Κατηγορίες που είναι δεμένες» αφού η δωροδοκία του από τον Κοσκωτά αποδεικνύεται και με έγγραφα που έστειλαν οι ελβετικές αρχές όταν ανοίχθηκε στη Γενεύη ο λογαριασμός του Μένιου και της Αλίκης Κουτσόγιωργα με τα εκατομμύρια δολάρια.

Νομικοί κύκλοι σχολίαζαν ότι ο Κουτσόγιωργας αμέσως μετά την απολογία του θα προφυλακιστεί. Όμως ο ίδιος δηλώσεις του υποστήριξε ότι είναι αβυσσος και έδειξε άλλους ενόχους, αφήνοντας αιχμές κατά του Ανδρέα Παπανδρέου. «Επιδιώκω είτε να γίνει το κατηγορότερο η δίκη μου. Τότε μόνο θα αποκαλυφθούν εκείνοι που δημιούργησαν το σκάνδαλο Κοσκωτά, εκείνοι που υποστήριξαν τον Κοσκωτά και εκείνοι που από βαριά αμέλεια που εξισούνται με δόλο εκάλυψαν τον Κοσκωτά».

«Είπα όλα φταίω εγώ»

Φαίνεται όμως ότι την αντιμετωπίζει δίκη του στωικά αφού δήλωσε «μας

πήρε μια κατάσταση από κάτω. Τι να κάνουμε να ζητήσω επιείκεια; Δεν είναι σοβαρά πράγματα. Θα πω τους ισχυρισμούς μου και θα περιμένω». Με τις δηλώσεις του άλλωστε έδειξε όχι μόνον άλλους ενόχους αλλά άφησε να εννοηθεί ότι «τους άσους» της υπεράσπισής του κρατάει για πιο δύσκολες στιγμές. Ποια στοιχεία όμως καίνε το Μένιο Κουτσόγιωργα;

- Βασικά η καταγγελία του Γιάννη Μαντζουράνη για τα δύο εκατομμύρια δολάρια, ποσό που πήρε ο Μένιος από τον Κοσκωτά ως αμοιβή του για τον Κουτσουνόμο.

- η έμμεση ομολογία του ίδιου του Μένιου, που υπάρχει στη δικογραφία. Είναι μαγνητοφωνημένη συνομιλία του με το δικηγόρο του Μαντζουράνη Φιλ. Δαμόφλη στην οποία ο Μένιος ακούγεται να λέει «Αφήστε την Αλίκη, εγώ φταίω για όλα».

- Τα έγγραφα με την κίνηση του λογαριασμού των δύο εκατομμυρίων δολαρίων στην ελβετική τράπεζα «Σίτυ Κορπ». Ο λογαριασμός ανοίχτηκε και τα έγγραφα αποδεικνύουν ότι τα χρήματα αυτά, αρχικά κατατέθηκαν σε κοινό λογαριασμό Μένιου Κουτσόγιωργα και Γιάννη Μαντζουράνη, αλλά τον Οκτώβριο του '88 όταν ήδη είχε μπει επιτροπος στην Τράπεζα Κρήτης, τα χρήματα έμειναν σε λογαριασμό μόνο του Μένιου και της Αλίκης Κουτσόγιωργα.

- Η κατάθεση του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας Δημ. Χαλικιά όπου αναφέρεται στην κάλυψη που παρείχε ο Κουτσόγιωργας στον Κοσκωτά, εμποδίζοντας τους ελέγχους στην Τράπεζα Κρήτης.

Για όλα αυτά βέβαια ο Μένιος θα επικαλεστεί, συλλογική ευθύνη της τότε κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ και ότι τα χρήματα τα πήρε μεν αλλά όχι για τον εαυτό του.

Και ο Τσοβόλας

Ελεύθερος χωρίς περιοριστικούς όρους αφέθηκε μετά την απολογία του ο Δημ. Τσοβόλας με σύμφωνη γνώμη του ανακριτή στο σκάνδαλο Κοσκωτά Σπ. Σπύρου και των τριών βουλευτών κατηγορών.

Οι τρεις κατηγοροι Ν. Κατσιφάρας

και Κ. Κωνσταντόπουλος από τη ΝΔ και Ν. Κωνσταντόπουλος από το Συνασπισμό πρότειναν να αφεθεί ελεύθερος ο Δ. Τσοβόλας αλλά στην πρότασή τους υποστήριξαν πως οι κατηγορίες εις βάρος του δεν ανακρούστηκαν ποτέ από την απολογία του ούτε από τα έγγραφα που προσκόμισε, ούτε από τις μαρτυρικές καταθέσεις και γι' αυτό υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις για την παραπομπή του σε δίκη.

Οι κατηγορίες

Ανδρέας Παπανδρέου:

Ηθική αυτουργία σε απιστία. Αφορά τις καταθέσεις των ΔΕΚΟ στην Τράπεζα Κρήτης καθώς και τη ρύθμιση των χρεών του επιχειρηματία Σωκράτη Καλκάνη.

Ειδικότερα για τις ΔΕΚΟ, σύμφωνα με την παραπομπή από τη Βουλή, οι εντολές δόθηκαν από τον πρώην πρωθυπουργό στους διοικητές των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών που κατέθεσαν δισ. δραχμές στην Τράπεζα του Κοσκωτά, όταν οικονομικά ήταν σε φθίνουσα πορεία λόγω του θορύβου για τη δραστηριότητα του τραπεζίτη το καλοκαίρι του '88.

Μόνο για τις καταθέσεις των ΕΛΤΑ την εντολή, κατά το κατηγορητήριο, έδωσε ο τότε υπουργός Μεταφορών του ΠΑΣΟΚ, Γιώργος Πέτσος.

Για τη ρύθμιση των χρεών του επιχειρηματία Καλκάνη, ο πρώην πρωθυπουργός, κατηγορείται ότι έδωσε ο ίδιος την εντολή στον Τσοβόλα να προχωρήσει στο διακανονισμό του χρέους.

Παθητική δωροδοκία και αποδοχή προϊόντων εγκλήματος από ιδιοτέλεια.

Αφορούν τη γνωστή ιστορία με τα «πάμπερς», τα 90 εκ. δραχμές που πήρε ο Γιώργος Λούβαρης, προσωπικός φίλος του Ανδρέα Παπανδρέου από τον Κοσκωτά μέσα σε κουτιά «πάμπερς» και τα 650 χιλιάδες μάρκα που στάλθηκαν από το φυγόδικο τραπεζίτη σε λογαριασμό του Λούβαρη σε τράπεζα του Λονδίνου μέσω Γενεύης, τον καιρό που ο Ανδρέας Παπανδρέου νοσηλευόταν στο Χέρφιλντ.

Τα ποσά αυτά, όπως τονίζεται στο κατηγορητήριο, κατέληξαν εις χείρας Παπανδρέου ως αντάλλαγμα για την κάλυψη που παρείχε στις παράνομες δραστηριότητες του Γιώργου Κοσκωτά.

Μένιος Κουτσόγιωργας

Παθητική δωροδοκία και αποδοχή



προϊόντων εγκλήματος από ιδιοτέλεια. Αφορά την υπόθεση των δύο εκατομμυρίων δολαρίων που δόθηκαν από τον Κοσκωτά μέσω Μαντζουράνη, σε κοινό λογαριασμό με τη σύζυγό του στην ελβετική Τράπεζα «Σίτυ Κορπ». Τα χρήματα αυτά ήταν το αντάλλαγμα για την κατάρτιση και ψήφιση το καλοκαίρι του '88 της ευνοϊκής για τον Κοσκωτά, τροπολογίας για την άρση του τραπεζικού απορρήτου. Πρόκειται για τον περιφημο Κουτσονόμο.

Παράβαση του άρθρου 2 του νόμου περί ευθύνης υπουργών και υπόθαλψη του κατηγορούμενου για σωρεία κακουργημάτων σε βάρος του δημόσιου, Κοσκωτά.

Το αδίκημα αυτό, αφορά το ότι παρεμπόδισε ο Μένιος Κουτσόγιωργας, τότε αντιπρόεδρος της κυβέρνησης και υπουργός Δικαιοσύνης, τον έλεγχο στην Τράπεζα Κρήτης μέχρι την ημέρα που διορίστηκε ο προσωρινός επίτροπος καθώς και ότι προσπάθησε να συγκαλύψει το σκάνδαλο.

Γιώργος Πέτσος

Παράβαση του άρθρου 1 του νόμου περί ευθύνης υπουργών. Αφορά παρατυπίες στις κτιριακές εγκαταστάσεις του Κοσκωτά στην Παλήνη για τις οποίες ευθύνες είχε ο Πέτσος ως υπουργός τότε Μεταφορών.

Ηθική αυτουργία σε απιστία. Αφορά την εντολή που έδωσε στους διοικούντες τα ΕΛΤΑ να καταθέσουν τα κεφάλαιά τους στην Τράπεζα του Κοσκωτά. Παθητική δωροδοκία από τον Κοσκωτά: Αφορά 10 εκατομμύρια δραχμές που πήρε ο Πέτσος χέρι με χέρι από τον

Κοσκωτά ως αμοιβή για τις εξυπηρετήσεις που του προσέφερε για τα κτίσματά της Παλήνης.

Δημήτρης Τσοβόλας

Απιστία και παράβαση του νόμου περί ευθύνης υπουργών. Και τα δύο αδικήματα αφορούν το διακανονισμό των χρεών του επιχειρηματία Σωκράτη Καλκάνη που χρωστούσε στο δημόσιο και ο διακανονισμός αυτός έγινε με την έκδοση εγγυητικών επιστολών από την Τράπεζα του Κοσκωτά.

Παναγιώτης Ρουμελιώτης

Παράβαση του άρθρου 2 του νόμου περί ευθύνης υπουργών. Αφορά την ευθύνη του ότι δηλαδή παρέλειψε να διατάξει ελέγχους, ως υπουργός Εθνικής Οικονομίας, στην Τράπεζα Κρήτης και να θέσει τέρμα στην υπεξαίρεση του Κοσκωτά.

Για τον Παναγιώτη Ρουμελιώτη που είναι ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ, εκκρεμεί ήδη αίτημα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την άρση της ασυλίας του. Και σχετική απόφαση αναμένεται να ληφθεί τον Οκτώβριο.

Τέλος να σημειώσουμε, ότι η Βουλή αποφάσισε να μην παραπεμφθούν στο Ειδικό Δικαστήριο μαζί με τον πρώην πρωθυπουργό και τους πρώην υπουργούς του ΠΑΣΟΚ οι συμμετοχοί οι οποίοι θα δικαστούν από την τακτική δικαιοσύνη. Έτσι για το σκάνδαλο Κοσκωτά κατηγορούμενοι ενώπιον του Ειδικού Δικαστηρίου είναι μόνον ο Αν. Παπανδρέου και οι τέσσερις πρώην υπουργοί.

Η ΩΡΑ ΤΗ

Εν μέσω του καλοκαιριού και μετά από 60 συνεδριάσεις του Ειδικού Δικαστηρίου, η δίκη για το σκάνδαλο του γιουγκοσλαβικού καλαμποκιού με πρωταγωνιστή τον πρώην υπουργό του ΠΑΣΟΚ Νίκο Αθανασόπουλο, συνεχίζεται.

τέλος της ακροαματικής διαδικασίας και η δικαστική ετυμηγορία αναμένεται στις αρχές της ερχόμενης εβδομάδας. Η ώρα της κρίσης πλησιάζει. Οι εκτιμήσεις από τους συνηγόρους υπεράσπισης των κατηγορουμένων, οι οποίοι αγοράζουν από τις 3 Αυγούστου, είναι αισιόδοξες σε ό,τι αφορά την ποινική μεταχείριση των πελατών τους. Πολλοί όμως είναι εκείνοι, που μιλάνε για βαριές ποινές και προσδιορίζουν ειδικότερα τη δικαστική κρίση σε δέκα χρόνια κάθειρξη για τους πρωταγωνιστές της συγκάλυψης, (εκ των κατηγορουμένων) δηλαδή τους Νίκο Αθανασόπουλο και Σούλη Αποστολόπουλο.

Και οι προβλέψεις τους στηρίζονται σε ένα υπαρκτό, γεγονός. Ότι οι κατηγορούμενοι στις απολογίες τους και συγκεκριμένα οι δύο προαναφερθέντες δεν έπεισαν περί της αθωότητάς τους ούτε κλόνισαν το κατηγορητήριο της Βουλής.

Ας δούμε όμως «εν τάχει» ποιές οι προτάσεις των βουλευτών - κατηγορών οι οποίοι αγόρευσαν επί της ενοχής των κατηγορουμένων.

Βαριές ποινές

Οι βουλευτές Αντώνης Σκυλλάκος από τον Συνασπισμό της Αριστεράς και Αν. Καραμάνιος και Κων. Σαψάλης από τη Νέα Δημοκρατία, εξέφρασαν τις απόψεις τους επί της ενοχής των κατηγορουμένων στο σκάνδαλο του γιουγκοσλαβικού καλαμποκιού προτείνοντας με μικρές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους και προς το κατηγορητήριο την ενοχή του Νίκου Αθανασόπουλου, επί της ουσίας για όσα αδικήματα τον παρέπεμψε στο Ειδικό Δικαστήριο η Βουλή.

Από την πλευρά του Συνασπισμού ο Αντώνης Σκυλλάκος, πρότεινε να αναγνωρισθεί στον πρώην υπουργό το ελαφρυντικό του προτέρου έντιμου βίου, ενώ οι συνάδελφοί του από τη Νέα Δημοκρατία άφησαν το θέμα αυτό στη διακριτική ευχέρεια του δικαστηρίου.

Για τον Σούλη Αποστολόπουλο, πρώην πρόεδρο της ΙΤΣΟ, βασικό κα-

ΚΡΙΣΗΣ ΠΛΗΣΙΑΖΕΙ

τηγορούμενο όχι μόνο στη συγκάλυψη του σκανδάλου αλλά και στη δημιουργία του (δικάζεται τον Οκτώβριο στο Εφετείο για απάτη) οι βουλευτές κατήγοροι, συμφώνησαν και πρότειναν την ενοχή του κατά το κατηγορητήριο. Η πρότασή τους ως προς τον Σούλη Αποστολόπουλο, ήταν η πλέον επιβαρυντική, αφού τον θεωρούν φυσικό αυτουργό των πλαστογραφιών των βιβλίων του Λιμεναρχείου της Καβάλας. Τα βιβλία αυτά πλαστογραφήθηκαν για να εμφανιστεί προς παραπλάνηση των κοινοτικών οργάνων ότι το καλαμπόκι ήταν ελληνικής προέλευσης και φορτώθηκε στην Καβάλα. Και για τον Αποστολόπουλο, ο βουλευτής του Συνασπισμού, ζήτησε σε αντίθεση με τους βουλευτές της ΝΔ, την αναγνώριση του ελαφρυντικού του πρότερου έντιμου βίου.

Για τους συμμάχους του Νίκου Αθανασόπουλου, πρώην υπαλλήλους, οι βουλευτές κατήγοροι εξέφρασαν διαφορετικές απόψεις, ομόφωνα όμως πρότειναν την αθώωση του Δημοσθένη Δελχανίδη, πρώην διευθυντή πωλήσεων στην κρατική εταιρεία ΙΤCO.

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να εκτιμηθεί ότι η πρόταση του βουλευτή του ΣΥΝ ήταν επιεικέστερη, κυρίως προς τους υπαλλήλους και εν σχέσει με την πρόταση των βουλευτών της Νέας Δημοκρατίας.

Εφεύρημα

Εκτός όμως από την πρότασή τους επί της ενοχής οι κατήγοροι αναφέρθηκαν εκτενώς στην ουσία της υπόθεσης, τις παραμέτρους τις πολιτικές, ηθικές και κοινωνικές.

Και οι τρεις υποστήριξαν ότι αμφισβητούν ότι έγιναν συσκέψεις συναρκοδίων υπουργών στις οποίες, όπως υποστηρίζει ο Αθανασόπουλος, αποφασίστηκε η συγκάλυψη του σκανδάλου. Δεν δέχθηκαν ότι υπήρξε κυβερνητική απόφαση για τη συγκάλυψη και δεν δέχθηκαν και τη συλλογική ευθύνη.

«Για τις συσκέψεις», τόνισε ο Αντώνης Σκυλλάκος, «ακούσαμε πρώτη φορά στο δικαστήριο. Τίποτα απολύτως δεν ειπώθηκε από στελέχη του ΠΑΣΟΚ για συσκέψεις και κυβερνητικές αποφάσεις, όταν κατέθεσαν το περασμένο αλοκαίρι στην προανακριτική επιτροπή της Βουλής». Και ο Κων. Σαψάλης πρόσθεσε ότι οι συσκέψεις ήταν «εφεύρημα για την κάλυψη του Αθανασόπουλου, εκ των υστέρων από το ΠΑΣΟΚ».

Περί συσκέψεων άλλωστε μίλησαν στη δίκη δεκάδες στελέχη του Κινήματος που παρήλασαν ως μάρτυρες, δηλώνοντας ότι και «αυτοί το ίδιο θα έκαναν, πλαστογραφίες» (ενδεικτικές οι καταθέσεις των Λαλιώτη, Κατσιφάρα και λοιπών). «Όσοι τα είπαν, αυτά περί συσκέψεων», υποστήριξε ο βουλευτής Αντ. Σκυλλάκος, «τα είπαν γιατί είχαν συμφέρον προσωπικό αφού είχαν σχέση με την υπόθεση. Μερικοί βέβαια το έκαναν από κομματική αλληλεγγύη προς τον Αθανασόπουλο». Και οι τρεις κατήγοροι τόνισαν ότι η συγκάλυψη του σκανδάλου δεν εξυπηρέτησε το εθνικό συμφέρον αντίθετα είχε σαν αποτέλεσμα την επιβολή προστίμου από την ΕΟΚ σε βάρος της χώρας μας, ύψους 843 εκ. δραχμών.

Και οι τρεις κατήγοροι επιχειρηματολόγησαν και απέδειξαν ότι η απάτη με το καλαμπόκι μόνον έναν ωφέλησε, τον επιχειρηματία «νέων τζακιών» Θεόδωρο Μαργέλλο.

Η κάθαρση να προχωρήσει

Είπαν ακόμα: ότι η υπόθεση είναι καθαρά ποινική και όχι πολιτική. Προσδιόρισαν την έννοια της πολιτικής λέγοντας ότι «δίκες πολιτικές είναι εκείνες που δικάζεται κανείς για τις ιδέες του, για την πολιτική του δράση και όχι για απάτες και πλαστογραφίες».

Οι πολιτικοί δεν έχουν μόνο πολιτικές ευθύνες αλλά και ποινικές. Και όταν διαπράττουν ποινικά αδικήματα πρέπει να τιμωρούνται «Ουδείς πάνω από τους νόμους και τους θεσμούς» τόνισε ο Αντώνης Σκυλλάκος και πρόσθεσε «γι' αυτό η κάθαρση πρέπει να προχωρήσει».

Με έπεισαν τι να 'κανα;

Τρεις μέρες απολογήθηκε ο Νίκος Αθανασόπουλος ενώπιον του Ειδικού Δικαστηρίου. Επανελάβε τα περί εθνικού συμφέροντος που εξυπηρέτησε η συγκάλυψη, τόνισε ότι δεν είχε σχέση με τίποτα και με κανέναν, παρομοίασε τον εαυτό του με τον Προμηθέα Δεσμώτη «στα σκυθικά βουνά των φυλακών του Κορυδαλλού», σύγκρινε τη δίκη του με εκείνη του Σωκράτη και για την ταμπακιάρα λέξη.

Μίλησε περί κυβερνητικής απόφασης για τη συγκάλυψη, τον έπεισε όπως είπε, ο Παπούλιας και διερωτήθηκε:

«Με έπεισε τι να 'κανα; Σε ανάκριση να τον υπέβαλα;».

Επέρριψε ευθύνες για συμμετοχή στην υλοποίηση της συγκάλυψης δια πλαστογραφιών και άλλων «θεαρέστων» πράξεων και στον τότε υπουργό Εμπορικής Ναυτιλίας Στάθη Αλεξανδρή και τους ιθύνοντες του εν λόγω υπουργείου.

Αναρωτήθηκε γιατί ο μόνος ένοχος αλλά δεν είπε ποιοι είναι οι ένοχοι.

Εγώ απλώς προήδρευα...

Αλλά η απολογία της δίκης ήταν εκείνη του πολύ Σούλη Αποστολόπουλου.

Γιατί ο Αποστολόπουλος απολογήθηκε με γραπτό κείμενο το οποίο όμως διάβαζε και γρήγορα και δεν μπορούσαν από την έδρα του δικαστηρίου να τον παρακολουθήσουν. Του συνέστησαν: «διαβάσει που διαβάσει να τα λέει πιο αργά». Ο Αποστολόπουλος που είναι κατηγορούμενος, βασικός, και στην απάτη με το καλαμπόκι, δίκη που θα γίνει τον Οκτώβριο στο Εφετείο, στο Ειδικό Δικαστήριο, απολογήθηκε, τυρβάζοντας περί άλλων.

Τίποτα δεν ήξερε, τίποτα δεν γνώριζε.

Και οι συμμετοχοί του Αθανασόπουλου πρώην δημόσιοι υπάλληλοι, στις απολογίες τους κινήθηκαν στο πλαίσιο της εξυπηρέτησης του εθνικού συμφέροντος. Οι περισσότεροι «έκαψαν» τον Αποστολόπουλο, για τον οποίο είπαν «ότι ήταν πανταχού παρών στη συγκάλυψη και μέσα σ' όλα».

Πιο αποκαλυπτικός για τις ευθύνες του Αθανασόπουλου και του Αποστολόπουλου ήταν στην απολογία του ο Θ. Αναγνωστόπουλος, πρώην διευθυντής του υπουργείου Οικονομικών και ο Ευστρ. Γιαννάκου, πρώην διευθυντής τελωνείου της Θεσσαλονίκης. Και οι δυο είπαν ότι αναμείχθηκαν με εντολή του υπουργού.

Οι τελωνειακοί της Καβάλας, Γεώργιος Ράλλης και Σάββας Κοσμίδης, μίλησαν για εθνικό συμφέρον και εξυπηρέτηση υψηλών εθνικών σκοπών. Και ο Δ. Δελχανίδης, από την ΙΤCO, δεν γνώριζε όπως είπε τίποτα —ο Αποστολόπουλος τον έμπλεξε. Όλους κάποιος τους έμπλεξε. Αλλά άμα μπλέξεις δεν ξεμπλέκεις. Και ειδωμεν, πώς θα ξεμπλέξουν την ερχόμενη εβδομάδα που θα εκδοθεί και η απόφαση.

ΤΟ ΛΥΚΟΦΩΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

του Γιάννη Πεδιανού

Στο προηγούμενο άρθρο του ο **Γιάννης Πεδιανός** αναφέρθηκε γλαφυρά στην τρέχουσα μεγάλη φθορά της πολιτικής. Στο τέλος διατύπωνε την υποψία μήπως η φθορά αυτή δεν είναι απλώς «τρέχουσα». Μήπως δηλαδή η πολιτική σαν «κορυφαία δραστηριότητα του παρόντος πολιτισμού» παύει πλέον να υπάρχει με αυτόν τον τρόπο. Τι είναι όμως εκείνο ακριβώς που διακυβεύεται, με ποιο τρόπο και από ποιον;

Εκείνο που πραγματικά διακυβεύεται από την υποκειμενικότητα, τη συγκροτούμενη και ταλαιπωρημένη υποκειμενικότητα των δυο τελευταίων αιώνων είναι ακριβώς αυτή η ικανότητα των μέχρι τώρα κοινωνιών να θέτουν τον εαυτό τους, το «κοινωνικό» (ή το «γενικό συμφέρον» ή τον «άνθρωπο»), πάνω από τη συγκεκριμένη περιπέτεια των επί μερους ατόμων.

Οι «μεγάλες ζωές»

Όλες οι «κοινωνίες», δηλαδή, υπέτασαν, τελικά, την ατομική, εντελώς ιδιαίτερη ζωή, στην ανάγκη της δικής τους μεγάλης ζωής. Οι ζωές των ατόμων, οι ατομικές περιπέτειες, έπρεπε να συμμορφώνονται με την υπεροχή του «καθολικού», είτε αυτό ήταν το συμφέρον του γένους, είτε το θρησκευτικό καθήκον, είτε το βασιλικό συμφέρον, είτε το συμφέρον του κράτους, της τάξης, τελικά της κοινωνίας. Οι ατομικές περιπέτειες συστηματικά ακολουθούσαν δρόμους —και πολλές φορές περιοριζόνταν έτσι δραστικά ή συντριβόνταν— που ήταν υποταγμένοι στα συμφέροντα της περιπέτειας των μεγάλων ζωών.

Αυτή η υποταγή των ατομικών ζωών δεν σημαίνει ότι ήταν αποτέλεσμα συστηματικής άσκησης βίας, πειθάρχησης και γενικότερα καταναγκασμού. Πάντα υπήρχε αυτή η διάσταση, αλλά ταυτόχρονα υπήρχε και συναίνεση, αδυναμία του ατόμου να ζήσει διαφορετικά και αδυναμία να φανταστεί διαφορετικά τον εαυτό του. Η υποταγμένη ατομική ζωή ζούσε την ορισμένη περιπέτεια της, θεω-

ρούμενη όμως πάντα σαν υποδεέστερη αυτής των μεγάλων ζωών αλλά είχε και τις απολαυές της.

Η σύγχρονη απαίτηση

Οι τεχνολογικές, ιδεολογικές, ψυχολογικές, φαντασιακές εξελίξεις επιτρέπουν, τώρα, στην υπό συγκρότηση υποκειμενικότητα να αμφισβητήσει την κυριαρχία του καθολικού και να απαιτήσει από την κοινωνία να τεθεί κατά κάποιο τρόπο στην άκρη, υπηρετώντας την ατομική περιπέτεια των μελών της αντί να προβάλλει τον εαυτό της στην πρωτοκαθεδρία.

Είναι αυτή η εντελώς σύγχρονη απαίτηση, η οποία υπονομεύοντας την εννομάτωση του ατόμου από κάποιο σύνολο, υπονομεύει την ίδια την ύπαρξη της πολιτικής.

Αν ο Μάης του '68 «έθεσε μια σειρά ερωτημάτων στην πολιτική, χωρίς αυτή η πράξη της υποβολής ερωτημάτων να εγγράφεται στο εσωτερικό κάποιας πολιτικής διδασκαλίας»¹, ερωτήματα που η πολιτική δεν μπορούσε να αντιμετωπίσει, από εδώ και στο εξής δεν έχουμε να θέσουμε κανένα ερώτημα στην πολιτική.

Η πολιτική δεν είναι πια ο προνομίος τόπος όπου οργανώνονται οι αντιδράσεις, όπου εκφράζονται οι εξελίξεις από τη βίωση νέων αναγκών από τους ανθρώπους. Αντίθετα, οι νέες ανάγκες, το νέο πνεύμα των καιρών, η αύρα της εποχής, τραβούν το χαλί κάτω από τα πόδια της πολιτικής και τοποθετούν εντελώς αλλού το σύγχρονο τόπο των ριζικών ερωτημάτων και απαντήσεων.

Κανένας εκσυγχρονισμός της ελληνικής κοινωνίας δεν είναι επομένως δυνατός, όχι τόσο γιατί υπάρχουν ποικίλα συμφέροντα τα οποία αντιτίθενται σε αυτόν ή γιατί οι πολιτικές ελίτ τείνουν να μη διακινδυνεύουν σε αυτή την περίπτωση θα υπήρχε πάντα η ελπίδα μιας άλλης πολιτικής στρατηγικής. Κυρίως ο εκσυγχρονισμός είναι αδύνατος διότι, ενώ πράγματι απαιτεί την κινητοποίηση μιας ορισμένης ισχυρής κοινωνικής ενέργειας, η κινητοποίηση αυτή δεν είναι δυνατή από την πολιτική. Η «ριζοσπαστικότητα» οριστικά δεν βρίσκεται πια στην πλευρά της πολιτικής - μέσα στην πολιτική.

Αντίθετα το σύγχρονο αίσθημα χειραφέτησης, ο νέος τρόπος που νοιώθει και επιθυμεί κανείς τον εαυτό του, η σύγχρονη επιδίωξη της επιτυχίας, όλα αυτά αντιστρατεύονται την πολιτική.

Προχωρώντας σε αυτό το έδαφος παρατηρούμε κάποια ίχνη απαντήσεων στα ερωτήματα που έχουν τεθεί. Στο μέλλον τα ίχνη πιθανά θα γίνουν περισσότερο έντονα. Ας μην περιμένουμε όμως να ανακαλύψουμε το μυστήριο βαδιστή. Αντίθετα με τα ίχνη του, ο ίδιος πιθανότατα δεν υπάρχει. Στο μεταξύ το έδαφος είναι

διάσπαρτο από ίχνη. Τα ερωτήματα και οι απαντήσεις είναι σαν τους σταλακτίτες. Απλώνονται απλόχερα και με χάρη. Μέσα στη σπηλιά.

Αυτή η νέα αίσθηση του ανθρώπου για τον εαυτό του και τον κόσμο γίνεται βέβαια με δυσκολίες και αυτή τη στιγμή με σχετικά αργόσυρτο ρυθμό. Τις εξελίξεις σφραγίζει, άνευ αντιπάλου, η εξουσία. Το σύγχρονο πνεύμα σημαίνει νέες ανεκμετάλλετες ηπείρους γι' αυτήν. Μια τεράστια διαδικασία εμπορευματοποίησης επίκειται.

Αν θέλουμε να κάνουμε περισσότερο φανερές τις απαντήσεις μας (τα ίχνη τους) μπορούμε να θέσουμε ορισμένα πλαγιοκοπικά ερωτήματα.

Η υπόθεση της Δημοκρατίας

Σε αυτές τις ριζικά νέες συνθήκες, όπου η εξουσία δεν έχει ακόμη αντίπαλο και η πολιτική τίθεται σταθερά στην άκρη, κινδυνεύει η δημοκρατία; Ποια είναι για την ακρίβεια η θέση της δημοκρατίας στη διαφαινόμενη νέα ανθρώπινη κατάσταση;

Τα αιτήματα και οι θεσμοί της «ελευθερίας» και των «δημοκρατικών δικαιωμάτων», όπως αναπτύχθηκαν στις δυτικές κοινωνίες στους δυο τελευταίους αιώνες, ήταν σημαντικοί δρόμοι για να μπορέσει η υποκειμενικότητα να νοιώσει τον εαυτό της.

Η «Δημοκρατία» όμως, από την ίδια τη μήτρα παραγωγής της εκφράζει την υπεροχή του «καθολικού» και της «κοινωνίας». Για την ακρίβεια ρυθμίζοντας τις σχέσεις μεταξύ των ατόμων, μεταξύ των ατόμων και των θεσμών, μεταξύ των θεσμών ή των τάξεων, η δημοκρατία επιβεβαιώνει συνεχώς την υπεροχή των μεγάλων ζωών: «να αποφασίσουμε για το γενικό συμφέρον, να δράσουμε στο όνομά του, να ζήσουμε γι' αυτό», αυτή είναι η συνεχής προτροπή της στις κοινωνίες όπου το «γενικό συμφέρον» διεισδύει σε όλους τους πόρους της ζωής.

Επομένως δημιουργούνται δυο αντιθετικές τάσεις: από τη μια πλευρά η «κοινωνία» επιζητεί τη διευρυμένη αναπαραγωγή της, την επέκτασή της και από την άλλη το άτομο προσπαθεί να στερεώσει τους χώρους ελευθερίας του, τους «δικούς» του χώρους. Έτσι πάντα η δημοκρατία ήταν μια υπόθεση αγώνων και διαρκούς κινδύνου περιορισμού με τάσεις συντριβής της (π.χ. φασισμός, σταλινισμός, μαοϊσμός).

Τα ερωτήματα για τη δημοκρατία όπως και αυτά για την ελευθερία και τη δικαιοσύνη δεν έχουν πια την παλιά θερμή και δεν είναι εκείνα που διαμορφώνουν αποφασιστικά τη σύγχρονη φύση της υποκειμενικότητας².

Μένει να διατυπώσουμε το ακόλουθο «παράδοξο» (ας παίξουμε μαζί του): Η δικαιοσύνη, η δημοκρατία, η ελευθερία,

συνεχώς επιβουλευόμενα τέκνα ανάξιων γονιών, μπορούν να υπερασπισθούν τον εαυτό τους αποτελεσματικά, μόνο διαλυόμενα στις δομές της νέας εποχής.

Κάποιες εκδοχές του μέλλοντος

Τελικά, αν υποστηρίξουμε ότι δεν είναι δυνατόν πια να έχουμε την απαίτηση της «κοινωνίας» τότε τι κατευθύνσεις μας ανοίγονται;

Μπορούμε να σκιαγραφήσουμε τουλάχιστον δυο εκδοχές, από τις οποίες η μια είναι ήδη ιδιαίτερα εμφανής, σχεδόν τη ζούμε...

Στην πρώτη περίπτωση, έχουμε μια υποκειμενικότητα σε κατάσταση αμυντικού ή επιθετικού εγωισμού, που πολλές φορές γίνεται γι' αυτό, απάνθρωπη. Έχουμε επίσης μια πολιτική, μακριά από τις επικές της μορφές, να επιδίδεται στα μικρά της παιχνίδια και στις κερδοσκοπίες της. Η πολιτική εδώ δεν έχει να κάνει με τις «μεγάλες αφηγήσεις», αλλά με σχέδια διακυβέρνησης.

Η πολιτική καταλήγει να ασκείται από πολιτικές ομάδες σε συνασπισμό με οικονομικά συμφέροντα και άλλα κέντρα ισχύος. Η εξουσία αναπαράγεται άνετα και οδηγεί τον πραγματικό θεό, το εμπόρευμα (υλικό ή υπηρεσία), σε εντελώς νέα ονειρεμένα (γι' αυτό) εδάφη.

Στη δεύτερη περίπτωση, έχουμε την απώθηση της υποκειμενικότητας, να τοποθετήσει τον εαυτό της, πάνω στην συντριβή ενός κόσμου γεμάτου περιορισμούς, δεσμεύσεις, καθήκοντα. Ενός κόσμου που εννοεί να τοποθετεί την περιπέτεια της υποκειμενικότητας σαν κατώτερης και υπαγορευμένης από την περιπέτεια των μεγάλων ζωών (Μύθος, Θρησκεία, Ηθική, Κράτος, Κοινωνία, Εμπόρευμα). Η υποκειμενικότητα επιθυμεί, τότε, να ανακαλύψει νέες μορφές συλλογικότητας και αλληλεγγύης καθώς και νέες μορφές κοινωνικών πρακτικών. Σε αυτή την τελευταία περίπτωση υπάρχει σαν επίλογος και ένα κορυφαίο ερώτημα: ποιες μπορεί να είναι εκείνες οι κοινωνικές πρακτικές, οι μη πολιτικές, που θέτουν στο κέντρο του ενδιαφέροντος τους την ανάγκη της υποκειμενικότητας και που κηρύσσουν σαν ξεπερασμένα και ανεδαφικά τα επιχειρήματα τα προσανατολισμένα στη συναίνεση ή τη διαφωνία;

Η κατάσταση της γνώσης

Και ένα ακόμη ριζικό ερώτημα: στο εσωτερικό ποιας προβληματικής της γνώσης δικαιούμαστε να τοποθετούμε ερωτήματα σαν τα προηγούμενα και να περιμένουμε απαντήσεις, τη στιγμή που τα συνεταιρικά της πολιτικής, οι κοινωνικές επιστήμες και η συστηματική κοινωνική θεωρία, περιμένουν με αδημονία να επαναφέρουν το ξεστρατισμένο οδοιπόρο στα παραδοσιακά εδάφη; Και δεν εννοούμε εδώ, για παράδειγμα την επιλογή ανάμεσα σε μια κοινωνιολογική ή ψυχχαναλυτική εκδοχή. Εννοούμε κάτι ριζικότερο: αν πρέπει να δεχθούμε την κυριαρχία του ορθού λόγου ή οποιουδή-

ποτε άλλου γνωσιολογικού παραγοντα η αντίθετα να αντιμετωπίσουμε τη γνώση σαν ένα παιχνίδι ικανό να συνδυάσει τις διάφορες ικανότητες του πνεύματος, μέσα στη διαρκή ομολογία του για το αδύνατο της Αληθείας, ικανότητες όπως η λογική, η φαντασία, η διαισθηση, η ανησυχία, η ενόραση, ο αστεϊσμός. Το πνευματικό παίζει σοβαρά χαρούμενα και ειρηνικά παιχνίδια, χωρίς ποτέ να τα μυθοποιεί. Η γραφή χρησιμοποιώντας αυτό που θα μπορούσε να αποκληθεί «ορίζοντας ιστορικών στοιχείων γνώσης» σκοπεύει στη διαστολή του σύμπαντος του συγγραφέα της γραφής και της ίδιας της «γνώσης». Έτσι πετυχαίνουμε εκείνο που μπορεί να επιτευχθεί, χωρίς να υποκρινόμαστε τίποτα περισσότερο. Γιατί αυτό το επίτευγμα (το χαρούμενο, ειρηνικό και διασταλτικό) είναι ήδη αρκετό.

ΜΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

«Μάγια»³: στην αρχή κατά τη θρησκεία των Βέδα ήτο η θαυματουργή δύναμη μιας θεότητας ή ενός δαίμονα και κατόπιν η πλαστή γοητεία που προήλθε από αυτή τη δύναμη. Στα συστήματα των Βεντάντα αντιπροσωπεύει το παράλογο, μια αφηρημένη ιδέα με ανεξήγητη αρχή όπως και ο ίδιος ο κόσμος, του οποίου το περιεχόμενο είναι φανταστικό. Την εξο-

μωίνουν προς τον αντικατοπτρισμό της ερημίας». Αν δεν μπορούμε να αποφανθούμε οριστικά και πραγματικά, ας παίξουμε, ωστόσο, με το παραπάνω. Τι σημαίνει άραγε για το προηγούμενο κείμενο;

1. Από τη συνέντευξη του Foucault στον P. Rabino με τίτλο: «Πολεμική, πολιτική και προβληματοποιήσεις». Από το βιβλίο «Μισέλ Φουκώ: Εξουσία, γνώση και ηθική», Εκδόσεις Ύψιλον.

2. Αυτά ισχύουν κυρίως για τον «δουτικό άνθρωπο». Αλλά και στην Ανατολική Ευρώπη, με την εδραίωση της Δημοκρατίας, αναμένονται παρόμοια αισθήματα. Το θέμα είναι ότι οι θεσμοί της δημοκρατίας και της ελευθερίας είναι εξωτερικοί ως προς την καθημερινή ζωή της υποκειμενικότητας.

Ένα μεγάλο πολιτικό πρόγραμμα χειραφέτησης, όπως αυτό της «αυτονομίας» που υποστηρίζει ο Κ. Καστοριάδης, θα δεχόταν να λύσει τη διάχυση της δημοκρατίας σε όλους τους πόρους της ζωής, στην πλέον ελεύθερη εκδοχή. Κατά τη γνώμη μου, όμως, η υποκειμενικότητα όπως αναδύεται στη σύγχρονη εποχή προειδοποιεί: «η ευτυχία προηγείται της δημοκρατίας, έστω και αν την προϋποθέτει».

3 Μάγια: λέξη σανσκριτική. Καμιά σχέση με τους Μάγνα της αμερικανικής ηπείρου.



ΚΕΙΜΕΝΑ:

- Ν. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
- Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
- Τ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
- ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
- Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
- Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
- Η. ΗΛΙΟΥ
- Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΑ
- Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
- Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
- Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ
- Δ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
- Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
- Χ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ
- Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
- ΑΛ. ΡΗΓΟΣ
- ΧΡ. ΡΟΖΑΚΗΣ
- Κ. ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
- ΑΛ. ΣΒΩΛΟΣ
- ΑΝ. ΤΑΧΟΣ

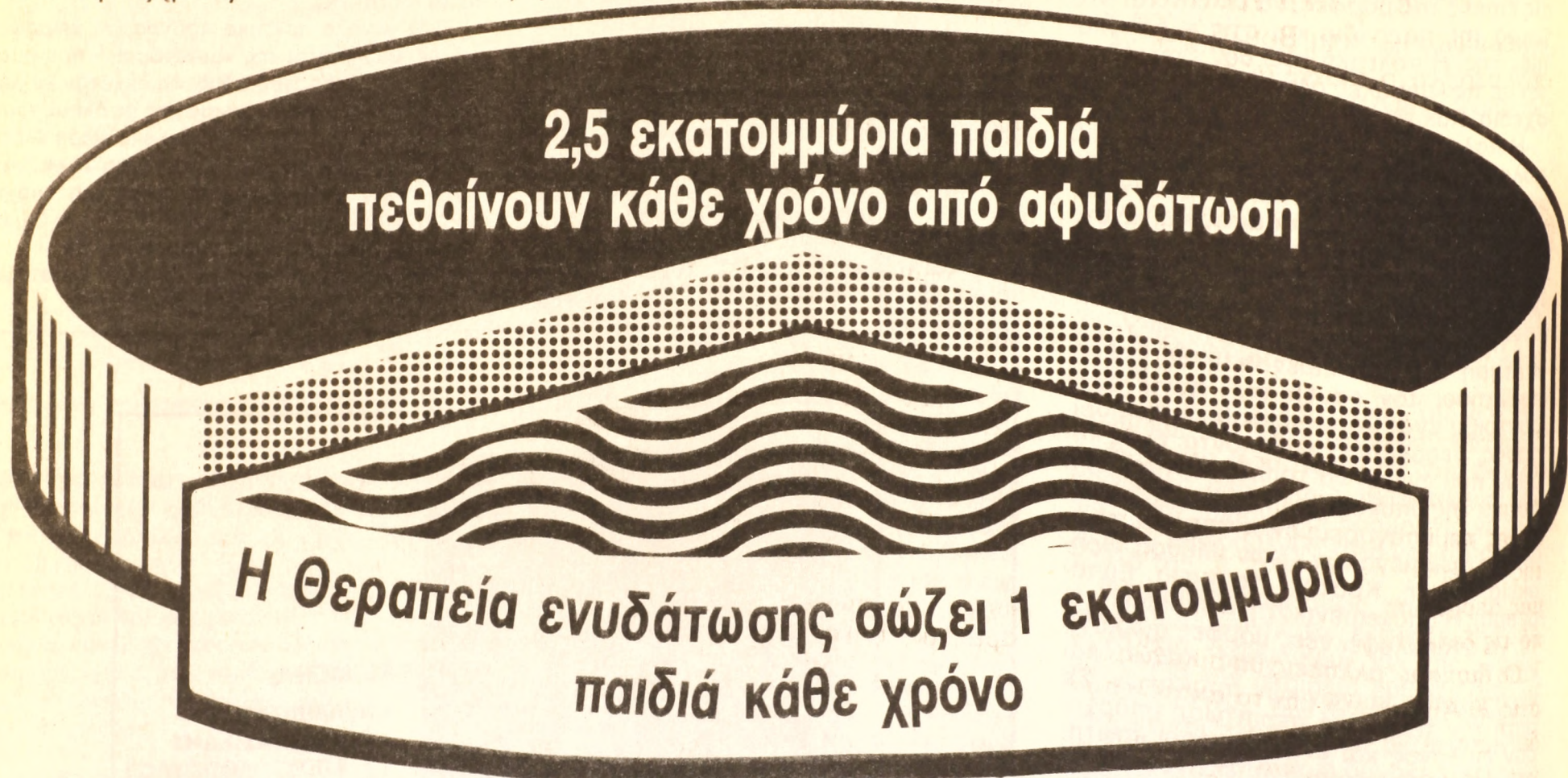
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ:
Θεομοί, ιδεολογία και πολιτική στο Μεσοπόλεμο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΥΛΙΤ

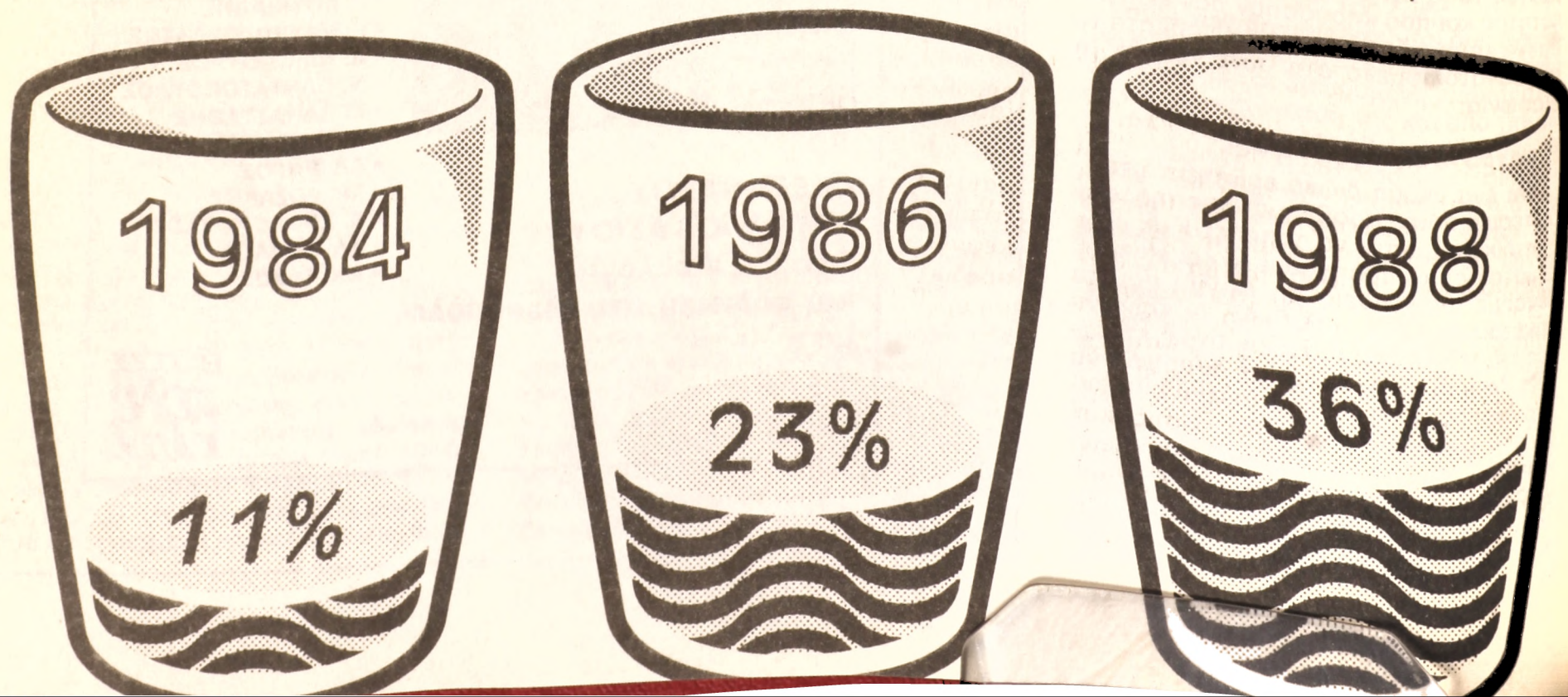
ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΕΝΥΔΑΤΩΣΗΣ

Η διάρροια είναι η ασθένεια που προκαλεί τα περισσότερα θύματα μεταξύ των παιδιών στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Τα περισσότερα παιδιά πεθαίνουν από αφυδάτωση που η θεραπεία ενυδάτωσης από το

στόμα μπορεί να προλάβει. Η θεραπεία συνίσταται στη χορήγηση μεγάλων ποσοτήτων υγρών: ριζόνερο, σούπες, χυμούς, τσάι και άλατα ενυδάτωσης από το στόμα. Ακόμα και αν δεν προληφθεί η αφυδάτωση, τα άλατα αυτά (που στοιχίζουν περίπου 20 δραχμές το σακουλάκι) μπορούν να την καταπολεμήσουν.



Τα ποτήρια δείχνουν το ποσοστό των οικογενειών του αναπτυσσόμενου κόσμου που προσέτρεξαν στη θεραπεία ενυδάτωσης για να σώσουν τα παιδιά τους.



ΤΟ «ΣΟΥΦΛΕ» ΤΟΥ κ. ΣΟΥΦΛΙΑ

Η κυβέρνηση υπό την πίεση των κομμάτων της αντιπολίτευσης και των εύλογων ανησυχιών των εργαζομένων σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, αναγκάστηκε να προχωρήσει σ' ένα είδος διαλόγου με τα συνδικάτα για τα ασφαλιστικά ταμεία. Δεν είχε βέβαια και άλλη επιλογή, μετά την κατακραυγή που ξεσήκωσε ο τρόπος με τον οποίο η Νέα Δημοκρατία επέβαλε τη συζήτηση —σε ασφυκτικά χρονικά περιθώρια— στη Βουλή για το πολυθρύλητο πλέον αναπτυξιακό νομοσχέδιο.

Ολοκληρώθηκε λοιπόν ο πρώτος γύρος του διαλόγου της κυβέρνησης με τις 14 αντιπροσωπείες διαφόρων επαγγελματικών κλάδων και κανείς δεν γνωρίζει αν χάλασε ή όχι το σουφλέ του κ. Γ. Σουφλιά, υπουργού Εθνικής Οικονομίας. Οι συνομιλητές δεν άνοιξαν τα χαρτιά τους σ' αυτή τη φάση —ή τουλάχιστον δεν τα άνοιξαν όλα— ενώ αφέθηκαν να οργιάζουν οι φήμες περί των οριστικών αποφάσεων της κυβέρνησης, οι οποίες βέβαια θα μας περιμένουν μετά την επιστροφή από τις διακοπές.

Οι διαπραγματεύσεις θα συνεχιστούν στις 20 Αυγούστου και το αποτέλεσμα δεν μπορεί να προδικαστεί από κανέναν. Ωστόσο, όποιες και να 'ναι οι τελικές ρυθμίσεις, ορισμένες συντεταγμένες του προβλήματος δεν μπορούν να αγνοηθούν και επομένως είναι δυνατόν να προβλέψει κανείς ότι οι λύσεις θα αναζητηθούν εντός ορισμένων πλαισίων.

● Δεν έχει συνειδητοποιηθεί —και ελάχιστη συζήτηση διεξάγεται ως προς αυτό— ότι οι λύσεις θα εξευρεθούν με βάση τις ιδεολογικές και πολιτικές κατευθύνσεις της κυβέρνησης. Το πλαίσιο αυτό φαίνεται αδιαπραγμάτευτο και για να διασπαστεί χρειάζεται μια νέα συνολική και συγκεκριμένη πρόταση διαφορετικής λογικής, που θα αλλοιώσει και θα τροποποιήσει τη «σφαιρική» προσέγγιση του θέματος από την κυβέρνηση. Κάτι τέτοιο το συνδικαλιστικό κίνημα —για να μη μιλήσουμε για τα κόμματα της αντιπολίτευσης που ομφαλοσκοπούν και παραδέρνουν— δεν είναι σε θέση να το κάνει. Πρωτον γιατί δεν έχει ακόμα επεξεργαστεί

«σφαιρική» αντίληψη και δευτερον γιατί δεν έχει ενιαία διαπραγματευτική έκφραση. Είναι φυσιολογικό, οι 14 επαγγελματικοί κλάδοι που συνομιλούν και διαλέγονται με τον κ. Σουφλιά, να φροντίζουν να υπερασπίσουν τα δικά τους «κεκτημένα», ή να βελτιώσουν τη θέση τους. Για το λόγο αυτό η κυβέρνηση έχει πολλά περιθώρια ελιγμών.

● Η ανάγκη μέτρων εισπρακτικού χαρακτήρα θα πρέπει να συνδυαστεί με αξιόπιστες μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες ρυθμίσεις που να πείθουν ότι οι οποιεσδήποτε θυσίες είναι αναγκαίες και δίκαιες και ότι το σύστημα θα αποδώσει στο μέλλον. Αν λείπει αυτή η θεώρηση και οι πρακτικές της συνέπειες τότε τα μέτρα θα πέσουν στο κενό. Είναι χαρακτηριστικές οι αντιδράσεις τόσο της ΓΣΕΕ όσο και του ΣΕΒ για την αύξηση των εισφορών, της μεν πρώτης διότι επιβαρύνεται κι άλλο το βαλλάντιο των εργαζομένων εν μέσω εκρήξεως των αυξήσεων, του δευτέρου επειδή θα μειώσει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων αυξάνοντας το κόστος.

● Οι ρυθμίσεις για τα χρέη των ασφαλιστικών Ταμείων, κυρίως του ΙΚΑ αλλά και του ΝΑΤ —εξ ου και η πρόθεση περί συγχώνευσής τους— αποτελούν αναγκαία συνιστώσα του πακέτου των μέτρων. Χωρίς τη ρύθμιση των χρεών αυτών που γονατίζουν τον κρατικό προϋπολογισμό κάθε νέο ξεκίνημα είναι αδύνατο.

● Το άγχος της κυβέρνησης για τα δημόσια ελλείμματα θα έχει σίγουρα τον πρακτικό του αντίκτυπο στα μέτρα για τα ασφαλιστικά ταμεία. Η μείωση των ελλειμμάτων συνεπάγεται τη μείωση των κρατικών επιδοτήσεων των ταμείων. Κάθε άλλη σκέψη επ' αυτού θα συγκρουόταν κατάφωρα με την «οικονομική φιλοσοφία» της κυβέρνησης.

● Οι περίοδοι οικονομικής στασιμότητας, ύφεσης και πληθωρισμού είναι πάντα σε βάρος των εργαζομένων. Η πίττα παραμένει η ίδια και η αναδιανομή του εισοδήματος γίνεται όχι μόνο σε βάρος τους, αλλά και μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών και κλάδων των εργαζομένων. Οι ισχυρότεροι επιπλέον και κερδίζουν και τα «προνόμια» δικαιολογούνται λόγω της ύπαρξης «μονοπωλίων» και του «ληστρικού ξένου κεφαλαίου» και επιβάλλονται δια της συνδικαλιστικής ισχύος. Η συντεχνιακή οργάνωση της ελληνικής κοινωνίας και η νοοτροπία την οποία έμαθαν όλοι ως περασμένες δεκαετίες δείχνει τώρα τα δόντια της.

Η κυβέρνηση έχει την ευχέρεια να «παιξει» τους αδύνατους εναντίον των δυνατών. Οι δεύτεροι μπορεί μάλιστα

πικαλεσθούν τον «κοινό εχθρό» αλλά τα προνόμια παραμένουν. Ποιος θα προβάλει άραγε την ανάγκη ορισμένοι τουλάχιστον αγρότες να πληρώσουν κάτι για όσα επωφελούνται συνταξιοδοτικά και ασφαλιστικά από το υπόλοιπο σύνολο; Θα ισχύσει γι' αυτούς η αρχή της ανταποδοτικότητας ή όχι; Να είναι, άραγε, τόσο μεγάλη ακόμα η ψαλίδα μεταξύ ορισμένων χαμηλών αστικών εισοδημάτων με τα εισοδήματα των μεσαίων αγροτών;

Όταν κανείς εξετάσει τα επιμέρους θα διαπιστώσει πόσο κοινωνικό άνιστος είναι ο χάρτης των Ταμείων Ασφάλιστων και Συντάξεων. Και σε πολλές περιπτώσεις οφθαλμοφανώς άδικος. Ποιος θα θυμίσει ξανά την αλληλεγγύη των εργαζομένων και την ισότιμη κατανομή βαρών και θυσιών;

Οποιαδήποτε, όμως, κι αν είναι τα τελικά σενάρια που θα επικρατήσουν και θα μεταμορφωθούν σε συγκεκριμένες αποφάσεις και μέτρα προέχει να πεισθεί η κοινή γνώμη από τα κόμματα της αντιπολίτευσης και τους συνδικαλιστικούς φορείς, ότι το κράτος δεν μπορεί να παραμείνει και μακροπρόθεσμα αμέτοχο στο θέμα της κοινωνικής ασφάλισης.

Δεν νοείται σύστημα κοινωνικής πρόνοιας χωρίς πόρους από τη γενική φορολογία. Η ΓΣΕΕ έκανε ένα βήμα προς την ορθή κατεύθυνση, όταν πρότεινε τη συμμετοχή του κράτους στις εισφορές. Μπορεί να εξευρεθούν άλλοι τρόποι. Αλλά η αρχή πρέπει να διεκδικηθεί και να επιβληθεί στην κυβέρνηση. Γιατί κράτος κοινωνικής πρόνοιας χωρίς αναδιανεμητικές εισοδηματικές λειτουργίες και πάλι δεν νοείται. Η κοινωνική συνοχή και ανάπτυξη δεν μπορεί να περιορισθεί στην έννοια της ασφάλισης και στην αρχή της ανταποδοτικότητας, αλλά οφείλει να εμπεριέχει την έννοια της ασφάλειας για όσους η ανταποδοτικότητα δεν σημαίνει πρακτικά τίποτα, για όσους μένουν στο περιθώριο, αδυνατώντας να συμμετάσχουν —όχι από δική τους ευθύνη— στη διανομή των καρπών της ανάπτυξης, και για όσους η φωνή είναι τόσο ασθενής στην κοινωνία που δυσκολεύεται ή λερνύεται υπόψη.

Το σουφλέ του κ. Σουφλιά πρέπει να χαλάσει

Κ.Β.

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΝΩ

Όταν οι ίδιοι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί υπονομεύουν την εθνική οικονομία με αποκάλυπτες μεθοδεύσεις. Μια ιστορία για άγριους αμπέλους.

Κατάφωρη παραβίαση των συμφερόντων της εθνικής οικονομίας αλλά και των νόμων του κράτους συνιστά η απόφαση του Αγροτικού Συνεταιρισμού Αμπελοκτημόνων Χαλκίδας (ΑΣΑΧ) να αποκλείσει τις ελληνικές βιομηχανικές επιχειρήσεις από την κατασκευή οινοποιείου, προϋπολογιζόμενης δαπάνης 935.000.000 δραχμών, προς όφελος ξένης επιχείρησης, και για λόγους που δεν έχουν την παραμικρή σχέση με το κόστος του έργου ή με την κατασκευαστική επάρκεια των ελληνικών οίκων.

Είναι φανερό πως αν η απόφαση του εν λόγω Συνεταιρισμού δεν ανατραπεί, με την επέμβαση του Υπουργείου Γεωργίας και της Αγροτικής Τράπεζας, θα δημιουργηθεί ένα εξαιρετικά καταστροφικό προηγούμενο, ικανό να υπονομεύσει σε μεγάλη έκταση κάθε προσπάθεια παραγωγικής ανάπτυξης του τόπου.

Και όμως ο νόμος ορίζει

Σύμφωνα με το προεδρικό διάταγμα 283/1989, το σχετικό με «προμήθειες και εκτέλεση έργων των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων και συνεταιριστικών εταιριών», τα έργα «κατασκευάζονται από ειδικευμένους εργολήπτες ή ειδικευμένες εργοληπτικές επιχειρήσεις... ή από εξειδικευμένους οίκους του εσωτερικού ή εξωτερικού **συνεργαζόμενους** υποχρεωτικά με τις παραπάνω εργοληπτικές επιχειρήσεις». Η νομοθετική αυτή πρόβλεψη υπαγορεύεται από το γεγονός ότι η κατασκευή οινοποιείου περιλαμβάνει εντελώς διαφορετικά μεταξύ τους έργα (κτίρια, προμήθεια μηχανολογικού εξοπλισμού, κατασκευές οινοδεξαμενών κ.λ.π.), είναι, συνεπώς, απαραίτητη – και αναπόφευκτη – η συνεργασία αντιστοίχου εξειδικευμένων επιχειρήσεων, προκειμένου να ολοκληρωθεί το έργο.

Στη διακήρυξη δημοπρασίας του Α.Σ.Α.Χ. για το διαγωνισμό που διενεργήθηκε στις 30.3.90, και στο άρθρο 3 της διακήρυξης που προβλέπει ποιοί δικαιού-

νται συμμετοχής στο διαγωνισμό, ορίζεται ότι: «Οι **Κοινοπραξίες** οι οποίες θα γίνονται δεκτές ως διαγωνιζόμενοι πρέπει να αποτελούνται από εργοληπτικές επιχειρήσεις... με επαρκή εμπειρία στην κατασκευή εγκαταστάσεων οινοποιείων - εμφιαλωτηρίων». Η αιτούμενη εμπειρία των «εργοληπτικών» επιχειρήσεων, που πρέπει να είναι γραμμένες στα **ελληνικά** Μητρώα Εργοληπτικών Επιχειρήσεων (Μ.Ε.Ε.Π.) είναι ανεξάρτητη από την εμπειρία των επιχειρήσεων ηλεκτρο-μηχανολογικών ή βιομηχανικών έργων οι οποίες θα συμμετέχουν στην Κοινοπραξία. Η διακήρυξη, δηλαδή, ζητάει «εμπειρία» στην κατασκευή οινοποιείων-εμφιαλωτηρίων και από επιχειρήσεις ειδικευμένες σε **οικοδομικά** έργα. Διότι όμως, παρόμοιες εργοληπτικές επιχειρήσεις στην ελληνική αγορά – κατά την εκτίμηση πάντα των υπευθύνων του Α.Σ.Α.Χ. – δεν υπάρχουν, και η εμπειρία των άλλων (βιομηχανικών ή ηλεκτρο-μηχανολογικών έργων) **ελληνικών** επιχειρήσεων ΔΕΝ θεωρείται ικανή να αναπληρώσει την έλλειψη εμπειρίας της «εργοληπτικής» επιχείρησης, η διακήρυξη προβλέπει, ότι: «Κοινοπραξίες των παραπάνω επιχειρήσεων με **αλλοδαπές** εταιρείες, αποδεδειγμένα εξειδικευμένες στην κατασκευή και εγκατάσταση εξοπλισμού οινοποιείων - εμφιαλωτηρίων, αν υποβάλουν προσφορές στην περίπτωση αυτή ΔΕΝ είναι απαραίτητη η αντίστοιχη ειδική εμπειρία της ελληνικής εργοληπτικής επιχείρησης» – δηλαδή του κατασκευαστή οικοδομών!

Μοναδικός στόχος της παραπάνω «διευκρίνησης» περί εμπειριών ή μη των εργοληπτικών επιχειρήσεων ήταν, ακριβώς, να αποκλειστεί η **ανάθεση της κατασκευής του συνεταιριστικού οινοποιείου σε ελληνικές επιχειρήσεις**. Και αυτό έγινε. Με τον διαγωνισμό και την βαθμολόγηση των προσφορών από το Διοικητικό Συμβούλιο του υποδειγματικού αυτού Συνεταιρισμού αποκλείστηκαν ως «τεχνολογικά ανεπαρκείς» οι προσφορές των ελληνικών «Κοινοπραξιών» και η ανάθεση του έργου έγινε στον ιταλικό οίκο De Franceschi. Τεχνολογικά χαρακτηριστικά των κατασκευών του οποίου είχαν, σημειωτέον, περιληφθεί, με φωτογραφική ακρίβεια, στις προδιαγραφές του διαγωνισμού, ώστε να διευκολυνθεί η υψηλή βαθμολόγηση της κατασκευαστικής επάρκειας του αλλοδαπού επιχειρηματία!

Γιατί η προτίμηση. Όχι βέβαια για να προστατευθούν τα... εθνικά συμφέροντα, όπως επιμένουν και οι κατηγορούμενοι για την απάτη του καλαμποκιού. Η διοικητική – ή και η δικαστική – έρευνα του

θέματος είναι, πάντως, η μόνη ικανή να δώσει πειστική και απροκατάληπτη απάντηση στο ερώτημα.

Ο μειοδότης χάνει

Από τα οικονομικά, εντούτοις, στοιχείων των προσφορών κάθε άλλο παρά διευκολύνεται η επαλήθευση της ορθότητας επιλογής αναδόχου. Για την κατασκευή των οινοδεξαμενών π.χ., προϋπολογισμού 248.000.000 δρχ. ο Ιταλός κατασκευαστής πρόσφερε τιμή 267.000.000 δρχ., ενώ ένας από τους Έλληνες κατασκευαστές, ένας απ' αυτούς που εκ προοιμίου αποκλείστηκαν από τον διαγωνισμό, με τηλεγράφημά του προς τον Συνεταιρισμό, πρόσφερε την τιμή των 184.500.000 δρχ. Εφ' όσον, δηλαδή, ενεργοποιηθεί η ανάθεση του έργου στον De Franceschi, ο Συνεταιρισμός, από μόνο το κόστος κατασκευής των οινοδεξαμενών θα ζημιωθεί 83.500.000 δραχμές!!

Βέβαια, η επιθάρυνση του κόστους κατασκευής του οινοποιείου δεν επιπίπτει αμέσως στα οικονομικά του Α.Σ.Α.Χ. και των μελών του αγροτών, αφού ο Συνεταιρισμός δεν μετέχει με κανένα ποσοστό στην χρηματοδότηση του έργου. Το FEO-GA, το Κοινοτικό Ταμείο που χρηματοδοτεί την ανάπτυξη της γεωργίας και εγγυάται το αγροτικό εισόδημα, συνεισφέρει περισσότερο από τα 50% της ολικής δαπάνης. Το ανάπηρο ελληνικό πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων συνεισφέρει ποσοστό 20%, ενώ, με δάνειο από την Αγροτική Τράπεζα εξασφαλίζεται το υπόλοιπο 30%. Αυτή, ωστόσο, η επένδυση με «ξένα κόλυθα» δε σημαίνει ότι επιτρέπονται... ελευθεριότητες στην πραγματοποίησή της.

Τα κεφάλαια τα οποία αποσπά από τα Κοινοτικά Ταμεία η ελληνική οικονομία, όπου και όπως αν χορηγούνται, οφείλουν να υπηρετούν δύο συγκεκριμένους σκοπούς: Να υποβοηθήσουν την ανάπτυξη του **εθνικού** μας παραγωγικού δυναμικού, ώστε να μειωθεί η εξάρτηση της ελληνικής αγοράς από εισαγόμενα, ενώ θα αυξάνεται το εθνικό μερίδιο στην Κοινοτική παραγωγή, και να διασφαλιστεί, βελτιούμενο, το εισόδημα των Ελλήνων εργαζομένων, με πρώτιστο καθήκον την καταπολέμηση της ανεργίας. Όταν, με ποικίλες μεθοδεύσεις, αποκλείονται ελληνικές βιομηχανικές ή κατασκευαστικές επιχειρήσεις από την εκτέλεση αναπτυξιακών έργων, που με αυτά τα Κοινοτικά κεφάλαια αναλαμβάνονται, χωρίς κανένα οικονομικό ή τεχνολογικό σπουδαιότητας δικαιολογητικό, τότε, τα Κοινοτικά χρήματα επιστρέφονται σ' εκείνους που

ΜΑΛΙΕΣ

του Κ. Τσαλόγλου

μας τα χορηγούν, για να προσπορίσουν σ' αυτούς την «προστιθέμενη αξία» η οποία προκύπτει από την επενδυτική αξιοποίησή τους, και όχι σε εμάς!!

Δεν χρειάζονται ιδιαίτερες οικονομολογικές γνώσεις για να γίνει κατανοητό ότι η «επανεξαγωγή» τούτη, με την προνομιακή – και ακριβότερη – ανάθεση της εκτέλεσης επενδυτικών έργων σε επιχειρήσεις των πιο προηγμένων οικονομικά και παραγωγικά εταίρων μας της Ε.Ο.Κ., όχι μόνο στερεί την ελληνική οικονομία από δυνατότητες εμπλουτισμού των χρηματικών της διαθεσίμων και από ευκαιρίες επέκτασης της υπάρχουσας παραγωγικής της δραστηριότητας, αλλά – που είναι και το χειρότερο – διευρύνει την απόστασή της από τις οικονομίες των χωρών της Ε.Ο.Κ., με άμεσα τα αρνητικά αποτελέσματα στο επίπεδο ζωής των Ελλήνων εργαζομένων. Όταν, μάλιστα, αυτός ο αντίθετος προς τα εθνικά συμφέροντα τρόπος διαχείρισης του διαθέσιμου Κοινοτικού και δημόσιου χρήματος γίνεται από αγροτικούς Συνεταιρισμούς, τότε, η θλάβη αποκτά και βαρύ ηθικό περιεχόμενο. Αφού είναι γνωστό ότι οι ποικιλόμορφες παροχές προς τους αγρότες και τους Συνεταιρισμούς τους αντλούνται από την φορολόγηση των απασχολούμενων σε αστικά επαγγέλματα και των συνταξιούχων, ή από δάνεια που πάλι από την περικοπή του εισοδήματος των εργαζομένων εξοφλούνται. Όποια, επομένως, διαχείριση Κοινοτικών ή εθνικών πόρων αναλαμβάνεται από αγροτικούς Συνεταιρισμούς ρυμουλκεί αυξημένη υποχρέωση αποφυγής κάθε χειρισμού με δυσμενείς επιπτώσεις στην εθνική οικονομία.

Γιατί η ΕΟΚ;

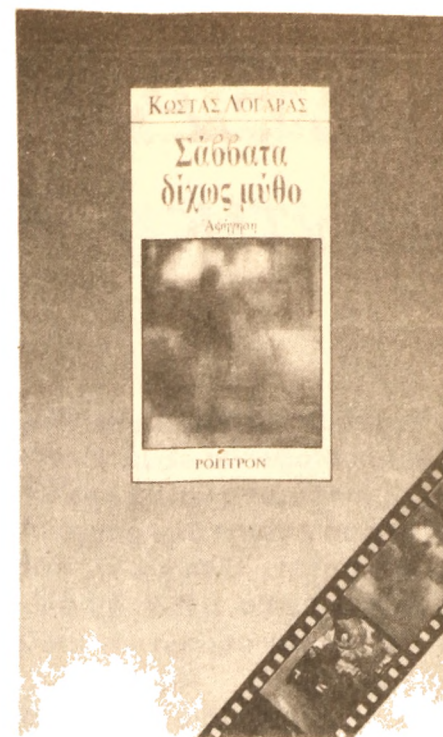
Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, η «κοινή αγορά εμπορευμάτων, εργασίας, κεφαλαίου», πρέπει, επιτέλους, να το συνειδητοποιήσουμε, ούτε συνηγορεί υπέρ αυτής, ούτε διευκολύνει τον παραγκωνισμό της «εθνικής αγοράς», την κατασπατάληση των διαθεσίμων της, τη στέρηση ευκαιριών απασχόλησης από τους εργαζομένους της. Για το εντελώς αντίθετο έγινε η ευρωπαϊκή ενοποίηση. Και μόνον έτσι δικαιολογείται η συμμετοχή μας στην Κοινότητα.

Ένα δεύτερο ανεπίτρεπτο προηγούμενο δημιουργείται από τις αναθέσεις έργων σε αλλοδαπές επιχειρήσεις – αν και υπάρχουν ισάξιες κατασκευαστικά, ελληνικές. Πρόκειται για την εξαγωγή συναλλάγματος με την γνωστή μέθοδο των **υπερτιμολογήσεων**, για τις οποίες, – όχι άδικα σε πάμπολλες περιπτώσεις – κατη-

γορείται το ιδιωτικό επιχειρηματικό κεφάλαιο.

Σύμφωνα με στοιχεία – τα οποία είναι στη διάθεση της αρμόδιας να ερευνήσει το όλο θέμα Αρχής – η διαφορά των 83,5 εκ. δρχ. που επισημάνθηκε ανάμεσα στην τιμή προσφοράς του Έλληνα κατασκευαστή οينوδεξαμενών προς τον Α.Σ.Α.Χ. (184,5 εκ.) και σε εκείνη του ιταλικού οίκου De Franceschi (267 εκ.), δεν οφείλεται σε ανεπιχειρηματολόγητη μειοδοσία του Έλληνα επιχειρηματία για να εκθέσει, απλώς, τον Ιταλό ανταγωνιστή του. Αν γι' αυτό επρόκειτο, και αν η τιμή των 267 εκ. αντιπροσώπευε το «όπτιμου» κόστος των δεξαμενών – αλλιώς, γιατί το δέχτηκε ο Συνεταιρισμός; – τότε θα έμενε ανεξήγητο γιατί ο De Franceschi έδωσε σε ιδιωτική επιχείρηση (και αυτής τα στοιχεία είναι στη διάθεση των ενδιαφερομένων του δημοσίου) τιμή για κάθε δεξαμενή 100 τόνων 2.400.000 δρχ., ενώ για την ίδια δεξαμενή η τιμή στην οποία κατακυρώθηκε ο διαγωνισμός υπέρ του Ιταλού επιχειρηματία είναι 3.610.000 δρχ., 1.200.000 δρχ., δηλαδή, ακριβότερα ή 50%. Για δεξαμενές των 50 τόνων οι αντίστοιχες τιμές προς Α.Σ.Α.Χ. και τον ιδιώτη οينوποιό ήταν 2.372.000 δρχ. και 1.350.000. Εξαιρετικά αποκαλυπτική διαφορά ομολογουμένως.

Οι υπεύθυνοι του Α.Σ.Α.Χ., όχι μόνο δε θέλησαν να επανορθώσουν το «σφάλμα» τους, να αποκλείσουν τις ελληνικές βιομηχανίες κατασκευής οينوδεξαμενών από τον διαγωνισμό, όταν τους επιστήθηκε η προσοχή για το παράνομο της απόφασής τους αντέδρασαν με οργίλο και επιθετικό ύφος στα διαθήματα των ενδιαφερομένων. Θεωρούν, ίσως, αυτή τη στάση, την πιο ενδεδειγμένη για να μείνουν απερίσπαστοι στην ολοκλήρωσή του... έργου τους. Διότι, όμως, ενδεχόμενη νομιμοποίηση – δια της σιωπής των αρμοδίων – παρόμοιων μεθοδεύσεων είναι βέβαιο πως θα λειτουργήσει ως ενθαρρυντικό προηγούμενο και από όσους άλλους διαθέτουν ίσο βαθμό ευαισθησίας απέναντι στα εθνικοοικονομικά συμφέροντα, για να προωθήσουν τις «επενδυτικές» τους δραστηριότητες, η επαναπροκήρυξη του διαγωνισμού με πλήρη σεβασμό όσων προβλέπει το προεδρικό διάταγμα 283/1989, είναι απόλυτα επιβεβλημένη. Η ανάθεση του έργου βάσει του διαγωνισμού της 30.3.90 είναι εύκολο να ματαιωθεί. Αρκεί η Αγροτική Τράπεζα να αρνηθεί τη χορήγηση του δανείου που απ' αυτήν ζητήθηκε. Αν εγκριθεί η χορήγησή του, τότε η ευθύνη της παρανομίας θα είναι της Τράπεζας και της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Γεωργίας.



Έκδόσεις Ρόπτρον
☎ 86.12.685

Α' ΕΞΑΜΗΝΟ 1990 - ΜΕΓΑΛΗ Σημαντική Αναδιανομή της Διαφήμισης

Ας μην ξεχνάμε ότι όλη η ιδιωτική τηλεόραση και ραδιοφωνία εξαρτιόνται τελείως από τη διαφήμιση και τα κρατικά ηλεκτρονικά μέσα επίσης δεν μπορούν να ζήσουν χωρίς αυτήν. Όσο για τις εφημερίδες και τα περιοδικά, η διαφήμιση έχει φθάσει να είναι πιο σημαντική και από την κυκλοφορία τους.

Βέβαια, ορισμένες αναπροσαρμογές στα μαζικά μέσα ενημέρωσης γίνονται. Άλλα έχουν μεγάλα κέρδη και άλλα μικρά ή αποτυχαίνουν.

- Η **ιδιωτική τηλεόραση** είναι ακόμη παθητική, παρ' όλο ό,τι έφαγε ένα τεράστιο τμήμα της κρατικής διαφήμισης αλλά όλα δείχνουν πως πολύ γρήγορα θα σταθεί κι αυτή στα πόδια της.

- Στη **ραδιοφωνία**, όπου ο καθένας σχεδόν άνοιξε κι ένα σταθμό, θα επιβιώσουν, φυσικά, μόνο οι ισχυρότεροι.

- Όμως τα κέρδη στον τομέα του **έντυπου λόγου** (εφημερίδες και περιοδικά), όπως δείξαμε στο προηγούμενο τεύχος του «Αντί», είναι εντυπωσιακά μεγάλα και αυξάνονται χρόνο με το χρόνο.

Παρ' όλο ότι υπάρχει τώρα μια κάμψη στις κυκλοφορίες ορισμένων εντύπων, χάρη και στη μεγάλη άνοδο της διαφήμισης, νομίζω ότι θα υπερβούν αυτή τη δυσκολία που οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στην είσοδο της ιδιωτικής τηλεόρασης και ραδιοφωνίας, στην καθημερινή μας ζωή.

Συνολική διαφήμιση (Πίνακας 1)

Με ρυθμό αύξησης περίπου 47% σε σχέση με πέρυσι, ανέβηκε το πρώτο εξάμηνο η διαφημιστική δαπάνη, και συνολικά και σχεδόν σε όλα τα μέσα. Όπως είναι γνωστό από τα ποσά αυτά που πληρώνουν, σύμφωνα με τους υπολογισμούς της Media, οι διαφημιζόμενοι, τα μέσα ενημέρωσης εισπράττουν, το πολύ, περίπου τα δύο τρίτα.

Επίσης πρέπει να σημειώσουμε ότι στα ποσά αυτά δεν συμπεριλαμβάνονται οι εισπράξεις από μικρές αγγελίες, κοσμικά, ισολογισμούς κλπ., που αποτελούν έναν τεράστιο πακτωλό για τις εφημερίδες. Κι ας αφήσουμε τη «γκρίζα διαφήμιση» που δε δηλώνεται πουθενά και δεν μπορεί να μετρηθεί από κανένα.

Η αναλογία της κατανομής της διαφήμισης στα διάφορα μέσα μαζικής ενημέ-

ρωσης παραμένει σχεδόν αναλλοίωτη στα δύο τελευταία χρόνια: 46,3% στην τηλεόραση, 28,41% στα περιοδικά, 17,38% στις εφημερίδες και 7,58% στο ραδιόφωνο.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που διανέμει με το δικό της δελτίο η Nielsen, στο ποσό των 37,4 δις της διαφημιστικής δαπάνης του Α' εξαμήνου πρέπει να προστεθούν κι άλλα 3,1 δις της Outdoor (Εξωτερικής) διαφήμισης (αφίσες, κ.λπ.) —ένα ποσοστό 36% μεγαλύτερο από πέρυσι.

Δηλαδή το σύνολο της εμπορικής διαφήμισης το Α' εξάμηνο ξεπέρασε τα 40 δις φέτος.

Διαφήμιση στην τηλεόραση (Πίνακας 2)

Στον πρώτο χρόνο της λειτουργίας τους δύο, μόνο, **ιδιωτικοί τηλεοπτικοί σταθμοί κατόρθωσαν, το Α' εξάμηνο, να αφαιρέσουν σχεδόν το 46% της διαφήμισης από τους κρατικούς σταθμούς που, ως πριν από ένα χρόνο, νέμονταν το σύνολό της.**



Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως όλη τη ζημιά την έχει υποστεί η **ΕΤ-2** που έχασε το 60% της διαφήμισης, ενώ η **ΕΤ-1** ανέβηκε μόνο κατά 8%, τη στιγμή που η συνολική διαφημιστική δαπάνη στην τηλεόραση αυξήθηκε κατά 47%.

Τη μεγαλύτερη επιτυχία είχε το **MEGA CHANNEL** των πέντε ιδιοκτητών εφημερίδων (**Λαμπράκης, Βαρδινογιάννης, Μπόμπουλας, Τεγόπουλος, Αλαφούζος**) που κέρδισε το 29% της πίτας και μετά ο **ΑΝΤΕΝΝΑ TV (Κυριακού)** που πήρε το 17%.

Τα ποσά αυτά, βεβαίως δε φτάνουν για να καλύψουν τις δαπάνες των δύο σταθμών. Αλλά ελπίζουν ότι, σε ένα λογικό χρονικό διάστημα, θα μπορέσουν να εξασφαλίσουν τα έσοδα που τους χρειάζονται ώστε να γίνουν τελικά και επικερδείς επιχειρήσεις.

Όσον αφορά τα κρατικά κανάλια, η πτώση της διαφήμισης έχει κάνει την οικονομική τους κρίση ακόμη μεγαλύτερη από εκείνη που ήταν. Ήδη καταβάλουν μεγάλες προσπάθειες για να αυξήσουν τη θεαματικότητά τους, ώστε να παίρνουν περισσότερη διαφήμιση, υποβιβά-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ
Α' ΕΞΑΜΗΝΟ 1990 ΚΑΙ 1989

ΜΕΣΟ	ΔΑΠΑΝΗ '90	ΔΑΠΑΝΗ '89	% '90	% 90/89
ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	17.424.522	11.851.988	46,63	+ 47,02
ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ	10.618.464	7.204.626	28,41	+ 47,38
ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ	6.493.504	4.567.595	17,38	+ 41,89
ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ	2.834.217	1.885.718	7,58	+ 50,30
ΣΥΝΟΛΟ	37.370.707	25.518.927	100,00	+ 46,44

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ ΣΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ
Α' ΕΞΑΜΗΝΟ 1990 ΚΑΙ 1989

ΦΟΡΕΑΣ	ΔΑΠΑΝΗ '90	ΔΑΠΑΝΗ '89	% '90	% 90/89
ΕΤ-1	7.530.544	6.951.464	43,22	+ 08
MEGA TV	5.038.708		28,92	
ANT TV	2.909.890		16,70	
ΕΤ-2	1.935.515	4.898.388	11,11	- 60
ΕΤ-3	9.865	3.777	0,06	+ 161
ΣΥΝΟΛΟ	17.424.522	11.853.635	100,00	+ 47

ΥΕΗΣΗ ΑΛΛΑ ΚΑΙ...

του Νίκου Κυριαζίδη

ζοντας τα μη ειδησεογραφικά προγράμματα τους στο επίπεδο των ιδιωτικών με τις σαπουνόπετρες. Και ελπίζουν να μας εξαναγκάσουν να τους πληρώνουμε τη διπλάσια από την έως τώρα εισφορά, μέσω του κρατικού καταναγκασμού.

Επίσης μιλούν για οικονομίες στον υπερτροφικό οργανισμό τους.

Διαφήμιση της ραδιοφωνίας (Πίνακας 3)

Κατά το δεύτερο χρόνο της λειτουργίας των ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών η ήττα των κρατικών είναι συντριπτική. Από το 100% της διαφήμισης που είχαν πριν από λίγα χρόνια, τώρα μόλις κρατούν ένα 5%.

Ο ΑΝΤΕΝΑ (Κυριακού) που ήδη είχε πάρει την πρωτιά το '89, βρίσκεται στην πρώτη θέση και με διαφορά. Μάλιστα ο ισολογισμός της εταιρίας που δημοσιεύθηκε, παρουσιάζει κέρδη ύψους 261,2 εκ. δρχ. κατά την περσινή χρονιά και οι υπεύθυνοί του δηλώνουν ότι τα κέρδη αυτά εξακολουθούν να είναι μεγάλα και να καλύπτουν τις ζημίες του ΑΝΤΕΝΑ TV.

Μεγάλη άνοδο παρουσιάζει και ο SKY, ο ραδιοσταθμός του Κοσκωτά τον οποίο επήρε, μαζί με την «Καθημερινή» ο Αλαφούζος. Τα έσοδά του από τη διαφήμιση —μια που πέρασε στη δεύτερη θέση σε ακροαματικότητα— ανέβηκαν από 153 εκ. δρχ. σε 715 εκ., δρχ. δηλαδή κατά 358%.

Ο «98,4» —ο ραδιοσταθμός του Δήμου Αθηναίων— μετά τη βλακώδη παρέμβαση του Δήμαρχου στο συντακτικό του προσωπικό, εξακολουθεί να πέφτει κάθετα.

Επίσης εντυπωσιακή είναι η πτώση του σταθμού του Λαμπράκη, TOP FM, που έχασε το μισό, της ήδη χαμηλότατης διαφήμισης την οποία είχε.

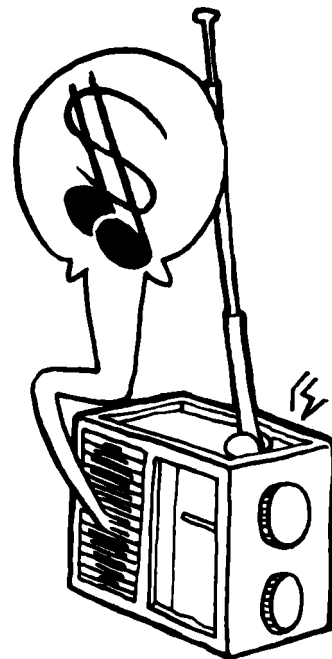
Διάφοροι άλλοι ραδιοσταθμοί έχουν κατορθώσει να πάρουν ένα μικρό ποσοστό, ο καθένας, της όλης πίτας, όμως, δε μοιάζει να είναι αρκετό για να καλύψει τις δαπάνες λειτουργίας τους.

Διαφήμιση στις εφημερίδες (Πίνακας 4)

Δυστυχώς εδώ δεν είμαστε σε θέση να κάνουμε μια πλήρη σύγκριση με τα αντίστοιχα περυσινά στοιχεία, γιατί η Media Service δεν ήταν σε θέση να μας τα δώ-

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ ΣΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ
Α' ΕΞΑΜΗΝΟ 1990 ΚΑΙ 1989

ΦΟΡΕΑΣ	ΔΑΠΑΝΗ '90	ΔΑΠΑΝΗ '89	% 90	% 90/89
ΑΝΤΕΝΑ	958.762	581.416	33,83	+ 65
SKY 100,4	715.265	152.883	25,24	+ 368
98,4 FM	291.733	525.373	10,29	— 44
ΚΑΝΑΛΙ 1	197.864	80.674	6,98	+ 145
ΚΑΝΑΛΙ 15	163.163	52.515	5,76	+ 211
SUPER FM	140.838		4,97	
90,2 FM	122.262	76.243	4,31	+ 60
ΕΡΑ-2	110.284	176.758	3,89	— 38
ΤΟΠ ΦΜ	68.159	147.503	2,40	— 54
ΔΙΑΥΛΟΣ 10	38.189	80.364	1,35	— 52
ΕΡΑ-4	27.698	10.507	0,98	+ 164
ΕΡΑ-1		2.154		
ΣΥΝΟΛΟ	2.834.217	1.886.390	100,00	+ 50



ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ ΣΤΙΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ Α' ΕΞΑΜΗΝΟ 1990 ΚΑΙ 1989

ΦΟΡΕΑΣ	ΔΑΠΑΝΗ '90	% 90	ΣΥΓΚΡ. ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	92.434	1,43
ΗΜΕΡΗΣΙΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ			Ριζοσπάστης Κυριακής	86.142	1,33
ΤΑ ΝΕΑ	600.726	9,25	Ριζοσπάστης Κυριακής ενθετο	6.292	0,10
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ	522.808	8,05	ΣΥΓΚΡ ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	67.687	1,04
ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	462.700	7,13	Απογευματινή της Κυριακής	54.837	0,84
ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗΣ	319.703	4,92	Απογευματινή Κυριακής Θηλυκό	12.850	0,20
Απογευματινή	244.101	3,76	ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΚΟΥΡΗ	58.511	0,90
Νυχτερινά / Απογευματινή	61.910	0,95	Αυριανή Κυριακής	29.401	0,45
Ιδέες και Λύσεις ενθετο	13.692	0,21	Νίκη Κυριακής	17.318	0,27
ΕΘΝΟΣ	318.483	4,90	Κυριακάτικη Αυριανή Ελλ.	11.729	0,35
ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΚΟΥΡΗ	215.015	3,31	ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΞΟΡΜΗΣΗ	22.974	0,35
Αυριανή	99.974	1,54	ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	22.519	0,35
Η Νίκη	76.115	1,17	ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΒΟΡΡΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	14.344	0,22
Δημοκρατικός Λόγος	22.452	0,35	ΑΥΓΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	12.632	0,19
Αυριανή Βορ. Ελλάδας	16.474	0,25	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	8.544	0,33
ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΒΑΛΛΙΔΗ	207.662	3,20	ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΩΡΑ	3.414	0,05
Θεσσαλονίκη	153.077	2,36	ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	3.246	0,05
Μακεδονία	54.585	0,84	ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ		
ΕΞΟΡΜΗΣΗ	137.634	2,12	ΒΡΑΔΥΝΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ		
ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΑΛΑΦΟΥΖΟΥ	96.408	1,48	ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ		
Καθημερινή	92.505	1,42	ΣΥΝΟΛΟ	2.620.735	40,36
Καθημερινή Ειδικές Εκδόσεις	3.903	0,06	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ		
ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ	87.575	1,35	ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΛΙΑΚΟΥΝΑΚΟΥ	253.013	3,89
ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ	60.616	0,93	Κέρδος	184.422	2,84
ΠΡΩΤΗ	60.053	0,92	Κέρδος ενθετο	19.559	0,30
ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ	25.472	0,39	Κέρδος Gentleman	15.822	0,24
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ	25.436	0,39	Κέρδος Εύρηκα	11.412	0,18
ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΩΡΑ	14.213	0,22	Κέρδος Κατασκευές	11.092	0,17
ΑΥΓΗ	10.839	0,17	Κέρδος Index	10.706	0,16
ΕΣΤΙΑ	8.695	0,13	ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΕΞΠΡΕΣ	219.151	3,38
ΒΡΑΔΥΝΗ			Εξπρές	192.698	2,97
ΠΡΩΤΗ ΕΝΘΕΤΟ ΑΥΤΟ			Εξπρές ενθετο	26.453	0,41
ΕΘΝΟΣ ΕΝΘΕΤΟ			ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ	142.133	2,19
ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ			Ναυτεμπορική	141.642	2,18
ΣΥΝΟΛΟ	3.174.038	48,88	Ναυτεμπορική ενθετο	441	0,01
ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ			ΗΜΕΡΗΣΙΑ	20.405	0,31
ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	780.172	12,01	ΣΥΝΟΛΟ	634.652	9,77
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	419.325	6,46	ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ		
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	327.500	5,04	ΦΙΛΑΘΛΟΣ	21.219	0,33
ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	297.355	4,58	ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΗΧΩ	15.744	0,24
ΤΥΠΟΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	187.907	2,89	ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	13.118	0,20
ΕΘΝΟΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	151.495	2,33	ΦΩΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ	8.622	0,13
ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΥ	150.676	2,32	ΦΩΣ ΤΩΝ ΣΠΟΡ	5.337	0,08
Δημοσιογράφος	81.866	1,26	ΣΥΝΟΛΟ	64.040	0,99
Δημοσιογράφος Περιοδικό	58.400	0,90	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	6.493.465	100,00
Δημοσιογράφος Junior	10.410	0,16			

σει έτσι ώστε να είμαστε βέβαιοι πως δεν έχει παρεισφρήσει κάποιο λάθος.

Αξιοσημείωτο πάντως είναι το γεγονός ότι οι ημερήσιες (πρωίνες και απογευματινές μαζί) είχαν αύξηση μόλις 29% ενώ το γενικό σύνολο όλων των εφημερίδων ανέβηκε κατά 42%. Παρ' όλα ταύτα κρατούν τα 52% της διαφήμισης και οι κυριακάτικες το 43%.

Στον πίνακά μας, έχουμε ενοποιήσει τις ημερήσιες εφημερίδες που εκδίδονται από ένα και το ίδιο συγκρότημα, καθώς και τις κυριακάτικες. Αυτό βελτιώνει, κατά πολύ, τη θέση π.χ. του συγκροτήματος *Κουρή* («Αυριανή») που ανεβαίνει έτσι στην έκτη θέση των ημερήσιων, του *Φιλιππόπουλου* («Δημοσιογράφος») που ανεβαίνει στην έβδομομη θέση των κυριακάτικων και του *Λιακουνάκου* («Κέρδος») που παίρνει την πρώτη θέση των οικονομικών.



Οι αλλαγές αυτές νομίζω ότι μας δίνουν μια σωστότερη εικόνα της διαφημιστικής δαπάνης που συγκεντρώνουν τα έντυπα ενός συγκροτήματος και επομένως ανταποκρίνονται περισσότερο στην πραγματικότητα.

Τη μεγαλύτερη άνοδο την είχαν, όπως είναι φυσικό, τα τρία φύλλα με τη μεγαλύτερη κυκλοφορία: τα «*Νέα*», το «*Βήμα της Κυριακής*» και ο «*Ελεύθερος Τύπος*». Πάρα πολύ μεγάλη είναι και η άνοδος της «*Καθημερινής της Κυριακής*» και της ημερήσιας «*Καθημερινής*».

Διαφήμιση στα περιοδικά (Πίνακας 5)

Τα εβδομαδιαία περιοδικά ποικίλης ύλης, με επικεφαλής τον «*Ταχυδρόμο*», εξακολουθούν να κρατούν σε όγκο την πρώτη θέση, αλλά το ποσοστό της πίτας τους μειώθηκε από 30,0% σε 28,17%, μαζί με την πτώση της κυκλοφορίας τους.

Σε αυτές τις περιπτώσεις θα υποστεί μεγάλη καθίζηση και η εξωτερική διαφήμιση (αφίσες, κτλ.). □

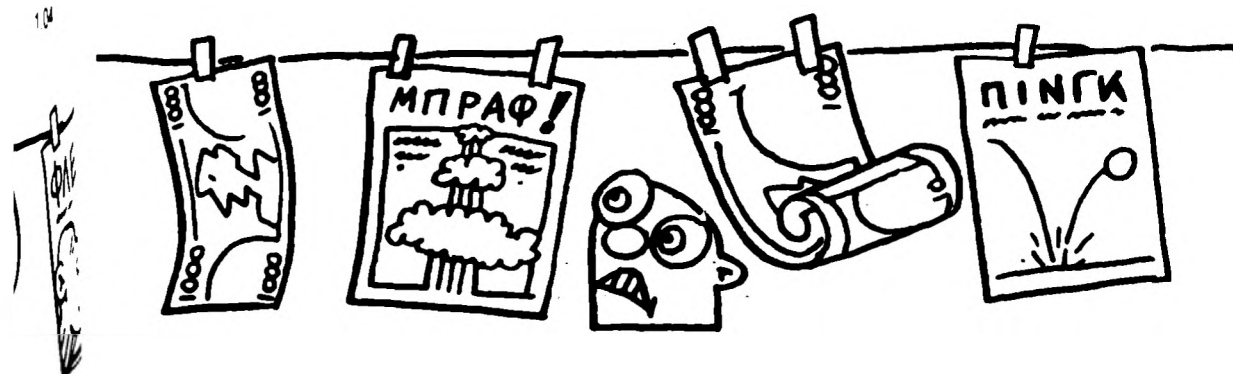
ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ ΣΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ (αναλυτικά κατά είδος) Α' ΕΞΑΜΗΝΟ 1990 ΚΑ

ΦΟΡΕΑΣ	ΔΑΠΑΝΗ '90	ΔΑΠΑΝΗ '89	% 90	% 90/89
ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ	1.506.788	1.285.532	14,19	17
ΕΙΚΟΝΕΣ	974.000	810.029	9,17	20
ΕΝΑ	510.837	67.440	4,81	657
Εβδομαδιαία Ποικίλης Ύλης	2.991.625	2.163.001	28,17	38
ΓΥΝΑΙΚΑ	846.407	618.677	7,97	37
ΠΑΝΘΕΟΝ	446.036	412.255	4,20	8
ΕΞΤΡΑ ΠΑΝΘΕΟΝ ΣΠΙΤΙ	11.609		0,11	
15ήμερα Γυναικεία	1.304.052	1.030.932	12,28	26
MARIE KLAIRE	563.159	248.652	5,30	126
ELLE	444.480	321.907	4,19	38
COSMOPOLITAN	188.159	156.734	1,77	20
MISS SEVENTEEN	51.891	37.016	0,49	40
ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΓΥΝΑΙΚΑ	25.707	25.446	0,24	1
ΕΚΕΙΝΗ	24.255	19.479	0,23	25
Μηνιαία Γυναικεία	1.297.651	809.234	12,22	60
ΚΑΙ	820.800	518.886	7,73	58
MAX	87.470			
ΠΟΠ ΚΑΙ ΠΟΚ	38.552	23.412	0,36	65
ΠΟΠ ΚΟΡΝ	30.682	24.214	0,29	27
MICROMAD		2.235		
Νεανικά	977.504	568.747	8,38	72
ΤΗΛΕΡΑΜΑ	290.655	208.328	2,74	40
ΤΗΛΕΘΕΑΤΗΣ	191.796	26.257	1,81	630
7 ΜΕΡΕΣ TV	161.926			
Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ VIDEO	62.028	99.507	0,58	—38
ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	26.566	34.598	0,25	—23
ΜΙΚΡΗ ΟΘΟΝΗ	16.628	10.831	0,16	54
TV ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	5.940		0,06	
VIDEO INN		38.461		
Τηλεοπτικά	755.593	417.982	5,60	81
ΚΛΙΚ	322.931	182.866	3,04	77
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΕΠΙΛΟΓΕΣ	218.684	200.423	2,06	9
CLUB	50.940		0,48	
Μηνιαία Ποικίλης Ύλης	592.555	383.289	5,58	55
4 ΤΡΟΧΟΙ	203.993	132.417	1,92	54
CAR ΚΑΙ DRIVER	85.747			
MOTO	66.278	33.938	0,62	95
MOTOSPORT	51.771	34.588	0,49	50
AUTO EXPRESS	38.829	34.178	0,37	14
4 ΤΡΟΧΟΙ TEST	22.730	12.975	0,21	75
2 ΤΡΟΧΟΙ	14.755	13.159	0,14	12
ΟΥΤΟ ΣΑΛΟΝΙ		12.176		
Αυτοκινητιστικά	484.103	273.431	3,75	77
COMPUTER ΚΑΙ SOFTWARE	177.680	87.015	1,67	104
COMPUTER ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ	110.591	87.229	1,04	27



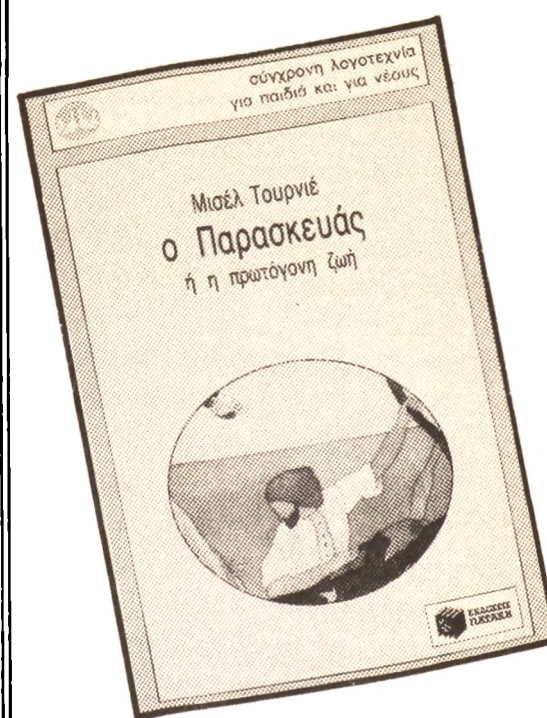
COMPUTER OFFICE	53.672		0,51	
INFORMATION	47.513	26.105	0,45	82
RAM	44.268	24.522	0,42	81
PIXEL	43.184	33.785	0,41	28
COMPUTER AGE	4.251	6.739	0,04	-37
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ COMPUTER		11.233		
Κομπιουτερικά	481.159	276.628	4,54	74
STATUS	231.645	147.831	2,18	57
PLAYBOY	163.951	155.190	1,54	6
PENTHOUSE	58.631		0,55	
HI LIFE		31.226		
Μηνιαία Αντρικά	454.227	334.247	4,27	64
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ	153.687	113.951	1,44	35
ΑΓΟΡΑ	64.664	37.547	0,61	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ	60.717		0,57	
MANAGER	49.323		0,46	
ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΤΗΣΙΟ	41.156	32.588	0,39	26
ΕΠΙΛΟΓΗ	26.863	19.620	0,25	37
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	19.882	16.777	0,19	19
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ/ΟΔΗΓ.	8.688		0,08	
PLAND MANAGEMENT	6.152	8.284	0,06	-26
Οικονομικά	431.132	228.767	4,05	89
ΙΔΕΕΣ ΚΑΙ ΛΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ	156.279	86.982	1,47	80
ΓΕΥΣΗ	63.182		0,60	
ΤΡΟΦΙΜΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑ	57.978	56.015	0,55	4
ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	7.974	15.626	0,08	-49
Διατροφή, Ποιότητας Ζωής	285.413	158.623	2,70	80
ΣΥΝ ΡΟΜΑΝΤΣΟ	88.205	149.105	0,83	-41
ΝΤΟΜΙΝΟ	18.788	19.309	0,18	-3
Λαϊκά	106.993	168.414	1,01	-37
ΓΟΝΕΙΣ	27.401	23.561	0,26	16
ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ	22.042	26.506	0,21	-17
Διαπαιδαγώγησης	49.443	50.067	0,47	-1
ΔΙΑΚΟΠΕΣ	26.309	15.486	0,25	70
ΤΑΞΙΔΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	11.322	9.999	0,11	13
Ταξιδιωτικά	37.631	25.485	0,36	
MIKY MAOYΣ	34.654	25.624	0,33	35
SUPER KTERINA	6.884	4.795	0,66	44
Παιδικά	41.538	30.419	0,39	
ΑΘΗΝΟΡΑΜΑ	187.967	169.710	1,77	11
ΗΧΟΣ HI-FI	61.847	38.195	0,58	62
SELF SERVICE	59.385	49.961	0,56	19
MARKET ZOOM	18.700	25.774	0,18	-27
Διάφορα	327.899	283.640	3,09	16
ΣΥΝΟΛΟ	10.618.464	7.202.936	100,00	47



Σύγχρονη λογοτεχνία για παιδιά και για νέους



ΛΙΤΣΑ ΨΑΡΑΝΗ Το διπλό ταξίδι



ΜΙΣΕΛ ΤΟΥΡΝΙΕ Ο Παρασκευάς ή η πρωτόγονη ζωή



ΝΙΚΗΤΑΡΑ 3, 10678 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 36.38.362



ΕΝΑΣ ΦΙΛΙΠ

Αν κάτι συγκλόνισε τη σοβιετική κοινή γνώμη τους τελευταίους μήνες, αυτό δεν ήταν ούτε το συνέδριο του ΚΚ, ούτε καν οι εθνικιστικές συγκρούσεις με τις εκατοντάδες νεκρούς. Ήταν αντίθετα οι αποκαλύψεις ενός απόστρατου στρατηγού της Κα Γκε Μπε. Προϊστάμενος παλιότερα της Διεύθυνσης Αντικατασκοπείας της Κα Γκε Μπε, ο Όλεγκ Καλούγκιν θα εμφανισθεί ξαφνικά σε μια συνδιάσκεψη των Ριζοσπαστών, για να καταγγείλει ότι παρά την περεστρόικα, τίποτα δεν έχει αλλάξει στην περιβόητη Μυστική Υπηρεσία η οποία, όπως υποστηρίζει, «παραμένει κράτος εν κράτει».

Την καριέρα του στρατηγού θα ζήλευε κάθε πράκτορας της Κα Γκε Μπε. Το 1959, σε ηλικία μόλις 25 ετών, γίνεται ανταποκριτής της σοβιετικής ραδιοφωνίας στη Νέα Υόρκη και από το 1965 έως το 1970 εργάζεται ως δεύτερος και κατόπιν ως πρώτος γραμματέας της σοβιετικής πρεσβείας στην Ουάσιγκτον. Το 1972 διορίζεται προϊστάμενος της Διεύθυνσης Αντικατασκοπείας του εξωτερικού και δεν είναι παρά 40 ετών όταν αποκτά το βαθμό του στρατηγού. Το 1980 αναλαμβάνει Αναπληρωτής Διευθυντής της υπηρεσίας στο Λένινγκραντ, όπου επτά χρόνια αργότερα έρχεται σε σύγκρουση με την τοπική κομματική ηγεσία. Ο ίδιος υποστηρίζει ότι η αιτία της αντίθεσής του ήταν ότι η κομματική ηγεσία της παλιάς ρωσικής πρωτεύουσας ανέκοψε τις ανακρίσεις σε ένα οικονομικό σκάνδαλο. Παραμερισμένος στη Μόσχα, θα γράψει ένα γράμμα στον Γκορμπατσώφ ζητώντας τη μεταρύθμιση των Μυστικών Υπηρεσιών και την απεμπλοκή τους από την πολιτική. Το 1989 θα αποστρατευθεί και, χάνοντας την υπομονή του να περιμένει μια απάντηση που δεν έρχεται ποτέ, θα εκθέσει δημοσίως τις απόψεις του.

Σε μερικές μέρες, ο Όλεγκ Καλούγκιν θα μεταβληθεί σε ένα είδος λαϊκού ήρωα που είχε το θάρρος να καταγγείλει μια υπηρεσία που δυνάστευε τόσα χρόνια το σοβιετικό πολίτη, αψηφώντας τις πιέσεις και τους κινδύνους εναντίον της ζωής του. Στις διαδηλώσεις των ριζοσπαστών όλης της χώρας οι συγκεντρωμένοι φωνάζουν συνθήματα υπέρ του στρατηγού και σε μια συγκέντρωση εναντίον του συνεδρίου του ΚΚ στη Μόσχα, ο ίδιος ο στρατηγός θα πάρει το λόγο για να αποθεωθεί από τους διαδηλωτές. 56 χρονών σήμερα, ο πρώην στρατηγός της Κα Γκε Μπε δεν έχει στόχο να αποσυρθεί από τη δημόσια ζωή. Υποστηριζόμενος από τους ριζοσπάστες, ετοιμάζεται να υποβάλλει την υποψηφιότητά του για βουλευτής με την πρώτη ευκαιρία: αν κάποια θέση αδειάσει ή αν προκηρυχθούν αιφνιδιαστικά γενικές εκλογές. Δέχθηκε να απαντήσει στις ερωτήσεις του ΑΝΤΙ ανάμεσα σε δυο περιοδείες στην επαρχίες και στους απεργούς ανθρακωρύχους, όπου τον υποδέχθηκαν, παρατηρεί, με μεγάλες ουρές.

ΑΝΤΙ: Τι ρόλο παίζει η Κα Γκε Μπε;

ΟΛ. ΚΑΛΟΥΓΚΙΝ: Η Κα Γκε Μπε χρησιμοποιείται από ηγέτες του κόμματος για τα δικά τους συμφέροντα και σκοπούς. Η Κα Γκε Μπε είναι το εργαλείο που χρησιμοποιούν για τον έλεγχο των ανθρώπων που είναι σήμερα δραστήριοι στην κοινωνία, όπως ακριβώς παλιότερα χρησίμευε σαν εργαλείο εναντίον των διαφωνούντων. Και τι κατάφερε η Κα Γκε Μπε το βλέπουμε σήμερα: να κάνει όλους τους πολίτες διαφωνούντες...

ΕΡ.: Υπάρχουν και άλλοι μέσα στην Κα Γκε Μπε, σαν κι εσάς;

ΑΠ.: Πριν από μερικές μέρες ένας ακόμη πρώην αξιωματικός της Κα Γκε Μπε διατύπωσε τις ίδιες περίπου απόψεις με μένα σε μια εφημερίδα του Λένινγκραντ. Υπάρχουν και άλλες τέτοιες φωνές και θα εμφανισθούν γρήγορα στον Τύπο.

ΕΡ.: Μπορούμε δηλαδή να μιλήσουμε για μια διάσπαση της Κα Γκε Μπε;

ΑΠ.: Όχι, σε καμιά περίπτωση. Υπάρχουν όμως φωνές υποστήριξης.

Μια από τις κυριότερες αποκαλύψεις του στρατηγού ήταν ότι η Κα Γκε Μπε έχει περισσότερους πράκτορες απ' ό,τι η CIA και το FBI από κοινού. Η πιο ενδιαφέρουσα όμως ήταν αυτή που φανέρωνε την πολιτική φιλοσοφία της τρομερής μυστικής υπηρεσίας. Πολλοί πίστευαν μέχρι σήμερα ότι ως καλύτερα πληροφορημένη για την τραγική κατάσταση της χώρας, η Κα Γκε Μπε υποστήριζε την περεστρόικα. Η αυταπάτη κρατάει από την εποχή του αρχηγού της Κα Γκε Μπε Γιούρι Αντρόποφ, που θα συνοδεύσει την ολιγόχρονη θητεία του στη θέση του γ.γ. του ΚΚΣΕ με ορισμένα δειλά ανοίγματα. Ο στρατηγός υποστηρίζει αντίθετα ότι η Μυστική Υπηρεσία είναι ένα από τα στηρίγματα του συντηρητισμού.

— Παλιότερα οι εχθροί ήταν καθαροί: ο διεθνής ιμπεριαλισμός και οι πράκτορές του: οι διαφωνούντες. Τώρα το κόμμα έχει αλλάξει την πολιτική του, αλλά η Κα Γκε Μπε τα έχει κυριολεκτικά χαμένα. Για να δουλέψει ξανά ο μηχανισμός, για να αυτοπροστατευθεί ο-

ITZY, ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

του Στέλιου Κούλογλου

πως κάθε μηχανισμός οργανώνει την αντίστασή του. Έτσι βλέπει όλους τους αντιπάλους του κόμματος, αλλά και όλους τους ριζοσπάστες οπαδούς της περεστρόικα σαν προδότες και αντεπαναστάτες.

Ο στρατηγός θα υποστηρίξει ότι όχι μόνο δεν έχει αλλάξει τίποτα στην υπηρεσία, όλα αυτά τα 5 χρόνια της περεστρόικα, αλλά και ότι η Κα Γκε Μπε αποτελεί κράτος εν κράτει, μια δεύτερη και ισχυρότερη κυβέρνηση:

—Η δομή της υπηρεσίας δεν πειράχθηκε καθόλου και το πολυπληθές δυναμικό της, το οποίο στήριξε όλους τους σοβιετικούς δικτάτορες, παραμένει το ίδιο. Έτσι η Κα Γκε Μπε παραμένει κράτος εν κράτει και μπορεί να εξουδετερώσει την οποιαδήποτε κυβέρνηση. Ελέγχει την ασφάλεια, τα σύνορα, την κατασκοπεία και την αντικατασκοπεία, τα ανακριτικά γραφεία, έχει δική της περιουσία και άφθονες τεχνικές υπηρεσίες. Έχει ακόμη και δικές της ένοπλες δυνάμεις, που ελέγχουν τα σύνορα και υποτίθεται ότι προστατεύουν την κυβέρνηση.

Μπορεί λοιπόν η Κα Γκε Μπε να ανατρέψει τον Γκορμπατσώφ; Λίγες μέρες μετά τις πρώτες δημόσιες αποκαλύψεις και συνεντεύξεις του στρατηγού Καλούγκιν, με ένα προεδρικό διάταγμα υπογεγραμμένο από τον ίδιο τον Γκορμπατσώφ, θα αφαιρεθούν από τον στρατηγό τα παράσημά του και ο ίδιος θα χάσει το βαθμό του στρατηγού. Εξ αιτίας αυτού του γεγονότος, ο στρατηγός δεν πιστεύει ότι ο Γκορμπατσώφ έχει λόγους να φοβάται την Κα Γκε Μπε.

—Το ίδιο το προεδρικό διάταγμα που εκδόθηκε εναντίον μου, αποδεικνύει ότι ο Γκορμπατσώφ χρησιμοποιεί την Κα Γκε Μπε σαν ένα από τα βασικά στηρίγματά του. Όπως μάλιστα ο Γκορμπατσώφ χάνει επιρροή μέσα στο κόμμα και το στρατό, στηρίζεται όλο και περισσότερο στην Κα Γκε Μπε για να παραμείνει στην εξουσία. Ο διευθυντής της Κα Γκε Μπε είναι μέλος του ΠΓ παρά την κατάργηση του άρθρου 6 που προέβλεπε τον καθοδηγητικό ρόλο του

ΚΚ¹. Έτσι η ηγεσία του ΚΚ εξακολουθεί να παίρνει αποκλειστικά όλες τις πληροφορίες της Κα Γκε Μπε και να τις χρησιμοποιεί κατά βούληση.

Πολλοί στη Μόσχα προειδοποιούν για τον κίνδυνο ενός στρατιωτικού πραξικοπήματος, οργανωμένου από τον Στρατό και την Κα Γκε Μπε. Με μια ανοικτή επιστολή τους προς την ηγεσία της χώρας 47 προσωπικότητες προειδοποίησαν τελευταία για τον κίνδυνο αυτό καταλήγοντας στο συμπέρασμα: η δικτατορία βρίσκεται προ των πυλών. Ρώτησα τον στρατηγό αν πιστεύει ότι υπάρχει περίπτωση πραξικοπήματος.

—Δεν το νομίζω, αλλά στη χώρα υπάρχουν δυνάμεις τόσο ισχυρές ώστε να προχωρήσουν σε οποιαδήποτε ενέργεια. Κάποτε λέγαμε ότι στην Αμερική μπορούσαν να γίνουν τα πάντα, αλλά είναι στη Σοβιετική Ένωση που μπορούν σήμερα να γίνουν τα πάντα.

ΕΡ.: Η Κα Γκε Μπε υποστηρίζει ότι σήμερα δεν ασχολείται καθόλου με την πολιτική αλλά περιορίζεται στα καθήκοντα της κατασκοπείας και της αντικατασκοπείας.

ΑΠ.: Έχω ξαναπεί σε μια συνέντευξή μου στα «Νέα της Μόσχας», ότι δεν θα απορούσα αν μάθαινα ότι όλες οι οργανώσεις της αντιπολίτευσης έχουν αλωθεί από πράκτορες. Τελευταία, λόγω των απεργιών, η Κα Γκε Μπε μελέτησε τους τρόπους διείσδυσης στο εργατικό κίνημα.

ΕΡ.: Είναι όμως πράγματι καλά πληροφορημένοι η ηγεσία του ΚΚ και ο Γκορμπατσώφ ή μήπως η Κα Γκε Μπε παραπληροφορεί την ηγεσία, όπως συμβαίνει με όλες τις μυστικές υπηρεσίες;

ΑΠ.: Το ψέμμα αποτελεί συστατικό στοιχείο του συστήματος. Οι γραμματείς του κόμματος στις διάφορες περιοχές όπως και οι πρέσβεις μας στο εξωτερικό προσπαθούν ώστε οι πληροφορίες που διοχετεύουν στην ηγεσία, να

συμπίπτουν με αυτές της Κα Γκε Μπε. Επομένως ή πιέζουν την Κα Γκε Μπε να αλλάξει τις πληροφορίες της ή αλλάζουν αυτοί όσα γράφουν. Στη συνέντευξή μου στα «Νέα της Μόσχας», είχα αναφέρει ακόμη και το παράδειγμα της εισβολής στην Πράγα το 1968. Η Κα Γκε Μπε είχε τότε πανικοβάλλει την ηγεσία, ότι αν δεν παίρναμε μέτρα, οι αντεπαναστάτες ήταν έτοιμοι να καταλάβουν την εξουσία, να βγάλουν την Τσεχοσλοβακία από το Σύμφωνο της Βαρσοβίας και να τη βάλουν στο ΝΑΤΟ καθώς και να σκοτώσουν τους κομμουνιστές.

ΕΡ.: Οι αποκαλύψεις σας προκάλεσαν ένα μεγάλο κύμα διαμαρτυρίας στη Σοβιετική Ένωση εναντίον των υπηρεσιών και θα δυναμώσουν τις φωνές που ζητούν εδώ και καιρό τον περιορισμό της δράσης και την αποπολιτικοποίηση της Κα Γκε Μπε. Πιστεύετε ότι υπάρχει περίπτωση να



1. Μετά το 28ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ και την αλλαγή του χαρακτήρα του ΠΓ, στρατηγός της Κα Γκε Μπε δεν συμμετέχει πλέον στο ΠΓ αλλά στο 16μελές προεδρικό συμβούλιο, προς το οποίο μετατοπίζεται συνεχώς η εξουσία...

δημιουργηθεί και στην ΕΣΣΔ ένα ισχυρό ρεύμα για τη διάλυσή της με καταλήψεις γραφείων ή κυνηγητό πρακτόρων όπως έγινε στην Ανατολική Γερμανία με την Στάζι;

ΑΠ.: Το ένιωσα αυτό τώρα που πήγα στην περιοχή των ανθρακωρύχων, όπου δέχθηκα πολλών εκδηλώσεων συμπαράστασης. Ο λαός γίνεται όλο και περισσότερο ανυπόμονος βλέποντας ότι τίποτα δεν προχωρεί στη χώρα να περιορισθεί η δύναμη των μηχανισμών. Έτσι δεν αποκλείω τίποτα.

Αν το ένα μέτρο που παίρνει η ηγεσία αμέσως μετά τις αποκαλύψεις του στρατηγού είναι η αφαίρεση των μεταλλίων και του βαθμού του, η Κα Γκε Μπε από την πλευρά της αρχίζει να μουρμουρίζει εκείνο το παλιό σκοπό: ο Καλούγκιν είναι πράκτορας της CIA ή τουλάχιστον επηρεασμένος από τη δυτική προπαγάνδα, επειδή δούλεψε για χρόνια στις ΗΠΑ, επίσημα ως πρώτος γραμματέας

της πρεσβείας, στην πραγματικότητα ως αρχηγός της αντικατασκοπείας.

—Λένε ότι επειδή έμεινα χρόνια στην Αμερική επηρεάστηκα αρνητικά. Και μπορώ ειλικρινά να παραδεχθώ ότι επηρεάστηκα, όχι όμως από τα υλικά αγαθά της Αμερικής. Επηρεάστηκα όταν είδα τους μαύρους των Ηνωμένων Πολιτειών υποστηριζόμενους από τους λευκούς να αγωνίζονται για τα δικαιώματά τους και να κατακτούν πολλά από αυτά. Θυμάμαι τα λόγια του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ: «αν είσαι στα 40 σου, αλλά ανίκανος να πεις μια λέξη για την προστασία των αδυνάτων και καταπιεσμένων παρότι βλέπεις τις αδικίες γύρω σου, τότε η καρδιά σου έχει πεθάνει και παρότι ο φυσικός σου θάνατος έρθει μερικά χρόνια αργότερα, δεν θα συγκινήσει κανένα».

Απ' αυτά τα λόγια επηρεάστηκα. Όπως επηρεάστηκα από τον αγώνα των αμερικανών σπουδαστών εναντίον του πολέμου του Βιετνάμ και θαύμασα τον

αμερικανικό λαό επειδή κατάφερε να αντιμετωπίσει την κυβέρνηση και να θέσει τέλος σε αυτόν τον άδικο πόλεμο. Κατάφεραν να κατακτήσουν πράγματα που εμείς δεν έχουμε κατακτήσει, παρότι ο αριθμός μας συνεχώς αυξάνεται.

Όμως ο αγώνας στις ΗΠΑ είχε και θύματα και ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ δολοφονήθηκε. Ρωτήσαμε τον στρατηγό αν θα προχωρήσει και σε άλλες αποκαλύψεις.

ΑΠ.: Το έχω στο μυαλό μου και θα το κάνω όταν χρειασθεί.

ΕΡ.: Όλα αυτά που κάνετε, είναι και αυτοκριτική;

ΑΠ.: Από μια άποψη ναι, είναι ένα είδος αυτοκριτικής.

ΕΡ.: Και η ζωή σας; Νομίζετε ότι κινδυνεύει;

ΑΠ.: Δεν ξέρω, αλλά η ελευθερία μου σίγουρα κινδυνεύει.

ΕΡ.: Εννοείτε ότι θα σας συλλάβουν;

ΑΠ.: Εννοώ ότι δεν αισθάνομαι ελεύθερος...

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΚΑΙ ΤΡΑΓΩΔΙΑ
Γ' τόμος



Ντ. Βολκογκόνοφ

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΟΡΤΡΕΤΟ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ

Στα βιβλιοπωλεία Σύγχρονη Εποχή
τηλ. 36.40.713, 36.29.835

και
ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Βιβλία που καλύπτουν τα ενδιαφέροντα και τους προβληματισμούς του σύγχρονου πολίτη

ΣΕΙΡΑ: «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

- CHARLES KAHN:
Ο Αναξιμανδρος και οι απαρχές της ελληνικής κοσμολογίας
- ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΕΡΟΠΑΓΙΤΟΥ: Περί μυστικής θεολογίας
- G.S. KIRK:
ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ: Τα κοσμολογικά αποσπάσματα
- ΠΡΟΚΛΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ: Στοιχείωσις Θεολογική

ΣΕΙΡΑ: «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

- ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ:
Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ
Παρεμβάσεις
- ΛΟΥΙ ΑΛΤΟΥΣΕΡ:
Στοιχεία αυτοκριτικής
- ΡΑΛΦ ΜΙΛΙΜΠΑΝΤ:
Το Κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία
- ΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ - Α. ΤΟΖΕΛ:
Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ
- ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ:
Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

ΣΕΙΡΑ: «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»

- Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ:
«ΑΡΙΑΔΝΗ». Μια σπουδή στον ερωτικό Σεφέρη
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ:
«Εις την οδόν των Φιλελλήνων»
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΛΙΟΡΗΣ:
Ο γλωσσικός αφελληνισμός
Πέραν του μισοξενισμού και της υποτελείας
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ:
«Ο έρωτας στα χιόνια» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη
- ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ:
Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη
- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ - ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ -
ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ - ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Επτά κείμενα για τον Καβαφί

ΔΟΚΙΜΙΑ - ΜΕΛΕΤΕΣ

- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ:
Θεσμοί, Ιδεολογία και Πολιτική στο Μεσοπόλεμο
- Γ.Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ:
Πολιτικό σύστημα και Πολιτική
- ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ:
Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς
- ΥΓΕΙΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ:
Το συμπόσιο για το ΕΣΥ
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Δημοκρατική διοίκηση επιχειρήσεων
- ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ:
Ο μαρξισμός της ιστορικής σοσιαλδημοκρατίας
- ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ:
Κυπριακό: «Στρατηγική» και Στρατηγική
- ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ:
Η Αδιαχώρητη Κοινωνία
- ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:
Μια συνάντηση. Σεφέρης - Μακρυγιάννης
- ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ:
Συνηγορία της παραλογοτεχνίας
- ΜΑΡΙΚΑ ΤΟΥΝΤΑ:
Η δίκη του Φλωμπέρ
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Ο Κόσμος του ελληνικού χορού
- ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΛΙΑΠΗΣ:
Ο χορός στους Κουντουριώτες

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

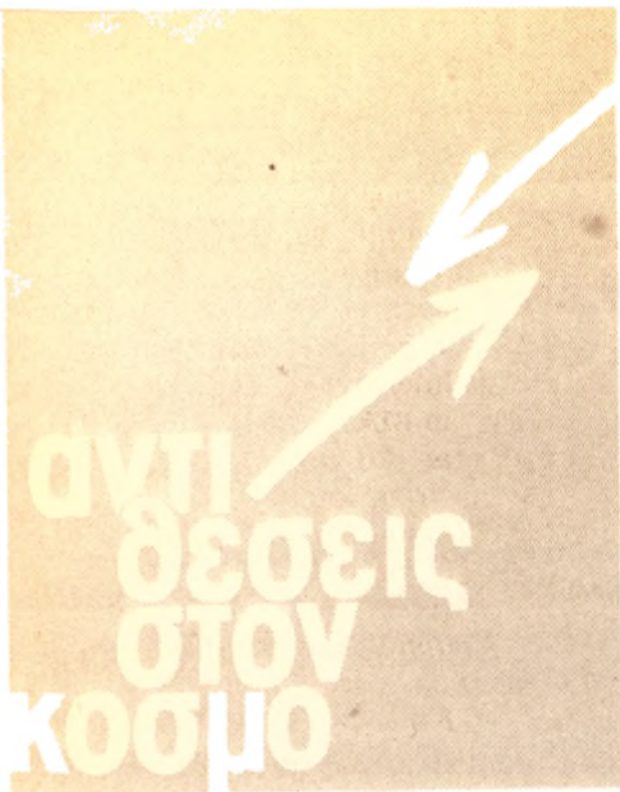
- ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ:
Μεροληπτική κατάθεση
- ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:
Φύλλα - φτερά
- ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ:
Λεπτομέρειες
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Η εργασία στην ποίηση

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

- «ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ»
Το βιβλίο που εντόπισε και ανέλυσε ένα φαινόμενο:
τε κιτς στη σύγχρονη Ελλάδα
- ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ:
Τα παλιά αθηναϊκά σπίτια
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ:
Ο Τρίτος Δρόμος
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΙΤΖΗΣ:
Τσιγγάνικη Ορχήστρα
- Α. ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ:
Το ημερολόγιο του Ανδρέα

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

- ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ: Ιστορία μιας γραμμής
Ένα ευρηματικό, παιδαγωγικό βιβλίο για παιδιά προσχολικής ηλικίας με ωραία σχέδια - αφετηρίες για την περιπέτεια της φαντασίας.



ΦΑΝΑΡΙ:

«Προσκύνημα» στο Νέο Κόσμο

Η επίσκεψη του Οικουμενικού Πατριάρχη Δημητρίου στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής που ολοκληρώθηκε πριν από μερικές ημέρες φαίνεται να άνοιξε ένα νέο κεφάλαιο στη μακρά και λαμπρή ιστορία του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Το σημαντικό του ταξιδιού δεν ήταν οι αναμενόμενες συγκινητικές εκδηλώσεις των ορθοδόξων από άκρη σε άκρη των ΗΠΑ, όσο η σημασία και η επισημότητα που έδωσαν στην επίσκεψη αυτή οι αμερικανικές αρχές. Ο Πατριάρχης έγινε δεκτός στην Αμερική ως αρχηγός θρησκείας. Η συμπεριφορά και οι δηλώσεις των Αμερικανών αξιωματούχων μη εξαιρουμένου του προέδρου Μπους, υπογράμμισε τη θέση του ως πνευματικού ηγέτη των 250 εκατομμυρίων ορθοδόξων απανταχού της γης. Στην ουσία το ταξίδι αυτό πιστοποίησε για πρώτη φορά την «οικουμενικότητα» του Πατριάρχη. Το γεγονός αυτό σηματοδοτεί την αρχή κάποιου στρώσης της αμερικανικής πολιτικής απέναντι στην Τουρκία της οποίας μόνιμη επιδίωξη ήταν (και είναι) η υποβάθμιση του ρόλου και η διεθνής απομόνωση του Πατριαρχείου. Γνωρίζοντας κατά γράμμα την τακτική αυτή ο Τούρκος πρεσβευτής στις ΗΠΑ, στο γεύμα που παράθεσε προς τιμή του Δημητρίου (ο Πατριάρχης είναι Τούρκος υπήκοος) τον αποκάλυψε «*αρχηγό των ορθοδόξων της Τουρκίας*». Αντίθετα ο Πατριάρχης που μιλά πάντα από γραπτό κείμενο «για να αποφεύγονται οι παρεξηγήσεις» δεν δίστασε να εξάρει την Τουρκία όπου όποιος δηλώσει «*οι χριστιανοί διαβιούν ως ισοσυνιστάτες πολίτες*». Οι δηλώσεις αυτές που ο Μ. Πρωρίτης χαρακτήρισε «*πατριαρχικό ολιόθημα*» (Βήμα 29/7), δείχνουν ίσως ότι το Πατριαρχείο δεν έχει συνειδητοποιήσει ακόμα ότι η θέση του ουσιαστικά ενισχύθηκε μετά την επίσκεψη στις ΗΠΑ και ότι το 1990 δεν είναι 1955!

Οι ολότελες νέες συνθήκες που διαμορφώθηκαν στην Ευρώπη εξηγούν τη στάση των ΗΠΑ που ήδη προσαρμόζουν την εξωτερική πολιτική τους στα νέα δεδομένα. Η κατάρρευση των καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης και η συνεννόηση των δύο υπερδυνάμεων που έγινε πράξη με την υπογραφή συμφωνιών, μείωσαν τη στρατηγική σημασία

της Τουρκίας στην ΝΑ πτέρυγα του ΝΑΤΟ. (Φυσικά οι γεοπολιτικές ανακατατάξεις αλλάζουν και τη σχετική θέση των χωρών στο διεθνές σύστημα. Και αξίζει να πάρουμε υπόψη μας το πώς επηρεάζει την περιοχή η εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ και η προσάρτησή του και να σημειώσουμε τα λόγια του προέδρου Μπους περί «χρήσιμης Τουρκίας»).

Για τις Ηνωμένες Πολιτείες έχει πλέον μεγαλύτερη σημασία η προσέγγιση των ορθοδόξων λαών της Ανατολικής Ευρώπης που περνούν μια μεταβατική εποχή. Προς αυτή την κατεύθυνση, δεδομένης της αναθέρμανσης του θρησκευτικού αισθήματος των λαών αυτών η «προκαθήμενη εκκλησία όλων των Πατριαρχείων και όλων των αυτοκεφάλων ορθοδόξων εκκλησιών» μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο. Οι Αμερικανοί «νομιμοποιούνται» να υπολογίζουν στον Πατριάρχη, αφού στο έδαφός τους ζει το πολυπληθέστερο, πλουσιότερο και ισχυρότερο τμήμα του ποιμνίου του.

Η αρχιεπισκοπή Βορείου και Νοτίου Αμερικής είναι το βάθρο του Πατριαρχείου. Είναι γνωστή η τεράστια πολιτική επιρροή που ασκεί ο αρχιεπίσκοπος Ιάκωβος, ο οποίος κάποτε εφέρετο και ως διάδοχος του Δημητρίου στον οικουμενικό θρόνο. Είναι φανερό λοιπόν ότι η αμερικανική κυβέρνηση δεν θα ήθελε σε αυτή τη συγκυρία υποβάθμιση του Πατριαρχείου, που θα μπορούσε να προκαλέσει μετατόπιση του κέντρου της ορθοδοξίας και να αφαιρέσει σημαντικές πρωτοβουλίες από το Φανάρι. Και αυτός είναι και ο κατ'εξοχήν λόγος που *θωρακίζει* σήμερα το Πατριαρχείο από κάθε τύπου πίεση και εκβιασμούς της Άγκυρας.

Εξάλλου το ενδυναμωμένο Οικουμενικό Πατριαρχείο θα κληθεί να παίξει ουσιαστικό ρόλο και στο ζήτημα της συνεννόησης Ισλάμ και Χριστιανοσύνης, που με το χρόνο αποκτά δραματική επικαιρότητα. Η έξαρση του θρησκευτικού φανατισμού, η δημογραφική έκρηξη στις μουσουλμανικές χώρες (αλλά και στις κοινότητες των μουσουλμάνων μεταναστών στις ευρωπαϊκές χώρες) και η ιδεολογική πρόκληση του Ισλάμ, έχουν προβληματίσει έντονα τις κυβερνήσεις των ευρωπαϊκών κρατών αλλά και των Ηνωμένων Πολιτειών.

Το Πατριαρχείο λόγω της γεωγραφικής του θέσης (βρίσκεται στο σημείο επαφής χριστιανικών και ισλαμικών πληθυσμών) και λόγω της μακροχρόνιας επιβίωσής του σε ισλαμικό περιβάλλον θα μπορούσε να αποτελέσει τη γέφυρα μεταξύ των δύο θρησκειών.

Πρέπει να τονίσουμε ότι η πιστοποίηση της «οικουμενικότητας» του Πατριάρχη και η αναστύλωση του διεθνούς κύρους του, σε μια εποχή όπου η θρησκεία παίζει όλο και σπουδαιότερο ρόλο στις διεθνείς σχέσεις, αναβαθμίζουν τη θέση του ελληνισμού. Η Ελλάδα οφείλει να υποστηρίξει με κάθε τρόπο το Πατριαρχείο. Ιδιαίτερα να το βοηθήσει να συνειδητοποιήσει τον αυτόνομο ρόλο του και την ενισχυμένη «ασυλία» του... Πέρα από τους ιστορικούς θρησκευτικούς ή συναισθηματικούς δεσμούς που συνδέουν άρρηκτα το Πατριαρχείο με τον ελληνισμό, μην ξεχνάμε ότι σε μερικά χρόνια, δυστυχώς, το «Ελληνορθόδοξο» Πατριαρχείο θα είναι ό,τι θα έχει απομείνει από την άλλοτε ακμάζουσα ελληνική κοινότητα της Πόλης, η οποία δεν αριθμεί πια, παρά μόνο 3.000 κατοίκους.

Γ. Γιαννακόπουλος

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ:

Λίγο μετά τον ολοκληρωτισμό...

«Στόχος μας είναι να απαλλάξουμε τη Βουλγαρία από το ολοκληρωτικό σύστημα και να την οδηγήσουμε στην πλατειά λεωφόρο της Δημοκρατίας» δήλωνε στο «ΑΝΤΙ» (τχ. 427) ο Ζέλιο Ζέλεφ τις πρώτες ημέρες του Ιανουαρίου. Ήταν η εποχή των πρώτων εντυπωσιακών εμφανίσεων της Ένωσης Δημοκρατικών Δυνάμεων μετά τη συγκρότησή της στις 7 Δεκεμβρίου 1989, των συζητήσεων «στρογγυλής τραπέζης» ανάμεσα στην κυβέρνηση και την αντιπολίτευση και των σχεδιαζόμενων αναπροσαρμογών στη φυσιογνωμία του κομμουνιστικού κόμματος από την «τρίοικα» που αποτελούσαν οι Μλαντένωφ, Λουκάνωφ και Λίλωφ. Στους δρόμους, τους μουσουλμάνους που διεκδικούσαν την επαναφορά των ονομάτων και των δικαιωμάτων τους, διαδέχονταν οι βούλγαροι εθνικιστές που αντιδρούσαν σφοδρότατα στην επιλογή της κυβέρνησης να ικανοποιήσει τα αιτήματα των πρώτων.

Από τότε έως σήμερα μεσολάβησαν πολλά. Τον Ιούνιο διεξήχθησαν οι εκλογές με τα γνωστά αποτελέσματα, τα οποία αμφισβήτησε με έντονο τρόπο η ΕΔΔ, ο Πέτερ Μλαντένωφ παραιτήθηκε από την προεδρία της χώρας και μετά από 4 άκαρπες ψηφοφορίες και εναλλαγές υποψηφίων ο Ζέλιο Ζέλεφ, με την είσοδο του Αυγούστου, κατέλαβε το προεδρικό αξίωμα.

Παρά τη μυστική ψηφοφορία έγινε γνωστό ότι οι μισοί σχεδόν από τους βουλευτές του ΒΣΚ δεν ψήφισαν υπέρ του Ζέλεφ. Ένας από τους πλέον επώνυμους, ο Στέφαν Πρόντεφ, ο οποίος είναι διευθυντής της εφημερίδας του κόμματος, «Ντούμα» και πρόεδρος της Ένωσης των Δημοσιογράφων σε ενυπόγραφο άρθρο του την επομένη της εκλογής αιτιολογούσε ως εξής την αρνητική του ψήφο: «Ο Ζέλεφ, εξαιτίας της έλλειψης ανοχής που επιδεικνύει, θα αντιμετωπίσει πολλές δυσκολίες στον κατευνασμό του λαού, όπως και για να τον πείσει για τις καλές του προθέσεις και, το κυριότερο, να τον συσπειρώσει γύρω από μία κοινή ιδέα».

Όλο το προηγούμενο Σαββατοκύριακο οι βουλευτές και τα μέλη της ηγεσίας του ΒΣΚ περιόδευσαν στη χώρα προκειμένου να πείσουν τους ψηφοφόρους τους για την αναγκαιότητα του «ιστορικού συμβιβασμού», όπως τον αποκάλεσε ο Α. Λουκάνωφ. Πολλοί ήταν αυτοί που τους απάντησαν ότι «τρέφουν ψευδαισθήσεις για τις προθέσεις της αντιπολίτευσης» και αρκετοί που μίλησαν για «προδοσία». Ανάλογες ήταν και οι τοποθετήσεις μελών του

Ανώτατου κομματικού συμβουλίου στην ολονύκτια συνεδρίαση που προηγήθηκε της εκλογής του Ζέλεφ. Μάλιστα, η συνεδρίαση έληξε χωρίς να τεθεί σε ψηφοφορία το επίμαχο θέμα.

Δύο είναι, κυρίως, οι λόγοι που οδήγησαν το ΒΣΚ να ψηφίσει υπέρ του ηγέτη της αντιπολίτευσης. Πρώτον, εκτός των επιπτώσεων από την αδυναμία της Βουλής να εκλέξει πρόεδρο της χώρας, ύστερα από συνεχείς ψηφοφορίες, στένευαν και τα χρονικά περιθώρια που ορίζει για το σκοπό αυτό το Σύνταγμα. Η οριακή ημερομηνία ήταν η 10η Αυγούστου. Κατόπιν, λόγω αδυναμίας εκλογής του προέδρου, η Βουλή θα έπρεπε να διαλυθεί και η χώρα θα οδηγείτο εκ νέου στις κάλπες. Η αντιπολίτευση εξαργύρωσε την πιθανότητα αυ-

καιρία την πρότασή του για το σχηματισμό «κυβέρνησης συνεργασίας». Η πρόταση αυτή για τον ίδιο και την τάση που εκπροσωπεί στους κόλπους του κόμματός του είναι μονόδρομος. Διότι η οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει η Βουλγαρία, το τεράστιο για τα οικονομικά δεδομένα και τα συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας εξωτερικό χρέος, που ανέρχεται στο ποσό των 11 δισεκατομμυρίων δολαρίων, απαιτούν τη λήψη αντιδημοφιλών μέτρων, τα οποία αρκετοί οικονομολόγοι χαρακτηρίζουν ως «επικίνδυνη χειρουργική επέμβαση». Είναι λοιπόν δυνατόν να δεχθεί ο Α. Λουκάνωφ να αναλάβει επικεφαλής μιας τέτοιας κυβέρνησης και ενός τέτοιου εγχειρήματος βασιζόμενος στους 211 βουλευτές που διαθέτει

στη Σόφια θεωρεί ότι έχει υπόκεινται «προσυνεννοήσεως» από τον από τα δύο μεγάλα κόμματα. Την εκδοχή αυτή όμως απορρίπτει ο Ζέλιο Ζέλεφ σε συνέντευξή του στην εφημερίδα «Τρελα Σβέρνα», επιβεβαιώνοντας παράλληλα την πρόταση του ΒΣΚ.

«Από εκεί και πέρα —έλεγε χαρακτηριστικά στη συνέντευξή του στο «ΑΝΤΙ» ο Ζέλιο Ζέλεφ— τον πρώτο λόγο θα έχουν τα πολιτικά κόμματα, οι προγραμματικές τους διαφορές καθώς και όλες οι αρμόζουσες στα πολυκομματικά συστήματα αντιπαλότητες για τις θέσεις στο Κοινοβούλιο, τις υπουργικές καρέκλες κτλ. Θα πρόκειται για άλλη περίοδο και επομένως για σκοτεινές άλλου επιπέδου». Φαίνεται ότι η Βουλγαρία αρχίζει να μπαίνει για τα καλά στο δρόμο αυτό. Άλλωστε είτε για το σχηματισμό κυβέρνησης πρόκειται είτε πάλι για την αναμενόμενη με τόσο ενδιαφέρον εμφάνιση του Τόντορ Ζίβκωφ στη Βουλή, όλα αυτά αποτελούν συστατικά στοιχεία της κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας. Να φανταστείτε ότι ένας - ένας από τους πρώην στενούς συνεργάτες του Τόντορ Ζίβκωφ εμφανίζονται στον Τύπο και δηλώνουν ότι στις 10 Νοεμβρίου 1989 ο ηγέτης τους δεν ανετράπη, αλλά απλώς «παραιτήθηκε»...

Νίκος Χίος

ΕΣΣΔ:

Ο νέος νόμος για τον Τύπο και η έλλειψη χαρτιού

Πριν λίγα μόλις χρόνια, οι Σοβιετικοί πολίτες εκλιπαρούσαν εναγωνίως τους ξένους τουρίστες να τους χαρίσουν τις εφημερίδες που αγόρασαν στο αεροδρόμιο της χώρας τους, πριν ξεκινήσουν για το ταξίδι στη χώρα της Οκτωβριανής Επανάστασης. Ο λόγος ήταν πολύ απλός. Ήθελαν να μάθουν τι γράφει ο ξένος Τύπος για τη χώρα τους, αφού έτσι κι αλλιώς ορισμένα θέματα θεωρούνταν «ταμπού» για το σοβιετικό Τύπο. Πέντε χρόνια ζωής της περεστρόικα και της γκλάσνοστ ήταν αρκετά για να μείνει σχεδόν στα αζήτητα σήμερα ο ξένος Τύπος, παρά το γεγονός ότι οι μεγαλύτερες δυτικές εφημερίδες και περιοδικά πουλιούνται ελεύθερα στις μεγαλύτερες σοβιετικές πόλεις.

Στο διάστημα αυτό ο Σοβιετικός όχι μόνο έκανε ένα τεράστιο άλμα στον τομέα της ενημέρωσης αλλά ορισμένες εφημερίδες δεν έχουν να ζητήσουν τίποτε από πλευράς ποιότητας, απ' τις πιο σοβαρές δυτικοευρωπαϊκές εφημερίδες.

Απ' την 1η Αυγούστου μάλιστα ισχύει ο νέος νόμος για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης που ψηφίστηκε απ' το Ανώτατο Σοβιέτ τον Ιούνιο.

Στο νόμο περί Τύπου εμπεριέχονται αρκετά άρθρα στα οποία αναφέρεται αναλυτικά ποιά είναι τα δικαιώματα του δημοσιογράφου, καταργείται η λογοκρισία όλων των μορφών και επιπέδων και δίνεται η δυνατότητα σε ιδιώτες να εκδώσουν τη δική τους εφημερίδα ή περιοδικό.

Ο νόμος αναφέρει καθαρά, ότι τα άτομα



Α. Λουκάνωφ - Ζ. Ζέλεφ: Στιγμές κοινοβουλευτικού βίου

τή με την προώθηση του Ζέλιου Ζέλεφ στον προεδρικό θώκο.

Ο δεύτερος λόγος σχετίζεται με την έμμονη επιδίωξη του Α. Λουκάνωφ και του Α. Λίλωφ να ωθήσουν την αντιπολίτευση να συμμετάσχει στη διακυβέρνηση της χώρας. Πολλές είναι οι προτάσεις που έχουν δει μέχρι σήμερα το φως της δημοσιότητας: πολιτική κυβέρνηση με τη συμμετοχή των δύο μεγάλων κομμάτων, κυβέρνηση τεχνοκρατών με τη στήριξη και πάλι των δύο ή μόνον από το ΒΣΚ, κυβέρνηση εθνικής ανάγκης, κυβέρνηση του ΒΣΚ αφού διαθέτει και απόλυτη πλειοψηφία 211 εδρών στο 400μελές κοινοβούλιο. Στην τελευταία πρόταση επιμένει η ΕΔΔ με το αιτιολογικό ότι «εσείς διεξάγατε τις εκλογές, τις νοθεύσατε και τώρα αναλάβετε τις ευθύνες σας».

Από την πλευρά του ο Αντρέι Λουκάνωφ, του οποίου η υπηρεσιακή κυβέρνηση υπέβαλε με καθυστέρηση 50 ημερών την παραίτησή της την Τρίτη, τόσο κατά την προεκλογική περίοδο όσο και μετά τις εκλογές προβάλλει με κάθε ευ-

το κόμμα του στη Βουλή; Εξάλλου, παρόμοια μέτρα μάλλον θα βρουν αντίθετους και πολλούς από τους δικούς του βουλευτές. Η αντιπολίτευση, πάλι, ωθεί τον Α. Λουκάνωφ να εφαρμόσει το δικό της πρόγραμμα, —το οποίο κατά βάση το δέχεται και ο ίδιος— στηριζόμενος μόνο στην πλειοψηφία του ΒΣΚ.

Άλλωστε, τον Οκτώβριο θα διεξαχθούν οι πρώτες ελεύθερες δημοτικές εκλογές και η θητεία της Βουλής λήγει με την ψήφιση του νέου Συντάγματος, αφού η παρούσα Βουλή είναι Αναθεωρητική. Η αντιπολίτευση λοιπόν διαμορφώνει το κατάλληλο για την ίδια πολιτικό πλαίσιο, υποθάλπει τη διάσπαση του ΒΣΚ η οποία και δεν αποκλείεται και περιμένει στη «γωνία» να κερδίσει το δεύτερο γύρο.

Ο «ιστορικός συμβιβασμός», όπως αφήνει να διαφανεί με τις δηλώσεις του ο Α. Λουκάνωφ, εμπεριέχει και το στοιχείο της «κυβέρνησης συνεργασίας», ενώ ο Α. Λίλωφ θεωρεί ότι το «μπαλάκι βρίσκεται στο γήπεδο της αντιπολίτευσης». Δυτικοί σχολιαστές

Ο βασιλιάς που πέθανε



Με το βιβλίο του «Ο βασιλιάς που πέθανε» ο Μήτσος

Αλεξανδρόπουλος επιχειρεί μια δική του περιήγηση στο χρονικό του σταλινισμού. Είναι ένα βιβλίο που το διακρίνει η προσωπική άποψη και το προσωπικό ύφος του συγγραφέα. Η περιγραφή, τα ιστορικά περιστατικά και τα πρόσωπα πλαισιώνονται με τη στοχαστική παρατήρηση, το ιδεολογικό και ψυχολογικό σχόλιο σε μια προσπάθεια να μετατοπιστεί η προσοχή του αναγνώστη από το τι και το πώς έγιναν τα πράγματα, στο γιατί στις ίδιες τις πηγές της τραγωδίας. Πέρα από τον Στάλιν και τις ιδιομορφίες της ρωσικής ιστορίας υπάρχουν οι βαθύτεροι λόγοι της περιπέτειας που συγκλονίζει ακόμα τον κόσμο και μια από τις χτυπητές εκδηλώσεις της ήταν το φαινόμενο του σταλινισμού. Ο συγγραφέας καταθέτει τις εμπειρίες του και τις σκέψεις του ξεχωρίζοντας μέσα σε όλη τη συρροή των αιτιών και των αποτελεσμάτων την προσωπική σχέση του καθενός και μαζί με αυτό τον ξεχωριστό ρόλο που έχει παίζει η ίδια η ιδεολογία («η ιδεολογική σχιζοφρένεια μιας ολοκληρης εποχής»).

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

«Πολύτυπο»
τηλ: 72.49.300

που εμποδίζουν τους δημοσιογράφους να ασκήσουν το λειτουργήμα τους υποπίπτουν σε ποινικό αδίκημα, ενώ το ίδιο ισχύει και για κείνους που πιθανόν θελήσουν ν' αναγκάσουν τον δημοσιογράφο στη δημοσίευση ψευδών ειδήσεων. Επίσης, ο δημοσιογράφος έχει το δικαίωμα να αρνηθεί να γράψει κάποιο κείμενο που δεν αντιπροσωπεύει τις πεποιθήσεις του, κι ακόμα ν' αποσύρει την υπογραφή του από κάποιο κείμενο αν νομίζει ότι αυτό, μετά το «ρετουσάρισμα» του συντάκτη ύλης, έχασε το νόημά του.

Η νέα διαδικασία για την έκδοση εφημερίδας ή περιοδικού είναι απλή. Στη σχετική αίτηση χρειάζεται να αναφέρεται ο εκδότης, η ονομασία του εντύπου, ο τόπος έκδοσης, η περιοδικότητά του και οι πηγές χρηματοδότησης. Σύμφωνα με το νόμο δεν επιτρέπεται η έκδοση εντύπων που στο πρόγραμμά τους έχουν σα στόχο την κατάλυση του υπάρχοντος συστήματος δια της βίας, των εντύπων που προπαγανδίζουν τον πόλεμο και τη βία και υποδαυλίζουν τα εθνικιστικά και θρησκευτικά πάθη.

Κάποιος, έξω απ' τα πράγματα, θα 'λεγε ότι η ελευθερία του Τύπου βρίσκει ίσως μια μοναδική ευκαιρία να εκφραστεί ελεύθερα μέσω του νέου νόμου περί Τύπου στην ΕΣΣΔ. Είναι όμως έτσι τα πράγματα;

Σε πρόσφατο πρωτοσέλιδο της η εφημερίδα Ισβέστια έγραφε:

«Δεν φτάνει το ότι τυπικά επιτρέπεται σε κάθε Σοβιετικό πολίτη να εκδόσει τη δική του εφημερίδα. Η σημερινή γκλάσνοστ κάθε άλλο παρά είναι εξασφαλισμένη οικονομικά, γι' αυτό τα ωραία λόγια στο νέο νόμο περί Τύπου κινδυνεύουν να μείνουν μόνο λόγια αφού σε λίγο λόγω της έλλειψης χαρτιού δεν θα ξέρουμε πού να τα τυπώσουμε.

Η υλική βάση της γκλάσνοστ είναι σαφώς ανάξια της τεράστιας χώρας μας αφού στην παραγωγή τυπογραφικού χαρτιού βρισκόμαστε μόλις στην 13 θέση. Επίσης, σε κάθε Αμερικανό πολίτη αντιστοιχούν 290 κιλά τυπογραφικού χαρτιού και σε κάθε Σοβιετικό πολίτη μόλις 34. Το ίδιο μπορούμε να πούμε και για τις τυπογραφικές εγκαταστάσεις.

ΝΟΒΟΣΤΙ: ΤΟ ΑΠΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΙΑΝ

Με Διάταγμα του Προέδρου της ΕΣΣΔ το Πρακτορείο Τύπου «ΝΟΒΟΣΤΙ» (ΑΠΝ) μετατρέπεται σε ειδησεογραφικό Πρακτορείο «ΝΟΒΟΣΤΙ» (ΙΑΝ).

Το ΑΠΝ δημιουργήθηκε σαν Πρακτορείο προπαγανδιστικής υφής, για το οποίο η πληροφόρηση δεν ήταν το κύριο έργο. Θεωρούνταν, ότι για τα γεγονότα της ημέρας έπρεπε να πληροφορούν το ΤΑΣΣ και οι καθημερινές εφημερίδες. Μπορεί την εποχή της «ιδεολογικής αντιπαράθεσης» αυτό να είχε κάποιο λόγο. Σήμερα, όμως, θεωρείται ότι η πολιτική της ΕΣΣΔ σε ολόκληρο τον κόσμο κρίνεται από τα πραγματικά έργα και όχι από τις διακηρύξεις. Έτσι, κύριο καθήκον του Πρακτορείου πλέον είναι η έγκαιρη πληροφόρηση για την πολιτική της περεστρόικα, τα συγκεκριμένα αποτελέσματά της, τις δυσκολίες της.

Η πληροφόρηση του Πρακτορείου είναι πιο οικουμενική και πολύσχιδη και,

Ο νέος νόμος λοιπόν μπαίνει σε ισχύ σε μια περίοδο μεγάλης έλλειψης χαρτιού και τυπογραφικών υπηρεσιών. Πριν λίγες μέρες μάλιστα το Υπουργείο Επικοινωνιών ανακοίνωσε ότι θα αυξηθούν οι μισθοί των εργαζομένων στα ταχυδρομεία. Αν αναλογιστεί κανείς ότι το 90% των σοβιετικών εντύπων διανέμονται μέσω του ταχυδρομείου τότε οι πιο συντηρητικοί υπολογισμοί «βγάζουν» ότι η τιμή των εφημερίδων και των περιοδικών θα αυξηθεί κατά 2-3 φορές. Είναι σχεδόν σίγουρο ότι μια τέτοια αύξηση —στην οποία να σημειώσουμε ότι αντιδρούν οι εκδότες όλων των εντύπων— θα 'χει επιπτώσεις κύρια στα λογοτεχνικά περιοδικά σαν το «Νόβι Μιρ», «Ντρούζμπα, Ναροντόφ», «Νέβα», «Ζνάμια» που έτσι κι αλλιώς θεωρούνται και μέχρι τώρα ακριβά. Το θέμα όμως είναι ότι ακριβώς τα παραπάνω περιοδικά θεωρούνταν οι πρωτομάχοι της γκλάσνοστ, αφού τα τελευταία χρόνια δημοσίευαν σε συνέχειες μια σειρά έργα λογοτεχνών που ήταν απαγορευμένα στο πρόσφατο παρελθόν.

Η ελευθερία του Τύπου στις συνθήκες της χώρας μας —έγραφε η «καπιταλίζουσα» σοβιετική εφημερίδα Μεγαροίς Εξπρεσ— εξαρτάται όχι τόσο απ' την ύπαρξη ή όχι του νόμου περί Τύπου αλλά από άλλους παράγοντες. Και πριν απ' όλα απ' την έλλειψη χαρτιού και τυπογραφείων. Τα περισσότερα τυπογραφεία και εκδοτικά σήμερα ανήκουν στο κόμμα, ενώ στην επαρχία αυτό συμβαίνει σε ποσοστό 100 τοις εκατό.

Δύσκολα θα μπορούσε να διαφωνήσει κανείς με την παραπάνω διαπίστωση. Δεν ξέρουμε βέβαια αν αυτό θα συμβεί σύντομα, όμως, αν ο νέος νόμος περί Τύπου εξασφαλίσει στους πιθανούς μελλοντικούς εκδότες την αγορά χαρτιού και τις συνθήκες εκτύπωσης των εφημερίδων και περιοδικών, θα μπορούσαμε χωρίς φόβο να μιλήσουμε και για μια πρωτιά, έστω στον τομέα της τέταρτης εξουσίας, της σημερινής πνιγμένης στα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα Σοβιετικής Ένωσης.

Πέτρος Βαλτινός
Μόσχα, 7/8/90

επί πλέον, στην παραδοσιακή εκδοτική δραστηριότητα (την έκδοση εφημερίδων και περιοδικών σε πολλές γλώσσες του κόσμου) προστίθεται και η μετάδοση πληροφοριών με βίντεο, - ραδιόφωνο, - τηλεοπτικά κανάλια, με συστήματα παγκόσμιας σύνδεσης με κομπιούτερ για τον συγκεκριμένο «πελάτη».

Ο προϋπολογισμός που εγκρίθηκε από το Ανώτατο Σοβιέτ της ΕΣΣΔ, είναι περίπου 100 εκατομμύρια ρούβλια το χρόνο. Η πληροφόρηση σε όλο τον κόσμο είναι ένα αρκετά ακριβό εμπόρευμα. Ορισμένες συντακτικές επιτροπές, π.χ., των χωρών της Δυτικής Ευρώπης, ήδη κερδίζουν μόνες τους χρήματα, μαζί και συνάλλαγμα. Όχι άσχημα πληρώνεται και η βοήθεια στη δουλειά των ξένων δημοσιογράφων, που επισκέπτονται ή είναι διαπιστευμένοι στην ΕΣΣΔ (και τέτοιοι μέσα σε ένα χρόνο ήταν πάνω από τέσσερις χιλιάδες).

Θή ή λέξη

ελληνική και ξένη λογοτεχνία

ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ: Περιμένοντας τούς βαρβάρους (σενάριο)

ΜΑΡΙΟΣ ΠΛΩΡΙΤΗΣ: Όδυνηρός ύμναιος

ΝΙΚΟΣ ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΣ: Τά μαγικά υλικά της τέχνης

ΘΑΝΑΣΗΣ ΒΑΛΤΙΝΟΣ: Σχέσεις λογοτεχνίας και κινηματογράφου

ΝΙΚΟΣ ΚΟΛΟΒΟΣ: Λογοτεχνική γλώσσα και κινηματογραφικό λεκτικό

ΠΙΕΡ ΠΑΟΛΟ ΠΑΖΟΛΙΝΙ

ΟΥΪΛΙΑΜ ΦΩΚΝΕΡ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΑΝΙΚΑΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΟΛΔΑΤΟΣ

ΜΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ

ΦΡΑΝΣΟΥΑ ΖΟΣΤ

ΣΤΕΛΛΑ ΒΑΤΟΥΓΙΟΥ

ΒΙΚΤΟΡ ΣΚΛΟΦΣΚΙ

ΜΠΑΡΤ. ΑΜΕΝΓΚΟΥΑΛ



ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΗΣ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΚΑΡΑΠΑΝΟΥ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΡΑΦΑΗΛΙΔΗΣ

ΛΟΥΪΣ ΜΠΟΥΝΙΟΥΕΛ

ΘΑΝΑΣΗΣ ΡΕΝΤΖΗΣ

ΛΑΚΗΣ ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

ΚΑΡΛ ΝΤΡΑΓΙΕΡ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΜΑΡΑΓΔΗΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΤΩΝΙΑ ΜΑΡΚΕΤΑΚΗ: 'Η «έλευθερία» της λογοτεχνίας και ο «φασισμός» του θεάματος

ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ: Κάθε τέχνη έχει τη γλώσσα της

ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ: Άρχαϊα και σύγχρονα κείμενα στον κινηματογράφο

(Μιά συνομιλία με τόν Άντώνη Φωστιέρη και τόν Θανάση Νιάρχο)

Φ.Δ. ΔΡΑΚΟΝΤΑΕΙΔΗΣ: Δεξιά ο κινηματογράφος, αριστερά η λογοτεχνία

ή κλεψύδρα

Σχέδια και γλυπτική του Γιαννούλη Χαλεπά

Ιούλιος-
αύγουστος '90

96

είδικό τεύχος:
δρχ. 700

σημαί
νουμε

Η σάλτσα (ή σαλάτα;) του Πολιτισμού

Περί Ολυμπιάδος πολύς ο λόγος στις μέρες μας. Η ανάληψή της από τη χώρα μας το μαγικό έτος 1996 είναι η νέα «Μεγάλη Ιδέα» που μας συνεπαίρνει και μας δονεί ως Έθνος, ως κόμματα, ως Συνδικάτα, ως COCA-COLA, ως Δήμος Αθηναίων κτλ. Το υπερεκχειλίζον εθνικό ρίγος, αφού διέτρεξε κατά μήκος τα ηλεκτροφόρα σύρματα των τρόλλεϋ, μεταβιβάσθηκε και στις ραχοκοκκαλιές των υπεύθυνων του ΗΛΠΑΠ, που σε κάποια στιγμή εθνικής έξαρσης έβαψαν ένα τρόλλεϋ μπλε, έγραψαν επάνω στο όχημα «Αθήνα 96» και το βάλαν να κόβει βόλτες στους αθηναϊκούς δρόμους...

Επιμένοντας στη διατήρηση της σοβαρότητάς μας μέσα σ' αυτή την πανεθνική ζάλη, δεν μπορούμε να μη σταθούμε στην πρόταση για τη θεσμοθέτηση μιας πνευματικής Ολυμπιάδας που ακούσθηκε πρόσφατα από την πολιτική ηγεσία του ΥΠΠΟ, αφού και η κακόμοιρη πολιτιστική μας ζωή διέρχεται τελικά κι αυτή μέσα από τους πέντε κύκλους του ολυμπιακού σήματος.

Επιμένοντας όμως και στο σεβασμό της αλήθειας δεν μπορούμε να αποκρύψουμε ότι όλα τα περί Πνευματικής Ολυμπιάδας που ακούσθηκαν από τον κ. Τζαννετάκη δεν ήταν παρά μια ολοκληρωμένη πολιτιστική πρόταση που κατέθεσε στα μέσα Ιουνίου ο Μίκης Θεοδωράκης στον πρωθυπουργό και η οποία ταυτόχρονα κοινοποιήθηκε και στο υπουργείο Πολιτισμού. Σ' αυτή λοιπόν την πρόταση ο Μίκης προβλέπει μια σειρά μέτρων που, κατά τη γνώμη του, θα αναβαθμίσουν το θεσμό των Ολυμπιάδας αλλά και θα προσδώσουν σ' αυτήν τον πνευματικό της χαρακτήρα που έχει εκκλείψει προ πολλού...

Στην ίδια πρότασή του, ο «υπουργός άνευ αντικειμένου», επισυνάπτει και ένα ενημερωτικό σημείωμα που αναμφίβολα ενδιαφέρει όλους όσους ενδιαφέρονται για τα πολιτιστικά μας πράγματα.

Στο σημείωμά του αυτό, ο Θεοδωράκης προτείνει τη συγκρότηση μιας Επιτροπής από 10-15 προσωπικότητες της πνευματικής ζωής, από όλους τους χώρους της καλλιτεχνικής δημιουργίας, με καθαρά συμβουλευτικό χαρακτήρα, και με σκοπό τη χάραξη μιας εθνικής πολιτιστικής πολιτικής. Στη διάθεση αυτής της Επιτροπής θα τεθούν σφαιρικά όλα τα πλεονεκτήματα και ελλείψεις της πολιτιστικής μας δραστηριότητας για να χαραχθούν οι άξονες μιας πολιτιστικής πολιτικής.

Στο ίδιο σημείωμα ο Μίκης προτείνει επίσης την «άμεση πολιτιστική εξορμήση της Ελλάδας στον κόσμο». Η εξορμήση αυτή, που θα συντονίζεται από το υπουργείο άνευ Χαρτοφυλακίου, το όνομα δηλαδή «άνευ αντικειμέ-

νου»— με τη συνεργασία των υπουργείων Εξωτερικών, Πολιτισμού, Προεδρίας, Μεταφορών, του ΕΟΤ κ.ά. θα αποσκοπεί στην ανάδειξη στο εξωτερικό του αρχαίου ελληνικού δράματος, της ελληνικής μουσικής, του ελληνικού κινηματογράφου των εκδόσεων κ.ά. Σαν πρώτο βήμα μάλιστα ο Μίκης προτείνει τη διοργάνωση «Εβδομάδων Ελληνικής Τέχνης» σε διάφορες πόλεις του εξωτερικού με παραστάσεις αρχαίου δράματος, προβολή κινηματογραφικών ταινιών, συναυλίες από τις κρατικές ορχήστρες, μουσικές παραστάσεις από λαϊκά - παραδοσιακά σύνολα, εικαστικές εκθέσεις και εκθέσεις βιβλίου. Ήδη έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον να φιλοξενηθούν τέτοιες «Εβδομάδες» για τις αρχές του 1991 η Μαδρίτη και η Ζυρίχη.

Πλήρης ιδεών και σχεδίων για την «πολιτιστική μας άνοιξη», ο «άνευ αντικειμένου». Μόνο που οι προθέσεις και τα σχέδια δεν αρκούν αφού πάνω απ' όλα προέχει και η περιώ- νυμος πολιτική βούληση. Και κάτι τέτοιο —προς το παρόν τουλάχιστον— δεν φαίνεται να υπάρχει αν κρίνει κανείς από τη στάση του κ. Τζαννετάκη. Ο ΥΠΠΟ πρόσφατα παρουσίασε τις προτάσεις του συναδέλφου του Υπουργού ως δικές του προτάσεις.

Εκτός και αν η κυβέρνηση της «Νέας Δημοκρατίας» αποφάσισε ότι η υπόθεση του Πολιτισμού είναι ο απαραίτητος μαϊντανός που χρειάζεται σε κάθε σάλτσα. Εξάλλου, πάνω απ' όλα προέχει το ψητό των Ολυμπιακών Αγώνων του 1996...

Για τον ποιητή Καρούζο

Στην Ελλάδα των Νόμπελ και Λένιν Λογοτεχνίας, οι ποιητές, όταν ασθενούν, νοσηλεύονται με χαρτιά απορίας. Όπως ο ποιητής Νίκος Καρούζος που μέχρι πρόσφατα νοσηλευόταν στον Ερυθρό Σταυρό. Και αν δεν υπήρχε ο δημοσιογράφος Δημήτρης Γκιώνης να καταγγείλει το γεγονός δεν θα «ίδρωνε το αυτί» κανενός αρμοδίου. Βλέπεις ο ποιητής, παρηγορώντας απαρηγόρητα τον κόσμο δεν βρήκε το χρόνο να καλλιεργήσει φιλίες και διασυνδέσεις με υψηλά ιστάμενους. Προτίμησε να τον σπαταλήσει παράγοντας έργο...

Η ιστορία της συνταξιοδότησης του Ν. Καρούζου ξεκινά από το 1986, όταν στις 21 Μαρτίου, ο ποιητής υπέβαλλε σχετική αίτηση. Η αρμόδια επιτροπή που εξέτασε την αίτησή του στις 25 Σεπτεμβρίου 1986 αφού μελέτησε το έργο του αποφάσισε να δοθεί στον ποιητή η κατώτερη δυνατή σύνταξη «λόγω των σημαντικών υπηρεσιών του στη λογοτεχνία». Για την ιστορία, τα μέλη της επιτροπής που έκριναν τη λογοτεχνική προσφορά του Καρούζου ήταν οι: Γ. Σαββίδης, Μ. Ραϊζης, Ν. Βρεττάκος, Π. Παναγιωτούνης και Γ. Θηβαίος, ο τελευταίος χωρίς δικαίωμα ψήφου. Όλοι αυτοί λοιπόν έκριναν ότι οι υπηρεσίες του Καρούζου προς την ελληνική λογοτεχνία ήταν «σημαντικές» και όχι «εξαιρετικές».

Και μη νομίζετε ότι η όλη υπο-

θεση ήταν θέμα επιθέτου. Αν οι υπηρεσίες ενός δημιουργού κριθούν «σημαντικές» και όχι «εξαιρετικές» σημαίνει ότι η προσφορά του είναι δεύτερης κατηγορίας. Υπήρχε ποτέ πιθανότητα ένας δημιουργός να αποδεχθεί έναν τέτοιο χαρακτηρισμό; Όταν μάλιστα αυτός ο δημιουργός τυγχάνει να ανήκει στην κατηγορία των ποιητών;

Όλα όσα ακολούθησαν είναι άνευ σημασίας. Και η προσπάθεια της κ. Μερκούρη να αναπέμψει το θέμα στην επιτροπή —πράγμα νομικά αδύνατο— και το δωρεάν αεροπορικό εισιτήριο που πρόσφερε ο κ. Κούβελας στον ποιητή πέρυσι για να μεταβεί στο Λονδίνο αλλά και το ενδιαφέρον της κ. Ψαρούδα-Μπενάκη που με νομική «αφέλεια» ζητά από τον ποιητή να υποβάλλει καινούργια αίτηση προκειμένου να κριθεί ξανά από την Επιτροπή... Λες και ο ποιητής είναι δημόσιος υπάλληλος που θα ζητούσε από την Υπηρεσία του υπουργείου Πολιτισμού να επανακριθεί η περίπτωση του ή να επανεκτιμηθούν τα προσόντα του...

Επιτέλους μια νομοθετική ρύθμιση δεν μπορεί να υπάρξει για να δοθεί ένα τέλος σ' αυτή την υπόθεση που εξευτελίζει την Πολιτεία; Παρεκτός και στις «νέες ιδέες» περιλαμβάνεται ο εξοβελισμός και η θανάτωση των ποιητών...

Μ. Β.



Ο έρωτας της «Μήδειας» από το ΚΘΒΕ

Γιατί η βορειοελλαδίτικη «Μήδεια» είναι το θεατρικό γεγονός του καλοκαιριού; Αν παρακάμψουμε τις αιτιάσεις που επιβάλλει μια θεατρική κριτική στο έργο και δώσουμε το ειδικό βάρος των στοιχείων που ορίζουν μια επιτυχία, τότε σίγουρα θα οδηγηθούμε στα μονοπάτια της συλλογής και τη βαθιάς επιθυμίας, που ακολούθησαν οι καλλιτέχνες της Θεσσαλονίκης στην μαγική Επίδαυρο.

Για το λόγο αυτό, καλό είναι να αιτιάσουμε τα κυρίαρχα στοιχεία αυτής της θεατρικής πράξης και να επιχειρήσουμε μια σύντομη, όσο το δυνατό πιο περιεκτική τους ανάδειξη.

Η Μετάφραση

Ανήκει στο Γιώργο Χειμωνά. Που μέσα από μια φράση χρωμένη στον ίδιο εμπεριέχει το κύρος και το βάρος του έργου του. «Δυο φορές βάρβαρη η Μήδεια —από καταγωγή κι από έρωτα».

Ο κ. Χειμωνάς κατέδειξε τον λόγο του Ευριπίδη χωρίς συλλογικά ή συνολικά προσχήματα. Αντίθετα, ξανάγραψε το έργο, τηρώντας τις ευλαβείς αποστάσεις, που επιβάλλει το εγχείρημα, αλλά και φέρνοντας στο θεατή μια σειρά φράσεων και λέξεων, που ολοκληρώνουν ένα πυκνό, πολυσήμαντο έργο. Πάνω που θεωρούσαμε πως η μετάφραση, του κ. Βολανάκη, ήταν οριακή, έρχεται ο κ. Χειμωνάς να προσθέσει την δική του αυτόνομη άποψη, που θέλει τον λόγο προκλητικό και ερεθιστικό στο έρκος των οδόντων των ηρώων του ποιητή.

Η σκηνοθετική άποψη

Ο κ. Βουτσινάς ωριμάζει χρόνο με το χρόνο και ήδη από τις «Τρωάδες» είχε ξεκαθαρίσει την άποψή του. Την προοπτική μιας παράστασης την χαράσσει και την επιβάλλει τελικά το ίδιο το έργο, πί-

σω δε από αυτό ο σκηνοθέτης. Σαν συμπλήρωμα εκείνης της θαυμάσιας δουλειάς του και μιας άλλης ακόμη πιο ουσιαστικής (Δον Ζουαν του Μολλιέρου) ο κ. Βουτσινάς έρχεται να προβάλλει αυτό το χορικό που σημαίνεται σαν απόφθευγμα μέσα στο θεατρικό πρόγραμμα.

Δεν υπάρχει οργή πιο φοβερή και αθεράπευτη, από αυτήν που γεννιέται ανάμεσα σε ανθρώπους που είχαν αγαπηθεί.

Έργο ερωτικό λοιπόν η Μήδεια; Το θεατρικό της παρελθόν αφαιρούσε από το έργο τον έρωτα και επιχειρούσε να επιβάλλει ώριμες κυρίες μακρόθεν των διεργασιών του άμοιρου του λίμπιντο. Μια άποψη ισχύει και αντλεί το κύρος της μέσα από τη σοβαρότητα αυτού που την εισφέρει στην ορχήστρα.

Ο κ. Βουτσινάς ανέπτυξε την παράστασή του με γνώμονα την λιτότητα (ένα είδος αυτολογοκρισίας σε πρώιμους επικριτές;) και με άξονα τον βαθύ, έσχατο έρωτα της Μήδειας προς τον Ιάσωνα. Το αποτέλεσμα είναι να μεταβάλλονται οι γενοκτόνοι διάλογοι σε ερωτικό παραλήρημα που ωστόσο, διατηρεί την εξαιρετική χημική του δράση και επιβεβαιώνει όσα παραπάνω αναφέρουμε. Η παράσταση είχε κύρος, ατμόσφαιρα παραληρηματική, έφερνε τον λόγο στο θεατή, που τον εισέπραττε στο ακέραιο και ανταποδοτικά, από ευγνωμοσύνη, τον επέστρεφε με την βαθιά σιωπή. Η παράσταση ανοίγει ένα δρόμο, κι ίσως αυτό να πονάει τους αρνητές της. Δείχνει πως καμία σκέψη δεν είναι ανεπίδεκτη επαλήθευσης και αρνησίκυρη νεωτερισμών. Πέραν βέβαια του ότι ο σκηνοθέτης έχει καταφέρει να στήσει κάποιες εξαιρετικές σκηνές, που χαράσσονται στη μνήμη του θεατή.

Η όψις

Η «Μήδεια» επιβεβαίωσε την άποψή της μέσα από το σκηνικό του κ. Βέττα. Μέσα από τα κουφάρια του πλοίου και τον ξεραμένο κορμό του δένδρου, πρόβαλλαν οι γυναίκες του χορού, που έδιναν να αντλούν ύπαρξη και τρόπο λειτουργίας μέσα από τις ενέργειες της κυράς τους. Ο σκηνογράφος έστησε ένα λειτουργικότατο και εξαιρετικής οπτικής μονόπλανο, όπου ο σκηνοθέτης εκμεταλεύθηκε και την παραμικρή του γωνία.

Οι ηθοποιοί

Η παράσταση έγινε μοναδική εμπειρία και από την πα-

ρουσία της κ. Λυδίας Φωτοπούλου. Η μικρόσωμη ηθοποιός πέταξε στον αέρα το ερμηνευτικό της ανάστημα και άφησε άφωνους τους θεατές. Στο μέλλον, η ερμηνεία της θα αποτελεί αρχέτυπο. Μοντέλο. Με μια κίνηση, που της προσέδιδε ύφος και αιλουροειδή χαρακτηριστικά, άπλωσε μπροστά στα μάτια μας, την μεγαλύτερη συναισθηματική γκάμα που θα της πρότεινε ο ποιητής και μεταβλήθη διαδοχικά σε λεία, μάνα, ερωμένη, πρόσωπο τραγικό και γελοίο, με μια φράση «ένα βαθύτατα απελπισμένο ερωτικό πρόσωπο». Η Φωτοπούλου θα ορίσει στο άμεσο μέλλον την νέα γενιά των πρωταγωνιστριών, που από το έμπλουτο και ανήλεο τάλαντό τους θα οδηγηθούν στην υποκριτική κορύφωση παίζοντας τους μεγάλους ρόλους στην φυσική τους ηλικία.

Από την παράσταση κρατάμε τον μόχθο του κ. Σεργιάνοπουλου, το κύρος του κ. Μασκά, την μακρόχρονη καλλιέργεια της κ. Εμμανουήλ, αλλά διαφωνούμε σφόδρα και με την αποχρωματισμένη εκφορά λόγου του κ. Αθερίδη και με την διεκπεραιωτική ύπαρξη του κ. Στυλιανού και με την ολέθρια άρθρωση της κ. Υψηλάντη.

Σημειώνουμε επίσης τη μουσική παρέμβαση του κ. Κραουνάκη, σε εξαιρετικό ποιόν χρωμάτων και ήχων, με το συμπέρασμα πως η φετινή «Μήδεια» του ΚΘΒΕ ήταν η επείρα που όφειλε το ταλαντισμένο θέατρο στους πιεστούς του.

Αντώνης Κούφαλης

(Επίδαυρος, 27.7.90).



ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΘΗΝΩΝ

Το μονοπώλιο του συμφωνικού ήχου

Στον τομέα των μουσικών εκδηλώσεων του Φεστιβάλ Αθηνών όπως κάθε χρόνο, την πρωτοκαθεδρία έχει η συμ-

φωνική μουσική. Έτσι μέσα σε τρεις εβδομάδες στον χώρο του Ηρώδειου εμφανίστηκαν δυο συμφωνικές ορχήστρες σε πεντε συνολικά παραστάσεις. Η Φιλαρμονική Ορχήστρα του Λένινγκραντ με ρεπερτόριο αμιγώς «εθνικής» μουσικής και η Κρατική Ορχήστρα Αθηνών με τρεις παραστάσεις αφιερωμένες στη μνήμη του Δημήτρη Μητρόπουλου και πρόγραμμα λίγο απ' όλα.

Ίσως είναι άδικο να προσπαθήσουμε να συγκρίνουμε τις δυο αυτές ορχήστρες. Αυτή του Λένινγκραντ, ένα από τα κορυφαία και πλέον στιβαρά συμφωνικά συγκροτήματα του αιώνα μας, και την δικιά μας ΚΟΑ την ταλαιπωρημένη από τα οικονομικά προβλήματα και την δυσκαμψία των υπευθύνων.

Και οι δυο πάντως προσέλαυσαν ένα πολυπληθές κοινό. Η πρώτη λόγω του κύρους της, και η δεύτερη εξαιτίας των διασημών σολίστ που συνεπράξαν μαζί της.

Αλλά πιο συγκεκριμένα. Οι δυο εμφανίσεις της Φιλαρμονικής του Λένινγκραντ μας άφησαν έκθαμβους, με τις αψεγάδιαστες ερμηνείες και το καθαρό χρώμα του ήχου. Τα ζητούμενα του νέου μαέστρου της ορχήστρας, του Γιουρι Τερμκάνωφ «η χαρά της μουσικής» ύστερα από την πενήνταχρονη περίοδο καθώδησης της ορχήστρας από τον Ευγένιο Μραβίνσκι και η απολυτή σύμπνοια μουσικών και μαέστρου έγιναν αμέσως κατανοητά.

Η ορχήστρα με την «ιδιόμορφη διάταξη των οργάνων» παρουσίασε έργα γνωστά μερικά εκ των οποίων έχουν καταντήσει «παραδοχή» στο Φεστιβάλ Αθηνών (Τσαϊκόφσκι: 5η συμφωνία, Μουσόργκι: Εικόνες από μια έκθεση και ακορία την β' πράξη από τον «Καρμποθραύστη» του Τσαϊκόφσκι και την «Συμφωνία αρ. 5» του Προκοφιεφ). Με τη διαφορά όμως ότι οι εκτελέσεις αυτών των έργων, δεν ήταν μια ακόμα ερμηνεία στις τόσες που συνεχώς ακούμε.

Η παρουσία στο πόντιουμ του Γ. Τερμκάνωφ —του μεγάλου απόντος στην περσινή παρουσία στον ίδιο χώρο της «ορχήστρας της όπερας Κίροφ»— από τη μια οδήγησε σε μια πολύπτυχη εκφορά των έργων και από την άλλη ανέδειξε μια άλλη πτυχή του ρόλου του μαέστρου.

Χωρίς άσκοπους φανφαρονισμούς επιβεβαιώθηκε «ταχυδακτυλουργικά» με το αίσθημα των μουσικών της ορχήστρας του,

πάνω στους ήχους της παρτιτούρας χωρίς να την προδίνει αλλά και χωρίς να αναλώνεται σε μια στείρα εκφορά της.

Αυτονόητη είναι λοιπόν η εντύπωση που προκάλεσε σε συνδυασμό με την απόλυτη ηχητική ισορροπία της ορχήστρας. Ισορροπία που είτε στα γεμάτα «ένταση» σημεία, είτε στο «έσχατο του ακροασιμου» παρουσίαζε το οποιοδήποτε ηχόχρωμα δεμένο με τον όγκο και την δυναμική των υπόλοιπων.

Όσον αφορά όμως τις τρεις εμφανίσεις της ΚΟΑ εδώ οι εντυπώσεις που μας άφησε δεν ήταν οι καλύτερες δυνατότες. Αν και αφιερωμένες στη μνήμη του Δημήτρη Μητρόπουλου, με ρεπερτόριο άκρως ενδιαφέρον και από την εκάστοτε διεύθυνση αξιόλογου μαέστρου (Μ. Καρύδης, Δ. Χωραφάς, Αλ. Συμεωνίδης) η προσοχή του κοινού ήταν επικεντρωμένη στους δύο διασημούς σολίστ που συνέπραξαν μαζί της, τον Λεωνίδα Καβάκο και τον Δημήτρη Σγούρο.

Είναι αλήθεια ότι η ΚΟΑ πραγματοποίησε αξιοπρεπείς εμφανίσεις, όχι όμως απαλλαγμένες από λάθη και ατέλειες. Ήταν ουσιαστικά εμφανίσεις που αναδεικνύαν το πρόσωπο της ΚΟΑ. Ταλαντούχοι μουσικοί σ' ένα δεμένο οργανικό σύνολο που αποδίδουν ανάλογα με τα περιθώρια προετοιμασίας. Για παράδειγμα. Υπό την διεύθυνση του Δ. Χωραφά πλάι στην άρτια ερμηνεία του Λ. Καβάκου στην «Σκωτική φαντασία για βιολί και ορχήστρα» του Μ. Bruch η προσεγγισμένη και καθαρή συνοδεία της ορχήστρας άφησε καλές εντυπώσεις. Στο β' μέρος της ίδιας συναυλίας σ' ένα από τα πλέον μεγαλόπρεπα έργα την «Φανταστική συμφωνία» του Μπερλιόζ διαφαινόταν εύκολα η προετοιμασία και ασάθεια ισορροπίας του ήχου. Γενικά στις συναυλίες διαφαινόταν η πολύ καλή προετοιμασία του «έργου» που θα ερμηνευόταν από σολίστ έναντι των άλλων («Τραγούδια του οδοιπόρου» του Μάλλερ με την Δ. Ευαγγελάτου).

Αν και στην τρίτη και τελευταία συναυλία με τον Δ. Σγούρο στο «Κοντσέρτο αρ. 5 για πιάνο» του Λ. Μπετόβεν παρά το τρανό όνομα του σολίστ το κοντσέρτο δεν έτυχε της αναμενόμενης ερμηνείας.

Σίγουρα σε φεστιβαλικές εκδηλώσεις, την αίγλη παρουσιάζουν οι μεγάλες συμφωνικές στιγμές. Αυτός βέβαια δεν είναι λόγος να απουσιάζουν τομείς της μουσικής

άλλοι, αξιόλογοι (μουσική δωμάτιου, τριό) που μόνιμα φαίνονται εξοστρακισμένα από το Φεστιβάλ Αθηνών. Η παρουσία δύο «ρεσιτάλ πιάνου» μέσα στον Αύγουστο μόνο καλοπροαίρετα θα μπορούσαμε να το χαρακτηρίσουμε άλλοθι για την αδιαφορία αυτή.

Τα τελευταία κυρίως χρόνια το Φεστιβάλ Αθηνών δείχνει να έχει δρομολογήσει ένα πρόγραμμα «συντήρησης» του θεσμού του. Ευκαιριακά το διασπά με κάποιες «λαμπρές» στιγμές ως αντιστάθμισμα στην έλλειψη ουσιαστικής πρότασης για την πολιτιστική κίνηση της πρωτεύουσας.

Ν. Μητρόπουλος

Όνειρα θερινής νυκτός

Ο ουρανός πάνω από την πόλη θυμίζει... τηλεόραση συντονισμένη σε κανάλι χωρίς εκπομπή. Το κύμα του εδωδιμου καύσωνα συναντά κατά εφιαλτική σύμπτωση τις εκτονωτικές (και εκκωφαντικές) διαχύσεις των πιστών του Μουντιάλ. Κάπου ψηλά, η νύχτα διαδέχεται τη μέρα σχεδόν ανεπαίσθητα. Έχουμε συνηθίσει πια να αφομοιώνουμε το χρόνο της πόλης, σαν άχρωμο και άγευστο κενό. Ένα πιεστικό κενό που αναλαμβάνει... να οδηγήσει τα βήματά μας στο Ηρώδειο, ενορχηστρώνοντάς τα με ιαχές, επιφωνήματα, κραυγές απεγνωσμένης έκτασης και (εναλλάξ) απελπισμένης οργής...

Ο άσπονδος Ιούνιος του φετινού καλοκαιριού δεν φαίνεται να ευνοεί και τόσο, τις γόνιμες διανοητικές απολαύσεις και τον αβίαστο, ζωογόνο, αισθαντισμό. Τίποτε βέβαια από αυτά δεν έλλειψε από τη συναυλία της Συμφωνικής Ορχήστρας της ΕΡΑ, στο Ηρώδειο (30 Ιουνίου). Έλλειψε όμως ο αναγκαίος «μαζικός» αποδέκτης. Απουσίασε το αντάξιο μιας τέτοιας, διόλου καθημερινής όπως και διόλου εφήμερης εμπειρίας, κοινό...

Να λοιπόν, που ακόμη και εδώ παρεμβαίνει ο «άχρωμος χρόνος», εγκατεστημένος θρασύτατα στις (πολλές) άδειες θέσεις. Εδώ, που το άγγιγμά του είναι εξίσου ισχυρό, εξίσου άμεσο και υποβλητικό, όσο και σε άλλα λιγότερο «εκσυγχρονισμένα» και «ενεργά» αρχαία μνημεία. Ένα «άγγιγμα» εξίσου εύθραυστο επίσης! Η πέτρα, το αμφιθέατρο, η σκηνή, η μνήμη, τα πρόσωπα, το αναλόγιο, οι ηχητι-

κές πιρουέτες της Συμφωνικής Ορχήστρας που προβάει διακριτικά... Ναι, όντως, το Ηρώδειο παρά τις αντιξοότητες της εν Ελλάδι πολιτιστικής εγρήγορσης και συμμετοχής, παραμένει ένα ντεκόρ «άλλο». Ένα θεσπέσιο λίκνο για τις κουρασμένες αισθήσεις, ένα θεσπέσιο κάλεσμα για τις εσωστρεφείς αναπνοές του ματιού, για την αφή της σκέψης...

Μέσα σ' αυτό το... «άλλο» ντεκόρ, ο μαέστρος της συναυλίας και διευθυντής της Συμφωνικής Ορχήστρας της ΕΡΑ Ευθύμιος Καβαλιεράτος, διηύθυνε και με... μαεστρία, αλλά και με τον χαρακτηριστικό του ενθουσιασμό τρία εύθραυστα κομψοτεχνήματα, κυριολεκτικά «όνειρα θερινής νυκτός»... Με την τελική κόντρα και τη στιγμιαία σιωπή του φινάλε, η νύχτα φάνταζε πιο ζωντανή και παραισθητικά πολύχρωμη!

Το πρώτο από αυτά τα κομψοτεχνήματα δεν ήταν άλλο από την «Εισαγωγή - Φαντασία» του «Άμλετ», από τις λαμπρές (και άπαιχτες στη χώρα μας) σελίδες του κορυ-



φαίου Ρώσου μουσουργού Πιότρ Ιλίτς Τσαϊκόφσκι, που φέτος συμπληρώνονται 150 χρόνια από τη γέννησή του. Πετυχημένη η ιδέα της επιλογής του συγκεκριμένου έργου, ως εναρκτήριο λάκτισμα της συναυλίας, όμως παρά την ευαίσθητη συγκρότηση της αισθητικής και ρυθμικής του υφής από τον μαέστρο, κάποια μοιραία «ολισθήματα» στην ερμηνεία του από την ομάδα των εγχόρδων, αποδυνάμωσαν το τελικό αποτέλεσμα. Το δραματικό στοιχείο που εμπλουτίζει και ταυτόχρονα αναδεικνύει τη γραφή του Τσαϊκόφσκι απαιτεί μια ιδιαίτερα λεπτοεργημένη πειθαρχία και πιο στέρεα εκφραστικότητα...

Περισπούδαστη πειθαρχία

και διαχυτική εκφραστικότητα ικανή να «παιξει» στέρεα και ευαίσθητα με λεπτές συναισθηματικές αποχρώσεις, συνειρμικές ροές και αντιθέσεις, απαιτούσε κυρίως το πρόσφατο έργο του γνωστού Έλληνα συνθέτη, σύγχρονης μουσικής, Κυριάκου Σφέτσα: «Κοντσέρτο για Τούμπα και ορχήστρα». Το «Κοντσέρτο» είναι παραγγελία του Α' προγράμματος της ΕΡΑ και γράφτηκε ειδικά για τον σολίστ (στην «Τούμπα») Γιάννη Ζουγανέλη. Από τους κορυφαίους μουσικούς της χώρας μας, επιφορτισμένος με την ευθύνη της σπάνιας ιδιαιτερότητάς του ως σολίστ, (για να μετατρέψει δηλαδή σε ομιλών και αισθαντικό σώμα ένα τόσο δύσκολο και σχεδόν ολοκληρωτικά απών από συμφωνικά σχήματα όργανο, σαν την «Τούμπα») ο Γιάννης Ζουγανέλης είχε πιστέψει στην αξία του έργου, όσο και ο συνθέτης του! Είχε δηλώσει στον Τύπο απερίφραστα πως το «Κοντσέρτο» συνιστά μια «ευτυχή στιγμή της σύγχρονης ελληνικής μουσικής». Απόδειξη το γεγονός πως διέθεσε δύο περίπου χρόνια στην επεξεργασία του κοντσέρτου, τελειοποιώντας την ερμηνεία του. Εξάλλου μια πιο προφανής απόδειξη της πίστης του στην ιδιαιτερότητα και το υψηλό επίπεδο του έργου, ήταν η υπευθυνότητα και πάνω απ' όλα η θερμή που διέκρινε τη ζωντανή του «απόδοση» στο Ηρώδειο.

Η Συμφωνική Ορχήστρα διογκωμένη στον τομέα κρουστών και με δύο επιπλέον σαξόφωνα (Τάκης Πατερέλης και Ντέιβιντ Λιντς) αποκωδικοποιώντας με σύνεση τις ευστροφες χορογραφίες της παλέτας του Ευθύμιου Καβαλιεράτου, χάρισε στο «Κοντσέρτο» μια ευγενική όσο και επιβλητική «πρώτη εκτέλεση». Και τίποτα δυσκολότερο από αυτό! Οι σελίδες ενός έργου, που ναι μεν ακολουθεί την παραδοσιακή τριμερή φόρμα του κοντσέρτου, με τα δύο γρήγορα μέρη και το ένα (κεντρικό) αργό, αλλά ξαναγράφει από την αρχή την «κλασική» και «μοντέρνα» ιστορία της θεματικής, ρυθμικής, αρμονικής και ενορχηστρωτικής του υφής και μάλιστα με «γλώσσα» πολυεπίπεδη και σπιρτόζα, απαιτεί τρομερή αίσθηση του μέτρου και της συνοχής. Κάτι που τελικά επιτεύχθηκε. Μαζί με ένα σπάνιο «βάπτισμα» των συντελεστών της συναυλίας στην ίδια τη μήτρα της «δυτικής μουσικής παράδοσης». Αυτής, που μέσα στην όπως πά-

ντα πυκνή και, ειδικά εδώ, εξαιρετικά κεφάτη γραφή του Κυριάκου Σφέτσα γεφυρώνει εκ διαμέτρου αντίθετες και σήμερα εύθραυστες πολιτιστικές συντεταγμένες, έτσι όπως αυτές εκφράζονται και υλοποιούνται στο «σώμα» της παραδοσιακής και σύγχρονης τζαζ, της δημοτικής ελληνικής μουσικής, της ευρωπαϊκής (κυρίως) *avant garde* και ενός από χρόνια κατακτημένου προσωπικού «λεξιλογίου», καμωμένου από μελωδικές φράσεις, αρμονικές συζεύξεις, ενορχηστρωτικές μεταμορφώσεις, κλπ. Το «Κοντσέρτο για Τούμπα και Ορχήστρα» είναι όντως μια αίσια πνοή στο χώρο της σύγχρονης ελληνικής καλλιτεχνίας, μόνο που η συχνά πολυσχιδής «φυσιολογία» του αποζητά πιστωση χρόνου για την αφομοίωσή του από τη φαντασία μας, για την «καταστάλαξη» του στις αισθήσεις. Επιβάλλει ως αναγκαία την εγγραφή του σε δίσκο...

Το δεύτερο μέρος της συναυλίας, ήταν εξ ολοκλήρου αφιερωμένο στην «Εκτέλεση του Στέπαν Ραζίν». Συμφωνικό ποίημα για βαθύφωνο, χορωδία και ορχήστρα, (έργο 119) του *Ντιμίτρι Σοστακόβιτς*. Το έργο γραμμένο στη φόρμα της καντάτας, αξιοποιεί προς τη δραματική - μελωδική κατεύθυνση τις τεταμένες (επικές;) αισθήσεις, τις οποίες μεταγγίζει στο ομώνυμο ποίημά του ο *Γεβγένι Γεφτουςένκο*... Και η σκηνή του Ηρωδείου, σύεται! 160 περίπου ερμηνευτές, συντονίζουν την προσοχή και την ευαισθησία τους σε ένα πραγματικό ντελίριο ερμηνείας, όπου ο αρχιμουσικός δίνει τον καλύτερο εαυτό του προσφέροντας σάρκα και οστά σε μια έγκυρη, έγκαιρη και εμπνευσμένη «σύμπτωση» λόγου και μουσικής. Το συμφωνικό έπος του Σοστακόβιτς μεταμορφώθηκε απολαυστικότητα σε... λατρευτική σπονδή, από τη σύσσωμη προσπάθεια της Συμφωνικής Ορχήστρας της ΕΡΑ, της χορωδίας της ΕΡΑ εμπλουτισμένης με τη Χορωδία Φίλων της Μουσικής (οργάνωση και διδασκαλία χορωδιών: Αντώνης Κοντογεωργίου) και του σολίστ (βαθύφωνου) Φραγκίσκου Βουτσινού.

Και να σκεφτεί κανείς πως οι στίχοι του Γεφτουςένκο, αποδόθηκαν από τους χορωδούς και τον σολίστ, στο Ρωσικό πρωτότυπο! Ένας πραγματικός άθλος...

**Ελένη Πλατανιά
Χρήστος Τσανάκας**



Παρέμβαση στο κέντρο της Αθήνας

Μέτων: «Θέλω να γεωμετρήσω τον αέρα και να σας τον χωρίσω σε στρέμματα»

(Αριστοφάνης, Όρνιθες)

Και τι να γράψει κανείς; Ότι θέλουμε να κάνουμε την Αθήνα παράδεισο; Αφού είναι. Πού αλλού θα βρείτε ήλιο, σουβλάκι, μπύρες, MTV, μελαχρινές, Ακρόπολη, πολιτικούς και τον Μπουγιουκλάκη να γυρίζει στις λαϊκές και να ρωτάει τον κόσμο τι κανάλι βλέπει;

Ο Αθηναίος όμως τσινάει. Στο κάτω κάτω τι έχουν καταφέρει οι μικροπολιτικοί και οι χαρτογιακάδες πολεοδόμοι με τις αποσπασματικές τους μικροβελτιώσεις; Τίποτε απολύτως.

Τι θέλει ο Έλληνας; Μπαχάμες; Μάλιστα κύριε. Πάρε πλατεία Κοτζιά. Βαλ' της αμμουδιά, ένα δυο φοίνικες,

κουβάλησε και δυο τρεις ελέφαντες να περιλούζουν με μπύρα τον κοσμάκη, και έγινε Μαϊάμι. Άλλωστε αν είμαστε άνεξυπνοι, σε Μαϊάμι της Ευρώπης θα μετατρέπαμε την Ελλάδα —το 'χει πει και το Κλικ.

Θέλει Βενετία και κανάλια; Πλημμυρίζουμε την Αθηνά και έχουμε από πάνω γόνδολες και από κάτω υποβρύχιο μετρό. Μ' ένα σμπάρο δυο τρυγόνια. Άσε δε που από τα πηγαδάκια στην Ομόνοια θα αναδύονται γοργόνες.

Τι μας λείπει; Νύχτες μαγικές κι ονειρεμένες. Ανατολή. Μια πατέντα για να βολτάρουμε με ιπτάμενα χαλιά που θα κρέμονται στις γραμμές του τρόλλεϋ, μερικοί χαλίφηδες και το σετάκι έκλεισε.

Ο λαός, βέβαια, έχασε την εμπιστοσύνη του στην κρατική πρωτοβουλία και οι εμπειρίες των τελευταίων δεκαετιών τόνωσαν την εντύπωση ότι τίποτα δεν γίνεται. Ας το πάρουμε απόφαση ότι με το σταυρό στο χέρι δεν θα δούμε προκοπή. Να πουληθούμε λοιπόν. Ούτως ή άλλως θα συμβεί αργά ή γρήγορα, το θέμα είναι μόνο η τιμή. Το μετρό στους Μπαχαμέζους (θα έχουμε και φτηνά Batida de Coco).

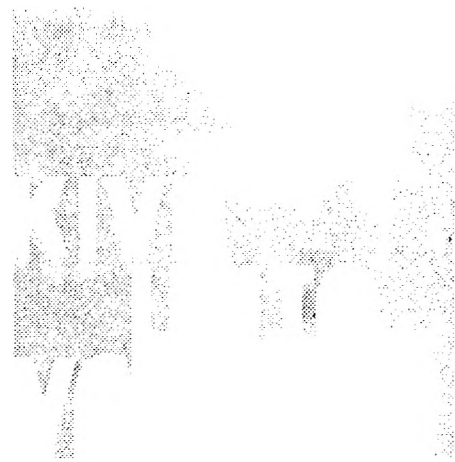
Και για να μη χάσουμε την εθνική μας συνείδηση δεν έχουμε παρά να πούμε καθαρά και ξάστερα στο λαό και να δεσμευτούμε από τούτη εδώ τη θέση, ότι όλα αυτά θα γί-

νουν με την κατάργηση των στεγανών ανάμεσα σε δικούς και λαό, πράγμα που συμβαδίζει με το γενικότερο αίτημα για επιστροφή στα βασικά και απλοποίηση των διαδικασιών.

Ευχή μας υστερα απ' όλα αυτά είναι η εργασία μας αυτή να σταθεί αφετηρία μιας επιστημονικής προσέγγισης που με τη σειρά της θα βοηθήσει στην αξιολόγηση και σωστότερη εφαρμογή της πολεοδομικής πράξης στη χώρα μας, ώστε να γίνει το όνειρο κοινωνικό αγαθό και το όραμα πραγματικότητα. Προσκυνώ τη χάρη σου λαέ μου. Κάμερα «Αλήθεια» για το Κανάλι 29.

**Κ. Σπυριδής -
Ε. Σταυροπούλου -
Π. Χήναρη**

Σημ.: Το παραπάνω σπουδαστικό κείμενο, μαζί με τρία κολλάζ παραδόθηκε στις αρχές του μήνα στο μάθημα της Πολεοδομίας 4, στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ. Θέμα: παρέμβαση στο κέντρο της Αθήνας (υπεύθυνος φροντιστηρίου Δ. Φιλιππίδης).



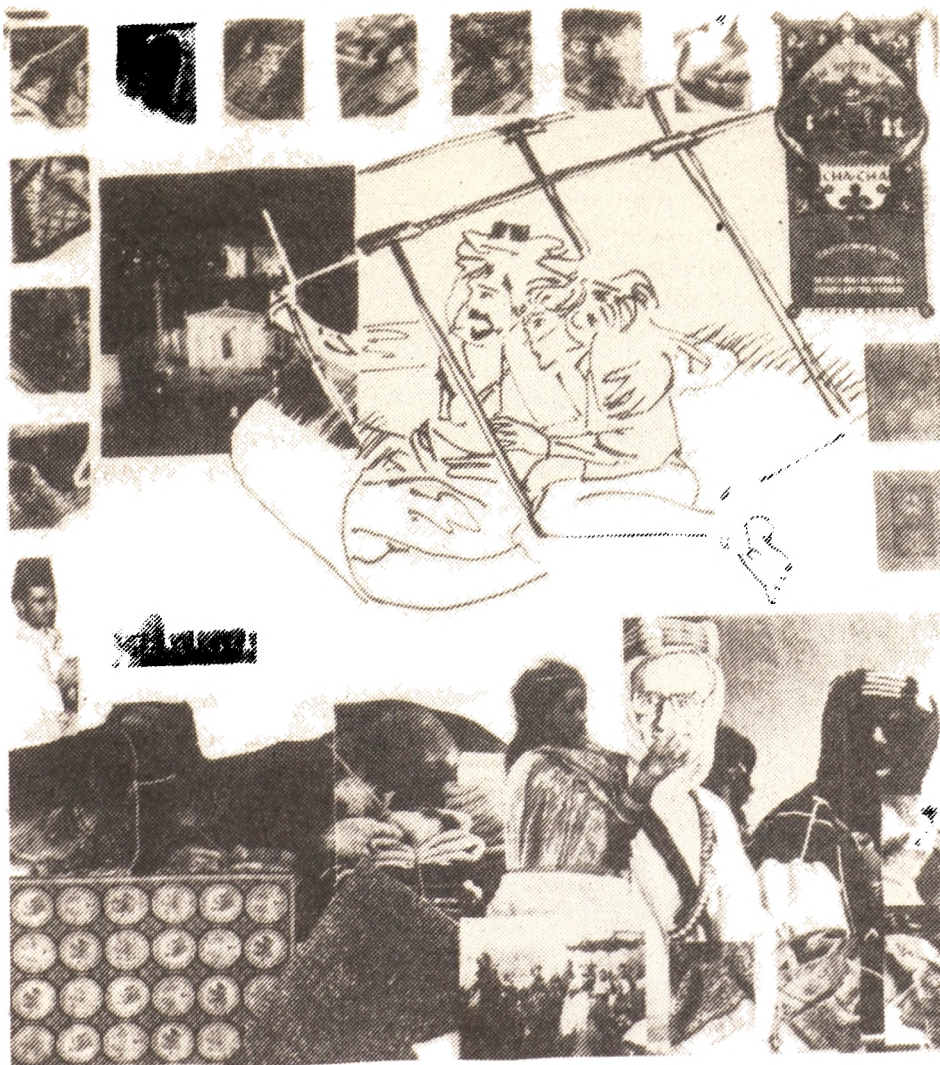
ΣΕΡΓΚΕΙ ΠΑΡΑΤΖΑΝΩΦ

Ένας Μεταποιητής της Παράδοσης

Στον κινηματογράφο, η εικόνα μαςίζεται στην ικανότητά μας να παρουσιάζουμε σαν παρατηρητή την προσωπική μας αντίληψη για κάποιο αντικείμενο.

Αντρέι Ταρκόφσκι
«Η τελευταία πνοή»

Αν στη Δύση, την εποχή της επανάστασης της πληροφορικής, η έκρηξη των Media δημιούργησε ένα κυρίαρχο μοντέλο πολιτιστικού προϊόντος, με αποτέλεσμα τα ίδια πάνω κάτω αποπνευματωποιημένα πρότυπα στις ίδιες πάνω κάτω γραφές, στη Σοβιετική Ένωση έγινε κατορθωτό, ως ένα σημείο, να διαφυλαχτεί η ιδιαιτερότητα του δημιουργού, η πνευματικότητα, ό,τι κάνει την τέχνη να ξεχωρίζει χωρίς να υποκύπτει, κατ' ανάγκην, στις κατευθύνσεις της





Ο Σεργκέι Παρατζάνωφ.

πραγματικότητας, του κοινωνικού και του ιστορικού γίγνεσθαι. Το γεγονός ότι τα καθεστώτα της Ανατολικής Ευρώπης δεν έγινε κατορθωτό να εδραιώσουν την κυριαρχία τους στην πληροφορική πλημμυρίδα και στην παντοκρατορία των εικονιστικών - διαφημιστικών προτύπων βοήθησε στο να μην περιθωριοποιηθούν εντελώς περιπτώσεις όπως του Ταρκόφσκι ή του Σεργκέι Παρατζάνωφ.

Αρμένιος στην καταγωγή, έχοντας ζήσει για πολλά χρόνια στη Σοβιετική Γεωργία, ο Παρατζάνωφ, μολονότι κατάφερε να ολοκληρώσει ελάχιστες ταινίες, άφησε έντονο το στίγμα της παρουσίας του. Έφτιαξε ταινίες, «ασκητικές» στη μορφή, χαλαρές αφηγηματικά, αποσπασματικές, γεμάτες αυτόνομα πλάνα, που το ένα διαδέχεται το άλλο, όπως οι εικόνες ενός βιβλίου που ξεφυλλίζουμε. Ταινίες, συνθέσεις συμμετρικές, που δεν αναπαριστούν σκηνές της καθημερινότητας, αλλά, όπως στη βυζαντινή ζωγραφική, συνοψίζουν αυτή την καθημερινότητα, καθώς και τις ιστορικές της καταβολές. Συνθέσεις χωρίς βάθος, με τα πρόσωπα στο κέντρο, να κοιτούν ίσια μπροστά το θεατή.

Λάτρης της εθνικής ταυτότητας της Αρμενίας και της Γεωργίας, ο σκηνοθέτης την αναζήτησε και τη βρήκε στις παραδόσεις. Μύθοι, η λαϊκή τέχνη, ο χριστιανισμός ανάμικτος με τα παγανιστικά στοιχεία της ζωής των συμπατριωτών του αλλά κυρίως, η συνειδητή άρνησή του να ενδώσει στην κυρίαρχη αντίληψη των Σοβιετικών καλλιτε-

χνών για την ενασχόληση με θέματα που αφορούν το λαό και τα καθημερινά του προβλήματα, η άρνησή του να κολακεύσει με την τέχνη του τους προπαγανδιστές και τους θεματοφύλακες του σοσιαλιστικού ρεαλισμού και του ζντανωφισμού, ήταν τα κύρια χαρακτηριστικά που υποκινούσαν τη δημιουργική του ιδιοσυγκρασία.

Ο Παρατζάνωφ μεταγράφει έτσι το υλικό που του δίνει η στενή σχέση του με τα πατροπαράδοτα. Οι μυθοπλασίες του χρησιμοποιούν μετουσιωμένα λαϊκά παραμύθια, έθιμα και ξεχασμένες, απωθημένες τελετές, στοιχεία από τις λαϊκές τέχνες που καλλιεργήθηκαν στην πατρίδα του, φιγούρες χορευτικές, παντομίμα, μουσικές, εικονογραφικούς τύπους των λαϊκών ζωγράφων. Ο πολιτισμός των λογίων, ως ένα ευδιάκριτο σύστημα αναφορών απουσιάζει, αλλά την ίδια στιγμή είναι παρούσα μια παράδοση εξίσου πλούσια: η παράδοση που έδωσε εθνική ταυτότητα σ' ένα λαό, ο οποίος μπόλιασε με τον πλούτο της και την αισθαντικότητά της την υπόγεια αντίστασή του στο ισοπεδωτικό πέρασμα της σοβιετικής, «λαϊκής - επαναστατικής» κουλτούρας.

Όλα αυτά τα στοιχεία, ωστόσο, έχουν αξία επειδή μετουσιώνονται, αποκτούν νέα, μοντέρνα ταυτότητα χάρη στην κινηματογραφικότητα με την οποία τα συνέδεσε ο σκηνοθέτης. Γιατί ο Παρατζάνωφ δεν υπήρξε ένας εθνολόγος, ένας ερευνητής της παράδοσης. Αντίθετα, ήταν ένας προικισμένος και αισθαντικός δημιουργός που είχε καταπιαστεί με την πιο τελευταία τέχνη του αιώνα μας. Τον είπαν ποιητή —απλόχερη φαινομενικά παραδοχή από τη μεριά της κριτικής, που τεμπελιάζει όταν πρόκειται να προσδιορίσει με σαφήνεια ορισμένα από τα χαρακτηριστικά ενός πολιτιστικού συμβάντος. Ο Παρατζάνωφ, ωστόσο, πρώτα και κύρια, ήταν μεταποιητής, χειρώναξ εργάτης μιας τέχνης που προσφεύγει στη χημεία και σε αποκαλύψεις της επιστήμης για να φυλακίσει το φως. Μεταποιητής μιας ποιητικής κληρονομιάς υπήρξε ο σκηνοθέτης, που δεν την πρόδωσε γιατί την αγαπούσε, γιατί την είχε εγκολπωθεί, γιατί την μπόλιασε με το δικό του τρόπο να συνειδητοποιεί τον κόσμο. Καλλιγράφος επιτηδευματίας μιας αφηγηματικής τέχνης, χρησιμοποίησε τα μεγέθη της —το χρόνο, την αλληλουχία του, τα πρόσωπα, το κάδρο, τις διακριτικές, απλώς παρατηρητικές κινήσεις της μηχανής, το απλοϊκό μοντάζ —κι η διαφορά του είναι στο ότι δεν

λάτρεψε την τεχνολογία και τις δυνατότητές της, αλλά ότι τη χρησιμοποίησε με οικονομία, τιθασσεύοντάς την, παράλληλα με την τιθάσσευση του προσώπου του οράματος. Που αρνούμενο να ταυτιστεί με τη δημοτικότητα και την επέκταση των κυρίαρχων τάσεων, έμεινε να υπηρετεί την αλήθεια των πιο ανεξιχνίαστων φαινομένων της ζωής: του έρωτα, του θανάτου, του μυστηριακού πετάγματος της φαντασίας.

Η προσκόλλησή του στην παράδοση συνιστούσε απλώς τη βασική παραδοχή ότι μόνο στον πλούτο της, εκεί που ο τεχνικός πολιτισμός δεν είχε προλάβει να διευκρινίσει πολλά από τα μυστήρια της ζωής, εκεί που η διάδοση της πληροφόρησης δεν είχε προλάβει να ομογενοποιήσει μια εσπεράντο πλανητική κοι-

Σαγιαντίν (1712-1795), που ήταν γνωστός μ' αυτό το όνομα. Η ταινία εκείνη έγινε δυνατό να προβληθεί λογοκριμένη το 1971, με τον τίτλο *Το χρώμα του ροδιού*. Το 1984 γύρισε το *Θρύλο του κάστρου του Σουράμ*, και το 1988 το *Ασίκ Κερίμπ*.

Είχε προαναγγείλει, σε συνέντευξη που του είχαν πάρει τα Cahiers du Cinema, ότι η επόμενη ταινία του θα αφορούσε την έγερση των νεκρών ενός νεκροταφείου στη Σοβιετική Αρμενία, όπου πάνω του είχε κτιστεί από το σταλινικό καθεστώς μια σύγχρονη πόλη. Θα σηκώνονταν, θα έκριναν το καθεστώς της περεστρόικα και θα πετούσαν πάνω από την πόλη. Δεν πρόλαβε να την τελειώσει και έτσι χάσαμε την ευκαιρία να δούμε την εκδοχή του μεγάλου αυτού δημιουργού σε ένα θέμα που οι δυ-



Σκηνικά από το «Χρώμα του Ροδιού».

*Στο τραγούδι μου δεν βρίσκουν όλοι είσοδο.
Στο ποτάμι μου αν θέλουν' ας γελάσουν μέσα.
Το έργο μου να εκτιμήσουν όλοι δεν μπορούν.
Το νόημα στις λέξεις μου να πιάσουν.*

Από ποίημα του Σαγιάτ Νόβα, που ακούγεται στο «Χρώμα του Ροδιού».

νότητα, εκεί υπάρχουν αστείρευτα στοιχεία της ποίησης του καθημερινού τελετουργικού, που αξίζει να παραπέμψει κανείς σ' αυτά.

* * *

Ο Σεργκέι Παρατζάνωφ γεννήθηκε το 1923. Σπούδαζε στα στούντιο Ντοβζένκο του Κιέβου, όπου και έμεινε δουλεύοντας επί 20 περίπου χρόνια. Η πρώτη ταινία που κατάφερε να ολοκληρώσει και να δείξει σε γενική προβολή ήταν *Στις σκιές των ξεχασμένων προγόνων* (1964), ενώ η επόμενη *Νωπογραφίες του Κιέβου*, (1966) κατασχέθηκε από τη σοβιετική αστυνομία και σώζονται απ' αυτή 13 μόλις λεπτά, μονταρισμένα από το σκηνοθέτη. Το 1969 γύρισε το *Σαγιάτ Νόβα*, ταινία που αναφερόταν στο ποιητικό έργο του Αρμένιου ποιητή Αρουθίν

τικοί θα αποκαλούσαν ταινία με ζόμπι και θα ήταν προετοιμασμένοι να δουν ένα μακάβριο θέαμα στο οποίο θα κυριαρχούσαν τα σπέσιαλ εφέ.

Δεν είχε καλά καλά τελειώσει το γύρισμα του *Ασίκ Κερίμπ* όταν κάποιοι κατηγορήσαν τον Παρατζάνωφ για παιδεραστία. «Θύμα» του, είπαν, κάποιο παιδί που δούλευε στο στούντιο Ντοβζένκο. Ανώτατα στελέχη της σοβιετικής κινηματογραφίας υποστήριξαν την κατηγορία και, μαζί με το γεγονός ότι κατηγορούνταν για εθνικισμό, θρησκευτικότητα, λατρεία του παρελθόντος, ερμητικότητα, καταδικάστηκε σε φυλάκιση. Σκηνοθέτες όπως ο Ταρκόφσκι υποστήριξαν ότι η φυλάκισή του αφορούσε το έργο του κι ότι η κατηγορία ήταν στημένη. Ότι κι αν είναι αλήθεια, η ουσία εί-

ναι ότι ο Παρατζάνωφ κάθισε τουλάχιστον πέντε χρόνια στη φυλακή κι ότι, έκτοτε, η υγεία του κλονίστηκε πολύ.

Στην ουσία, αποκαταστάθηκε μετά την επικράτηση της περεστρόικα και την ανάληψη της ηγεσίας στο σωματείο των σκηνοθετών από τον Ελέμ Κλίμωφ. Τον ίδιο καιρό του δόθηκε η δυνατότητα να γυρίσει στα στούντιο, ενώ επιτράπηκε η προβολή των ταινιών του.

Απ' αφορμή αυτό το γεγονός, ίσως, πολλοί βιάστηκαν να τον κατατάξουν στον κινηματογράφο της περεστρόικα —κατάταξη λανθασμένη, μια που ο Παρατζάνωφ ελάχιστα ασχολήθηκε με τη φύση του σοβιετικού καθεστώτος. Ο ίδιος, σε συνέντευξή του στον Πατρίκ Καζάλ, της *Λιμπερασιόν* (21 Νοεμβρίου 1988) υποστηρίζει, κρίνοντας το σοβιετικό καθεστώς επί Γκορμπατσώφ:

«Με πιάνει φαγούρα μόλις ακούω τη λέξη περεστρόικα, αλλά παρ' όλα αυτά, ό,τι βγαίνει από την πέννα του Γκορμπατσώφ και από τα χείλη του, οι συνθέσεις του, είναι το έργο ενός ανθρώπου που έχει ταλέντο. Αλίμονο, η πράξη του αυτή δεν υποστηρίζεται από το λαό. Αυτός ο λαός δεν έχει πλέον ενέργεια. Υπήρξε φοβισμένος για δεκαετίες. Ακόμη κι εγώ ζω μέσα στην αδράνεια. Έχασα την "κακιά πεθερά" που ήθελε να με "αναμορφώσει", μα φοβάμαι μήπως το φάντασμά της μ' επισκεφτεί κάποια μέρα. Το Κομμουνιστικό Κόμμα ήταν για μένα σαν μια αμοιβάδα που μεταλλάσσεται διαρκώς. Το ένα σκέλος της μ' έβαζε στη φυλακή, το άλλο μου έδινε χάρη...

Που βρίσκομαι σήμερα; Είμαι

το σύμβολο του πειραματισμού της περεστρόικα. Με γυρνάνε παντού σαν παπαγάλο, ένα διάσημο κλόουν μας, τον Όλεγκ Ποπώφ. Έχω την εύνοια της Αυλής. Έχω παράσημα στο στήθος, οι άλλοι νομίζουν πως είναι χρυσά, αλλά εγώ βγήκα από τη φυλακή χωρίς καπίκι. Είμαι κατεστραμένος και πρωτ' απ' όλα κατεστραμένος στη δημιουργία μου...».

Ο Σεργκέι Παρατζάνωφ δεν υπάρχει πια. Πέθανε από καρκίνο τον Ιούλιο. Αποκαταστημένος τον τελευταίο καιρό, πρόλαβε να γευθεί και την εφήμερη δόξα της πανευρωπαϊκής τουλάχιστον αποδοχής: την περσινή χρονιά η ταινία του *Ασίκ Κερίμπ* βραβεύτηκε με το Φέλιξ, το νεοσύστατο ευρωπαϊκό βραβείο, αντιστοιχο του Όσκαρ. Άγνωστος, ωστόσο, παραμένει στο ευρύ κοινό, (την τελευταία του ταινία, π.χ., δεν βρέθηκε ο διανομέας που θα την έφερνε στην πατρίδα μας), ενώ και η κριτική φαίνεται ότι θα αρκεστεί στην αποδοχή του τόσο αμφίβολου εύσημου, εκείνου του ποιητή, και θα πάει παρακάτω.

Ο ιδιότυπος και τόσο προσωπικός του κινηματογραφικός λόγος, ωστόσο, για όσους δεν εθελotuφλούν, θα συνεχίσει να επικοινωνεί υπόγεια με όλες εκείνες τις εκφράσεις που υπηρέτησαν τον κινηματογράφο ως πνευματική άσκηση και ως εφαλτήριο στο χώρο του φαντασιακού. Κι ο Παρατζάνωφ θα συγγενεύει με τον κινηματογράφο ενός Ταρκόφσκι, ενός Μπρεσσόν, ενός Ζαν Ρους, ενός Κασσαβέτη, ακόμη και —γιατί όχι;— ενός Σταύρου Τορνέ.

Ηλίας Κανέλλης



● Έργα σε λάδι παστέλ και τέμπρα εκθέτει από τις 6 μέχρι τις 23 Σεπτεμβρίου ο ζωγράφος **Στάθης Βατανίδης**. Η έκθεση γίνεται στην αίθουσα «Σκουφά» —οδός Σκουφά 4, στο Κολωνάκι και θα είναι ανοιχτή πρωί και απόγευμα τις εργάσιμες ημέρες.



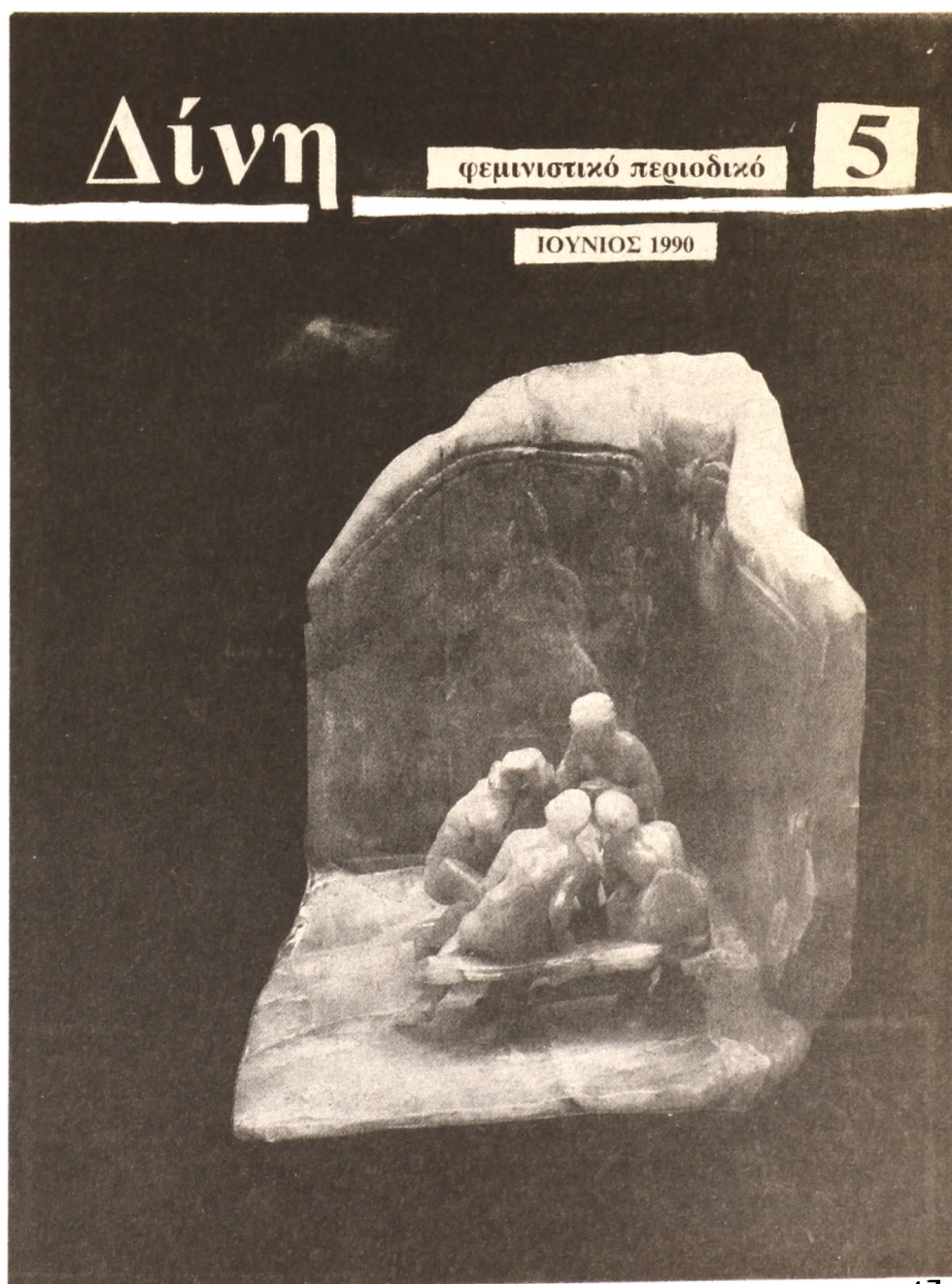
ταξιδέψτε με βιβλία



ΙΑΝΟΣ

Το μεγάλο βιβλιοπωλείο της Θεσσαλονίκης

Αριστοτέλους 7, τηλ. 277.004





ΗΜΙΚΡΥΣΤΑΛΛΟΙ: Μια νέα μορφή ύλης

Η πρόσφατη ανακάλυψη των ημικρυστάλλων (*quasicrystals*) δημιούργησε για μία νέα μορφή ύλης που κατατάσσεται ανάμεσα στην κρυσταλλική και την άμορφη. Δύο αντίθετα στρατόπεδα προσπαθούν να εξηγήσουν το σχηματισμό των ασυνήθιστων αυτών υλικών. Το ένα προτείνει κανονικότητα βάσει νόμων, ενώ το άλλο δέχεται τον τυχαίο σχηματισμό. Και οι δύο όψεις πρόσφατα έδωσαν σημαντικές ενδείξεις για την εγκυρότητά τους.

Η στερεά κατάσταση περιλαμβάνει δύο μεγάλες κατηγορίες υλικών: τα κρυσταλλικά και τα άμορφα. Τα πρώτα παρουσιάζουν μία γεωμετρική οργάνωση σε ατομική κλίμακα: Μία στοιχειώδης κυψελίδα κανονικού γεωμετρικού σχήματος που επαναλαμβάνεται περιοδικά σχηματίζοντας το πλέγμα του κρυστάλλου. Ανάλογα με τη διεύθυνση των αξόνων που ορίζουν τις όψεις της κυψελίδας διακρίνουμε διάφορα κρυσταλλικά συστήματα, επτά τον αριθμό. Σαν παράδειγμα αναφέρουμε το χαλαζία και το πλέγμα των μετάλλων. Αντίθετα, τα άμορφα υλικά δεν εμφανίζουν ανάλογη κανονικότητα στη μοριακή τους διάταξη. Τα μόριά τους δηλαδή, καταλαμβάνουν τυχαίες θέσεις στο χώρο. Σαν γνωστό παράδειγμα αναφέρουμε το γυαλί.

Πριν ακόμη ανακαλυφθούν οι ημικρυστάλλοι είχε προβλεφθεί η ύπαρξή τους από τους Don Levine και Paul J. Steinhardt του πανεπιστημίου της Πενσυλβάνια των ΗΠΑ. Πολλοί όμως απέρριψαν αυτή την πρόβλεψη εφ' όσον η μορφή αυτή της ύλης θα έπρεπε να επιδείξει πενταπλή συμμετρία η οποία είναι απαγορευμένη για την παραδοσιακή κρυσταλλογραφία. Μπορούμε να πάρουμε μία ιδέα εάν προσπαθήσουμε να επικαλύψουμε μία επιφάνεια με όμοια πενταγωνικά πλακίδια. Θα διαπιστώσουμε σύντομα ότι αυτό είναι αδύνατο.

Οι Steinhardt και Levine βασισμένοι σε μια ιδέα του Βρετανού μαθηματικού Roger Penrose σκέφτηκαν ότι μπορεί να υπάρξουν υλικά με πενταπλή συμμετρία έχοντα «ημιπεριοδικό» χαρακτήρα. Ο Penrose είχε δείξει στη δεκαετία του '70, ότι μπορεί να καλύψει μία επιφάνεια με ρόμβους δύο μεγεθών, χωρίς να υπάρχει καμία περιοδικότητα (κανονικότητα) στην επανάληψη των σχημάτων. Οι Steinhardt και Levine στις αρχές της δεκαετίας του '80 έδειξαν ότι ανάλογη κάλυψη μιας επιφάνειας με «ημιπεριοδικό» τρόπο μπορεί να γίνει με στοιχεία πενταπλής συμμετρίας, όπως δεκάγωνα και αστέρια πέντε σημείων. Εάν επεκταθεί αυτή η δομή στο χώρο, μπορούμε να πάρουμε μία ιδέα για υλικά πενταπλής συμμετρίας.

Το καταπληκτικό εδώ, είναι ότι σχεδόν αμέσως μετά την παραπάνω θεωρητική πρόβλεψη, ανακαλύφθηκε το πρώτο υλικό ανάλογης γεωμετρίας, από κράμα αλουμινίου και μαγναντίου. Η δομή του μάλιστα ήταν αμετάβλητη μετά από περιστροφή κατά 72° ($1/5$ μιας πλήρους περιστροφής). Αυτό είναι απαγορευμένο από τους κανόνες της κρυσταλλογραφίας.

Ένα πρόβλημα στην υπόθεση των ημικρυστάλλων, σχετίζεται με τον τρόπο που αυτοί σχηματίζονται. Στους κανονικούς κρυστάλλους σήμερα δεχόμαστε την ύπαρξη πυρήνων κρυστάλλωσης οι ο-

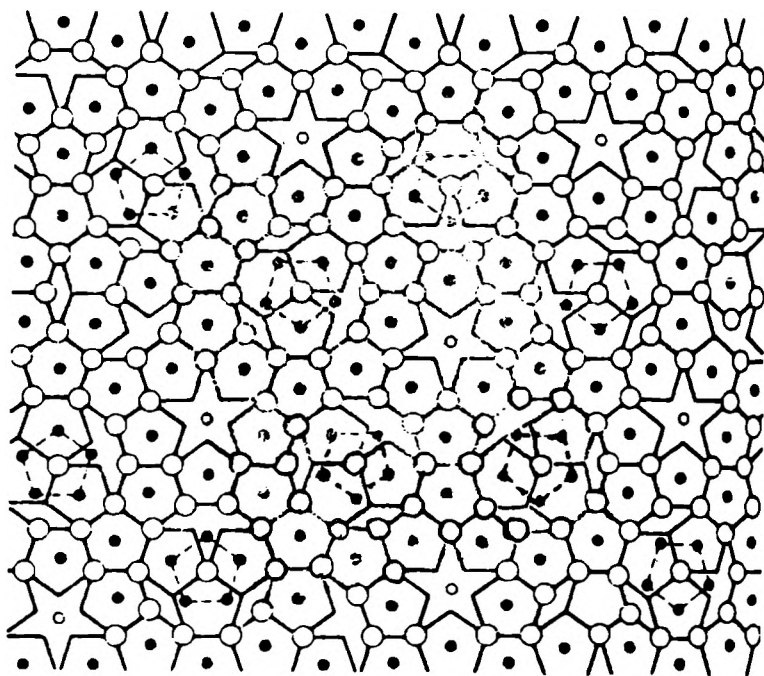
ποίοι επαναλαμβάνουν τον εαυτό τους με περιοδικό τρόπο. Η δυσκολία στους ημικρυστάλλους έγκειται στο γεγονός ότι για να καλύψουμε μία επιφάνεια συχνά απαιτείται γνώση των θέσεων σε απομακρυσμένα σημεία. Για τους φυσικούς αυτό σημαίνει ότι γεγονότα σε ένα σημείο, θα επηρεάζουν ταυτόχρονα τα συμβαίνοντα σε άλλο (μακρινό) σημείο, κάτι που δεν επιτρέπεται.

Ο Steinhardt για να αντιπάρει αυτή τη δυσκολία πρότεινε μια σειρά κανόνων που περιλαμβάνουν διαφοροποιήσεις στη συνεκτικότητα στις ακμές των στοιχείων. Επιπλέον υπέθεσε ότι η ύπαρξη «ελαττώματος» στο αρχικό στάδιο είναι καθοριστική για την ανάπτυξη του ημικρυστάλλου.

Λέτησε τα φάσματα ακτίνων-Χ ενός ημικρυστάλλου από κράμα αλουμινίου - χαλκού - σιδήρου στα τέλη του 1989.

Ο ημικρυστάλλος παρουσίασε εντονότερη πενταπλή συμμετρία όταν θερμάνθηκε στους 670°C . Με την ψύξη του δείγματος οι κορυφές των σχηματισμών έγιναν ασαφείς και θολές. Πιστεύεται ότι αυτό βρίσκεται σε συμφωνία με το εντροπικό (τυχαίο) μοντέλο διότι η εντροπία ενός συστήματος ελαττώνεται με μείωση της θερμοκρασίας.

Η απάντηση από το αντίπαλο στρατόπεδο ήρθε στις αρχές του 1990 από την ομάδα του Refik Kortan της AT&T (Bell Labs). Εξέτασαν φύλλα ημικρυστάλλου από κράμα αλουμινίου - κοβαλτίου - χαλκού, τοποθετημένα το ένα επάνω στο άλλο. Παρατήρη-



Δομή των ημικρυστάλλων όπως προτείνεται από τους ερευνητές των Bell Labs της AT&T. Η πενταπλή συμμετρία είναι εμφανής.

Πολλοί όμως πιστεύουν ότι οι κανόνες αυτοί είναι δύσκολο να τηρηθούν στη φύση. Ο Michael Widon του πανεπιστημίου Carnegie Mellon παρατήρησε ότι εάν τα σχήματα του Penrose τοποθετηθούν με τυχαία σειρά, στις περισσότερες περιπτώσεις θα καταλήξουν σε ημιπεριοδικούς σχηματισμούς. Στις τρεις διαστάσεις μπορούμε να φανταστούμε ημικρυστάλλους που σχηματίζονται με τυχαίο τρόπο, που όμως εμφανίζουν μικρότερη κανονικότητα από αυτούς που ακολουθούν τους κανόνες του Steinhardt. Πλην όμως, εξακολουθούν να έχουν πενταπλή συμμετρία. Το μεγάλο προσόν του τυχαίου μοντέλου είναι ότι ακολουθεί το δεύτερο νόμο της θερμοδυναμικής σύμφωνα με τον οποίο η φύση οδεύει προς συστήματα μεγαλύτερης εντροπίας (ή αταξίας).

Ο Peter Bancel της IBM με-

σαν ότι τα άτομα σχηματίζουν σειρές σε πέντε διευθύνσεις με γωνία μεταξύ των φύλλων 72° ή πολλαπλάσιο. Ο Kortan πιστεύει ότι στο εντροπικό μοντέλο οι σειρές αυτές δεν θα ήταν παρατηρήσιμες.

Το πλεονέκτημα του «κανονικού» μοντέλου είναι ότι ακόμη και αν βρεθούν 1000 υλικά που να ικανοποιούν το τυχαίο μοντέλο, και μόνο ένα που ικανοποιεί το «κανονικό», το τελευταίο θα τραβήξει την προσοχή, επειδή η όλη ιδέα των νόμων ημικρυστάλλωσης του Steinhardt είναι τόσο παράξενη και συνήθιστη. Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι αν και δεν διαφαίνονται εύκολα οι εφαρμογές των ημικρυστάλλων, όλοι μας παίρνουμε μία ιδέα για την ταχύτητα με την οποία το βάρος στις μεγάλες διαφωνίες τέτοιου είδους μπορεί και μετακινείται από τη μια άποψη στην αντίθετη.

Το παράδοξο του Ζήνωνος και η σύγχρονη φυσική

Είναι δυνατόν να επιτύχουμε την αδρανοποίηση ραδιενεργών υλικών που μας ενδιαφέρουν, όπως λ.χ. τα πυρηνικά απόβλητα;

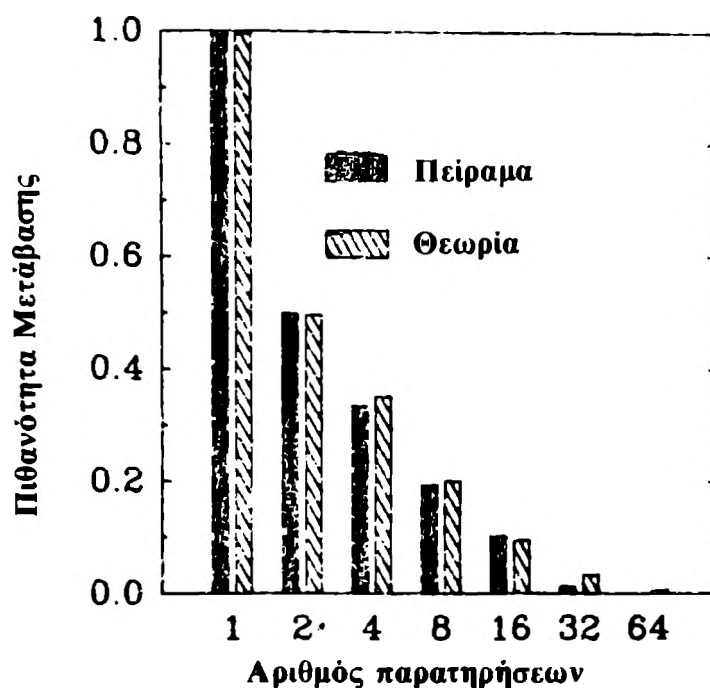
Η σύγχρονη φυσική βρίσκεται στα ίχνη αυτού του σκοπού. Αν υποβάλουμε ένα ραδιενεργό πυρήνα σε μία διαδικασία «παρατήρησης», είναι δυνατό, σύμφωνα με τη θεωρία, να επηρεάσουμε τη διαδικασία της ραδιενεργούς μετάπτωσης μέχρις σημείου να μη συμβεί καθόλου. Με την προϋπόθεση ότι η διαδικασία της παρατήρησης είναι διακεκομμένη και πολύ συχνή, το φαινόμενο έχει προβλεφθεί για κάθε είδους μετάπτωση και έχει ονομαστεί «κβαντικό φαινόμενο Ζήνωνος». Η πειραματική διαπίστωση του φαινομένου για ραδιενεργές μεταπτώσεις δεν αναμένεται να γίνει σύντομα. Πρόσφατα όμως παρατηρήθηκε για ενεργειακές μεταπτώσεις άλλου είδους.

Ο Ζήνων ο Ελεάτης, ήταν ο φιλόσοφος της αρχαιότητας που διατύπωσε την άποψη ότι η μετακίνηση μεταξύ δύο σημείων είναι λογικά αδύνατη. Η μετακίνηση εδώ προϋποθέτει να φθάσουμε αρχικά στη μέση της απόστασης. Για την υπόλοιπη απόσταση πρέπει πάλι να φθάσουμε στη μέση, για το υπόλοιπο τμήμα ομοίως, κ.ο.κ. Έτσι, ένας δρομέας θα έχει να διασχίσει ένα άπειρο αριθμό διαστημάτων, πράγμα αδύνατο, και έτσι δεν θα φθάσει ποτέ το σκοπό του. Η φιλοσοφικά διατυπωμένη αυτή πρόταση, σχετίζεται με την επ' άπειρο διαίρεση ενός συνεχούς πεπερασμένου διαστήματος. Με αφετηρία το λεγόμενο «παράδοξο του Ζήνωνος» ξεπήδησαν συζητήσεις μαθηματικού και φιλοσοφικού περιεχομένου. Στην κβαντομηχανική, τη μέθοδο δηλαδή περιγραφής του μικρόκοσμου, το παράδοξο του Ζήνωνος έχει βρει την αντιστοιχία του.

Το 1977 οι B. Misra και G. Sudarshan του πανεπιστημίου του Τέξας, έδειξαν θεωρητικά ότι η μετάπτωση ενός ασταθούς σωματιδίου, π.χ. ενός ραδιενεργού πυρήνα, περιορίζεται όταν βρίσκεται υπό παρατήρηση. Σαν «παρατήρηση» νοείται η διαδικασία που θα ακολουθήσει βήμα

προς βήμα τη μετάπτωση και θα μας δώσει πληροφορίες γι' αυτή. Όσο πιο πολλές φορές «παρατηρείται» το σωματίδιο, τόσο μεγαλύτερος είναι ο περιορισμός της μετάπτωσης. Εάν η παρατήρηση γίνεται συνεχώς, η μετάπτωση δεν γίνεται καθόλου! Η πρόταση αυτή έχει μια πολύ σημαντική συνέπεια: ένας ραδιενεργός πυρήνας που παρατηρείται σταθερά, θα μένει ανέπαφος. Το φαινόμενο αυτό της «παρατηρούμενης χύτρας που ποτέ δεν βράζει», ονόμασαν οι Misra και Sudarshan «κβαντικό φαινόμενο Ζήνωνος». Για να συμβεί το φαινόμενο πρέπει να τηρηθεί μία προϋπόθεση. Για ένα μικρό διάστημα από τη στιγμή που θα δημιουργηθεί το ασταθές σωματίδιο, η πιθανότητα να υποστεί μετάπτωση πρέπει να αυξάνεται με το τετράγωνο της ηλικίας του. Στην πράξη η προϋπόθεση ικανοποιείται, και το χρονικό διάστημα είναι γνωστό σαν «χρόνος Ζήνωνος».

Το Μάρτιο του 1990, για πρώτη φορά ο D.J. Wineland και οι συνεργάτες του στο Αμερικανικό Ινστιτούτο Μέτρων, Σταθμών και Τεχνολογίας στο Κολοράντο ανακοίνωσαν μια πειραματική επαλήθευση του φαινομένου Ζήνωνος. Παρατήρησαν ότι η μετάπτωση ασταθών ιόντων από μια χαμηλή ενεργειακή



Η μείωση της πιθανότητας μετάβασης σε υψηλό αριθμό επαναληπτικών παρατηρήσεων δείχνει την ισχύ του φαινομένου Ζήνωνος.

στάθμη σε μια υψηλότερη γίνεται δυσκολότερα εάν επιδράσουμε με βραχείς και επαναλαμβανόμενους παλμούς φωτός. Στο πείραμα χρησιμοποιήθηκαν ιόντα μονοσθενούς βηρυλίου (Be^+) τα οποία κατέχουν μια ενέργεια E_1 . Εάν τα ιόντα διεγερθούν με ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία χαμηλής ενέργειας (π.χ. συχνότητας ραδιοκυμάτων) μεταπίπτουν σε μια υψηλότερη ενεργειακή κατάσταση E_2 , όπως ακριβώς μια μπάλα με λίγη ώθηση πηδά από το πρώτο σκαλοπάτι στο δεύτερο. Μπορούμε τώρα να διαπιστώσουμε πόσα ιόντα βρίσκονται σε κάθε ενεργειακή στάθμη τοποθετώντας το μίγμα των ιόντων μπροστά από μια φωτεινή δέσμη κατάλληλη να προκαλεί το φθορισμό τους. Γνωρίζουμε ότι μόνο αυτά της στάθμης E_1 φθορίζουν. Εάν η δέσμη γίνει παλλόμενη, τότε λέμε ότι παρατηρούμε το σύστημα. Και η παρατήρηση γίνεται πληρέστερη όταν οι παλμοί είναι βραχύβιοι και συχνοί.

Ο Wineland διεπίστωσε στα πειράματά του ότι η χρήση περισσότερων (και συχνότερων) τέτοιων παλμών περιορίζει τη μετάπτωση $E_1 - E_2$. Δηλαδή ο φθορισμός του συστήματος έγινε πιο έντονος. Οι υπολογισμοί έδειξαν ότι ενώ με ένα μόνο παλμό η πιθανό-

τητα της μετάπτωσης είναι σχεδόν 100%, με 64 παλμούς συνολικής διάρκειας 256 χιλιοστών του δευτερολέπτου, ελαττώθηκε στο 0,6%. Το διάστημα μεταξύ δυο παλμών πρέπει να είναι παραπλήσιο (ή μικρότερο) με το χρόνο Ζήνωνος του συστήματος.

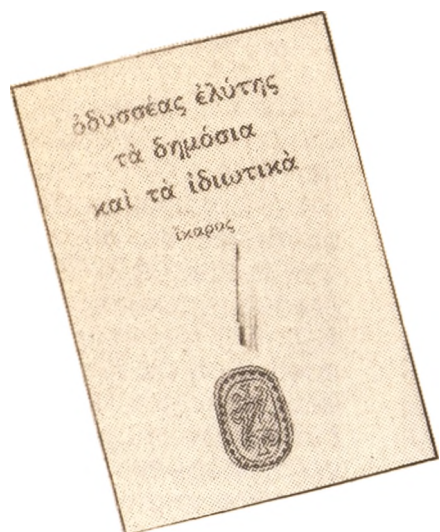
Είναι η πρώτη φορά που ένα τέτοιο πείραμα συμφωνεί με τη θεωρία που προέβλεψε ότι η μετάπτωση υπό τέτοιες συνθήκες θα συμπιεστεί μέχρι μηδενισμού. Όμως εδώ η διαδικασία είναι επαγόμενη, δηλαδή η μετάπτωση είναι συνώνυμη με διέγερση. Αντίθετα στην περίπτωση των ραδιενεργών πυρήνων συμβαίνει αυθόρμητα εφόσον ένας ασταθής πυρήνας μετατρέπεται σε ένα σταθερότερο με ταυτόχρονη έκλυση του πλεονάσματος της ενέργειας. Ο Peter Knight έγραψε στο Nature, ότι, για τους παραπάνω λόγους, το πείραμα του Wineland παρουσιάζει μειωμένο ενδιαφέρον. Παρ' όλα αυτά, εδώ για πρώτη φορά συμβαίνει ο περιορισμός των μεταπτώσεων σε ένα σύστημα υπό συνεχή διακοπτόμενη παρατήρηση, δημιουργώντας ένα σοβαρό προηγούμενο για επιβεβαίωση της θεωρίας σε διαφορετικού είδους μεταπτώσεις, όπως είναι οι ραδιενεργές.

Γραφτείτε συνδρομητές στο **ΑΝΤΙ**

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΥΦΑΙΜΑΤΑ

Αντί για βιβλιοκρισία...
*Περιδιάβαση σε δημόσια και
ιδιωτικά γλωσσικά (με μια
μικρή προέκταση και σε
αγγλογαλλικά...)*

του Βασιλείου Δ. Φόρη



Το Μάιο του 1990 κυκλοφόρησε στην Αθηνά το βιβλιαράκι του Οδυσσεά Ελύτη «Τὰ δημόσια καὶ τὰ ιδιωτικά», μικρού, 16ου, σχήματος δοκίμιο 48 σελίδων. Είναι «εξομολογήσεις» του ποιητή, σε πεζό λόγο, για τα αγαπημένα του θέματα: τον ελληνισμό, τη μοίρα του, την ιστορία του, τη θέση του στον κόσμο. Και τα παρεμφερή προσωπικά του, του ποιητή.

Εφτά ενότητες (όχι αριθμημένες) απαρτίζουν το βιβλιαράκι· σε μίαν από αυτές, και όχι ολόκληρη, αφιερώνονται οι γραμμές που ακολουθούν. Δεν είμαι κριτικός της λογοτεχνίας παρά δάσκαλος, πιο πολύ γραμματικός, και εκείνο που μ' έκαμε να γράψω είναι ότι για πολλοστή φορά ο ποιητής καταπιάνεται με γλωσσικά θέματα, που τις πιο πολλές φορές, βλέποντάς τα βέβαια από τη σκοπιά του, τα μεταμορφώνει σε «ποιήματα». Κατά σύμπτωση, η πρώτη από τις ενότητες είναι αφιερωμένη στη γλώσσα μας. Παραθέτω την ενότητα ολόκληρη, για να την κρίνω αμέσως ύστερα. Πιάνει τις σελίδες 7-12.

ΠΗΡΕ ΝΑ ΧΕΙΜΩΝΙΑΖΕΙ. ΠΛΗΘΥΝΑΝ οί ἄδειες καρέκλες γύρω μου. Ἔχω πιᾶσει γωνιά καὶ πίνω καφέδες, φουμέρνοντας ἀντικρὺ στὸ πέλαγος. Θὰ μπορούσα νὰ περάσω ἔτσι μιὰ ζωὴ ολόκληρη, ἂν δὲν τὴν ἔχω κιόλας περάσει. Ἀνάμεσα σὲ μιὰ παλιὰ ξύλινη πόρτα ξεβαμμένη ἀπ' τὸν ἥλιο κι ἓνα κλωναράκι γιασεμιοῦ τρεμάμενο· πού ἔτσι καὶ συμβεῖ νὰ μοῦ λείψουν μιὰ μέρα, ἡ ἀνθρωπότητα ὅλη θὰ μοῦ φαίνεται ἄχρηστη. Σχεδὸν σοβαρολογῶ. Ἐπειδὴ ἐδῶ δὲν πρόκειται πιά γιὰ τὴ φύση, πού αὐτὴν, πιστεύω, εἶναι πιὸ σημαντικό νὰ τὴ διαλογίζεσαι παρὰ νὰ τὴ βιώνεις· οὔτε κἂν γιὰ τὴν παράδοση. Πρόκειται γιὰ τὴ βαθύτερη ἐκείνη δύναμη τῶν ἀναλογιῶν πού συνέχει τὰ παραμικρὰ μὲ τὰ σπουδαῖα ἢ τὰ καίρια μὲ τὰ ἀσήμαντα, καὶ διαμορφώνει κάτω ἀπὸ τὴν κατατεμαχισμένη τῶν φαινομένων ἐπιφάνεια ἓνα πιὸ στερεὸ ἔδαφος γιὰ νὰ πατήσῃ τὸ πόδι μου —παραλίγο νὰ πῶ ἡ ψυχὴ μου.

Μέσα σ' ἓνα τέτοιο πνεῦμα εἶχα κινηθεῖ ἄλλοτε, ὅταν ἔλεγα ὅτι ἓνα τοπίο δὲν εἶναι, ὅπως τὸ ἀντιλαμβάνονται μερικοί, κάποιο ἀπλῶς σύνολο γῆς, φυτῶν καὶ ὑδάτων. Εἶναι ἡ προβολὴ τῆς ψυχῆς ἑνὸς λαοῦ ἐπάνω στὴν ὕλη.

Θέλω νὰ πιστεύω —καὶ ἡ πίστη μου αὐτὴ βγαίνει πάντοτε πρώτη στὸν ἀγῶνα τῆς μὲ τὴ γνώση— ὅτι, ὅπως καὶ νὰ τὸ ἐξετάσουμε, ἡ πολυαιώνια παρουσία τοῦ ἑλληνισμοῦ πάνω στὰ δῶθε ἢ ἐκεῖθε τοῦ Αἰγαίου χῶματα ἔφτασε νὰ καθιερώσει μιὰν ὀρθογραφία, ὅπου τὸ κάθε ὠμέγα, τὸ κάθε ὕψιλον, ἡ κάθε ὀξεῖα, ἡ κάθε ὑπογεγραμμένη, δὲν εἶναι παρὰ ἓνας κολπίσκος, μιὰ κατωφέρεια, μιὰ κάθετη βράχου πάνω σὲ μιὰ καμπύλη πρύμνας πλεούμενου, κυματιστοὶ ἀμπελῶνες, ὑπέρθυρα ἐκκλησιῶν, ἀσπράκια ἢ κοκκινάκια, ἐδῶ ἢ ἐκεῖ, ἀπὸ περιστεριῶνες καὶ γλάστρες μὲ γεράνια.

Εἶναι μιὰ γλώσσα μὲ πολὺ αὐστηρὴ γραμματικὴ, πού τὴν ἔφκιασε μόνος του ὁ λαός, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού δὲν ἐπήγαινε ἀκόμη σχολεῖο. Καὶ τὴν τήρησε μὲ θρησκευτικὴ προσήλωση κι ἀντοχὴ ἀξιοθαύμαστη, μέσα στίς πιὸ δυσμενεῖς ἑκατονταετίες. Ὡσπου ἤρθαμ' ἐμεῖς, μὲ τὰ διπλώματα καὶ τοὺς νόμους, νὰ τὸν βοηθήσουμε. Καὶ σχεδὸν τὸν ἀφανίσουμε. Ἀπὸ

τὸ ἓνα μέρος τοῦ φάγαμε τὰ κατάλοιπα τῆς γραφῆς του καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τοῦ ροκανίσουμε τὴν ἴδια του τὴν ὑπόσταση, τὸν κοινωνικοποιήσαμε, τὸν μεταβάλαμε σὲ ἓναν ἀκόμα μικροαστό, πού μᾶς κοιτάζει ἀπορημένος ἀπὸ κάποιο παραθυράκι κάποιας πολυκατοικίας τοῦ Αἰγάλεω.

Δὲν ἀναφέρομαι σὲ καμιὰ χᾶμένη γραφικότητα. Οὔτε θυμᾶμαι νὰ ἔχω ζήσει σὲ καμιὰ καλὴ ἐποχὴ γιὰ νὰ τὴ νοσταλγῶ. Ἀπλῶς, δὲν ἀνέχομαι τὶς ἀνορθογραφίες.

Μὲ ταραίζουν. Νιώθω σὰν ν' ἀνακατώνονται τὰ γράμματα στὸ ἴδιο μου τὸ ἐπώνυμο, νὰ μὴν ξέρω ποιὸς εἶμαι, νὰ μὴν ἀνήκω πουθενά. Τόσο πολὺ αἰσθάνομαι νὰ εἶναι ἡ ζωὴ μου συνυφασμένη μ' αὐτὴν τὴν «ὑδρόγεια λαλιά», πού δὲν εἶναι παρὰ ἡ ὀπτικὴ φάση τῆς ἑλληνικῆς λαλιᾶς, τῆς ἱκανῆς μὲ τὴ διπλὴ τῆς ὑπόστασις νὰ ὁμιλεῖ καὶ νὰ ζωγραφίζει συνάμα. Καὶ πού ἐξακολουθεῖ ἀθόρυβα ὅσο καὶ δραστικά, παρὰ τὶς ἄνωθεν ἐπεμβάσεις, νὰ εἰσχωρεῖ ὁλοένα μέσα στὴν ἱστορία καὶ μέσα στὴ φύση πού τὴ γέννησαν, ἔτσι ὥστε νὰ μετατρέπει τεράστιες ποσότητες παρελθόντος χρόνου σὲ παρόν, καὶ νὰ μετατρέπεται ἀπὸ τὸ παρόν αὐτὸ σὲ ὄργανο προικισμένο μὲ τὴ δύναμη νὰ ὀδηγεῖ τὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς μας στὴν πρωτογενὴ φυσικὴ τους ἀλήθεια. Ὅμως, γιὰ νὰ τὸ ἀντιληφθεῖ αὐτὸ κανεὶς, πρέπει νὰ ἔχει περάσει ἀπ' ὅλες τὶς διεργασίες, ὅσες ἀπαιτοῦνται γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ διακρίνει πού κεῖται τὸ καίριο. Τὸ καίριο στὴ ζωὴ αὐτὴ κεῖται πέραν τοῦ ἀτόμου. Μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι, ἂν δὲν ὀλοκληρωθεῖ κανεὶς σὰν ἄτομο —κι ὅλα συνωμοτοῦν στὴν ἐποχὴ μας γι' αὐτό— ἀδυνατεῖ νὰ τὸ ὑπερβεῖ.

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο σταύρωσης βρισκόμαστε σήμερα, πού οἱ περισσότεροὶ ἀδυνατοῦν, ἐπὶ παραδείγματι, νὰ ἐκτιμήσουν τὴν ὑγεία ἐπειδὴ δὲν ἔτυχε ν' ἀρρωστήσουν, ἢ ἐπειδὴ —τὸ χειρότερο— θεωρήσαν «καίριο» τὴν ἀρρώστια. Ὁ μηχανισμὸς μιᾶς λειτουργίας ὅπως αὐτὴ ἀντανακλᾷ πάνω στὴ λογοτεχνία μας, τὴν καταδυναστεύει, τὴν ὑποβάλλει σ' ἓνα εἶδος παραμορφωτικῆς ἀρθρίτιδας, πού ἐξαιτίας μιᾶς μακρᾶς καὶ συνεχοῦς τακτικῆς ἐκλαμβάνεται ὥς ἡ μόνη φυσιολογική.

Δεν είναι η πρώτη φορά που ο ποιητής μπαίνει σε λεπτομέρειες για θέματα που δεν τα κατέχει. Όταν βραβευόταν το 1979 με το Νόμπελ της λογοτεχνίας, οι ευρωπαϊκές εφημερίδες παρουσίαζαν, ανάμεσα σε άλλα, και «θέσεις» του προγενέστερες όπως αυτή:

«Το βρίσκω πολύ συγκινητικό που γράφω τις λέξεις ουρανός, θάλασσα, σελήνη, όπως τις έγραφαν η Σαπφώ και ο Πίνδαρος και όπως ο λαός εξακολουθεί να τις προφέρει σήμερα» (αрайογραφώ).

Πριν από 2 χρόνια πάλι, σε μια συζήτηση με την κ. Λουκία Πετρίτση της «Καθημερινής» είχε απαντήσει, στην ερώτηση «Και για την κατάσταση στην παιδεία μας τι θα είχατε να πείτε;», με τα εξής:

«Εγώ είμαι υπέρ του παλαιού συστήματος, εναντίον του μονοτονικού και υπέρ της διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών. Είναι η βάση για να ξέρεις την ετυμολογία των λέξεων. Η σημερινή κακοποίηση της γλώσσας με ενοχλεί και αισθητικά. Θέλω να δω γραμμένο “καφενειόν” κι ας μην το προφέρουμε το “ν”. Τώρα όλες οι λέξεις έχουν μία τρύπα...».

Έγραψα τότε στα «Νέα» (17.9.1988) ότι όλα αυτά είναι απαράδεχτα —και βέβαια ούτε που περίμενα αντιδραση του ιδιού· μπορεί να μην προφταίνει και αυτός να τα βλέπει όλα, μπορεί οι «φίλοι» του να του επιλέγουν τα δημοσιεύματα, ίσως και απαξιώνει ν’ απαντήσει. Δικαίωμά του, όπως δικαίωμά του να συνεχίζει το βιολί του· διαθέτω, όσο θα ζω, μαντολινάκι.

★

Διαβάζοντας την πλαγιοτυπωμένη πρόταση, ότι (ένα τοπίο είναι) η προβολή της ψυχής ενός λαού επάνω στην ύλη, μια σύλληψη λεπτεπίλεπτη και μια διατύπωση πραγματικά συνταραχτική, περίμενα, πριν βάλω σ’ ενέργεια δικές μου απόπειρες που να επαλήθευαν αυτή τη ρήση, πως ο ίδιος ο ποιητής θα έδινε κάποια δική του εικόνα που να εξηγήσει το διανόημα: κάτι, ας πω, σαν το χωροχρόνο, όπου φυσικά «ακουμπάμε» και πράγματα και ιδέες. Η αρχή ωστόσο της επόμενης παραγράφου, «Θέλω να πιστεύω...», πιο πολύ όμως η «έγκλειστη μέσα σε παύλες» πρόταση, «και η πίστη μου αυτή βγαίνει πάντοτε πρώτη στον αγώνα της με τη γνώση» με μετάφεραν σε άλλους κόσμους, ξένους λίγο πολύ προς το προηγούμενο διανόημα: σε αγώνα, λέει, της πίστης με τη γνώση, όπου μάλιστα η γνώση δε βγάνει, δε νικιέται καν, παρά έρχεται δεύτερη, αφού πρώτη «βγαίνει» η πίστη, ωσάν τα δύο αυτά τα φοβερά και ιεταξύ τους αντίπαλα «μεγέθη» να έφρεξαν τα 10 μίλια και όχι να έδωσαν αγώνα ζωής και θανάτου. Τι δουλειά, ίπα, να έχει εδώ η πίστη —θέματα νώσης, ιστορίας συζητάει.

Ασαφή βέβαια και ανεξήγητα πράγματα, ώσπου έρχεται και η εξήγηση: αν η ψυχή του ελληνικού λαού πρόβαλε κάτι επάνω στην ύλη, μέσα στους αιώνες, «στα δώθε ή εκείθε του Αιγαίου χώματα», αυτό το κάτι είναι η ορθογραφία· η λέξη τυπώνεται με αραιωμένα στοιχεία επάνω επάνω στην ένατη (τρίτη τυπωμένη) σελίδα του βιβλίου του ποιητή Οδυσσέα Ελύτη «Τα δημόσια και τα ιδιωτικά», Αθήνα 1990. (Οι αραιοτυπωμένες λέξεις στο βιβλίο είναι όλες κι όλες τρεις.)

Το ξέρω ότι όσα θ’ ακολουθήσουν πολλοί ομότεχνοί μου θα τα χαρακτηρίσουν πασιγνώστα, περιττά, και άρα χαμένο κόπο να τα γράφω· το ξέρω ακόμα ότι από την άλλη πλευρά οι κριτικοί της λογοτεχνίας μπορεί να πουν ότι ένας ποιητής έχει δική του οπτική γωνία από όπου να βλέπει τα πράγματα του κόσμου, ότι από παλιά χρόνια χορηγείται στους ποιητές ειδική επώνυμη άδεια, άρα θα ήταν τουλάχιστο κουτό να ζητάς από έναν ποιητή —τι;— βιβλιογραφικές π.χ. παραπομπές για τα γραφόμενά του.

Στην πρώτη κατηγορία —την κατηγορία των συναδέλφων ότι «κομίζω γλαύκα εις Αθήνας»— θα είχα να αντιπροβάλω την «παιδαγωγική» πλευρά του πράγματος: δεν μπορεί κανείς, όσο μεγάλος ποιητής και αν είναι, να γράφει ανυπόστατα πράγματα για θέματα που οι επιστήμονες τα καλλιέργησαν δεκαετίες και αιώνες και διατύπωσαν γι’ αυτά λίγο πολύ σύμφωνες γνώμες, ούτε ν’ αδιαφορεί αν τα γραπτά του πέσουν σε χέρια παιδιών, που διψούν τη μάθηση. Τα ίδια θα έλεγα και στους λογοτεχνικούς κριτικούς: αν ισχύσει μια τέτοια «λογοτεχνική ασυδοσία», βγαίνει αύριο ένας άλλος λογοτέχνης και μας «διδάσκει» ότι ο ήλιος, ξέρετε, κινείται γύρω από τη γη και «α, να δείτε τι ωραία κινείται...», ένας τρίτος άλλα. «Κι εσένα τι σε κόφτει;», ακούω, «γούστο του και καπέλο του». Επειδή ζω σε κοινωνία, και όχι σε ζούγκλα, θ’ απαντούσα σε μια τέτοια παρατήρηση ή ερώτηση, πάω να δω ως πού φτάνουν τα ιδιωτικά κι από πού αρχίζουν τα δημόσια.

Η ορθογραφία, ως λέξη και ως έννοια (ορθή γραφή), συναντιέται για πρώτη φορά στους Έλληνες γραμματικούς του δεύτερου μεταχριστιανικού αιώνα. Την «καταπληκτική» αυτή πληροφορία, για όσους δεν ασχολούνται με τέτοια πράγματα, τη δίνουν τα διημόσιας χρήσης εκείνα βοηθήματα που λέγονται λεξικά, εγκυκλοπαιδείες, γραμματολογίες κτλ., προσθέτοντας ότι δύο αιώνες νωρίτερα ο Λατίνος «αρχιτέκτονας» Βιτρούβιος ονόμαζε orthographia το σχέδιο ανύψωσης ενός κτιρίου (αν τα λέω καλά...). Φυσικά, όποιος απορήσει και ρωτήσει, «Μα, καλά, πώς; τόσο αργά παρουσιά-

στηκε στην ιστορία μας η ορθογραφία; με τι λοιπόν βασάνιζαν τα παιδιά του; οι αρχαίοι Έλληνες στα σχολεία, δημόσια ή ιδιωτικά;», θα θυμηθεί ή θα μάθει ότι αυτά ακριβώς τα παιδιά δεν την είχαν ακόμα ανάγκη την ορθογραφία, αφού τα ίδια αυτά τα παιδιά, δηλαδή τα παιδιά, δεν προφέρονταν διόλου όπως τα παιδιά των μαχών, γι’ αυτό. Ωστε, για ν’ αρχίσουμε να μετράμε: δύο αιώνες μ.Χ. και άλλοι (πόσους να πούμε;), έστω οχτώ προς τα πίσω, π.Χ., συνολικά δέκα αιώνες ελληνισμού δεν είχαν καν γνωρίσει αυτό το ιδανικό που ο ποιητής αποφάσισε να μας το παρουσιάσει ως κομμάτι της ψυχής μας, που το αποθέσαμε πάνω στην ύλη και δημιουργήσαμε έτσι ένα τοπίο (τις ξέρετε κάποιες παχιές αγελάδες που, μόλις τις αρμέζουν, αυτές δίνουν μια κλοτσιά στο μακράτσι, και πάει το γάλα). Αν τώρα, με τα νέα αρχαιολογικά και επιγραφικά ευρήματα, πάμε άλλα χίλια ή και περισσότερα χρόνια πίσω στο χρόνο, καταλαβαίνει ο ποιητής, που βέβαια τη χαιρείται αυτή την επιμήκυνση του «ελληνικού» προς τα «κείθε του χρόνου», τι ζημιά φέρνει στην ιστορία μας, προσπαθώντας «με την πίστη του» να κάνει το μαύρο άσπρο.

Και η ανάλυση όμως των όρων της ορθογραφίας αντιστρατεύεται τις απόψεις του ποιητή, αντί να τις ενισχύσει: «Το κάθε ωμέγα...» —ποιο ωμέγα (ως κολπίσκος, να πούμε) μπορεί να δικαιώσει τον ποιητή; Πριν από το 403 π.Χ., τότε που η αττική διάλεκτος υιοθέτησε το ιωνικό αλφάβητο, δεν υπήρχε σ’ αυτήν ωμέγα (άρα γενεές ολόκληρες τις εξορίζει ο ποιητής από την κοινή μοίρα όλων των Ελλήνων· να, αυτά γίνονται, όταν φυτρώνουμε εκεί όπου δε μας σπέρνουν...). Τη δουλειά μάλιστα όχι μόνο αυτού του ωμέγα παρά και του ου την αναλάμβανε το άλλο το ταλαίπωρο το γράμμα, το ο. ΔΟΛΟΝ έγραφαν πριν από το 403 π.Χ. στην αττική διάλεκτο, και η λέξη αυτή, γράφει ο μεγάλος Αντώνιος Γιάνναρης, διαβαζόταν και σήμαινε τα εξής, μόνο, πέντε: δόλον, δοῦλον, δόλων, δούλων, δουλοῦν (γιατί όχι, ρωτάει ένας μικρός, και: δουλῶν;...). Με «του κύκλου τα γυρίσματα» και με τη «μόρφωση» που γνώρισε όλους τους μετέπειτα καιρούς ο σύνολος ελληνικός λαός, ήρθαν και οι ώρες ν’ ακουμπήσει κι αυτός την ψυχή του στα μόνα γραπτά μνημεία που αξιώθηκε να μας αφήσει ως τοπία: μετά το κείμενο ενός συμβολαίου παρέλαυνε ο χορός των μαρτύρων

Ηοάνις σιαβούλους μαρτιρό
Χρίστος γιόργγινας μαρτιρό...

Εθνικό ορθογραφικό μαρτυρολόγιο.

Μα, και ποιο ύψιλον, ποια «κατωφέρεια» ας πω, ποιο ύψιλον, που αυτό γνώρισε κι αν γνώρισε των παθών του τον τάραχο μέσα στους αιώνες: μια μο-

ναχό του με τις μοίρες του, πριν το ονομάσουν «ψιλόν», μια συνδυασμένο με το *ο* για προφορά του *ου*, μια *αν* ή *ην*, άλλοτε να διαβάζεις, σε αρχαίους χρόνους, *εύδομάς*, άλλοτε *έβδοκῶν* («ορθογραφία» τελοσπάντων...), και χίλια άλλα, ποιο λοιπόν (αυτοτελές και αυθύπαρκτο και προσδιοριστικό κατωφύρεας και καμπύλης) ύψιλον είναι ακριβώς η προβολή της ψυχής του λαού μας επάνω στην ύλη; Αυτό που τελικά κατάντησε απλός φθόγγος *ι* στους Πανέλληνες εκτός από τους Κουμιώτες (της Κούμης = Κύμης), τους Τσάκωνες και «εί τινας» ελάχιστους άλλους;

Και η οξεία; Πώς έτσι μόνη αυτή η «κάθετη βράχου πάνω σε μια καμπύλη πρύμνας πλεούμενου» (αν καλώς τοποθετώ τις «αναλογίες» ή τις συζυγίες); πού πήγαν οι δύο αδερφούλες της, η βαρεία και η περισπωμένη; Γι' αυτή την τελευταία, ως κι εγώ θα συνηγορούσα —ο λόγος το λέει— να θεωρηθεί κάτι σαν κυματισμός (ως και κάποιοι Ἀγγλοι και Γάλλοι εξυμνούν σήμερα την απομίμησή της, την *accent circonflexe* βλ. παρακάτω), αλλά την οξεία είναι τελείως απαράδεχτο να την προβάλλεις ως ψυχή του λαού σου επάνω στην ύλη. Γιατί ποιοι «προ»-γραμματικοί ελληνικοί αιώνες τη γνώρισαν, ας το γενικήψω: ποιοι Ἕλληνες δέκα (ή είκοσι) προχριστιανικών αιώνων (αιώνων· το συνειδητοποιεί αυτό ο ποιητής;) γνώρισαν τους τόνους, που, κατασκευασμέ-

νους από τους γραμματικούς στα χρόνια του Μεγαλέξαντρου, ολοκληρωτικά τους εφάρμοσαν οι γραφιάδες μόλις τον 9ο με 10ο αιώνα μ.Χ., χωρίς ο έρμος ο λαός να πάρει μυρουδιά για το τι πράμα ακριβώς είναι; Αυτούς, αυτή την οξεία εννοεί ο ποιητής;

Ας πάμε και στην υπογεγραμμένη. Τις μορφές που πήρε, άλλοτε ως «προσγεγραμμένον ἰώτα» (ΤΕΙ ΒΟΛΕΙ = τῇ βουλῇ) και άλλοτε ως καθαυτό «υπογεγραμμένον» (τῇ βουλῇ) δε θα τις έχει προσέξει σίγουρα ο ποιητής, ούτε και θα διάβασε ποτέ του το Στράβωνα, να δει τι λέει ήδη από τον 1ο π.Χ. αιώνα. Είκοσι γεμάτοι αιώνες από τότε, και «πολλοί χωρίς τοῦ *ι* γράφουσι τὰς δοτικάς καὶ ὑποτακτικάς», ἐκβάλλουσι δὲ τὸ ἔθος φυσικὴν αἰτίαν οὐκ ἔχον». Είκοσι αιώνων αφύσικα πράγματα, ο ποιητής τα ορθώνει ως σύμβολα της ψυχής του ελληνικού λαού. Αναρωτιέται κανείς αν πρέπει να πιστέψει τον αμελέτητο ποιητή Οδυσσέα Ελύτη του 1990 ή το Στράβωνα με την ιστορική μαρτυρία του των χρόνων του Χριστού. (Αφύσικα, φυσικά, υπήρξαν τα πράγματα μόνο για τους γραφιάδες, και όχι, καθόλου, για το λαό, που ο δόλιος τα αγνοούσε τελείως και μόνο σπαρταριστά ανέκδοτα είχε ν' αφηγηθεί γι' αυτά, είτε ως ανώνυμος για την υπογεγραμμένη, π.χ. στα *ὑπομνήσκω*, είτε και αντιπροσωπευμένος από την καταπληκτική εκείνη μυλωνού με το *ωμέγα* της.)

Και η σύγχυση συνεχίζεται: «Είναι μια γλώσσα με πολύ αυστηρή γραμματική...» —πραγματικά, τόσο αυστηρή, που δε θα επέτρεπε ν' αρχίζει περίοδος λόγου χωρίς υποκείμενο ή, αν το υποκείμενο «λανθάνει», να είναι τουλάχιστο κάποιας προηγούμενης πρότασης: ως τώρα ο λόγος ήταν για την ορθογραφία, για το ωμέγα, για τ' άλλα· γλώσσα δεν είχε αναφερθεί... Ας είναι όμως· ο ποιητής, που σίγουρα θεωρεί ε να πράμα (κι εδώ είναι το δράμα του) ορθογραφία και γλώσσα, συνεχίζει λέγοντας ότι αυτή τη γλώσσα «την ἐφκίασε μόνος του ο λαός, από την εποχή που δεν ἐπῆγαινε ἀκόμη σχολεῖο», και αυτό αληθεύει για κάθε γλώσσα. (Τώρα, ο ποιητής προσθέτει και την επιστημονική αναλήθεια ότι τη γλώσσα αυτή ο λαός «την τήρησε με θρησκευτική προσήλωση κι αντοχή αξιοθαύμαστη, μέσα στις πιο δυσμενείς εκατονταετίες», η συζήτηση όμως στο θέμα αυτό θα μας πήγαινε μακριά, κι εγώ βιάζομαι να δω «τί ἐγίνε ὕστερα».) Τι ἐγίνε, να, αυτά συνέβαιναν, ὥσπου, «Ὡσπου ἦρθαμ' εμεῖς, με τα διπλώματα και τους νόμους, να τον βοηθήσουμε. Και σχεδόν τον αφανίσαμε. Από το ένα μέρος τοῦ φάγαμε τα κατάλοιπα της γραφῆς του...» —α, εδώ στοπ, και στοπ πολύ απότομο, γιατί τα παρακάτω δεν ενδιαφέρουν τους «διπλωματούχους»· ε,

δε θα φορτωθούμε τώρα οι φιλόλογοι, οι γραμματικοί, και τα οποιαδήποτε κρίματα για την αστικοποίηση του αγροτικού πληθυσμού και την εγκατάστασή του στο Αιγάλεω, επειδή το θέλει ο κύριος Αλεπουδέλης, όχι, θα ήταν αστείο. Το άλλο να το συζητήσουμε, εκείνο το *εμεῖς*, στο «ἦρθαμ' εμεῖς με τα διπλώματα και τους νόμους...». Το *εμεῖς* λοιπόν, για τον κ. Αλεπουδέλη - Ελύτη, που μάλλον δεν είναι διπλωματούχος (κι αν ήταν, θα ήταν της Νομικής, την οποία «εσπούδασεν εἰς το παν/μιον Ἀθηνῶν») είναι σχῆμα λόγου, σημαίνει *εσείς*, «ἦρθατ' εσείς, ψευδοδημοτικιστές και ψευτοπροοδευτικοί, και αφανίσατε το λαό μας, του φάγατε τα κατάλοιπα της γραφῆς του...».

Ποιοι όμως «εμεῖς»; Ο Τριάνταφυλλίδης, που κρατούσε με «θρησκευτική προσήλωση» (διαβάζετε: με επιστημονική ορθοφροσύνη και μετριοπάθεια) στη Γραμματική του την υποταχτική με *-η(ς)*, *-ῆ(ς)*, όταν ο Ελύτης οργιάζε με τις γραφές να *ἔχει*, να *δοθεῖ* και, ενώ ο γραμματικός χαρακτηριζόταν ἀτολμος και συντηρητικός, ο ποιητής ήταν ο «πρωτοπόρος» και ο «προοδευτικός»; Και πού το πήγε, αλήθεια, ο ποιητής (αν το ίδιο ἔκαμναν και άλλοι λογοτέχνες δε μ' ενδιαφέρει, ο Ελύτης τώρα παρουσιάζεται «τηρητής των πατρίων»), πού το πήγε το ωραίο εκείνο ἦτα με την υμνημένη υπογεγραμμένη και κατά περίπτωση και με την περισπωμένη μαζί, *-η*, *-ῆ*, αυτούς τους «αμπελώνες» τους καρπερούς; Ἦ γιατί εἴμαστε εμεῖς οι αφανιστές του λαού, όταν για την καθιέρωση του μονοτονικού είχαμε στη ράχη μας, φορτίο ευεργετικό, την ηθική συμπαράσταση και άλλων και τη σκιά του καθαρευουσιάνου και αρχαϊστή Γεωργίου Χατζιδάκι, που βροντοφώναξε πριν από 80 ολόκληρα χρόνια να σώσουμε από τα «ἀκατάληπτα ταῦτα σημεῖα», δηλαδή από τους τόνους και τα πνεύματα, τους νεαρούς βλαστούς του λαού μας, τα Ελληνόπουλα; (Θέλετε να τα πείτε *Ελληνάκια*; πείτε τα· αυτό όμως δε σώζει.)

Από παραπατήματα σε παραπατήματα πέφτει ο ποιητής. Παρασύρθηκε (και με άλλα αξιοσέβαστα μαζί πρόσωπα), παραπλανήθηκε σε «θεωρίες» που δεν τις καταλάβαινε, εξαπατήθηκε (εξαιτίας της ελληνολατρίας του και ο ίδιος, όπως και άλλοι) από τις «συγχρονικές» θεωρίες για τη γλώσσα μας, από έναν «υπεύθυνο» καθηγητή της γλωσσολογίας κι από έναν ομότεχνό του («ομότεχνος» να σου πετύχει...) και μας είπε ο ποιητής Ελύτης (μας είπε· δε γίνεται να ξεγραφτεί αυτό, το πήρε η ιστορία, αφού υπέγραψε πρώτος την περίπυστη «Διακήρυξη του ΕΓΟ»), ότι για τον ίδιο, για τον Ελύτη, «δεν υπάρχει καθαρεύουσα και δημοτική, υπάρχει η ενιαία ελληνική γλώσσα» και μπλα, μπλα, μπλα, κι ας μη μας χάρισε από

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 7

Books and comics
from USA
at very cheap prices

Fiction
and non-fiction
books

We have thousand titles of
books: Novels, scientific
books (computer, economy,
psychology, biology, history,
geography etc.).

Movie classics, rare art
books and magazines for col-
lectors

Rare Comics (Marvel, DC
etc.).

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ
ΦΙΛΟΛΑΟΥ 151,
ΤΗΛ. 7015292

Τέρμα Τρόλεϋ
ΑΓ. ΑΡΤΕΜΙΟΥ Νο 4

τότε, 1982, ούτε έναν ομηρικό εξάμετρο (κάτι «σπαράγματα» αρχαίου ελληνικού λόγου στην τωρινή έκδοση: *Συνελόντι εἰπεῖν* 28, *Ἀείποτε μ' ἐξέπληξε*;) 31, *ἵπτανται, Ποῖός ᾄδει*; 43, δε λεν απολύτως τίποτε). Και, ενώ υπάρχει επιτέλους ο χρυσός που λέγεται σιγή, αρνείται ο Ελύτης να συνετιστεί από κουβέντες αυστηρών βέβαια αλλά ήπιων και δικαίων διανοητών του ήθους ενός Γιώργου Αράγη, ενός Αντρέα Μπελεζίνη, υποτροπιάζει και ξανάυποτροπιάζει, μένει εκεί στην ιδεοληψία του να νομίζει ότι τα γράμματα του αλφαβήτου, αυτά και μόνο αυτά, διαμορφώνουν τον άνθρωπο, ονομάζει «ανορθογραφία» την απουσία της ψιλής, προφανώς, από το επώνυμό του, ή από το ψευδώνυμό του. Δικαίωμα του αναφαίρετο, σίγουρα, το είπαμε. Να έρχεται όμως αποπάνω και να ρίχνει το ανάθεμα σ' εκείνους που πονούν με το δικό τους τρόπο την πατρίδα τους, που μοχθούν για την παιδεία της με έργο και όχι, επιτέλους, με κούφια ποιητικές εξάρσεις, ε, Κύριε Ελύτη, πάει πολύ. Ως εδώ.

Ως εδώ... Στη σελ. 6 του βιβλιδίου, «ράχη» του τίτλου, αναγράφεται ότι το δοκίμιο «Τα δημόσια και τα ιδιωτικά» αποτελεί μέρος του β' τόμου των πεζών του Οδυσσέα Ελύτη, που θα κυκλοφορήσει (αργότερα) με τον τίτλο «Εν λευκώ». Σταματώ λοιπόν κι εγώ εδώ —απότομα, κάπως—, για να κρίνω το

βιβλίο (αργότερα) «Εν συνόλω». Μόνο, θέλω να προλάβω ως τότε κάτι άλλο, που το υποσχέθηκα παραπάνω:

Έγραψε σε μετάφραση και σχολίασε η εφημερίδα της Πάτρας «Πολιτική - Φιλολογική» (Νοέμβρ. 1989), το ξεσήκωσαν, δευτεροσχολιάζοντάς το, τα «Πολιτικά Θέματα» (5-11.1.1990) το ακόλουθο αρθρίδιο της γαλλικής «Figaro» (χωρίς άλλα στοιχεία) με την υπογραφή του André Frossard:

«Εύτυχώς ή Ἀγγλία είναι πάντοτε εκεί. Πατρίδα τῆς ἀντιστάσεως ἀπὸ τὸ 1940 ἀνθίσταται σήμερα ἐναντίον τῆς μεταβολῆς τῆς ὀρθογραφίας μας καὶ ὁ συντάκτης τῆς «Γκάρντιαν» ὑπεραμύνεται σθεναρῶς τῆς δικῆς μας accent circonflexe (περισπωμένης), αὐτοῦ τοῦ κοσμήματος τῆς Γαλλικῆς γλώσσας, αὐτοῦ τοῦ τερπνοῦ μικροῦ Ἀνναμιτικοῦ καπέλλου, αὐτῆς τῆς στέγης παγώδας, αὐτοῦ τοῦ ὑπερτιθέμενου φρυδιοῦ, αὐτοῦ τοῦ χελιδονιοῦ πού μαθαίνει στίς λέξεις νά πετοῦν καὶ πού -χωρίς αὐτό- ἡ λέξη *gêne* (ὄνειρο) θά ἔχανε τὸ ἥμισυ τῆς μαγείας της. Ἀλλά οἱ μεταρρυθμιστές περιφρονοῦν τὴν «Γκάρντιαν», τὴν Ἀκαδημία, τὴν Γαλλικὴ γλῶσσα.

Δέν θέλουν νά ἀπλοποιήσουν τὴν ὀρθογραφία, θέλουν νά τὴν ἀφανίσουν, δυνάμει τῆς νέας σχολικῆς ἀρχῆς τῆς ἐλάσσονος προσπάθειας, στὴν ὁποία ταιριάζει μιὰ Κινεζικὴ παροιμία:

“Ὅσο λιγότερα ἔχεις νά μάθεις, τόσο γρηγορότερα γίνεσαι σοφός”».

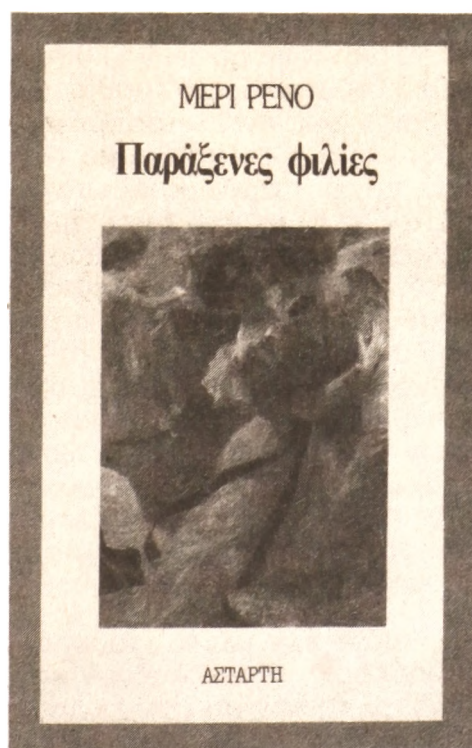
Τώρα, επειδή νιώθω ακέρειος Ευρωπαίος και μπορώ να κρίνω άνετα τα συμπατριωτάκια, κυρίως όμως επειδή τα διδάγματά τους αυτά πρόφτασαν και τα υιοθέτησαν οι δικοί μας δημοσιογράφοι εντοπίζοντάς τα στα δικά μας γλωσσικά πράγματα, θα ήθελα να πω ότι όλα τα επιχειρήματα που επικαλούνται αποκαλούνται (από μένα, φυσικά) ευρωανοησίες, έτσι, ευθέως και χωρίς περιστροφές. Αν στα αγγλικά πρόφτασαν άλλοι και τα βάφτισαν *euro nonsense* ή στα γαλλικά *eurosottises*, δεν ξέρω· εκείνο που ξέρω είναι ότι από γλώσσα δεν ξέρει ούτε ο συντάκτης της *Guardian* ούτε ο άλλος της *Figaro*. Φυσικά, γλώσσα ξέρουν, ο ένας την αγγλική, ο άλλος τη γαλλική, α π ό γλώσσα όμως δεν έχουν ιδέα. Κι αν επιμένουν να αποκαλούν τους Γάλλους «ομοϊδεάτες μας» αφανιστές, και αυτοί, της ορθογραφίας τους, οι ίδιοι, που φρονούν αυτά για την *accent circonflexe*, ξέρουν τι γίνονται: τουλάχιστον από ένας πνευματικός Ηρώδης ο καθένας τους, αφού από τα παιδάκια, τα Γαλλάκια των 6 χρονών και κάτω, που δεν έμαθαν ακόμα την «ορθογραφία» της λέξης *gêne*, αφαιρούν το δικαίωμα να ονειρευτούν —μα, το καταλαβαίνουν αυτό δημοσιογράφοι και ποιητές;— και να αφηγηθούν τα δόλια το όνειρό τους στη μαμάκα τους. Τα μωρά, αυτά που «εξελέξατο ο Θεός, ίνα τους ὁσοφούς» καταισχύνη»...

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΤΟ! ΘΑ ΣΑΣ ΓΟΗΤΕΥΣΕΙ!

Έλσι Λέιν είναι δεκαεπτά χρονών και τυχερή. Λόγω της μίζερης και κατασμένης ζωής που περνά με τους γονείς, ερωτεύεται τον πρώτο ευπαρουσίαστο τρα που γνωρίζει: τον Πήτερ, ένα φιλόδοξο λονδρέζο γιατρό. Ακολουθώντας τη συμβουλή του, το σκάει από το πατρικό της ίτι και πηγαίνει να ζήσει με την αδελφή Λίο που είχε εγκαταλείψει τους δικούς οκτώ χρόνια πριν.

Εκεί, η άβγαλτη Έλσι θα δοκιμάσει πολλές εκπλήξεις: η Λίο, με την τόσο έντονα οριστική εμφάνιση, μένει σ' ένα ποταμό-οριο, γράφει ούέστερν για να κερδίσει τη ζωή της, βγαίνει ραντεβού με τον Τζόε, έναν τοπογραφικό συγγραφέα, και συζεί με την Έν, μια πολύ γοητευτική, νέα γυναίκα...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΑΣΤΑΡΤΗ
Κωλέττη 9 - Τηλ. 36.29.829



ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΜΗΤΕΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μια συνάντηση
Σεφέρης-Μακρυγιάννης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1983

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

Ο ΠΥΡΓΟΣ: ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΜΙΑΣ

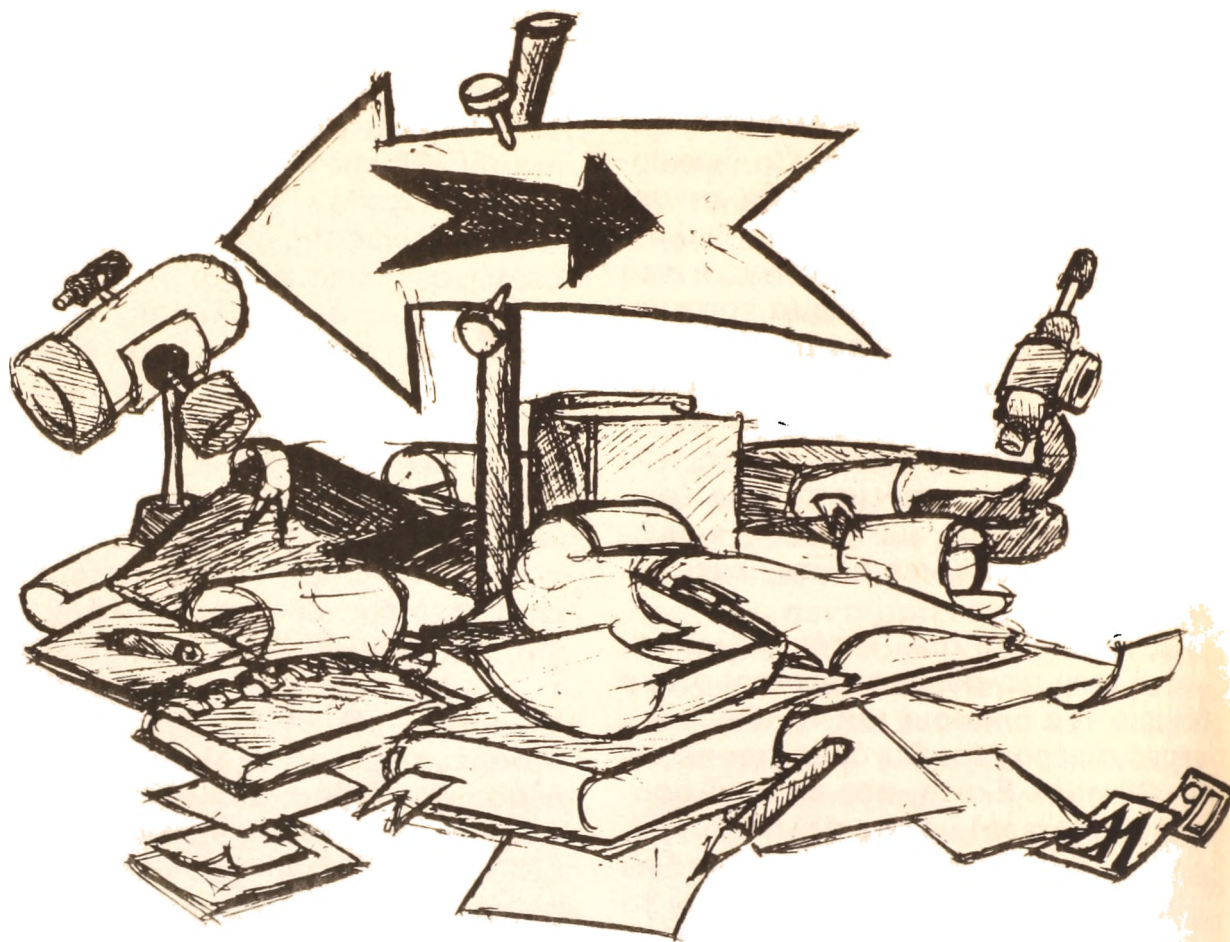
Ο «Πύργος» του Κάφκα όπου άνθρωποι, σκιές και καταστάσεις συνωθούνται και δημιουργούν μια αποπνικτική και αδιέξοδη ατμόσφαιρα, είναι μόνον η αφορμή για τον ποιητή Νάνο Βαλαωρίτη προκειμένου να καταγράψει με τον προσωπικό τρόπο του και τη δική του αξιολόγηση— τη νεοελληνική πραγματικότητα.

ΜΕΡΟΣ Α'

Στην περιοχή της τέχνης καθώς και της πολιτικής, ο πανικός της απώλειας μιας ιδέας προέχει σήμερα στα μυαλά όλων αυτών που σκέπτονται με μια μόνο πλευρά του εγκεφάλου τους. Το *Πριν* αντιστρατεύεται το *Μετά*, εν ονόματι κάποιου άδηλου κατεστημένου που επειδή το έχουμε συνηθίσει είναι καθησυχαστικό, και δεν μας προκαλεί νυχτερινούς ιδρώτες για το τι θα γίνουν τα πιο αγαπητά μας συνθήματα, οι φόρμουλες με τις οποίες ζήσαμε και ζούμε ακόμα. Γνωρίσαμε στην εποχή του Μοντέρνου πολλούς «ισμούς» που κυμαίνονται από πολιτικές ιδεολογίες και κινήματα έως τα πιο εξωφρενικά καλλιτεχνικά δρώμενα. Όλα αυτά επειδή μας είναι γνωστά, τα δεχόμαστε ως μέρος του περιβάλλοντος, και δεν απειλούνε πια μια οποιαδήποτε συνεκτικότητα του λογισμού, που τείνει να καταρρεύσει με τις αλλοπρόσαλλες αντιθέσεις και αντιφάσεις που πολλαπλασιάζονται γύρω μας καθημερινά.

Από πολύ καιρό το θεωρώ μάταιο να κρατιέται κανείς από ονόματα και από τίτλους, που χαρακτηρίζουν στιγμές όσο και εμπευσμένες και προνομιούχες να ήταν αυτές, ενός γίνεσθαι που μας παρασέρνει ολοένα πολύ πιο πέρα από τα γνωστά σε τελείως άγνωστες περιοχές όπου ακόμα και η διατύπωσή τους είναι δύσκολη. Πού βρισκόμαστε; Τι γυρεύουμε εδώ; Πώς φτάσαμε σ' αυτό το σημείο; Όταν χάνεις τον προσανατολισμό σου και δεν ξέρεις πια από πού να πιαστείς, το αίσθημα της αβεβαιότητας αντικαθιστά την προηγούμενη ξέγνοιαστη πεποίθηση, ότι ξέρεις πού πατάς και πού βαδίζεις. Την ώρα αυτή όλα τα σύμβολα, οι καθοριστικοί ορισμοί, οι έννοιες χάνουν τη σταθερότητά τους και αρχίζουν να ρέουν, να κυλάνε και να μεταμορφώνονται ωσπου να καταντήσουν μια μάζα όπου δεν ξεχωρίζεις πια τίποτα.

Από μια τέτοια μάζα αποτελείται το κυ-



ριότερο έργο του Κάφκα, «Ο Πύργος», και πολύ σπάνια έχει προσεχτεί το γεγονός ότι αντί να είναι ένα καθαρό διαχωριστικό σύμβολο, το μυθιστόρημα αυτό—που είναι ένα απόσπασμα χωρίς τέλος—εμφανίζει το θέαμα του πιο μεγάλου συνωστισμού προσώπων και πραγμάτων σε ένα μικρό χώρο όπου είναι σχεδόν αδύνατο να βρεις μέρος να ξεκουραστείς να κοιμηθείς, και μια συνεχής νευρική υπερδιέγερση απειλεί την πνευματική και ψυχική ισορροπία κάθε στιγμή. Εκείνο που χαρακτηρίζει αυτό το έργο είναι η πυκνή επιστρωμάτωση των κατηγοριών των προσώπων έτσι ώστε οι διαχωρισμοί τους να αναδιαρθρώνονται συνεχώς και να εμπαίζονται και να αναιρούνται οι εκάστοτε καθορισμοί από καινούριους.

Τίποτε δεν μένει σταθερό. Όλα είναι προθέσεις που αλλάζουν και καταστρέφονται τη στιγμή που εκφράζονται, από άλλες, ενώ μέσα στον μικρόκοσμο του χωριού καμιά δήλωση δεν έχει μια μόνιμη αξία. Η αφήγηση λοιπόν μπλέκεται συνεχώς στις πιο άσημες και εκνευριστικές λεπτομέρειες, διαγωγής, ντυσίματος, εμφάνισης, κατάστασης των προσώπων, χωρίς να είναι δυνατόν να αποκολληθεί από κει και να προχωρήσει στην πραγματοποίηση του σκοπού της. Η συ-

νεχής αυτή αναχαίτιση της δράσης είναι και το χαρακτηριστικό μιας αφήγησης που δεν προχωράει, δεν βγαίνει από τον λαβύρινθο του εαυτού της, πάντοτε κλειστή σε ένα χώρο από τον οποίο δεν υπάρχει διαφυγή. Το αδιέξοδο της αφήγησης, ο πληθωρισμός των εκδοχών για το προκείμενο, μας κλείνει σε έναν χώρο, που δεν είναι ο Πύργος αλλά το χωριό, όπου τίποτα σχεδόν δεν χωράει από τον υπερπληθυσμό που το χαρακτηρίζει. Με αυτόν τον τρόπο άτομα, οικογένειες, οι αρχές, οι οικοδεσπότες, οι ξενοδόχοι, οι απεσταλμένοι, οι βοηθοί, οι υπηρέτριες, η σερβιτόρα στο μπαρ, οι θαμώνες, οι πελάτες, οι «κύριοι» του Πύργου, βρίσκονται σε μια ασφυκτική γειτνίαση που θυμίζει την αιμομιξία. Μέσα σε αυτό το πυκνόροο αμάλγαμα είναι πιασμένος ο Κ. Ο ήρωας της αφήγησης, όπως ένα ψάρι στα δίχτυα. Διαρκώς τον αποτρέπουν από τον σκοπό του οι διάφορες ανάγκες της στιγμής και έχουμε την εντύπωση ότι ζούμε και κινούμαστε κι εμείς οι αναγνώστες μαζί του σε μια κατάσταση αιώνιας προχειρότητας και προσωρινότητας που δεν μοιάζει να θέλει να σταματήσει αλλά συνεχίζεται σε όλο το διάστημα του βιβλίου ωσπου να διακοπεί, προσωρινά για να συνεχιστεί πάλι με ακόμα περισσότερο αποσπασματικά μέρη που δεν καταλήγουν πουθενά, παρά σε μια προσοδευτική

ΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΙΑΣ

ΤΟΥ Νανου Βαλαωρίτη

εξάντληση του πρωταγωνιστή, ίσαμε την τελική του —σχεδιαζόμενη από τον Κάφκα— κατάρρευση. Δίπλα σε αυτή την αφόρητη κατάσταση, φαντάζει το περίγραμμα του «Πύργου» αχνό και σκοτεινό ένα μυστήριο που επιμένει συνεχώς αληλοσυγκρουόμενα μηνύματα.

Έχει επιβιώσει ότι αυτό είναι κάποιος σύμβολο ενός άφταστου υπερπέραν, μια υπερβατική παρουσία που δηλώνεται μόνο αποσπασματικά κι αυτή στα πρόσωπα του χωριού που γνωρίζουν μόνο μια μικρή της όψη κάθε φορά. Αυτά όλα είναι σωστά αλλά δεν αφορούν τόσο τη γραφή, την ίδια, που μέσα από τις μακρήμερες και μάταιες αναλύσεις της, επιχειρεί να βρει μιαν άκρη σε τι; Ασφαλώς στον εαυτό της. Η παραγωγή της γραφής του «Πύργου», είναι όπως γνωρίζουμε σήμερα ενδοκειμενική.

Είναι η μεταμόρφωση μιας άλλης αφήγησης, που ονομαζόταν «Η Γιαγιά», από μια Τσέχα γυναίκα συγγραφέα, την Μποζένα Νεγκόβα, που έστηνε ένα κλασικό αισθηματικό μελόδραμα, μιας κοπέλας που την κυνηγάει ένας από τους πυργοδεσπότες, και η παρεξήγηση που βρίσκει η σχέση τους στο χωριό, όπου ανήκει, κάτω από την κυριαρχία του Πύργου, και την τελική ευόδωση της ιστορίας με την επανόρθωση της αδικίας. Ο Κάφκα διαβολικά μετέτρεψε την κοινότοπη αυτή αφήγηση, σε ένα έργο παρωδικό και μεταφυσικό, όπου ο σκοπός του ήρωα —είναι απλώς να πιάσει μια δουλειά και να αναγνωριστεί ως «Τοπογράφος»— μια παράλογη εκδοχή, μετατροπή της επίδοξης «νύμφης» σε επίδοξο «Τοπογράφο». Το χιούμορ του Κάφκα στο σημείο αυτό της γέννησης της γραφής του έχει παρεξηγηθεί. Αυτό όμως δεν αποκλείει άλλες αναγνώσεις υπαρξιακές, τραγικές ή προφητικές του καιρού μας. Εκείνο που μας καταπλήσσει στον Κάφκα είναι η ικανότητα να βρίσκει το αδύνατο σημείο, τον ασφυγμό, και να περιγράφει μια κατάσταση όπως τη ζούμε σήμερα, ολοένα και πιο εφιαλτική, της πραγματικότητας και της παρουσίας της ανθρωπότητας στον πλανήτη πιασμένη ανάμεσα στην ανάγκη της επιβίωσης και στην προοδευτική καταστροφή των μέσων επιβίωσης και του πλανήτη του ίδιου. Το παράδοξο αυτής της αντιφατικής θέσης, εντείνεται, αν σκεφτεί κανείς ότι η ανάπτυξη της οικονομίας και της παραγωγής πάει παράλληλα με την ανάπτυξη του πληθυσμού και των αντίστοιχων αναγκών και σταματάει μόνο μπροστά σε μια τελική εξάντληση των αποθεμάτων και των δυνατοτήτων λύσεως του αδιεξόδου.

Όπως ο Κ. οι προσπάθειες της ανθρωπότητας ίσως να καταλήξουν σε μια εξάντληση και των ζωτικών δυνάμεών της, και η πιθανότητα να καταστραφεί να εκλείψει στα πρόθυρα της επιτυχίας, είναι μεγάλη.

Ο λόγος και η γραφή του Κάφκα, προ-

τρέχει, και προετοιμάζει ένα μέλλον όπου εισδύει η ματιά του, ειρωνικά και σαρκαστικά συνηθισμένη στο παράδοξο, το αδιέξοδο και το παράλογο. Δηλαδή πολύ πέρα από τον πολιτικο-οικονομικό λόγο που κυριαρχεί ακόμα στην εποχή μας. Ο Κάφκα φτάνει νωρίς μέσα από ίσως προσωπική ιδιοφυΐα και εμπειρία στην «Συντέλεια», μια συντέλεια που εμείς οι ίδιοι είμαστε οι μηχανικοί της, τα πρόσωπα του χωριού που ατέρμονα κατατρίβονται σε ανόητες υποθέσεις και τα πρόσωπα του «Πύργου» που επίσης σκάβουν το λάκκο τους με τη δυσκινησία της γραφειοκρατίας τους. Μέσα εκεί το δρων άτομο, ο Κ., χάνει κι αυτός την ευθεία και χάνεται αέναα στα σοκάκια και στις παρεκβατικές ενέργειες που τον παρπιλάνουνε.

Κανένας καθορισμός ιδεολογικής μορφής είτε χρησιμοποιεί το λεξιλόγιο του μοντερνισμού και του μοντέρνου, είτε του μεταμοντέρνου, δεν μπορεί να παραβληθεί με την καφκική παραβολή. Η γραφή της περιλαμβάνει και τον Φρόυντ και τον Μαρξ και τον Νίτσε, χωρίς όμως την θεληματική ώθηση να καταλήξει με έναν λογοκρατημένο ή μεταφυσικό τρόπο κάπου. Τα «Κάπου» των τριών αυτών, είναι αρκετά γνωστά, αλλά τα σημειώνω πάλι για να μην τα ξεχνάμε: Εισαγωγή στην πραγματικότητα, και προσαρμογή μέσω της Ψυχανάλυσης, η Κατάληξη της Ιστορίας στην Αταξική κοινωνία και σύνθεση ύλης και πνεύματος, και η δημιουργία του Υπερανθρώπου ως ξεπέρασμα της ηθικής αδυναμίας να δούμε την «αλήθεια» καταπρόσωπο. Οι τρεις αυτές εκδοχές όλες στη γερμανική γλώσσα, έχουν τον απόηχό τους στην κατάλυση της παντοδυναμίας του ατόμου, προσχεδιασμένη από τον Μαρξ και τον Φρόυντ, και το ξεπέρασμά του από τον Νίτσε. Η ασυμφωνία των μεθόδων και των προοπτικών των τριών αυτών γίνεται στον Κάφκα μια σύνθεση της αντίφασης και ανύψωσής της ως το Παράλογο. Ίσως ο Κάφκα να είναι ο «Υπεράνθρωπος» του Νίτσε, ή τουλάχιστον τα πρόσωπά του, στα δυο μυθιστορήματα, όχι λόγω δύναμης, αλλά αδυναμίας, και οι καταφάσεις τους πάντοτε ειρωνικά αναιρεμένες.

Γιατί ο Κάφκα, στον Μαρξ είδε τον γραφειοκράτη, στον Φρόυντ, τον αυθαίρετο πατέρα που ελέγχει τις προθέσεις μας και τις μετατρέπει σε κάτι άλλο, και στον Νίτσε την ουτοπία του ακατάλυτου Πύργου της μεταφυσικής. «Θέληση δύναμης και εξουσίας», και «Αιώνια επιστροφή». Το γεγονός πως και οι τρεις αυτοί ήταν εβραίοι δεν σημαίνει ίσως πως ο Νίτσε ήταν ο έλληνας της τετράδας; Τα όργανα του Νίτσεϊκού λόγου είναι ελληνικά, των τριών άλλων είναι βιβλικά. Η «Συντέλεια» του Μαρξ βρίσκεται στις Προφητικές γραφές, το υποσυνείδητο, το Υπερεγώ και το Εγώ του Φρόυντ, στο παιχνίδι του Γιεχβά, με τα παιδιά του Ισραήλ, Μωυσή, Αβραάμ, Λωτ, Νώε και

Ιώβ. Και στον Νίτσε, ο αποκάλυπτικός - Διόνυσος αντίχριστος, έρχεται από την παράδοση των Ορφικών Μυστηρίων.

Στον Μαρξ, οι εκλεκτοί, που θα οδηγήσουν την ανθρωπότητα, είναι το αντίστοιχο του λαού του Ισραήλ. Δηλαδή τα κομμουνιστικά κόμματα του εκλεκτού λαού των δούλων του προλεταριάτου, μια ιδεοποίηση της εργατικής τάξης ως ιστορικά προνομιούχα, σε συνδυασμό με τους ιδεολόγους προφήτες της μεσαιάς διανόησης-τάξης. Ένας εξεπνισμένος αλλά αποτυχημένος συνδυασμός, αφού το προλεταριάτο, οι δούλοι δηλαδή δεν είναι «τάξη» αλλά «αναγκαστική απασχόληση». Και οι «διανοούμενοι» δεν είναι «τεχνοκράτες», οι πραγματικοί άρχοντες της βιομηχανικής κοινωνίας, αλλά άτεχνοι φιλόσοφοι ιδεολόγοι, χωρίς πρακτικό προσανατολισμό.

Το πραγματικό κίνητρο των μεσαιών τάξεων των εμποροβιομηχάνων είναι το κέρδος. Και το κέρδος αυτό κλιμακώνεται στην ιεραρχία του κέρδους, όχι πια των αριστοκρατικών ιδιοκτητών του Πύργου, αλλά των ιδιοκτητών των Πύργων των Κορποράτιον των ανωνύμων εταιρειών και των υπαλλήλων τους. Αν η οργάνωση του κέρδους είναι απάνθρωπη, όμως χρειάζεται τους ανθρώπους της, και στην Ιαπωνία ο καπιταλισμός πήρε την φεουδαρχική χροιά, των διαβίου δεμένων σ' ένα επιχειρηματικό συγκρότημα υποτακτικών, με το πλεονέκτημα της σταθερής μονιμότητας διαβίου. Επίσης, ο καπιταλισμός μεταχειρίζεται τους τεχνοκράτες του με μεγαλύτερο σεβασμό και δεν τους δένει στο άρμα κάποιας αυθαίρετης εξουσίας, όπως έκανε η ρώσικη γραφειοκρατία. Αυτά όλα όμως προϋποθέτουν ένα ανεπτυγμένο επίπεδο μόρφωσης. Μια ελεύθερη αγορά και δημοκρατικούς θεσμούς. Η λεγόμενη κρίση του καπιταλισμού, γίνεται τώρα φανερά η κρίση των βιομηχανικών κοινωνιών εν γένει, και τελικά όλα τα μοντέλα είναι μοιραίο ν' αποτύχουν αν οι τεχνοκράτες δεν λύσουν το πρόβλημα της «καθαρής ενέργειας» πριν από τη μέση του επόμενου αιώνα. Ενέργεια καθαρή και ασφαλής και απεριόριστη όπως τα μαγικά πιάτα προμήθειας φαγητών στα παραμύθια. Στο μέλλον εκλεκτοί λαοί και προνομιούχοι θα 'ναι μόνο όσοι θέλουν και ξέρουν να δουλεύουν τις τεχνικές —χάρη στην ειδικευση και τη γνώση. Όμως τα μέσα, τα τεχνοκρατικά, θα 'ναι πάντοτε όργανα και εμπόδια, σε μια ανθρωπότητα που σιγά σιγά χάνει την ανθρωπότητά της.

Στον «Πύργο», το χωριό είναι με κάποιο τρόπο το ανάποδο του Πύργου. Ενώ έχει όλα τα χαρακτηριστικά του γκέτο, υπερπληθυσμό, αυξήσια, στενότητα, και οικειότητα, πάθη, μίσση, οικογενειακό περιβάλλον, συνωστισμό, φτώχεια, η φιλοδοξία του Κ. είναι να γίνει δεκτός στο περιβάλλον αυτό έστω και όχι τόσο ικανο-

ποιητικό για τις φιλοδοξίες του, με τον Γιούργο ως ένα μακρινό ιδεώδες, παρ' όλη τη γειτνίασή του. Το «γκέτο» λοιπόν αυτού του χωρίου, αν είναι ψυχολογικά ένα επιθυμητό μέρος, μοιάζει παράξενα και με το υπόστρωμα της κοινωνίας των χριστιανών που απωθεί τον εβραίο και τον απορρίπτει κατά κανόνα. Εδώ παίζει ρόλο και μια νοσταλγία «επιστροφής» στο καταργημένο πια γκέτο, στη ζεστασιά του, τις έντονες σχέσεις των μελών του, τη σπιτίσια του διάρθρωση κάτι που στον κόσμο των χριστιανών γίνεται μια αποξένωση μετά την άλλη. Μια συνεχής διάκριση, κι απομάκρυνση από τις ρίζες σε μια κοινωνία ξένων μεταξύ ξένων. Το πρόβλημα σε μια τέτοια κοινωνία είναι διπλό. Πώς ν' αποφευχθεί η «αφομοίωση» και να διατηρηθεί η «διάκριση», χωρίς να μπει στη μέση ο μηχανισμός της απόρριψης και της εκδίωξης από το περιβάλλον.

Ένα παράλληλο αρκετά χτυπητό, είναι η «επιστροφή», ή το συμμάζεμα στις ρίζες, των Ελλήνων που ζούσαν στη διασπορά κατά εποχές και κύματα. Κυρίως εκείνοι που ήρθαν πρόσφατα από τη Μικρά Ασία μετά την καταστροφή του '22, αλλά και εκείνοι που έζησαν μια κοσμοπολίτικη ζωή στη Δυτική Ευρώπη, στη δεκαετία του '30. Συνήθως μιλάμε για τους παράγοντες που έφτιαξαν την ελληνική ποίηση και πεζογραφία καθώς και τα κύρια ρεύματα του εικοστού αιώνα στην Ελλάδα σαν κάτι φυσικό αφ' εαυτού κατανοητό, και δεδομένο. Όμως πάντοτε από τους ιστορικούς και τους κριτικούς παραλείπεται το στοιχείο της διασποράς.

Οι συγγραφείς και ποιητές που μαζεύτηκαν στην πλειονότητά τους εκείνη την εποχή έρχονταν απ' έξω. Και το κύριο ζωτικό στοιχείο ήταν εκείνοι που αντικατέστησαν το προηγούμενο ντόπιο ρεύμα ή το αφομοίωσαν, χωρίς όμως να ξεχάσουν και τις διαφορές τους. Ο κοσμοπολιτισμός βέβαια έχει παλιές ρίζες στον ελληνικό χώρο. Και μακρινούς προδρόμους στις αρχαίες αποικίες, με έπος τους την *Οδύσσεια* και με μια συνεχιζόμενη ναυτική εμπορική παράδοση ναυτιλομένων και μεταναστών. Τα περισσότερα πεζά και ποιητικά έργα εκείνης της εποχής (1920-30) προσπάθησαν να δώσουν σε μια ελληνική κοινωνία που υπέφερε από το μονοδιάστατο χαρακτήρα της μια ενδοχώρα και μια καινούργια διάσταση, την έννοια της ξενιτιάς και της αποξένωσης καθώς και την έννοια του εμπλουτισμού με εξωτικά στοιχεία.

Η ενδοχώρα αυτή λοιπόν θα μπορούσε μόνο να δημιουργηθεί σύμφωνα με τη σκέψη εκείνων των ανθρώπων μ' ένα συνδυασμό του εξωστρεφούς με το ενδροστρεφές. Τα ρεύματα του μοντέρνου, Υπερρεαλισμός, Μοντερνισμός, Φιλοσοφία —κυρίως γερμανική, Μαρξισμός - Σταλινικός κι αντισταλινικός—, και τα Βυζαντινο-ορθόδοξα Κόντογλου, Τσαρούχης, Πεντζίκης, στη ζωγραφική και στη μουσική, ένα αναβιωτικό κίνημα, όλα αυτά συμπλέκονται να δημιουργήσουν ένα κλίμα καινούργιο. Ο Εγγονόπουλος πχ., συνδυάζει τον Κόντογλου με τον

Μοντερνισμό, τον Υπερρεαλισμό με τον φαναριώτικο δανδισμό. Ο Εμπειρικός τιτλοφορεί μια συλλογή του «Ενδοχώρα». Η άφιξη της ψυχανάλυσης στην Ελλάδα συμπίπτει με τα άλλα ρεύματα. Ο Τσαρούχης συνδυάζει τον Ματίς με τον Κόντογλου και τα λαϊκά - βυζαντινά. Ο Γκίκας κάνει κυβισμό με ελληνικά τοπία.

Η ελληνικότητα συζητιέται έντονα. Διάλογος Σεφέρη - Τσάτσου. Ο Γκάτσος φέρνει στον Υπερρεαλισμό το ελληνικό δημοτικό τραγούδι. Ο Ελύτης επίσης ακολουθώντας το παράδειγμα του Λόρκα στην Ισπανία. Η αρχαία Ελλάδα εμφανίζεται αχνά διαγραμμένη, στα έργα του Σεφέρη, του Ελύτη, του Εμπειρικού του Εγγονόπουλου, του Κοσμά Πολίτη, σαν μια μακρινή ηχώ, μια χαμένη πραγματικότητα, αντίθετη με τους άμεσους ύμνους και τις παρουσίες και ταυτίσεις της παλαμικής σχολής. Ξαναγυρίζουμε στον έμμεσο τρόπο του Σολωμού. Η αρχαιολατρεία του λογικιστικού ξεχνιέται. Την αναβιωτική τάση αντικαθιστά η αφομοιωτική. Οι νέοι Έλληνες δεν είναι οι αρχαίοι, αλλά μπορεί να μετάσχουν εν μέρει στον κόσμο τους, όχι μόνο λόγω γλώσσας και παράδοσης αλλά και πνεύματος. Το θέμα της σχέσης νέων Ελλήνων με τους αρχαίους μπαίνει σε άλλη βάση. Οι μελέτες του Συκουτρή, του Κακριδή, του Αλέξη Διαμαντόπουλου, είναι εμπνεύσεις, ερμηνείες, συσχετίσεις. Το ίδιο και οι μελέτες του Γληνού. Ο Μανώλης Τριανταφυλλίδης δημοσιεύει την Ιστορική Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσας, όπου δείχνονται οι διαφορές αλλά και η συνέχεια. Ο ποιητής Καβάφης αναγνωρίζεται, ως πρόδρομος του μοντέρνου. Ο Σικελιανός ενσωματώνει κυριολεκτικά την τάση να γίνουν οι αρχαίοι, «εμπειρίες προσωπικές» και όχι ξερές γραμματικές αναλύσεις. Τέτοιες «εμπειρίες» άλλου είδους βλέπουμε και στον Καβάφη. Μοιάζουν με τις επιφάνειες του Τζους. Οι αισθητικές μελέτες του Καπετανάκη συμπληρώνουν την εικόνα.

Ο Παλαμισμός με την αναγνώριση του Βυζαντίου ως οργανικού μέρους της κληρονομιάς μας, στη *Φλογέρα του Βασιλιά*, διατυπώνει την ιδεολογία της Μεγάλης Ιδέας. Η πρόθεσή της είναι να δώσει στον στενό ελλαδικό χώρο μια ενδοχώρα και μια πιο πυκνή παρουσία γεωγραφικά και πνευματικά. Μοιάζει αρκετά με τον «Σιωνισμό» των εβραίων, και τον «εβραϊσμό» τους. Το συμμάζεμα αυτό των Ελλήνων στον ελλαδικό χώρο δημιουργεί και πολλές έντονες ελληνοκεντρικές ιδεολογίες, που αντικαθιστούν τη Μεγάλη Ιδέα. Αποσκοπούν στη διατήρηση της διαφοράς των νέων Ελλήνων με τους δυτικούς, που από την Αναγέννηση κυρίως νέμονται τα ίδια χωράφια: και θεωρούν τους εαυτούς τους ως γνήσιους κληρονόμους των Αρχαίων Ελλήνων. Η ταύτιση αυτή φτάνει σε παροξυσμό στη Γερμανία του 18ου και 19ου αιώνα. Οι συζητήσεις για την ύπαρξη ή μη του Ομήρου μαίνονται. Μπαίνουν στη μέση οι Άγγλοι, Γάλλοι και Αμερικανοί. Ο Όμηρος που ποτέ δεν αμφισβητήθηκε από τους αρχαίους ή από τους ποιητές, γίνεται ο στόχος μιας διαμελιστικής επίθεσης, μιας κατακρε-

ούργησης, που μπορεί μόνο ν' αποδοθεί στη ζήλεια και το μίσος που κρύβει ο θαυμασμός και η λατρεία. Το πνεύμα αυτή συνεχίζεται με τις νέες σχολές που θέλουν ν' αποδώσουν το ομηρικό θαύμα, στη μηχανική λειτουργία της φόρμουλας, ξεχνώντας ότι και η φόρμουλα μπορεί ν' αποδοθεί με διαφορετικό τρόπο από έναν κατώτερο τραγουδιστή - ποιητή, παράδειγμα τα σερβικά έπη. Οι δυτικοί φιλόλογοι δεν ήθελαν με κανέναν τρόπο ν' αναγνωρίσουν μια προσωπική ιδιοφυΐα σ' έναν τέτοιο ποιητή γιατί θα γινόταν ένα «ανεπανάληπτο» επικίνδυνο για την αυτοπεποίθηση και την ταυτότητα των νέων εθνών της Δύσης. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με αυτούς που αμφισβητούν την ύπαρξη του Σαίξπηρ. Μεταξύ αυτών και ο Φρόυντ. Η μια μεγαλοφυΐα φοβάται την άλλη, και την αναίρει.

Στην διαμάχη αυτή οι Έλληνες μελετητές αγνοούνται, γιατί ουσιαστικά σήμερα λίγοι υπάρχουν, όπως ο Γκρέγκορ Βλαστός και μερικοί άλλοι με πρωτότυπες προσφορές. Το θέμα της ελληνικότητας και της ιδιαιτερότητάς μας πάντοτε βυσοδομεί και ταραίζει τα νερά και τα λασπώνει έτσι ώστε να μην βλέπουμε καθαρά μπροστά μας τι είναι τι. Αν ζητάμε ελληνικότητα πού θα τη βρούμε καθαρή και δίχως να συμμετέχει σε κάτι άλλο από τη ρίζα της την ίδια. Από τους πολλούς Έλληνες που υπάρχουν στον κόσμο, ποιος μπορεί να διεκδικήσει καθαρότητα; Όλοι μας έχουμε τη συμμετοχή μιας ξένης κουλτούρας στο μυαλό μας και την ιδιοσυγκρασία μας. Να τους απαριθμήσω; Έχουμε τους ελληνογάλλους, τους Αξελούς, Καστοριάδη, Τσουκαλά, Κέδρο, Άναλη, Δαββέτα, έχουμε τους αγγλοέλληνες, Ροδοκανάκη, Καίη Τσιτσέλη, τους Γαλλο-έλληνες Φαρδούλη - Λαγκρανζ, Μορεάς, Ψυχάρη, Κάλας, τον Ιταλο-γάλλο Έλληνα Ροϊδη, τους Ιταλο-έλληνες, Βησσαρίωνα, Φώσκολο, Κάλβο, Σολωμό, και πολλούς άλλους, έχουμε τον Γαλλο-έλληνα Αντονέν Αρτώ, έχουμε ένα πλήθος Ελληνοαμερικανών τον Καναδοέλληνα Καχτίση, τους Ελληνογερμανούς, Παναγιώτη Κανελλόπουλο, Καπετανάκη —επίσης Άγγλος— και τον Αλέξανδρο Σχινά τον Ιταλοέλληνα Σαραντάρη, η απαρίθμηση μπορεί να συνεχιστεί, ίσαμε τις νήσους Εβρίδες η απ' όπουδήποτε «καταγόμαστε»!; Μίγματα, Βλαχο-τουρκο-σλαβο-αλβανομεριτών και σήμερα οι κοινοί Έλληνες της διασποράς είναι κάθε καρυδιάς καρύδι. Θυμάμαι τον Γαλλοέλληνα Θράσο Καστανάκη, και ας αφήσουμε τους ζωγράφους και γλύπτες. Όλοι αυτοί γράφουν και χαίρονται σε ένα σωρό γλώσσες, πικραίνονται και πεθαίνουν, σ' ένα σωρό μέρη, συνονθύλευμα και μωσαϊκό κουλτούρας και εθνών. Οι Έλληνες, ο Θεός να τους κάνει —προσαρμόζονται με εκπληκτική ικανότητα— Γαβράς, Κακογιάννης, Μητρόπουλος, Κάλας Νικόλαος και Μαρία. Κι όμως όλοι ξαναγυρνούν να πάρουν αμπάριζα από το Κολωνάκι, ή την Πλατεία Βάθης. Ακόμα και ο τόσο «ελληνικός» Εγγονόπουλος, ανατράφηκε στη Γαλλία.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ: Το Β' Μέρος

ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

της Λήδας Μόσχου

ΜΕΡΟΣ Γ'

Σκάβοντας το παρόν, στην Δημοτική Αγορά της Καρδίτσας



του ανάμεσα στο παρόν και στο παρελθόν —ως εκείνος ο ζωγράφος που παίζει με το κιαροσκούρο. Αυτή η αρχαιολογική συμπεριφορά δεν έχει να κάνει με κάποια από τις θεωρίες της αναλογικότητας και, κυρίως, δεν ηθικολογεί σχετικά με τον σεβασμό προς κάποια παράδοση. Παρατηρεί, καταγράφει και, εφόσον διαθέτει τα θεωρητικά εργαλεία, προχωρεί στην διατύπωση της ερμηνευτικής πρότασης. Εν τέλει, τούτη η αρχαιολογία του παρόντος *δυνάμει* ερμηνεύει και τις σύγχρονες σύνθετες κοινωνίες, χρησιμοποιώντας τις ίδιες ακριβώς τεχνικές, όπως κάνει με τον παρελθόντα χρόνο. Πρόκειται για ζήτημα μεθοδολογικό. Μπορούν, λοιπόν οι μεθοδολογίες της αρχαιολογικής επιστήμης —στο σύνολό της— να αποκωδικοποιήσουν αυτό που ο Foucault (1968) ονομάζει «συνθετική δραστηριότητα του υποκειμένου»; Όταν, για παράδειγμα, γίνεται αναφορά σε κάποιο οικοτεχνικό προϊόν που επιβιώνει ως τμήμα μόνο μιας ομάδας από την συνολική αγροτική τεχνολογία, μπορούμε να προσδιορίσουμε στην αρχαιολογική γλώσσα τις λειτουργίες της κοινωνικής αξίας του; Διότι, εδώ, δεν πρόκειται για τον πολιτισμό, (civilisation), αλλά για την όσμωση πολιτισμού και πολιτισμικών φαινομένων που απαντούν στον ιστορικό ορίζοντα. Όπου την μεγάλη παράδοση τέμνει η μικρή, ως σύνθετη έκφραση παιδείας (culture) της δεδομένης κοινωνίας. Την δυναμική αυτής της σχέσης στον παρόντα χρόνο μέλλει να κατανοήσει και η αρχαιολογία, διευρύνοντας το πεδίο των αναζητήσεών της.

Ως επίλογος στην προϊστορία της πόλης που μας απασχόλησε, ως πρόλογος στα μόλις παραπάνω —αλλά και ως πρόταση για κάποιες ρυθμίσεις που δεν αποδιοργανώνουν τον χώρο, δημιουργώντας τετελεσμένες ρήξεις με την ιστορία— και πάλι πίσω στην αρχαιολογία αυτής της πόλης - αγοράς.

Κάθε Τετάρτη, εδώ κάτω στην Καρδίτσα, γύρω από την Δημοτική Αγορά γίνεται παζάρι. Από την Πλατεία Δικαστηρίων, από την Κεντρική Πλατεία, από το Παισιλύνιο, από ολόκληρο το *άστυ*, έρχονται εκείνοι οι άνθρωποι, που κάποτε έφθασαν εδώ από τα Άγραφα και από τα μέρη του Κάμπου. Βγαίνουν από τις πο-

‘Η δ’ εκ πλειόνων κωμών κοινωνία τέλειος πόλις, ήδη πάσης έχουσα πέρας τῆς αὐταρκείας ὡς ἔπος εἰπεῖν, γενομένη μὲν οὖν τοῦ ζῆν ἐνεκεν, οὐσα δὲ τοῦ εὖ ζῆν.

ΚΑΡΔΙΤΣΑ IV. «Ο περισσότερος κόσμος νομίζει πως η ευτυχία μιας πόλης είναι συνάρτηση του μεγέθους της· αλλά, εάν τούτο αληθεύει, αγνοεί πραγματικά ποια είναι η μεγάλη και ποια η μικρή πόλη· (...) διότι πόλη μεγάλη και πόλη πολυάνθρωπος δεν είναι έννοιες ταυτόσημες». Σχολιάζει ο Αριστοτέλης¹, και μας θυμίζει τις ειρωνίες των κωμικών της ελληνορωμαϊκής περιόδου για την φυτεμένη Μεγαλόπολη, την Μπραζιλια, το Ισλαμαμπάντ του 4ου αιώνα: *έρημία μεγάλη· στίν ἡ Μεγάλη πόλις*²...

Διότι ἡ πόλις είναι οι άνθρωποι. Καθώς και ὅ,τι συνθέτει την αντιφατική ζώσα «αρχαιολογική» ταυτότητά της: συμπεριφορές χρονικά ανακόλουθες, αλλά και συναρτήσεις από τα σύνθετα πολιτισμικά συστήματα του παρόντος, ὄντως μεγάλες διάρκειες και ἐτι μεγαλύτερες τὸ μὲς —εάν ὄχι και ρήξεις. Ἐστῶσαν οι άνθρωποι· ἡ σύγχρονη πόλις τους ακολουθεῖ πότε στις αδράνειες και πότε στις υπερβάσεις του παρελθόντος τους, μετασχηματισμένη εν πολλοίς, αλλά ὄχι απορρυθμισμένη. Ο χαρακτήρας της πόλης, οι κοινωνίες και οι οικονομίες της, η πολιτισμική και κοινωνική ταυτότητά της, κωδικοποιούνται στις συλλογικές συμπεριφορές και αποτυπώνονται τόσο στα τεχνουργήματα ὅσο και στην έκφραση του βίου της. Αρμονικός τούτος ο διευρυμένος ανθρωπογενής χώρος, προσελκύει τον αρχαιολόγο να ταξινομήσει τα δημιουργήματα, να αποκωδικοποιήσει τα σύμβολα, να ερμηνεύσει την τάξη των πραγμάτων, να ισορροπήσει την έρευνά

Β' μισό 20ού αιώνα
(1954-1967·
1967-1970·
1970-1990)

1. Πολιτ. 1252 b 28-31· 1326 a 31. Πβ Θουκυδ. 1, 10, 1-4: Καί ὅτι μὲν Μυκῆναι μικρόν ἦν, ἢ εἴ τι τῶν τότε πόλισμα νῦν μὴ ἀξιόχρεων δοκεῖ εἶναι κλπ. Καί ακολουθεῖ το γνωστό περὶ τῆς Ἐπάρτης: Λακεδαιμονίων γάρ εἰ ἡ πόλις ἐξημῶθει κλπ.

2. Στον Στράβωνα VIII 8, 2 = C 388: Νυνὶ δὲ καὶ αὕτῃ ἡ Μεγάλη πόλις τὸ τοῦ κωμικοῦ λέπονθε (...). Ιαμβικό μέτρο ἀγνώστου συγγραφέως: Kock r. 211 - Ἀνώνυμου.
3. Θουκυδ. 1, 1, 2.

Μ. Κ. ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΚΟΝ ΜΗΧΑΝΟΥΡΓΕΙΟΝ

Η «ΘΕΣΣΑΛΙΑ»

ΕΝ ΒΟΛΩ

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΙΚΟΝ ΤΟΙΟΥΤΟΝ ΕΝ
ΕΛΛΑΔΙ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΗ

Ἰδρυθὲν τῷ 1883.

Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ
ΜΙΑΣ ΠΟΛΗΣ

μνημειακή
τοπογραφία

λυκατοικίες του '70 και του '80 και του '90 και έρχονται εδώ. Και κατεβαίνουν και οι άλλοι που απέμειναν να υπο-στηρίξουν τα «συστήματα δήμων» στους φθαρμένους - άφθαρτους τόπους καταγωγής των. Όλοι, *διά τό περί τήν αγοράν καί τό άστν κυλιέσθαι*. Όπως, άλλωστε, συμβαίνει κάθε μέρα, ολόκληρη την εβδομάδα, στην Αγορά της πόλης, αλλά και στον νοητό άξονα των οδών Βάλβη και Αβέρωφ, από τον βορρά και από τον νότο, στους γύρω δρόμους, στην Πλαστήρα, την Διάκου, την Βασαρδάνη, την Μεγάλη Αλεξάνδρου και την Κουμουνδούρου. Έξω από τον Άγιο Γεώργιο, έξω από το παλιό εργοστάσιο της Υδροηλεκτρικής Εταιρείας, και κυρίως: μέσα στο κτίριο της Δημοτικής Αγοράς, ο σύγχρονος δήμος της Καρδίτσας ανταλλάσσει τά τεχνουργήματα του ζώντος παρελθόντος της με εκείνα του παρόντος. Εδώ, στην περιοχή της Δημοτικής Αγοράς, γύρω από το «ωραίο ερείπιο», οι άνθρωποι αυτοί κάνουν χρήση και αξιοποιούν την ιστορία, αναδεικνύοντας μέσα από την ζωτική κίνηση τα μνημεία των πολιτισμών τους.

τεχνουργήματα

Σε τούτο το ζωντανό αρχαιολογικό στρώμα, το εύρημα είναι οι επιγραφές των καταστημάτων:

- Κεράνης
- Φρέσκα - Κατεψυγμένα Ψάρια
- Κουρείον
- Εμπορορραφείον
- Εγχώρια προϊόντα
- Καφεκοπτεϊον
- Τυπογραφείο - Χαρτοπωλείο
- Λαναριστήριο
- Αποθήκη Υφασμάτων
- Καφέ - Ουζερί

- Εδώδιμα - Αποικιακά
- Χαλκουργείον
- Στατηροποιείον
- Κηροπωλείον
- Υελοπωλείον
- Σχοινοποιείον
- Γεωργικά Εργαλεία
- Αποικιακά - Φρούτα / Λαχανικά
- Αρτοποιείον
- Πήλινα Είδη
- Ρεταλάδικο

- Ωδικά Πτηνά
- Τρόφιμα - Φρούτα
- Κάβα Ποτών
- Πηλοποιείον
- Πρατήριο Μελισσοκομικού Συνεταιρισμού Καρδίτσας
- Ξηροί Καρποί
- Σπορικά
- Φανοποιείον
- Υδραυλικά
- Εγκαταστάσεις - Σωλήνες
- Σιγαρεττα

- Υαλοπωλείον «Η φθηνή αγορά»
- Οινομαγειρείον
- Σιδηροκατασκευαί
- Υποδήματα
- Κορνίζαι
- Γαλακτοπωλείον
- Ψιλικά «Αποθήκη» - Νεωτερισμοί
- Ουζοπωλείον
- Πρατήριο Κατεψυγμένων - Νωπών Προϊόντων

«Τά γάρ πρό αὐτῶν καί τά ἔτι παλαιότερα σαφῶς μέν εὐρεῖν διά χρόνου πλήθος ἀδύνατα ἦν, ἐκ δέ τεκμηρίων ὧν ἐπί μακρότατον σκοποῦντί μοι πιστεῦσαι ξυμβαίνει οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι οὔτε κατὰ τούς πολέμους οὔτε ἐς τά ἄλλα³».

Εδώ τελειώνει ἡ πόλις. Στρώμα καταστροφής;



Περιστασιακή ενδεικτική βιβλιογραφία

Η βιβλιογραφία που ακολουθεί αφορά στο σύνολο του άρθρου. Τα προηγούμενα: τ. 440 (15.6.90) — «Χέρια πάνω από τήν πόλη» τ. 441 (29.6.90). Μέρος Α': «'Αρχαιολογία καί τῶν Νεοτέρων Μνημείων;» τ. 443 (27.7.90) — Μέρος Β': «Διότι ἡ πόλις εἶναι οἱ ἄνθρωποι».

Α'. Γενικά

J.-P. Adam, L' Archéologie devant l' imposture. Paris 1976 // T.H. van Andel — S.B. Sutton, Landscape and People of the Franchti Region. In T.W. Jacobsen (ed.), Excavations at Franchti Cave Greece. Fascicle 2. Bloomington Indiana 1987. // Ε. Αντωνιάδη - Μπιμπίκου, «Ερμημένα χωριά στην Ελλάδα. Ένας προσωρινός απολογισμός». In Ασδραχάς 1979, 191-259. // Η. Antoniadis - Bibicou — A. Guillou, «Problèmes d' histoire de la communauté villageoise byzantine et post-byzantine». Πρακτικά του Ελληνογαλλικού Συνεδρίου «Ο αγροτικός κόσμος στον μεσογειακό χώρο». Αθήνα 1988, 44-61. // "Archéologie urbaine". Actes du Colloque international d' archéolo-

gie urbaine de Tours. Tours, Ministère de la Culture, 1982. // Σ.Ι. Ασδραχάς (εκδ.), Η οικονομική δομή των Βαλκανικών χωρών στα χρόνια της Οθωμανικής κυριαρχίας ιε'—ιθ' αι. Αθήνα 1979.

Σ.Ι. Ασδραχάς, Ελληνική κοινωνία και οικονομία, ιη και ιθ αιώνες. Αθήνα 1982. // O.I. Barkan, "Les déportations comme méthode de peuplement et de colonisation dans l' Empire ottoman". Revue de la Faculté des Sciences économiques de l' Istanbul 11, fascicule 1-4, 1953. // M. Beaudry, "The Tyng Mansion Project: A Field School in Historical Archeology". Context 22 (1982) 8-10. // M. Biddle - D. Hudson - C. Heighway, The Future of London's Past. Worcester 1973. //



F. Braudel, *Ecrits sur l'histoire*. Paris 1969. // Colloque CNRS "Economie et sociétés dans l'empire ottoman (fin du 18^e - début du 20^e siècle)". Paris 1983. // Colloque CNRS "L'étude et la mise en valeur du patrimoine industriel". Paris 1985. // Colloque "Objets et méthodes de l'histoire de la culture". Paris (CNRS) - Budapest (Akadémiai Kiadó), 1982. // P. Courbin, "Stratigraphie et stratigraphie. Méthodes et perspectives". In P. Courbin (ed.), *Etudes Archéologiques*. Paris 1963, 59-102. // G. Dupeux, *Atlas historique de l'urbanisation de la France (1811-1975)*. Paris 1981. // Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού (εκδ.) «Η Νεοελληνική Πόλη». Διεθνές Συμπόσιο Ιστορίας. Αθήνα 1984. // A. Forshaw - T. Bergström, *The markets of London. A complete guide with maps and photographs*. England 1983. // M. Foucault, "Reponse au Cercle de l'Epistémologie". *Cahiers pour l'analyse IX* (1968) 9-10. // O. Γκράτζιου, «Η προστασία των οικιστικών συνόλων και η ελληνική πρακτική: η περίπτωση των Ιωνινών». *Ηπειρωτικά Χρονικά* 26 (1984) 163-181. // H. Galinié, "L'archéologie urbaine". *Encyclopaedia Universalis*, t. 2, 532-534. Paris

1984. // E. Grant, *Central places, archaeology and history*. Sheffield 1986. // A. Guillou, "Des collectivités rurales à la collectivité urbaine". *BEH* 100 (1976) 317-322. // R.A. Gould - M.B. Schiffer, *Modern material culture: the archaeology of U.S.* New York 1981. // «Η μελέτη εντοπισμού, καταγραφής και αξιολογήσεως παραδοσιακών οικισμών». *Αρχιτεκτονικά Θέματα* 9 (1975) 113-156. // "Histoire de l'urbanisme". *Annales E.S.C.* xxv⁴ (1970) 1091-1120. // I. Hodder, *The Present Past. An Introduction to Anthropology for Archaeologists*. New York 1982. // I. Noël Hume, *Historical Archaeology*. New York 1969. // A. Κυριακίδου - Νέστορος, *Η θεωρία της Ελληνικής Λαογραφίας*. Αθήνα 1978. // R. Millet, "Propos sur la rénovation des quartiers anciens". *Les Monuments Historiques de la France* 14³ (1968) 7-8. // P. Murray - C. Chang, "An Ethnoarchaeological Study of a Contemporary Herder's Site". *JFA* 8³ (1981) 372-381. // B. Παναγιωτόπουλος, «Η "αποχώρηση" πληθυσμών από την πεδιάδα στο βουνό στα χρόνια της Τουρκοκρατίας: ένας εξηγηματικός μύθος σύνθετων δημογραφικών φαινομένων». *Πρακτικά του Ελληνογαλλικού*

Συνεδρίου «Ο αγροτικός κόσμος στον μεσογειακό χώρο». Αθήνα 1988, 203-205. // R. Pane, "Actualité et raison d'être des quartiers anciens". *Monumentum* 2 (1968) 97-102. // Ch. Parrain, *La Méditerranée. Les hommes et leurs travaux*. Paris 1936. // M. Prouté, *Le marché Saint - Germain*. Paris (χ.χ.ε.). // R. Slotta, *Einführung in die Industrialarchäologie*. Darmstadt 1982. // I. Tekeli, «Οι θεσμοθετημένες εξωτερικές σχέσεις των πόλεων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Εξέταση οικιστικών μοντέλων». In *Ασδραχάς* 1979, 477-497.

Β'. Ειδικά

A. Αβραμέα, *Η Βυζαντινή Θεσσαλία μέχρι το 1204*. Αθήνα 1974. // E. Αλλαμανή, «Οι "πόλεις". Τα κεφαλοχώρια. In *ΙΕΕ ΙΓ'*, Αθήνα 1977, 404-406. // A. Βακαλόπουλος, *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού*, τ. Δ': *Τουρκοκρατία 1669-1812*. Θεσσαλονίκη 1973. // Φ.Ν. Βογιατζής, «Παλιά Καρδίτσα». *Γνώση και Γνώμη ΣΤ'* (1987) 127-211. *Ζ'* (1989) 201-329. // N. Γεωργιάδης, «Η Θεσσαλία. Βόλος 1880. // G. Finley, *Ιστορία της τουρκοκρατίας και της ενετοκρατίας στην Ελλάδα*. (Επιμ. Τ. Βουρνάς). Αθήνα 1957. // L. Heu- zey, *Excursion dans la Thessalie*

turque en 1858. Paris 1927. // B. Λάππας, *Η ιστορία της πόλεως Καρδίτσας*. Αθήνα 1974. // W. Leake, *Travels in Northern Greece*, vols III - IV. London 1835. // I. Λεονάρδος, *Νεωτάτη της Θεσσαλίας χωρογραφία*. Πέστη 1836. // K. Σάθας, *Τουρκοκρατούμενη Ελλάς, 1453-1821*. Αθήναι 1869. // A.Γ. Σαμαρόπουλος, *Οδηγός του Νομού Καρδίτσας (Επιστήμαι - Βιομηχανία - Εμπόριον κλπ.)*. Εν Καρδίτση, Εκ του τυπογραφείου της Θεσσαλιώτιδος - A.Γ. Σαμαροπούλου, 1901. // K. Σφήκας, *Ταχυδρομική επικοινωνία στη Θεσσαλία κατά την Τουρκοκρατία*. Αθήνα 1947. // Π. Τσακόπουλος, «Μορφολογικές αναφορές στα σχέδια ελληνικών πόλεων του 19ου αιώνα». In Γ. Τσιώμης (εκδ.) *Αθήνα: πρωτεύουσα πόλη*. Αθήνα 1985 (ΥΠ.ΠΟ), 139-140. // Π. Τσακόπουλος, «Πόλεις της Ελλάδας». In Γ. Τσιώμης (εκδ.), *Αθήνα ευρωπαϊκή υπόθεση*. Κατάλογος εκθέσεως ΥΠ.ΠΟ. Αθήνα 1985, 136-137. // Δ.Κ. Τσοποτός, *Γη και γεωργοί της Θεσσαλίας κατά την Τουρκοκρατίαν*. Βόλος 1912 (Αθήνα 1977). // I.Κ. Χασιώτης, *Θεσσαλική Βιβλιογραφία: Α' (1636-1962)*. Βόλος 1971. // M. Χουλιαράκης, *Στατιστικά μελέται 1821-1971*. Αθήνα 1972.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΕΧΩΡΙΖΟΥΝ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

ΑΝΑΤΟΛΙ ΡΙΜΠΑΚΩΦ ΤΟ ' 35 ΚΑΙ Τ' ΑΛΛΑ ΧΡΟΝΙΑ

Στο νέο μυθιστόρημα του Ριμπακόφ, που αποτελεί συνέχεια της μεγάλης νωπογραφίας του που άρχισε με τα «Παιδιά από το Αρμπάτ», ο ίδιος ο Στάλιν προετοιμάζει και καθοδηγεί την πρώτη χαλκευμένη «παραδειγματική» δίκη της Μόσχας, το 1936, εναντίον κορυφαίων στελεχών του Κόμματος.

Ο συγγραφέας δεν στηρίζεται μόνο σε στοιχεία και αξιόπιστες μαρτυρίες, αλλά αποτολμά την αναβίωση κομβικών γεγονότων, που ενταφιάστηκαν σκόπιμα, και την ανάπλαση του ίδιου του τρόπου σκέψης του Στάλιν, δημιουργώντας μια πειστική εκδοχή όσων συνέβησαν, σε όλη την εφιαλτική τους ένταση.

εκδόσεις  «γνώση»

Ιπποκράτους 31, 10680 ΑΘΗΝΑ τηλ. 36.20.941 - 36.21.194



Ελευθεριότητα μετά ποιητικής λεξιγραφίας

**Η Μάρη Θεοδοσοπούλου
γράφει για το βιβλίο της
Ηρώς Σταυράκη, «Άλμα
της εξαισίας πόρνης
φυλλάδα», εκδ. Ερμής,
Αθήνα 1989**

Στους αρχαίους χρόνους, οι λέξεις δεν ήταν αυθαίρετες· μέχρι και τα γράμματα έφεραν το βάρος κάποιας, έστω υποτυπώδους, σημασίας: «τα τραγουδιστά φωνήεντα εξέφραζαν τα πάθη, τα σκληρά σύμφωνα τις ανάγκες». Εκείνους τους καιρούς ανακαλεί στη μνήμη το βιβλίο· τα κύρια ονόματα που απαριθμούνται και σε πίνακα, επιφορτίζονται με την απομίμηση κάποιας λειτουργίας ή την υποδήλωση ενός συγκεκριμένου πράγματος. Κι όταν η μυθική ή ιστορική παρακαταθήκη εξαντλείται, ανασυντίθενται λέξεις με καινοφανή μορφή, ώστε να επιτευχθούν ποιητικές επωνυμίες. Αναπόφευκτο επακόλουθο, οι ηρωίδες όπως στη διάρκεια του βίου τους, αλλάζουν μορφή και ρόλους· αδιάκοπα μετονομάζονται. Μεταμόρφωση που φαίνεται πως συμμερίζεται και η ίδια η συγγραφέας. Στα τρία πρώτα της βιβλία υπέγραφε ως Σωτηρία Σταυρακοπούλου, ενώ στο πρόσφατο, που συμπίπτει και με την τέταρτη δεκαετία ύπαρξής της, συγκόπτει το όνομα σε Ηρώ Σταυράκη.

Στα τρία προηγούμενα βιβλία της, όπως κι αν χαρακτηρίζονται —διηγήματα, διήγηση ή αόριστα λογοτεχνία— το παράλογο παραμορφώνει και διογκώνει μια κατ' επιφάνειαν ρεαλιστική αφήγηση. Οι ελάχιστες συνειρμικές ενότητες, χωρίς ως επί το πλείστον να συνθέτουν ένα λογικό πλέγμα, αναμιγνύουν σε μια συγχρονία διαφορετικές αισθητήριες εντυπώσεις. Κλειστοί χώροι, από τη μήτρα μέχρι τα δωμάτια και τους στε-

νοūs δρόμους, συγκλίνουν
 προς το αδιέξοδο που εμποτί-
 ζεται από μια επίμονη αποπνι-
 κτική ατμόσφαιρα. Τα εξωτε-
 ρικά συμβάντα βρίσκουν αν-
 ταπόκριση μέσα στο σώμα και
 τείνουν να το κατακερματί-
 σουν σε σπλάχνα και μέλη
 που συχνά προσωποποιούν-
 ται και συνδιαλέγονται, κα-
 θώς βυθίζονται στη βδελυγ-
 μία των εκκρίσεων, ενώ συγ-
 χρόνως σηματοδοτούν την α-
 ποστροφή προς κάποιο οικο-
 γενειακό ή ευρύτερο περίγυ-
 ρο. Το άτομο, παθητικός δέ-
 κτης, ενσωματώνει τα πάντα,
 όπως συμβαίνει στη διάρκεια
 εφιάλητ· ξέφτια από εικόνες
 γενετήσιας ορμής και συνου-
 σίας, μυθικά στοιχεία ή κοινω-
 νικά παγιωμένες συμπεριφο-
 ρές, πολλαπλασιάζουν ένα α-
 διάκοπο υπαρξιακό άγχος.

Στη μορφή των κειμένων, ε-
νυπάρχει συνεχής πειραματι-
σμός· κυκλικές αφηγήσεις με
διαδοχικές μεταμορφώσεις ε-
νός ερμαφρόδιτου υποκειμέ-
νου, σπάσιμο της χρονικής
αλληλουχίας και συνακόλου-
θα του συνήθους συσχετι-
σμού αιτίας και αιτιατού. Πα-
ράλληλα δοκιμάζεται η χρή-
ση των σημείων στίξης ώστε
να υποβοηθείται η ροή των
παραστάσεων.

Στο τελευταίο της βιβλίο η συγγραφέας ακολουθεί στην αφήγηση μια εκ πρώτης όψεως συμβατικότερη μορφή απ' ό,τι σε προηγούμενα κείμενά της. Ταυτόχρονα απομακρύνεται από την υπερρεαλιζουσα γραφή που συνήθιζε κατά το παρελθόν, παραμένει όμως σταθερά στο χώρο του παράδοξου συνθέτοντας ένα ιδιαίτερα πρωτότυπο, θεματικά, κείμενο. Συλλέγει μοτίβα από τις πλέον ποικίλες πηγές της πολιτισμικής μας παρακαταθήκης, παλαιότερης αλλά και νεότερης, και τα συνυφαίνει προσπαθώντας να δημιουργήσει πολλαπλά επίπεδα σημασιοδότησης.

Σε ολόκληρη την πρωτο-
πρόσωπη διήγηση, διατηρεί-
ται το ύφος παραμυθιού με-
σαιωνικών μάλλον χρόνων
και η εντύπωση επαυξάνεται
από την κλασική στο είδος ει-
κονογράφηση. Παρ' όλα αυ-
τά, επιφανειακά η πλοκή δα-
νείζεται από πορνογραφικά α-
φηγήματα βικτωριανών χρό-
νων και υπονομεύει εσκεμμέ-
να το κείμενο. Αν όμως η μορ-
φή ακολουθεί αυτά τα μακρι-
νά λογοτεχνικά είδη, το υλικό
απανθίζεται από το σύνολο
της ερωτικής γραμματείας.

Σε αυτόν τον χώρο, εισβάλλει εμβόλιμα η εποχή της έβδομης τέχνης: «ο σκοτεινός θάλαμος της ψυχής» κάνει α-

διάκοπα αναδρομές στον άλλο, τον γνήσιο, συγκεντρώνοντας είδωλα· τεράστια παράταξη από διαχρονικά πρότυπα γυναικείου κάλλους από ολόκληρο το φάσμα της παγκόσμιας καλλιτεχνίας. Σε αντιπαράβολή προς την εξεζητημένη ατμόσφαιρα του Χόλλυγουντ, έρχονται τα παντός είδους παιδικά παιχνίδια, κατά κύριο λόγο κοριτσίστικα.

Ο χρόνος ποικίλλει με αναδρομές σε κλίμακα αιώνων· στα συμβάντα, άλλοτε συγκαιρινά και άλλοτε από παλαιότερες εποχές, υπάρχουν υπόγειες αναφορές σε εορτές μύησης και μυστηρίου, όπου συμμετέχουν δωδεκαετείς παρθένοι αμφοτέρων φύλων. Η αφήγηση κατορθώνει να ισορροπεί ποιητικά μεταξύ αρχαϊκών καταγραφών αλλά και μεταγενέστερων στο πρότυπο των καταραμένων συγγραφέων. Τελικά, η ελευθεριότητα και οι ευφάνταστες αιμομικτικές σχέσεις εντείνουν την παραδοξολογία, γνώριμη ήδη από τους μύθους και τα επικά ποιήματα της ομηρικής εποχής.

Πρωτοτυπώντας, σε αντιστροφή της παράδοσης, ο αφηγητής είναι θηλυκός με πολλαπλά προσωπεία - Δήμητρα αλλά και Σαπφώ. Το αφήγημα, φιλόδοξο στη σύλληψή του, θέλει να συμπεριλάβει και τα γυναικεία βιώματα των καιρών του. Το σύγχρονο, δίνεται από την οπτική γωνία μιας μάλλον φεμινιζουσας αποτίμησης των πραγμάτων. Φετιχ αμφίεσης και καλλωπισμού αντιγράφονται από διαφημιστικά σλόγκαν, καθημερινές συνήθειες μαγανείας συγχέονται με μια προαιώνια παράδοση μαγείας.

Σε ολόκληρο το κείμενο διατηρείται και ένα δεύτερο επίπεδο όπου τα πράγματα και οι ήρωες υποκαθίστανται από τις ονομασίες, οι καταστάσεις και η διαπλοκή των σχέσεων από τα λογοπαίγνια. Η λαγνεία του έρωτα από τη λεξιλαγνεία και η θήρα εράστριας από τη λεξιθηρία. Οι ηρωίδες αποσύρονται, ενώ τα λήμματα βρίσκουν βουβό στήριγμα στις σκοτεινές ρίζες της γλώσσας.

Το βιβλίο μάλλον δεν προ-
τίθεται να συγκρατήσει τον α-
ναγνώστη με την πλοκή του,
το κύριο δέλεαρ βρίσκεται
στην πλούσια εικονοπλασία
μέσα από την ποιητική λεξι-
γραφία. Μόνο που μερικές
φορές το κείμενο ηχεί παρά-
φωνο, κυρίως στα σημεία που
παρεισδύει το παρόν και η
κριτική σκοπιά της συγγραφέ-
ας. Επιπλέον, όταν είναι ο ε-

νήλικας αυτός που αναφέρεται στα παιδικά σοφίσματα, κάτι από την ποίηση του παράδοξου χάνεται χωρίς αξιόλογο αντίκρουσμα στην παροδική εκλογίκευση. Αδιαφιλονίκητα η γραφή και η σύνθεση έχουν πολλά γοητευτικά στοιχεία: πιθανή ένσταση, η μεγάλη δόση πρωτοτυπίας. Η πληθώρα παραδοξολογίας, ιδιαίτερα στο επίπεδο της γλώσσας, καμιά φορά καταλήγει σε θαυμάδα.

ΜΕΛΕΤΕΣ

ΜΑΡΙΟΣ ΠΛΩΡΙΤΗΣ
Νέα Πολιτικά (1980-1984),
Τόμος Α', σ. 370,
Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1990

Πενήντα κείμενα που αντιπροσωπεύουν την δοκιμακή δραστηριότητα του συγγραφέα από τις στήλες του «Βήματος», καλύπτοντας την κρίσιμη πενταετία 1980-1984. Η θεματική των δοκιμών καλύπτει ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων, κρίσιμων όχι μόνον επειδή έχει άμεση σχέση με την εκάστοτε πολιτική συγκυρία, αλλά και διότι μπορούν να θεωρηθούν ως μακροπρόθεσμες οργανικές τάσεις του μεταπολιτευτικού δημόσιου βίου μας. Με την δόκιμη και δοκιμασμένη πολυμάθεια και σφαιρικότητα της σκέψης του, ο Μάριος Πλωρίτης δίνει συμπυκνωμένα στο στόχο αυτό ένα ολοκληρωμένο δείγμα μεστότητας και αισθητικής στο λόγο, κινούμενος με χαρακτηριστική άνεση στην παλαιά καλή παράδοση της μάχιμης επιφυλλιδογραφίας.

ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΑΛΑΒΕΡΑΣ
Σημειώσεις
Εκδ. Παρατηρητής,
Θεσσαλονίκη 1990

Σημειώματα από τον καθημερινό Τύπο γραμμένα από τον Τ.Α. μεταξύ 1965-1982: 86 συγγραφείς — βιβλιοπαρουσιάσεις για ποίηση, πεζογραφία, οδοιπορικά, μεταφράσεις, ιστοριογραφία, κ.ά.— παρουσιάζονται με την αμεσότητα της πρώτης προσέγγισης. Τα κείμενα δεν αναθεωρήθηκαν, με εξαίρεση ελάχιστες μικρές παρεμβάσεις. Το ογκοδέστατο αυτό «έργο» έχει τη σημασία και θα ήταν ιδιαιτέρως χρήσιμο αν συνοδευόταν από ένα ευρετήριο ονομάτων και έργων, που είναι και η μεγάλη έλλειψη αυτής της συναγωγής.

ΠΕΡΙΟΔΟΓΡΑΦΙΑ

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΤΣΕΚΟΥΡΑ
Τα μπλε κείμενα
Εκδ.: Καστανιώτη, Αθήνα 1990

Μικρά —συνοπτικά καλύτερα— κείμενα που αποτυπώνουν εικόνες / καταστάσεις μεταξύ ποίησης και πεζογραφίας. Η Χ.Τ. κατορθώνει κάτι σύνθετο αν και φαινομενικά απλό: τη στερεοποίηση του φευγαλέου, δίχως απώλεια στην ουσία του που είναι αναγκαία ρευστότητα.

ΝΙΚΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

Αγάθος
Εκδ.: Νεφέλη, Αθήνα 1989

Ένα συναρπαστικό μυθιστόρημα, που αποτυπώνει με πιστότητα την ελληνική επαρχία του '50. Μέσα από τη διαυγέστατη γραφή, με πρόσωπα που ζουν και δρουν με υφολογικές διακυμάνσεις που κυρίως επικυρώνουν το ήθος των χαρακτήρων αναπλάθεται μία «πραγματικότητα» με τρυφερότητα και χιούμορ. Εκτός από την αφηγηματική τεχνική του Ν.Β. που καταξιώνεται από την αποτελεσματικότητά της —να γινόμαστε δηλαδή μάρτυρες και συνένοχοι το μεγάλο προσόν του βιβλίου είναι αυτός ο λεπταίσθητος χιουμοριστικός τόνος που δεν οδηγεί ποτέ σε χοντροκομμένες ή αδέξιες υπερβολές αλλά, αντίθετα, κρατά το μέτρο με ισορροπία και τέχνη.

ΛΙΛΗ ΜΑΥΡΟΚΕΦΑΛΟΥ

Μέρες καυτού καλοκαιριού
Εκδ. Ψυχογιός,
Αθήνα 1990

Καλοστημένη αφήγηση χωρισμένη σε δύο φωνές: του κεντρικού χαρακτήρα που είναι ο ίδιος εκφωνητής της ζωής του και της ημερολογιακής αφήγησης της γυναίκας του που φωτίζει την προσωπικότητά του από τη δική της οπτική. Γίνεται αμέσως φανερό η διαφορά ποιότητας ύφους που κάνει τον εξομολογητικό λόγο της γυναίκας ισχυρό μέσα στην πιστότητά του. Το αφηγηματικό τέχνασμα, πάντως, λειτουργεί ικανοποιητικά και η Λ.Μ. δείχνει μια ικανότητα στο χειρισμό περιγραφικών λεπτομερειών, καθώς και στην ψυχογραφική αποτύπωση των χαρακτήρων.

Α.Ι. ΛΙΒΕΡΗ

Τρεις ανθρώπινες περιπτώσεις και ένας άγιος
Εκδ. Περίπλους,
Αθήνα 1989

Με χιούμορ, όπως ταιριάζει σε ζακυνθινό, ο Α.Ι.Λ. αφηγείται τέσσερις (και όχι τρεις) ιστορίες ανθρώπων που έζησαν στη Ζάκυνθο στις αρχές του 20ού αιώνα. Τα δεδομένα, πρώτη ύλη της αφήγησης, είναι πραγματικά περιστατικά που αναπλάθονται από το

συγγραφέα με πειστικότητα αλλά και δεξιοτεχνία. Συμπληρώνονται, μάλιστα, με πλήθος κοινωνικές και πολιτιστικές παρατηρήσεις.

Με κοινό άξονα τη δραματικότητα που συχνά περικλείει μια καθόλα άψογη κοινωνική συμπεριφορά, οι ήρωες της αφήγησης υπερβαίνουν την περιπτώσιολογία και αναδεικνύονται σε «υποδειγματικές» περιπτώσεις των κοινωνικών συνθηκών αναφοράς.

ΠΟΙΗΣΗ

ΘΑΝΑΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Υπνοι και θάνατοι
Εκδ. Χειρόγραφα,
Θεσσαλονίκη 1989

«Τι γύρευε μες στην ομίχλη του ύπνου; / Μαύρη μαντίλα που σκεπάζει τη φθαρμένη όψη / νύχτα μικρότερη απ' την άλλη νύχτα. / Κοιμόταν. Δεν ήξερε τι είναι, πώς, πού έρχεται, / δεν ήξερε αυτή τη μυρωδιά, τη ναφθαλίνη του ύπνου. / Σφύριγμα που σφυρίζεται στα ξαφνικά, σαν ένα τρένο / να φεύγει από κάποιον ανομάτιστο σταθμό / ψυχή που ξέχασε προσώρας τον εαυτό της. / Η νύχτα είναι η άμπωτις των ζωντανών».

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

«Εκ των συμφραζομένων»
Εκδ. Δόμος, Αθήνα 1990

«ΨΥΧΟΣΑΒΒΑΤΟ: περνάει πάλι απόψε, όπως πάντα, το τρένο με τους αγαπημένους μας νεκρούς πετώντας τούφες - τούφες κομμάτια νύχτας απ' την καπνοδόχο

«“Με λένε Άγια Μέρα και Λησμονιά. Λησμονιά και Σιωπή. Σιωπή και Παλίρροια”, σπαράζει γοερά η κόρη καθώς μυρωμένες ανάσες των αγαπημένων μας νεκρών σβύνουν τη φλόγα απ' το φυτίλι του χαμόγελού της. Ο κλειδούχος ξέροντας πως αυτή είναι η κατάλληλη στιγμή, περιφέρεται μ' ένα σχοινί στα χέρια ψάχνοντας το ιδανικό σημείο για να κρεμαστεί ενώ ο σταθμάρχης παρακολουθεί τα τεκταινόμενα χαιρετώντας στρατιωτικά σε άψογη στάση προσοχής».

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΑΣΣΟΣ

Η πείρα του θανάτου
Εκδ. Άλως, Αθήνα 1989

«ΥΠΕΡΜΟΡΟΝ: Ο θάνατος δε χωράει στη σελίδα / χτυπάει προειδοποιητικά / τα κουδουνάκια της γραφομηχανής / αλλά ο θάνατος δε βάζει παύλα / στην άλλη σειρά να συνεχίσει / προφταίνει και γράφεται / στο μαύρο κύλινδρο / έξω από το γραφτό».

ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΕΤΙΜΑΡΗΣ

Το εξοντωτήριο
Ποίηση Plus Protein
Εκδ. Καστανιώτη,
Αθήνα 1990

«(Ποιος είναι τούτος ο φυγάνθρωπος οπτής γης, / βρέθηκε με το όπλο στο χέρι / τη σφαίρα στην καρδιά / το αίμα να μπουκώνει το φαρφουρένιο λαρύγγι / χιλιάδες χρόνια τώρα / μετά από όποιο πόλεμο έπρεπε να ήταν ο τελευταίος / ποιος είναι τούτος ο φυγάνθρωπος οπτής γης; / σήμερα δεν θα μπορούσε να ξεχωρίσει / το ουραίο από τη ραπτομηχανή / και αύριο το βλήμα από τον εκτελεστή)».

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΑΡΙΖΩΝΗ-ΧΕΚΙΜΟΓΛΟΥ

Πανσέληνος στην οδό Φράγκων
Εκδ. Εντευκτηρίου,
Θεσσαλονίκη 1990

«ΣΕ ΧΑΜΗΛΟ ΤΟΝΟ: Κάθε ταξίδι / έχει το δικό του άρωμα / και κάθε πρόσωπο το αίνιγμά του / κι εγώ ξοδεύοντας τα εύρετρα / της δικής σου μορφής / στην πολύχρονη αρρώστια της ποίησης / στα στιλπνά χειρουργεία του έρωτα, / οι ήρωές μας λοβοτομημένοι / είδωλα που σάπισαν / στις κρυφές αποθήκες του αιώνα μας. / Κοίτα τώρα τι μένει / πίσω από τούτες τις λίγες γραμμές / πίσω από τούτα τα λίγα αισθήματα / τα μακρινά κι ανάπηρα φώτα της χίμαιρας / και στο βάθος / τα κοπάδια των λύκων / που διασχίζουν σιωπηλά τις καρδιές μας».

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΑΚΑΡΟΓΛΟΥ

Στο λευκό του βυθού
Εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 1989

«20/7/1952: την ανεμόσκαλα μέσα στην καταπακτή / Την παρασέρνει το ρεύμα του υπογείου / Κρύο και παγωμένο / Σκαρφαλώνω προς το φως / Κίτρινο φως που το πιτσίλισαν λεκέδες νερού / Θολού και σαστισμένου / Όπως όταν ξεφεύγει / Από το φράγμα κι ορμάει προς τη θάλασσα / Στην άκρη της καταπακτής / Με τράβηξαν στο φως...»

ΘΕΑΤΡΟ

ΛΟΥΙΤΖΙ ΠΙΡΑΝΤΕΛΛΟ

Να ντύσουμε τους γυμνούς
Εκδ. Γνώση, Αθήνα 1990

Από τη σειρά «Γνώση - Θέατρο» μια ακόμη ενδιαφέρουσα έκδοση: το κείμενο του Λ.Π., όπως αποδόθηκε στα ελληνικά από τον Μάριο Πλωρίτη, για την παράσταση του έργου (1989-1990) από το θίασο της Κ. Δανδουλάκη και του Π. Φουσσουν. Η έκδοση συμπληρώνεται από φωτογραφίες της παράστασης.

MARTYRIES

ΑΝΖΕΛ ΚΟΥΡΤΙΑΝ

«Ερμενί»
Τρεις μαρτυρίες Αρμενίων για τη γενοκτονία
Εισαγωγή: Μιχάλης Χαραλαμπίδης
Εκδ.: Βιβλιοπωλείο της «Εστίας»,
Αθήνα 1990.

Ένα συγκλονιστικό ντοκουμέντο, που συντίθεται από τρεις μαρτυρίες, γραμμένο σαν παραμύθι. Πρόκειται για ένα βιβλίο όπου η Ανζέλ Κουρτιάν (γνωστή από τα παλαιότερα βιβλία της Τα τετράδια της Ανζέλ Κουρτιάν: Μνήμες από τη Μικρασία, 1915-1924 (1980), Φράγμα σιωπής: το δράμα του αρμενικού λαού (1986) και Όχι άλλο ψέμα (1986)) δίνει μέσα από τον «προφορικό λόγο» αυτών των τριών ξεκληρισμένων ανθρώπων τη δραματική ιστορία ενός πανάρχαιου λαού.

BIBLIA ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

F.M. CORNFORD

Η άγραφη φιλοσοφία
Μετάφ.: Στ. Ροζάνη
Εκδ. Έρασμος, Αθήνα 1990
Επανεκδοση του 1976

ΒΑΣ. Ι. ΛΑΖΑΝΑΣ

Προπέρτιος. Ο μεγάλος Λατίνος ερωτικός ποιητής
Εκδ. Δημ. Ν. Παπαδήμα,
Αθήνα 1990
Β' έκδοση

ΜΑΓΔΑ ΚΩΝΔΟΥ

Απουσίες
Δράμα 1989

Ο Μαρκ Άλμουτ στο σαλόνι του Άδωνι

Μετάφ.: Β. Κοντόπουλος, Χρ. Γιωτόπουλος, Κ. Σπυριούννης
Εκδ. Σιγαρέτα, Αθήνα 1989

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Ι. ΚΙΤΣΟΥ

Η ιστορία του διδασκαλείου Ιωαννίνων και της Ζωσιμαίας Παιδαγωγικής Ακαδημίας
Εκδ.: Δωδώνη, Αθήνα 1988

ΒΑΓΓΕΛΗ ΧΑΤΖΗΑΓΓΕΛΗ

Για την Ειρήνη. Μελέτες, ομιλίες, άρθρα, ανέκτα, ντοκουμέντα
Χανιά 1987

ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΣΑΝΟΥΔΑΚΗ

Καπετάν Παπός. Ο ασυμβίβαστος αγωνιστής της ελευθερίας και αγάπης πρωτοπρεσβύτερος Γεώργιος Πυρουνάκης
Εκδ.: Κνωσός, Αθήνα 1988

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Α. ΜΑΝΤΖΟΥΛΙΝΟΥ

Ιωάννης Καποδίστριας (1776-1831)
Εκδ.: Βιβλιοπωλείο της «Εστίας»,
Αθήνα 1990

ΒΑΣ. Ι. ΛΑΖΑΝΑ

Τα αρχαία ελληνικά ερωτικά επιγράμματα
Εκδ.: Δημ. Ν. Παπαδήμα, Αθήνα 1990

ΦΩΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Joy Division
Μετάφ.: Σοφοκλής Καραγιαννίδης
Εκδ.: Σιγαρέτα, Αθήνα 1989

● **Η «Παράση»** και στην
Αθήνα. Η «Παράση» είναι περι-
απλοποιημένη και απλοποιημένα
με βόλτα για το «Εθνος» ανα-
κριτή σε άλλες πολιτικές συνθή-
κες και μετά το «Εθνος» (4/8).
Το σημαντικό σ' αυτή την περι-
πτωση δεν είναι η πρωτιά. Είναι
το κλίμα που καλλιεργείται από

ψηλά και πιθανόν πολύ ψηλά...
 ● Πρώτη λέει επίσης η «Π» αυ-
 ή καταχώρησε απόσπασμα
 ης κατάθεσης Κοσκωτά στην
 επιτροπή της Βουλής που κατα-
 ωρήθηκε στην «Κυριακάτικη
 λευθεροτυπία» (5/8) στις 11-9-
 9. Μάχη για τις πρωτιές... και
 σύμπτωση και οι δύο γύρω α-
 ο το σκάνδαλο Κοσκωτά. Κι
 κόμα είναι νωρίς...

● Οι λαλίστατοι σε άλλες και
 άλλες περιπτώσεις Γιώργος και
 Μάκης Κουρής και Κώστας Γε-
 ρονικολός εξακολουθούν να
 σιωπούν αιδημόνως για όσα
 στοιχεία είχαμε γράψει για το
 παρελθόν τους και τις δραστη-
 ριότητές τους στη διάρκεια της
 δικτατορίας. Κουτοπονηριά ά-
 ραγε ή «μαφιόζικη» σιωπή;
 Εμείς πάντως θα αναμένουμε

υπενθυμίζοντας ότι τα όσα γρά-
 ψαμε ήταν ένα δείγμα από την
 πολυποικίλη και ιδιαιτέρως
 «πλουραλιστική» δραστηριότη-
 τα του όχι και πολύ μακρινού
 παρελθόντος τους...
 ● Η αθλιότητα της ιδιωτικής
 εκπαίδευσης μεταφέρεται και
 στο χώρο Τύπου με την έκδοση
 της «Νέας Βραδυνής».
 Ο ιδιοκτήτης του «Σαουθή-

στερν Κόλετζ» κ. Κανελλόπου-
 λος (αλήθεια θα επέμβει ποτέ ο
 εισαγγελέας να ξεκαθαρίσει την
 απάτη των κολλεγιακών διπλω-
 μάτων που μοιράζει απλόχερα ο
 εν λόγω κύριος έναντι αδρής α-
 μοιβής;) ζήτησε δόξαν νέου
 «Δόκτορος» και εξορμά στο
 χώρο του Τύπου, λίγες μέρες
 πριν τις δημοτικές εκλογές. Τα
 δοκιμαστικά φύλλα της εφημε-

Π. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ & ΣΙΑ ΑΕ	Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ	Ελένη χήρα Γ. Αθανασιάδου Ειρήνη Γ. Αθανασιάδου Μαριέττα Γ. Αθανασιάδου Αγγέλα Γ. Αθανασιάδου	550 590 590 590	2.320
ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ Α.Κ.	ΕΣΤΙΑ	Άδωνις Κύρου Αγνή χήρα Α. Κύρου Ελένη Δανάη σύζ. Ι. Ζαούση Δανάη σύζ. Ι. Σωσσίδου Μιρέιγ χήρα Αδ. Κύρου Αχιλλέας Άδων. Κύρου Στέφανος Αδ. Κύρου	32/96 8/96 24/96 16/96 4/96 6/96 6/96	
HELLENEWS ΕΠΕ	ΕΞΠΡΕΣ	Δημ. Καλοφωλιάς Σπύρος Ν. Γαλαίος Χαρ. Χρονόπουλος Γ. Βασιλειάδης Περικλής Α. Λυμπερόπουλος Αμαλία Δ. Καλοφωλιά Γεώργιος Καλοφωλιάς Ευτυχία Σπ. Γαλαίου Νικόλαος Σπ. Γαλαίου Μαρίνα σύζ. Καλοφωλιά Ευθυμία σύζ. Γ. Χατζηκάκου Μαρία σύζ. Σπ. Γαλαίου Μαρουσώ σύζ. Δ. Παπαντωνίου Λυδία σύζ. Γ. Βασιλειάδη Άννα σύζ. Γκέρχαρτ Πιστόρ Δημ. Καλοφωλιάς ½ εξ αδ/ρέτου Σπύρος Γαλαίος ½ εξ αδ/ρέτου	253 253 91 117 78 91 91 91 91 13 13 13 13 26 65	1.300
Α. ΜΟΘΩΝΙΟΣ Ο.Ε.	ΗΜΕΡΗΣΙΑ	Ανδρέας Μοθωνιός Μαρία χήρα Αργ. Καχριμάνη Άννα Αργ. Καχριμάνη Σπυρίδων Αργ. Καχριμάνης Μαρία σύζ. Δημ. Μακρίδου	40,00% 7,50% 11,25% 11,25% 30,00%	
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ ΓΕΝ. ΕΚΔ. ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΕ	ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΩΡΑ			
ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΕ	ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ	ΚΚΕ		
(ΕΑΡ) ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΒΟΥΤΣΑΣ	ΑΥΓΗ			
ΠΡΟΒΟΛΗ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΕ	ΚΕΡΔΟΣ	Θωμάς Ν. Λιακουνάκος Αλέξανδρος Δ. Κύρτσης Μαρία σύζ. Θ. Λιακουνάκου Ιωάννης Χ. Τοπούζης Μαργαρίτα σύζ. Ι. Πολυχρόνη	13 000 15 500 12.000 8.500 1.000	50 000
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ ΑΕ	ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ	Σωκράτης Κόκκαλης Κων. Δημητριάδης Θ. Νάνος Χρ. Σιαμαντάς Σπ. Καρατζαφέρης	4 500 1.500 1.000 1.500 1.500	10 000
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	Αρ. Αλαφούζος Θεμ. Αλαφούζος	990 10	1.000
ΕΚΔ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΝΙΚΗ ΕΠΕ	ΝΙΚΗ	Χριστόφορος Τζανετάκος Άννα Κοντοδήμου		20
ΕΚΔΟΣΕΙΣ Ι. ΜΑΣΤΟΡΑ ΣΕ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ	Γιάννης Μάστορας		

ρίδας θ' αρχίσουν να στήνονται στο πρώτο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου... Απολυμένοι συντάκτες της (παλιάς) «Βραδυνής» μ' ακούτε;

ΓουΓουΤουΠου = (? ★ * @ * 3/8
\$ ° £ + &\$) = 'Αστα Να Πάνε

Ποιος έχασε τη μεγαλοψυχία για να τη βρει η Νέα Δημοκρατία;

Ποιος απώλεσε την αξιοκρατία και είχαμε την ψευδαίσθηση ότι θα την εύρισκε το κυβερνών κόμμα;

Γιατί οι Πασόκοι της ΓουΓουΤουΠου θλίβονται και οδύρονται επειδή ο κ. Πολύδωρας βάζει τους δικούς «του» στα Γραφεία Τύπου Εξωτερικού ενώ ο κ. Πυλαρινός «τακτοποιεί» ορισμένες εκκρεμότητες με τα Γραφεία Τύπου Εσωτερικού;

Και σε τελευταία ανάλυση, υπάρχει καμιά διαφορά μεταξύ των ντουέτων Μαρούδας - Κωστόπουλος και Πολύδωρας - Πυλαρινός;

Οι αλλαγές που συντελούνται στην Γενική Γραμματεία Τύπου και Πληροφοριών —γνωστή στους ειδήμονες ως ΓουΓουΤουΠου— εντάσσονται στις ευγενείς προσπάθειες του κ. Έβερτ για αναδιοργάνωση της Δημόσιας Διοίκησης και την καλή λειτουργία των θεσμών; Θα συμφωνούσαμε αν κάποιος μας διαβεβαίωνε ότι όντως, η αναδιοργάνωση και η λειτουργικότητα των θεσμών εξασφαλίζονται περισσότερο με τη στελέχωση Γαλάζιων, κατά το πρότυπο του κ. Κωστόπουλου το 1981 με τους Πρασίνους. Τώρα, αν όλα αυτά είναι αληθή και εξυπηρετείται καλύτερα το Δημόσιο Συμφέρον με Μπλε υπαλλήλους και όχι με Πρασίνους είναι άλλου παπά ευαγγέλιο.

Το θλιβερό γεγονός είναι ότι στη ΓουΓουΤουΠου οι υπάλληλοι είναι χωρισμένοι σε δυο στρατόπεδα, σε Μπλε και Πρασίνους και τρώγονται μεταξύ τους σαν μωρά παιδιά, ξεχνώντας ποιος είναι ο ρόλος τους ως δημοσίων λειτουργών —ή μήπως ποτέ δεν τους είχε ανατεθεί ένας τέτοιος ρόλος; Ανταλλάσσουν δε, εις της εβδομάδος, καταγγελίες και κατηγορίες, εν είδη ραβασακίων που τοιχοκολλούνται δίπλα στους ανεγκυστήρες, καλώντας η κάθε μια παράταξη τους δικούς της σε εξέγερση κατά των αντιπάλων και σε περιφρούρηση των «κεκτημένων».

Είναι να λυπάται κανείς για την κατάντια των δημοσίων υπαλλήλων. Ταμπουρωμένοι πίσω από την κομματική ταυτότητα, δίνουν καθημερινά εξετάσεις στους ινστρούχτορες τους, ενώ η εκάστοτε πολιτική ηγεσία τρίβει τα χέρια της από άκρα ικανοποίηση, διότι στους μεν δίνει την εντύπωση ότι «ικανοποιεί» απωθημένα τους, στους δε ότι τους τιμωρεί επειδή είναι από τους «άλλους».

Θυμάμαι μια γελοιογραφία σε αμερικάνικο —ή μήπως εγγλέζικο— περιοδικό όπου σε ένα πάρτυ ένας κύριος πλησιάζει μια κυρία και τη ρωτάει καχύποτα: «Are you one of us or one of them?». Κάπως έτσι βλέπουν οι μεν τους δε. Με την διαφορά ότι εμείς δεν έχουμε αυτή την πολυτέλεια, δεν είμαστε ούτε Αμερική ούτε Αγγλία —we can't afford it!

Στις χώρες αυτές, όπως και στον Καναδά, τη Γαλλία και τη Γερμανία, υπάρχει η διοικητική επιστήμη (la science administrative) η οποία μελετά τα προβλήματα της δημόσιας διοίκησης με ειδικούς επιστήμονες. Στην Ελλάδα των επτά θανάσιμων πληγών η μελέτη της Δημόσιας Διοίκησης είναι η κύρια ενασχόληση των κομματικών κομισαρίων, των διαδρομιστών και των παρατρεχάμενων ή πρωτοκλασάτων του εκάστοτε κυβερνώντος κόμματος.

Στο μεταξύ, και προς χάριν της «ευρύθμου» λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης, έχει αλωθεί πλήρως ο χώρος των Γραφείων Τύπου από τους Μπλε. Τη στιγμή μάλιστα που η Ελλάδα γονατίζει από την αναγκαία (;) λιτότητα, οι μετακινήσεις των υπαλλήλων από χώρα σε χώρα ή στην Κεντρική Υπηρεσία και από νομό σε νομό, σύμφωνα με τους πλέον συντηρητικούς υπολογισμούς, θα κοστίσουν στον Έλληνα φορολογού-

μενο γύρω στα 140 εκατομμύρια δραχμές. Και, φυσικά, πρόκειται για μεταθέσεις οι οποίες δεν έχουν σχέση με τη λειτουργία των υπηρεσιών.

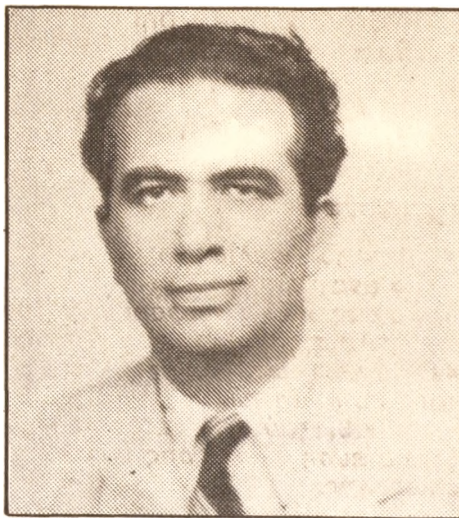
Ένα άλλο χαρτί στο οποίο ποντάρουν οι κ. Πολύδωρας και Πυλαρινός —οι οποίοι δεν φαίνεται να γνωρίζουν ποιών εντολές εκτελούν διότι είναι τόσοι πολλοί οι εντολοδόχοι— είναι ότι πολλοί από τους επιστρέφοντες στην Αθήνα Πρασίνους θα προτιμήσουν να παραιτηθούν (εξαιτίας οικογενειακών ή άλλων υποχρεώσεων) κι έτσι θα αδειάσουν τη γωνιά, όπως ελπίζουν η κ. Μπακογιάννη, ο κ. Έβερτ και η κ. Ρηγίλλης.

Στις ευρωπαϊκές χώρες, βέβαια, οι διευθυντές Γραφείων Τύπου Εξωτερικού, μετά από δύο πόστα, σε μια ξένη χώρα, κάνουν ρεπό στην πατρίδα τους, όπου παρακολουθούν σεμινάρια και έχουν ειδικές ενημερωτικές συναντήσεις με εκπέρι των χωρών στις οποίες θα πάνε. Ουσιαστικά, εκπαιδεύονται επί μια διετία για τα νέα τους καθήκοντα.

Όμως εμείς εδώ, είμαστε άστα να πάνε. Κανείς ποτέ δεν αναρρωτήθηκε αν υπάρχουν καλοί και άξιοι δημόσιοι λειτουργοί, αν τα Γραφεία στα οποία υπηρέτησαν λειτούργησαν σωστά, αν τέλος πάντων, χρειάζεται ένας κάποιος εκσυγχρονισμός πέρα και εκτός από την τακτοποίηση προσώπων των οποίων μοναδικό προσόν είναι η επίδειξη της κομματικής ταυτότητας.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΑΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΗΜΑΚΟΣ



Θυμάμαι ακόμη το βλέμμα του μικρού κοριτσιού να κοιτάζει με δέος τον επιβλητικό δημοσιογράφο που γύρισε από το Λονδίνο για ν' αναλάβει σαν αρχισυντάκτης το «Βήμα» μετά το θάνατο του Δημήτρη Λαμπράκη. Μόλις είχε γυρίσει κι ο γιός του ιδρυτή της μεγάλης εφημερίδας Χρήστος Λαμπράκης, ο οποίος είχε συνδεθεί στενά με τον Δημάκο τα χρόνια του Λονδίνου, όταν ο τελευταίος ζούσε εκεί ως ανταποκριτής του «Βήματος».

Το κοριτσάκι μεγάλωσε αλλά το δέος, η αγάπη κι ο θαυμασμός μου μεγάλωναν ταυτόχρονα για το «Ιερό τέρας» που γνώρισα μικρή. «Ιερό τέρας». Ίσως το πιο ακατάλληλο επίθετο που θα ταίριαζε στον Δημάκο, στον σεμνό, σιωπηλό, μετρημένο άνθρωπο. Ανακάλυψα τότε μιαν άλλη λέξη: ξένη για τον τόπο μας, οικεία όμως για μια προσωπικότητα σαν κι αυτή του Ανδρέα Δημάκου. *Ευπατρίδης*, με την ευρύτερη σημασία της,

και ελπίζω ότι δεν θα ξενίσει κανέναν απ' αυτούς που τον γνώρισαν. Το ήθος, η αυστηρότητα, το κύρος, η προφητική οξυδέρκεια, η τόλμη, η ακεραιότητα —όλες αυτές οι ιδιότητες χαρακτήριζαν τον μεγάλο αυτό δημοσιογράφο.

Γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια και με καμάρι έδειχνε σπίτι του τα δύο χειρόγραφα ποιήματα που του είχε χαρίσει ο ίδιος ο Καβάφης. Από πολύ νέος ασχολήθηκε με την δημοσιογραφία αρχίζοντας την καριέρα του από το «Ελεύθερο Βήμα» και συνεχίζοντας μετά την συνεργασία του στο μεταπολεμικό «Βήμα». Έζησε χρόνια στο εξωτερικό —Αμερική και Αγγλία— όπου η φήμη του και οι διενείες του σχέσεις ξεπέρασαν τα όρια της Ελλάδας. Σαν διευθυντής σύνταξης της εφημερίδας δεν θα 'ταν υπερβολή να λέγαμε ότι δημιούργησε σχολή όταν όλοι οι συνάδελφοι και συνεργάτες του ήταν λίγο πολύ και μαθητές του. Ένας δάσκαλος για όλους που με τις σοφές του συμβουλές κατηύθυνε τους δημοσιογράφους που συνεχίζουν ακόμη το έργο του.

Μέχρι το τέλος της ζωής του πορεύθηκε με την αγαπημένη του σύντροφο Γαλάτεια, που δέθηκε και μοιράστηκε μαζί της τις εμπειρίες μιας τόσο δημιουργικής ζωής.

Στάθηκε πάντα κοντά στην δημοσιογραφική οικογένεια και ιδιαίτερα στους νέους που τόσο του άρεσε να συζητά μαζί τους. Η ελληνική δημοσιογραφία θα πενθεί πάντα τα χρόνια που έρχονται χωρίς αυτόν.

Κατερίνα Γιαννακάκου



ΤΟ ΑΙΣΧΟΣ ΤΗΣ ΛΕΡΟΥ

● Από τον αναγνώστη μας Κωνσταντίνο Σόφια, ο οποίος επισκέφθηκε πρόσφατα τη Λέρο, λάβαμε την παρακάτω επιστολή, για το δράμα των ψυχασθενών της Λέρου.

Είναι περίπου γνωστά όχι μόνο σε μας τους Έλληνες αλλά και στην Ευρώπη τα όσα συνέβησαν σχετικά με κάποια επιχορήγηση της ΕΟΚ ειδικά για το ψυχοθεραπευτήριο (;) —κολαστήριο— της Λέρου. Η τότε ελληνική κυβέρνηση δεν προώθησε ποτέ τα χρήματα στη Λέρο και το χειρότερο είναι ότι τώρα η ΕΟΚ ζητά την επιστροφή των χρημάτων αυτών και επιπλέον —υπάρχει το ενδεχόμενο της παραπομπής της χώρας μας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για την παραπάνω σοβαρή παράβαση που μας εκθέτει διεθνώς.

Τον τελευταίο χρόνο δύο υπουργοί Υγείας επεσκέφθησαν την Λέρο, ο κ. Έβερτ της κυβερνήσεως Τζαννετάκη και ο κ. Σούρλας της ΝΔ. Νομίζω ότι κάποια μέτρα εξαγγέλλησαν και κάποια ίσως στην πορεία θα ληφθούν, αλλά όλα αυτά δυστυχώς είναι επί χάρτου. Στην πράξη μέχρι σήμερα δεν γνωρίζω να έχει γίνει τίποτα και δυστυχώς το δράμα των εγκλειστών ψυχασθενών, όπως το είδαμε και στην τηλεόραση, εξακολουθεί να υπάρχει και καθημερινά να το βλέπουν όσοι επισκέπτονται το γραφικό νησί της Λέρου.

Είδα με τα μάτια μου σε πρόσφατο ταξίδι μου στη Λέρο ασθενείς γυμνούς να περιφέρονται στον περίβολο του ψυχιατρείου και να ουρλιάζουν. Νομίζω ότι αυτό το «θέμα» δεν μπορεί να είναι προϊόν μιας ανθρώπινης και πιστημονικά παραδεκτής ψυχιατρικής φροντίδας. Ο τίτλος «Ψυχοθεραπευτήριο Λέρου» αποτελεί τουλάχιστον εμπαιγμό για τον πολιτισμό μας και τη χώρα μας.

Ποιοι και πόσοι άραγε ειδικοί ψυχίατροι υπάρχουν στη Λέρο; Και πόσο λοιπό παραϊατρικό και διοικητικό προσωπικό υπηρετεί σήμερα, για να ιασηθούν τους δυστυχισμένους συνανθρώπους μας,

που χρειάζονται την ειδική φροντίδα των ψυχιάτρων;

Πιστεύω ότι η σημερινή υπουργός Υγείας κ. Μ. Γιαννάκου -Κούτσικου που είναι και ψυχίατρος, θα θέσει ένα τέρμα στο μέγα δράμα των δυστυχισμένων αυτών ανθρώπων και θα κλείσει αμέσως το ψευδεπίγραφο ψυχοθεραπευτήριο (;) της Λέρου που αποτελεί την σύγχρονη «Σπιναλόγγο». Ας τολμήσει η κ. υπουργός Υγείας που έχει την ευρωπαϊκή εμπειρία να δώσει εντολή για το άμεσο κλείσιμο του ψυχιατρείου Λέρου προωθώντας τους ασθενείς σε οργανωμένα ψυχοθεραπευτήρια της χώρας αγνοώντας τις όποιες αντιδράσεις των κατοίκων της Λέρου που εννοούν για χάριν της υπαλληλικής των ιδιότητας να συνεργούν στη διαιώνιση της σύγχρονης «Σπιναλόγγο» που αποτελεί ΑΙΣΧΟΣ και ΝΤΡΟΠΗ για όλους μας. Η κυβέρνηση Μητσοτάκη ας τολμήσει επιτέλους χωρίς ευχολόγια να αναλάβει το όποιο πολιτικό κόστος αφού θα έχει στην διάθεσή της και τα 24 περίπου δισ. δρχ. από τη χρηματοδότηση της ΕΟΚ.

Με κάθε τιμή
Κωνσταντίνος Σόφιας

«ΠΩΛΕΙΤΑΙ...»

● Στην πολυσέλιδη επιστολή του ο αναγνώστης μας Δημ. Χωραφάς, παίρνει αφορμή από επιστολή της Θεανώς Πανδής (τχ. 440). Δυστυχώς η έκταση αλλά και η ποικιλία των θεμάτων που θίγει καθιστούν αδύνατη τη δημοσίευση ολόκληρης της επιστολής:

Κύριοι Συντάκτες,

Περίμενα μάταια να διαβάσω στις στήλες του διαλόγου των αναγνωστών σας, να πάρουν το λόγο οι ειδικοί, επαΐοντες ιστορικοί και αρχαιολόγοι, μετά την αγωνιώδη εθνική πρόσκληση, τχ. 440, 15.6.90 σε πανελλήνιο, πανευρωπαϊκό επίπεδο, της Θεανώς Πανδής από το Ανατολικό Βερολίνο, για την τύχη της ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου ανασκαφικών ευρημάτων της αρχαίας Περγάμου, στο ομώνυμο μουσείο —Bergamon Museum— του Ανατολικού —τώρα ενιαίου— Βερολίνου, τα οποία ενδέχεται οι «άριοι» να τα επιστρέψουν, γράφει η Θ. Πανδή, στους πάντα φίλους τους Τούρκους, όπως τους επέστρεψαν χετταϊκά εκθέματα που είχαν.

Θλιβερό ότι δεν ευαισθητοποιήθηκε κανείς για το παραπάνω εθνικό θέμα, που αφορά τη μελλοντική τύχη έργων

της πολιτιστικής κληρονομιάς μας, τα οποία αποτελούν πρότυπα, μέτρο καλλιτεχνικής δημιουργίας ανυπέρβλητου κάλλους του αρχαίου ελληνικού πνεύματος, θεωρούμενα πλέον από την ανθρωπότητα ως πρωτότυπα έργα της τέλει καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Ο Έλληνας, Γραικός, «Ρωμιός», δυστυχώς περί άλλων τυρβάζει και μένει αδιάφορος για τη μοίρα του τόπου και πολύ περισσότερο για την προγονική πνευματική κληρονομιά, γνωρίζοντας και πιστεύοντας ότι δεν έχει καμιά σχέση με τους προγόνους του, αδιαφορεί για κάθε αρχαίο και δεν διστάζει να βγάλει τα πάντα στο σφυρί. «Πωλείται η Ελλάς», η χώρα πωλείται για μερικά αργύρια, τα οποία για ασφάλεια καταθέτει ο νεοέλληνας σε ξένες τράπεζες. Οργανωμένα ξεπουλά τη χώρα του αντί πινακίου φακής, όπως αναφέρει ο στρατηγός Μακρυγιάννης στα απομνημονεύματά του, στους ξένους τουρίστες και αρχαιοκαπηλούς, συνήθεια που ανθεί και ευδοκimei και στις μέρες μας.

Λευτέρης Χωραφάς

ΟΙ ΟΙΚΟΛΟΓΟΥΝΤΕΣ

● Από το φίλο Επ. Τσίγκα, πήραμε την επιστολή «με το μαράζι» του:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Τη στιγμή αυτή που το προβληματικότερο λεκανοπέδιο της χώρας ρουφά, κάπως ακριβότερα βέβαια, τις τελευταίες σταγόνες του Μόρνου της Υλικής και της λίμνης του Μαραθώνα. Καθώς κανένα σύννεφο δεν έφερε βροχή παρά τις λιτανείες κι ούτε κανένας φρονιμέσας από τα ακριβά τιμολόγια του νερού. Καθώς τα φημολογούμενα τάνκερς μόνο... πόλεμο μπορούν να φέρουν από τον στεγνό Εύηνο. Είναι μέσα καλοκαιριού ακόμα και ως παιδες εν τη καμίνω εξακολουθούμε να τραγουδάμε τα ίδια τροπάρια για τις φωνές και την αιώνια κι ατράνταχτη αναποτελεσματικότητα των κυβερνητικών μέτρων. Επαναλαμβανόμεθα οικτρώς. Εν τω μεταξύ ο τουρισμός και τα ήθη του καλά κρατούν μέσα στο καλοκαίρι. Οι κατασκευασμένες γραφικότητες, η εκτέλεση των θαλασσών, η τσιμεντοποίηση ακόμα και της γιαγιάς μας συνεχίζεται και κανείς δεν ερυθριά. Σε ένα μήνα το κυνήγι θ' αρχίσει και πάλι. Οι λαγοί εξηντλήθησαν. Απέμειναν λίγες κουκουβάγιες στα ορεινά, μερικές καλιακούδες στους κάμπους και ίσως περισώζονται σπουργί-

τια σε κατοικημένες περιοχές. Όλοι γνωρίζουν βεβαίως ότι οι τελευταίες αρκούδες που απομείναν στην Ελλάδα είναι αυτές των γραμματοσήμων των ΕΛΤΑ. Τα επίσης υπό εξαφάνισιν και διωγμόν ζώα της πατρίδας ο Έλλην οδηγός - πεζός - επιβάτης θα συνεχίσουν, προτιμώντας τριήμερα - αργίες και μεγάλες γιορτές της χριστιανοσύνης, να εκστρατεύουν και να αποδεκατίζονται.

Ποιος θα μάθει ποτέ αν στο λεκανοπέδιο της Αττικής κάποια αξιέπαινη οικογένεια περιόρισε την κατανάλωση του νερού δείχνοντας υψηλό αίσθημα κοινωνικής ευθύνης; Ποιος θα μας πει ποτέ ότι η πιο σοβαρή απόδειξη του παχυδερμισμού μας υπήρξαν οι εποχιακοί και με αμοιβή Έλληνες για τη δασοπροστασία; Είδε κανείς ποτέ το οικολογικό κίνημα της χώρας να οργανώσει δυναμική αντίσταση στους κυνηγούς; Να υποβάλλει μήνυση εναντίον της κυβέρνησης για ηθική αυτουργία και υπόθαλψη εγκλήματος όταν με τίμημα λίγες ψωροχιλιάδες που πληρώνουν κάθε χρόνο οι αναισθητοί Έλληνες κυνηγοί εξολοθρεύτηκε ολόκληρη η πανίδα του τόπου, μηδέ και των ανθρώπων εξαιρουμένων (βλέπε καθημερινές εφημερίδες);

Έχω μια διαρκή αίσθηση πως το οικολογικό κίνημα της χώρας μας λείπει σε διακοπές. Γενικώς συνάπτει συντροφιάς και παίζει άλλοτε τους προσκόπους και άλλοτε τους πειρατές, προστατεύοντας με χάπενινγκς τα δάση και τις θάλασσες. Θα ευχόμουν οι οικολόγοι να απουσίαζαν ολιγότερο. Όσοι τους ήθελαν κοινοβουλευτική σαλάτα και φυσιολατρικό όμιλο μπορεί κατά βάθος να επιθυμούσαν και ένα οικολογικό κίνημα μετά διακοπών. Όσοι το σεβόμαστε θα προτιμούσαμε, η κοινοβουλευτική του εκπρόσωπος, όταν δίνει συνεντεύξεις* να ομιλεί ολιγότερο δια τας ροκ συναυλίας «που τι κρίμα δεν γίνονται συχνά στην Ελλάδα» και να προτιμά να ασχολείται με τα προβλήματα αυτού του τόπου, που γίνονται όλο και περισσότερα και τα ζούμε και κατάντησαν βραχνάς.

«... σαν να έφταιξες κι εσύ λιγάκι γι' αυτό τον πέτρινο τοίχο κι ας είναι πάλι ολοφάνερο πώς δεν έφταιξες καθόλου...».**

* ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ Τ. 29-19/7/90: «Η βουλευτής με τα μπλου τζην»

** (Φ. ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ Το υπόγειο)

Φιλικά
Επαμ. Τσίγκας

«ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ»



**“Patriotism
is the last refuge
of a scoundrel”**

—Samuel Johnson

• Το σλόγκαν αυτό του εικονιζόμενου Σάμουελ Τζόνσον (1709-1984) που σε μετάφραση λέει: «Ο πατριωτισμός είναι το τελευταίο καταφύγιο ενός παλιανθρώπου», μας έστειλε φίλος του περιοδικού συνοδεύοντάς το με το ακόλουθο σημείωμα:

Αγαπητό ANTI,

Με αρκετή «διακριτικότητα» η Ιωάννα Μάνδρου, σαν άνθρωπος του 20ου αιώνα, στο άρθρο της για τους «καλαμποκανθρώπους» (N. 442) έβαλε τον τίτλο: «Ο πατριωτισμός καταφύγιο των παρανομοούντων».

Όμως, μήπως η αρχική αμιγής ρήση του 18ου αιώνα αρμόζει περισσότερο στους δικούς μας. Όλους τους δικούς μας.

Ένας φίλος



ΓΙΑ ΤΟ ΑΠΕ

• Παίρνοντας αφορμή από επιστολή του Γ. Δαράτου στο προηγούμενο τεύχος, ο εκπρόσωπος του ΑΠΕ στην ΕΣΗΕΑ, γράφει:

Κύριε διευθυντά,

Δεν γνωρίζω αν ο κ. Γεώργιος Δαράτος διακατέχεται από κάποιο σύνδρομο που τον καθιστά ευαίσθητο έναντι του Γενικού Διευθυντού του Αθηναϊκού Πρακτορείου Ειδήσεων, κ. Μιχαήλ Στυλιανού μέχρις σφάλματος. Έτσι φαίνεται όμως, αλ-

λιώς δεν εξηγούνται τα όσα αναφέρει στην επιστολή του που προκαλούν και δυσαρεστούν πολλούς από τους συναδέλφους οι οποίοι έχουν θυσιάσει, εργαζόμενοι εντατικότερα νυχθημέρον στο Πρακτορείο, είκοσι και πλέον χρόνια από τη ζωή τους. Και αν υπάρχει σήμερα το ΑΠΕ, πρέπει να ξέρετε ότι αυτό οφείλεται στις ακαταπόνητες προσπάθειες και ανεκτίμητες προσφορές αυτών των ανθρώπων, τους περισσότερους από τους οποίους ο κ. Δαράτος ούτε έχει γνωρίσει ούτε ποτέ συναντήσει μέχρι σήμερα. Και ερωτώ τον κ. Δαράτο:

Κ. Δαράτο απουσιάζετε πολλά χρόνια από την Ελλάδα και γίνεστε τιμητής και κατήγορος ενώ δεν έχετε γνώση ούτε τι δουλειά κάνουν οι συνάδελφοι στο ΑΠΕ ούτε καν ποιους τομείς καλύπτουν, πράγμα που δημιουργεί σοβαρές υποψίες ότι και το υμνολόγιό σας για τον κ. Στυλιανού αλλά και οι ανυπόστατες κατηγορίες που διατυπώνετε μάλλον σας έχουν υπαγορευθεί από την Αθήνα. Ο νόων νοήτω.

Κατηγορείτε κ. Δαράτο τους δημοσιογράφους του ΑΠΕ σαν πολυθεσίτες και πολυάσχολους και είναι πολύ περιεργο που ξεχνάτε πως εσείς ο ίδιος είστε πολυαπασχολούμενος. Εκτός από το ΑΠΕ που γνωρίζουμε ότι δεν το έχετε ως κύρια απασχόληση, εργάζεστε παράλληλα στο ΕΘΝΟΣ, το ΠΟΝΤΙΚΙ, το BBC, την ΕΡΤ1 και το ραδιοσταθμό ΦΛΑΣ. Εδώ μάλιστα πρέπει να σημειωθεί ότι κάποιες αποκλειστικές ειδήσεις σας —και όχι μια αλλά πολλές φορές— δόθηκαν σε εφημερίδες αλλά όχι στο ΑΠΕ.

Κατά τη διάρκεια της μέχρι στιγμής περιγραφίτης διοικήσεως του ΑΠΕ από τον κ. Στυλιανού, η υπηρεσία μεταβλήθηκε σε ξέφραγο αμπέλι. Ο κ. Στυλιανού, στις υπερελάχιστες επαφές του με ορισμένα μέλη του προσωπικού —δικής του επιλογής— αρκέσθηκε στο να διατυμπανίζει την «Οδύσσειά» του —όπως και σεις ο ίδιος κ. Δαράτε τη χαρακτηρίζετε— κατά τη διακυβέρνηση της χώρας από το ΠΑΣΟΚ και σε δικαιολογίες ότι δεν μπορούσε δήθεν να κάνει «τίποτα» τους πρώτους έξι μήνες της θητείας του στο ΑΠΕ ως γενικός διευθυντής γιατί δεν είχε πολιτική στήριξη. Για ποιο λόγο ο γενικός διευθυντής χρειάζεται πολιτική στήριξη! Βέβαια εκείνο που χρειάζεται να διαθέτει είναι επαγγελματική ικανότητα, δημοσιογραφική αντίληψη και διοικητική πείρα. Αλλά και τώρα που έχει «πολιτική στήριξη», κ. Δαράτο, μήπως είστε εσείς σε θέση να μας πείτε από τις Βρυξέλλες όπου

βρίσκεστε, τι πράγματι αλλαγές επέφερε ο κ. Στυλιανού εκτός από μια χαλάρωση των ρυθμών και αναβλητικότητα στη λήψη σοβαρών αποφάσεων, για τη βελτίωση της οργανώσεως, των συνθηκών εργασίας και της όλης λειτουργίας του εθνικού αυτού φορέα πληροφοριών και για ποιο λόγο;

Οι βαριές κατηγορίες σας περί αργόμισθων συναδέλφων στο ΑΠΕ, κ. Δαράτο, που για μένα προσωπικά αλλά και για ολόκληρο το δημοσιογραφικό κλάδο είναι αχαρακτήριστες και απαράδεκτες, αποτελούν μομφή κατά των συναδέλφων που επιδέχεται προσφυγή στο πειθαρχικό συμβούλιο της ΕΣΗΕΑ ή ακόμη και στα ποινικά δικαστήρια, θέμα το οποίο ως εκπρόσωπός τους οφείλω να αντιμετωπίσω.

Αυτά τα ολίγα, προς το παρόν, προς αποκατάσταση της αλήθειας.

Μετά τιμής

Παναγιώτης Ηλιόπουλος

Εκπρόσωπος του ΑΠΕ στην ΕΣΗΕΑ



ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

• Σχετικό με κάποια λάθη στο άρθρο του στο προηγούμενο τεύχος, είναι το σημείωμα του Ν. Κυριαζίδη:

Μετά τη δημοσίευση του άρθρου μου «Οι χρόνοι των μεγάλων κερδών. Τα οικονομικά των εκδοτικών επιχειρήσεων το 1989» («Αντί» τεύχος 443/28 Ιουλίου 1990) μου δόθηκε ο αδημοσίευτος ισολογισμός μιας ακόμη εταιρείας του συγκροτήματος Λεσυέρ: της «ELLE Ευρωπαϊκές Εκδόσεις ΕΠΕ».

Σύμφωνα με τα στοιχεία της εταιρείας αυτής, που βγάζει και το «Και», το '89 είχε κύκλο εργασιών ίσο με 837 εκ. δρχ. και ζημία 152 εκ. δρχ.

Έτσι το συγκρότημα Λεσυέρ, που συνεργάζεται συχνά με τη γαλλική Hachette και την ιταλική Rizzoli, είχε το '89 κύκλο εργασιών 4.144 εκ. δρχ. και καθαρά κέρδη 423,1 εκ. δρχ.

Επίσης, ο Α. Φιλιππόπουλος δεν «έβγαλε το ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ» όπως, κακώς, γράφει το κείμενο, αλλά «το οικονομικό περιοδικό “Κεφάλαιο”».

Ν. Ι. Κυριαζίδης

αντί

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.49.300
72.32.819 — 72.48.240
FAX: 72.26.107
TELEX: 214179 ANTI

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Διαφημίσεις:
ΑΛΕΚΑ ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ
- Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
- Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.49.300
- Εκτύπωση:
«ΕΜΕΣ ΠΡΕΣ ΕΠΕ»
ΝΙΚΟΣ ΣΜΥΡΝΗΣ
ΔΡΑΚΟΝΤΟΣ 88
Τηλ. 51.48.983-51.23.290

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει τις απόψεις του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 2.200 δρχ. ·
Ετήσια 4.400
Ετήσια Οργάνισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 15.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 3.800

Εξωτερικού

Ευρώπη · Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 25
ετήσια: δολ. 50
Η.Π.Α. · Καναδάς · Αν. Ασία ·
Αυστραλία · Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 28
ετήσια: δολ. 56

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 200
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 300

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.
Λασάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ
ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ
ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ

Νέα δεδομένα υπαγορεύουν νέες στρατηγικές σε εθνικό επίπεδο και νοικοκυροσύνη στα οικονομικά θέματα.

Τώρα που όλα αλλάζουν γύρω μας, τώρα που νέες ανάγκες καθιστούν αναγκαίο τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής οικονομίας, η Εθνική Τράπεζα μπαίνει μπροστά.

ΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ

Μπροστά στον αγώνα δρόμου για τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής και σύγχρονης τραπεζικής αντιληψης.

Γρήγορα μπροστά με νέα οράματα, νέους στόχους, νέες υπηρεσίες, νέες τεχνολογίες, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος στοχεύει να κερδίσει - να κερδίσει το στοίχημα της ανάκαμψης.



*Γρήγορα
μπροστά*



**ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

καλὸ ταξίδι στο TOKIO

